

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Τριμηνιαία Έκθεση

02/23

ΙΔΡΥΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

Οι Συγγραφείς

Η ανάλυση της πορείας της Ελληνικής Οικονομίας αποτελεί προϊόν συλλογικής εργασίας των ερευνητών του IOBE. Οι απόψεις που εκφράζονται εδώ δεν ανταποκρίνονται κατ' ανάγκη προς αυτές των οργανισμών που υποστηρίζουν, χρηματοδοτούν ή συνεργάζονται με το Ίδρυμα.

Το IOBE

Το Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών είναι ιδιωτικός, μη κερδοσκοπικός, κοινωνικής ερευνητικός οργανισμός. Ιδρύθηκε με σκοπό να προωθεί την επιστημονική έρευνα για τα τρέχοντα και αναδυόμενα προβλήματα της ελληνικής οικονομίας και να παρέχει αντικειμενική πληροφόρηση και να διατυπώνει προτάσεις οι οποίες είναι χρήσιμες στη διαμόρφωση πολιτικής.

Copyright © 2023 Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών

ISSN 1106 – 4315

Χορηγός τεύχους

Απαγορεύεται η με οιονδήποτε τρόπο ανατύπωση ή μετάφραση οποιουδήποτε μέρους της μελέτης, χωρίς την άδεια του εκδότη.

Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE)
Τσάμη Καρατάσου 11, 117 42 Αθήνα, Τηλ. (+30210 9211200-10), Fax:(+30210 9233977)
Email: info@iobe.gr, <http://www.iobe.gr>.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	5
1 ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ.....	11
2 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.....	19
2.1 Τάσεις και προοπτικές της διεθνούς οικονομίας.....	19
Α. Το παγκόσμιο περιβάλλον	19
Β. Οικονομίες της ΕΕ και της Ευρωζώνης.....	23
2.2 Το οικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα	31
Α. Οικονομικό κλίμα	31
Β. Δημοσιονομικές εξελίξεις.....	38
Γ. Χρηματοπιστωτικό σύστημα.....	48
3 ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ.....	57
3.1 Συνιστώσες του ΑΕΠ.....	57
Α. Πρόσφατες εξελίξεις.....	57
Β. Παραδοχές και προβλέψεις.....	66
3.2 Τάσεις σε βασικούς τομείς.....	79
3.3 Εξωτερικό ισοζύγιο.....	87
Α. Ανάλυση εξαγωγών και εισαγωγών από εθνικούς λογαριασμούς.....	87
Β. Ισοζύγιο πληρωμών.....	92
3.4 Αγορά εργασίας	101
3.5 Τιμές καταναλωτή και παραγωγού.....	111
4 ΔΙΑΓΕΝΕΑΚΗ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	121
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	131

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το IOBE εκδίδει την έκθεσή του για το δεύτερο τρίμηνο του 2023, στο πλαίσιο των περιοδικών επισκοπήσεων της ελληνικής οικονομίας. Η έκθεση αναπτύσσεται σε τέσσερις ενότητες, ενώ συνοδεύεται από ένα παράρτημα μακροοικονομικών δεικτών, συγκρίνοντας την επίδοση της Ελλάδας με τις υπόλοιπες χώρες στην Ευρωζώνη. Προηγείται εισαγωγικό κείμενο στο οποίο επισημαίνεται η ανάγκη αντιμετώπισης των ανισορροπιών και δομικών υστερήσεων της οικονομίας μέσα σε θετική δυναμική και πολιτική σταθερότητα. Οι υπόλοιπες ενότητες περιλαμβάνουν τα εξής.

Η πρώτη ενότητα αποτελεί τη συνοπτική επισκόπηση της έκθεσης, στην οποία παρουσιάζονται τα βασικά σημεία της, που αναλύονται λεπτομερώς στις επόμενες ενότητες. Η δεύτερη ενότητα εστιάζει στο γενικότερο οικονομικό περιβάλλον και περιλαμβάνει: α) την ανάλυση του διεθνούς περιβάλλοντος στο πρώτο τρίμηνο του 2023, καθώς και τις εξελίξεις και προοπτικές για το υπόλοιπο του έτους, β) την αποτύπωση του οικονομικού κλίματος στην Ελλάδα στο δεύτερο τρίμηνο του 2023, σύμφωνα με τα αποτελέσματα των ερευνών οικονομικής συγκυρίας του IOBE, γ) την εξέλιξη του ισοζυγίου του Κρατικού Προϋπολογισμού στην περίοδο Ιανουαρίου-Μαΐου και δ) τις τάσεις στο εγχώριο χρηματοπιστωτικό σύστημα έως και τον Απρίλιο του 2023.

Η τρίτη ενότητα εστιάζει στις μακροοικονομικές επιδόσεις και προοπτικές της ελληνικής οικονομίας. Καταγράφονται οι πρόσφατες μακροοικονομικές εξελίξεις με έμφαση στο πρώτο τρίμηνο του 2023 και παρουσιάζονται προβλέψεις για το σύνολο του 2023, στη βάση παραδοχών και λαμβάνοντας υπόψη τα πλέον πρόσφατα στοιχεία. Καταγράφονται οι εξελίξεις σε βασικούς παραγωγικούς τομείς στο πρώτο τρίμηνο φέτος, ενώ παρουσιάζονται οι εξαγωγικές επιδόσεις της ελληνικής οικονομίας την ίδια περίοδο, μέσα από στοιχεία τόσο εθνικών λογαριασμών όσο και ισοζυγίου πληρωμών. Κατόπιν, αναδεικνύονται οι εξελίξεις στην αγορά εργασίας κατά το πρώτο τρίμηνο. Εν συνεχεία, αναλύεται η τάση του πληθωρισμού στο πρώτο πεντάμηνο του 2023.

Η τέταρτη ενότητα περιλαμβάνει την παρουσίαση των βασικών ευρημάτων από πρόσφατη μελέτη του IOBE, σχετικά με την διαγενεακή κινητικότητα στην εκπαίδευση στην Ελλάδα. Η τρέχουσα έκθεση περιλαμβάνει τρία ειδικά πλαίσια. Το πρώτο περιγράφει τις προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την αναθεώρηση των δημοσιονομικών κανόνων στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ενότητα 2.2.B). Το δεύτερο παρουσιάζει την εξέλιξη του ρυθμού ιδιωτικής αποταμίευσης στην Ελλάδα το 2022, σε σύγκριση με άλλες Ευρωπαϊκές χώρες (ενότητα 3.1.A). Το τρίτο αποτυπώνει τη σχέση μεταξύ εξαγωγών και παραγωγικότητας ανά κλάδο, πριν και μετά την ελληνική κρίση (ενότητα 3.3).

Σε μεθοδολογικό επίπεδο, η έκθεση αναφέρεται και στηρίζεται σε στοιχεία που ήταν διαθέσιμα μέχρι και τις 30/6/2023.

Η επόμενη τριμηνιαία έκθεση του IOBE για την ελληνική οικονομία θα εκδοθεί τον Οκτώβριο του 2023.

ΑΝΑΓΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΩΝ ΑΝΙΣΟΡΡΟΠΙΩΝ ΚΑΙ ΔΟΜΙΚΩΝ ΥΣΤΕΡΗΣΕΩΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΜΕΣΑ ΣΕ ΘΕΤΙΚΗ ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑ

Η περίοδος των διπλών κοινοβουλευτικών εκλογών ολοκληρώθηκε οδηγώντας σε αυτοδύναμη κυβέρνηση που έχει άνετη κοινοβουλευτική πλειοψηφία και αποτελεί συνέχεια της κυβέρνησης της προηγούμενης τετραετίας. Σε σχέση με τον κίνδυνο της πολιτικής αστάθειας, το αποτέλεσμα αυτό φαίνεται πως διασφαλίζει σταθερότητα και ορατότητα για τα επόμενα χρόνια. Στο μέτρο που η πολιτική αβεβαιότητα πάντα οδηγεί σε επιφυλακτικότητα και στις κινήσεις στην οικονομία, αυτή η εξέλιξη ευνοεί τις οικονομικές εξελίξεις στο επόμενο διάστημα, στοιχείο που σε έναν βαθμό έχει ήδη φανεί και από την πορεία στο κόστος δανεισμού της χώρας και στις κεφαλαιαγορές.

Η θετική ώθηση από το εκλογικό αποτέλεσμα προστίθεται στη διπλή δυναμική ανάκαμψης που χαρακτηρίζει αυτό το διάστημα την ελληνική οικονομία. Αφενός την έντονη ανάκαμψη που έλαβε χώρα μετά τη βαθιά ύφεση της πανδημίας. Αυτή χαρακτηρίστηκε από ισχυρή επιστροφή του τουρισμού, καθώς και αύξηση της κατανάλωσης, αλλά και μείωση της μεγάλης αβεβαιότητας που είχε προκληθεί, με αποτέλεσμα τη γενικότερη ανάκαμψη της οικονομικής δραστηριότητας σε όλα τα πεδία. Αφετέρου, τη μακροπρόθεσμη τάση ανάκαμψης από τη βαθιά δεκαετή κρίση, με κάλυψη του παραγωγικού κενού, καθώς εμπεδώθηκε σταδιακά μια στροφή στην κανονικότητα λειτουργίας της οικονομίας και απομακρύνθηκαν οι συνθήκες κρίσης. Στη θετική πορεία της οικονομίας συνέβαλαν κρίσιμα και οι ευρωπαϊκές πολιτικές, από τη νομισματική και

Διπλή δυναμική
της εγχώριας
ανάκαμψης;

τη δημοσιονομική πλευρά, οι οποίες υποστήριξαν τις επιμέρους οικονομίες συνεισφέροντας με αξιοπιστία μέσα στις πρόσφατες έντονες εξωγενείς κρίσεις.

Παρά τη θετική δυναμική και τις προοπτικές, υπάρχουν σημαντικές προκλήσεις σε πολλά μέτωπα ώστε να βελτιωθεί η οικονομία, η δημόσια διοίκηση και συνολικά το επίπεδο ευημερίας στη χώρα. Επίσης, εισαγόμενες κρίσεις και διαταραχές στο ευρωπαϊκό και παγκόσμιο περιβάλλον κάθε άλλο παρά αποκλείονται προσεχώς, και αυτές θα είναι κρίσιμο η χώρα να τις αντιμετωπίσει από την ισχυρότερη δυνατή θέση. Σχετικά, οι τάσεις στο ευρωπαϊκό και ευρύτερο οικονομικό μας περιβάλλον είναι ανησυχητικές κυρίως σε σχέση με τη συνεχιζόμενη αύξηση των επιτοκίων για την αντιμετώπιση του επίμονου πληθωρισμού. Συνεπώς, οι προτεραιότητες που θα τεθούν από τη νέα κυβέρνηση θα παίξουν κρίσιμο ρόλο για την κατεύθυνση της οικονομίας κατά την τετραετία..

Σημαντικές προκλήσεις σε εσωτερικό και εξωτερικό

Ένα πρώτο ζήτημα είναι φυσικά η διασφάλιση της ομαλής χρηματοδότησης της χώρας κατά τα επόμενα χρόνια με κόστος που δεν θα υπερβαίνει σημαντικά αυτό άλλων οικονομιών της ευρωζώνης. Αν και το ελληνικό δημόσιο χρέος έχει ρυθμιστεί με μεσομακροπρόθεσμα χαρακτηριστικά, η πλήρης αξιοπιστία της δημοσιονομικής πορείας είναι κρίσιμη, ιδίως γιατί στο εξωτερικό μας περιβάλλον υπάρχει συνεχιζόμενη πίεση με αύξηση επιτοκίων. Η επίτευξη επενδυτικής βαθμίδας κατά τους επόμενους μήνες μπορεί να διευκολύνει τη χρηματοδότηση της πραγματικής οικονομίας, αν και όσον αφορά το κόστος χρηματοδότησης έχει ήδη σε έναν βαθμό προεξοφληθεί. Θα είναι όμως επίσης κρίσιμη και ως ασπίδα προστασίας έναντι εξωτερικών αναταράξεων. Η αξιολόγηση της οικονομίας σε αυτή τη διάσταση, δεν εξαρτάται τόσο από την προσωρινή δημοσιονομική εξισορρόπηση, που είναι βεβαίως απαραίτητη, όσο από το εάν μπορεί να υπάρχει στο επόμενο διάστημα δημοσιονομική σταθερότητα μαζί με συστηματική ανάπτυξη των εισοδημάτων. Αυτό προϋποθέτει συνέχεια στις δομικές μεταρρυθμίσεις στον δημόσιο τομέα και τις αγορές.

Τρεις κύριες προτεραιότητες οικονομικής πολιτικής

Ένα δεύτερο ζήτημα αφορά τη βελτίωση του παραγωγικού υποδείγματος. Μια τέτοια εξέλιξη είναι διπλά κρίσιμη ενόψει της αρνητικής δημογραφικής προοπτικής, καθότι θα πρέπει να αντισταθμιστεί από αύξηση παραγωγικότητας αλλά και από προσέλκυση κεφαλαίου και ανθρώπων στη χώρα. Αν και υπάρχει πρόοδος στην ενδυνάμωση της παραγωγής σε επιμέρους κλάδους, συνολικά υπάρχει ακόμη υστέρηση τόσο στην ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών όσο και στη διασύνδεση της εκπαίδευσης και της καινοτομίας με την παραγωγή. Εφόσον το ζητούμενο είναι η σημαντική αύξηση των πραγματικών μισθών, αυτό μπορεί να επιτευχθεί συστηματικά μόνο εάν δημιουργούνται θέσεις εργασίας υψηλής αξίας. Αυτό οπωσδήποτε σημαίνει και στροφή της παραγωγής

προς τις αγορές του εξωτερικού πολύ περισσότερο από ό,τι συμβαίνει έως τώρα.

Τέλος, κρίσιμο ζήτημα θα είναι η κατανομή θέσεων εργασίας και εισοδημάτων στον πληθυσμό. Δεν έχει σημασία μόνο το μέσο ή το συνολικό εισόδημα σε μια χώρα αλλά και οι ευκαιρίες που δημιουργούνται για κοινωνική κινητικότητα όπως και η ευρύτερη κοινωνική συνοχή. Η ανάπτυξη της οικονομίας σήμερα δημιουργεί ισχυρή τάση αύξησης αμοιβών σε περιοχές όπου υπάρχει έλλειψη προσφοράς, όπως στα περισσότερο εξειδικευμένα τμήματα της αγοράς εργασίας αλλά και σε αυτά της ανειδίκευτης εργασίας, όπως στις κατασκευές και την πρωτογενή παραγωγή. Όμως, για πολλούς άλλους εργαζόμενους, η εργασιακή κατεύθυνση που έχουν και οι δεξιότητές τους δεν διασφαλίζουν εύκολα πορεία αύξησης αμοιβών, γεγονός που καθιστά αναγκαίες σχετικές παρεμβάσεις τόσο στην αγορά εργασίας όσο και στα προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης και τη διασύνδεσή τους με την απασχόληση.

Εκτός από αυτές τις τρεις μεγάλες προτεραιότητες για την οικονομική πολιτική, υπάρχουν και συνδεδεμένα επιμέρους ζητήματα άμεσης κρισιμότητας.

Το πρώτο από αυτά είναι η προσαρμογή στις νέες συνθήκες του ενεργειακού τομέα, με προσαρμογή στις παγκόσμιες τάσεις, διασύνδεση με νέες τεχνολογίες και περιβαλλοντικές προτεραιότητες, όπως για προσαρμογές στην πολιτική φορολογίας και μεταβιβάσεων.

Το δεύτερο αφορά το ζήτημα του επίμονου δομικού πληθωρισμού, το οποίο, πέρα από τα στοιχεία εισαγόμενου κόστους, σχετίζεται άμεσα με τη δυνατότητα εισόδου και ανταγωνισμού των επιχειρήσεων στις αγορές προϊόντων και υπηρεσιών.

Ένα επίσης σημαντικό ζήτημα είναι η προσπάθεια περαιτέρω ενίσχυσης της εργασίας, με σταδιακή μείωση της παραοικονομίας και με προσαρμογές στα συστήματα φορολογίας και ασφάλισης.

Ένα τελευταίο επιμέρους κρίσιμο ζήτημα αφορά την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας του δημόσιου τομέα, όπως των συστημάτων υγείας και εκπαίδευσης που οφείλουν να συμβάλλουν με διπλό τρόπο στην ανάπτυξη της οικονομίας και της κοινωνικής συνοχής.

Στην οικονομία μας έχουν γίνει συνολικά σημαντικά βήματα μετά τη λήξη των προγραμμάτων προσαρμογής. Πιο πρόσφατα, και παρά την κρίση της πανδημίας και των αγορών ενέργειας, υπήρξαν θετικές εξελίξεις ειδικότερα όσον αφορά την ενίσχυση των εξαγωγών, των επενδύσεων και της αξιοπιστίας στη χρηματοδότηση της χώρας. Όμως, υπάρχει ακόμη μεγάλο περιθώριο και ανάγκη να εμπεδωθούν συνθήκες συστηματικής

Ανάγκη για επιμέρους μεταρρυθμιστικές παρεμβάσεις

Συνθήκες για συστηματική αύξηση των πραγματικών εισοδημάτων

ανάπτυξης για αύξηση των πραγματικών εισοδημάτων. Η οικονομία μας είναι μια μικρή ανοικτή οικονομία, με την έννοια ότι δεν διαμορφώνει το εξωτερικό περιβάλλον της αλλά πρέπει να εκμεταλλεύεται τις ευκαιρίες που της δίνονται, μαζί με πολλές άλλες ευρωπαϊκές. Σε σύγκριση όμως με τις περισσότερες από αυτές, η συνολική δυναμική και οι επιδόσεις της τις τελευταίες δεκαετίες κατέγραψαν υστέρηση. Ο μακροχρόνιος ρυθμός μεγέθυνσης σε άλλες παραπλήσιες σε μέγεθος ευρωπαϊκές χώρες ήταν υψηλότερος και έτσι σταδιακά ξεπέρασαν τη δική μας. Μπορεί ο ρυθμός μεγέθυνσης της οικονομίας να ανέλθει από μόλις 1% ετησίως, κατά μέσο όρο στις τελευταίες δεκαετίες, σε περίπου διπλάσιο ποσοστό κατά τις επόμενες; Ιδίως αν συνυπολογιστεί η αρνητική δημογραφική προοπτική; Η αναγκαία στροφή στο επιθυμητό νέο παραγωγικό υπόδειγμα, με αύξηση της συμμετοχής των επενδύσεων και των εξαγωγών στο εθνικό προϊόν σε σχέση με τη σημερινή, προϋποθέτει να εφαρμοσθεί συστηματικά κατά τα επόμενα χρόνια ένα σχέδιο που θα ενσωματώνει αποφασιστικές επιλογές.

1 ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

Διεθνές περιβάλλον: Η παγκόσμια οικονομία μεγεθύνεται ήπια, υπό πληθωριστική πίεση

Βάσει των πλέον πρόσφατων προβλέψεων του ΟΟΣΑ (Ιούνιος 2023), προβλέπεται οριακά υψηλότερη ανάπτυξη της παγκόσμιας οικονομίας το 2023, κατά 2,7%, σε σχέση με τις προβλέψεις Μαρτίου (2,6%). Ο πληθωρισμός υποχωρεί σταδιακά, καθώς οι διεθνείς τιμές ενέργειας έχουν σταθεροποιηθεί σε χαμηλότερα επίπεδα, παραμένοντας ωστόσο υψηλός, ειδικά σε είδη πρώτης ανάγκης και τρόφιμα. Ενδεικτικά, στις 38 χώρες του ΟΟΣΑ, ο πληθωρισμός μειώθηκε τον Απρίλιο στο 7,4%, υποχωρώντας συστηματικά από το υψηλό του 10,7%, που καταγράφηκε τον Οκτώβριο του 2022. Ο δομικός πληθωρισμός (εξαιρώντας δηλαδή ενέργεια και τρόφιμα) τον ίδιο μήνα διατηρήθηκε στο 7,1%, ενώ οι τιμές τις ενέργειας αυξήθηκαν οριακά κατά 0,7% και των τροφίμων κατά 12,1%. Η συνεχιζόμενη απόκλιση του πληθωρισμού από το επίπεδο στόχου στις περισσότερες χώρες, αυξάνει την πιθανότητα το κόστος χρήματος να παραμείνει υψηλό παγκοσμίως για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα. Αν και το ενδεχόμενο ομαλής προσγείωσης των οικονομιών είναι το πιθανότερο, η ανάγκη για σφιχτότερη νομισματική και δημοσιονομική πολιτική διατηρούν τον κίνδυνο μιας απότομης πτώσης στην οικονομική δραστηριότητα. Εκτενέστερη ανάλυση παρουσιάζεται στην ενότητα 2.1Α.

Ευρωπαϊκή οικονομία: Σφιχτότερη νομισματική πολιτική, χαμηλός ρυθμός ανάπτυξης

Καθώς συνεχίζεται ο πόλεμος της Ρωσίας στην ανατολική Ευρώπη, οι οικονομίες της Ευρώπης έχουν επιβραδυνθεί σημαντικά και αναμένεται να καταγράψουν τον χαμηλότερο ρυθμό ανάπτυξης της τελευταίας δεκαετίας με εξαίρεση το 2020, πρώτο έτος της πανδημίας. Ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής του πραγματικού ΑΕΠ για το σύνολο του 2023 προβλέπεται γύρω στο 1,0%, τόσο σε ΕΕ-27 και Ευρωζώνη. Η αυξημένη μεταβλητότητα στην αγορά ενέργειας σε συνδυασμό με την ανάγκη για σφιχτότερη μεσοπρόθεσμα νομισματική και δημοσιονομική πολιτική αποτελούν κίνδυνο για την ανάκαμψη της Ευρωπαϊκής οικονομίας. Ευκαιρία αλλά και πρόκληση για την

εμβάθυνση της νομισματικής ένωσης αποτελούν οι προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την αναθεώρηση του πλαισίου δημοσιονομικών κανόνων της ΕΕ-27. Οι προτάσεις περιγράφονται συνοπτικά σε ειδικό πλαίσιο της ενότητας 2.2B.

Ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής του πραγματικού ΑΕΠ στην Ευρωζώνη το πρώτο τρίμηνο του 2023, επιβραδύνθηκε σε 0,9% από 1,9% το προηγούμενο τρίμηνο. Το οικονομικό κλίμα επιδεινώθηκε περαιτέρω στην Ευρώπη το δεύτερο τρίμηνο του 2023. Η ΕΚΤ έχει προβεί ήδη σε οκτώ γύρους αύξησης των βασικών επιτοκίων από τα μέσα του 2022, σωρευτικά κατά 400 μονάδες βάσης, με εμφανείς συνέπειες στο κόστος χρηματοδότησης ιδιωτικού και δημοσίου τομέα. Ο επίμονος ρυθμός πληθωρισμού, παρά την αργή αποκλιμάκωση, προδιαγράφει συνέχιση της συστηματικής αύξησης των βασικών επιτοκίων από την ΕΚΤ και στο δεύτερο μισό του 2023. Οι τάσεις στην Ευρωπαϊκή οικονομία παρουσιάζονται αναλυτικά στην ενότητα 2.1B.

Επιβράδυνση του ρυθμού ανάπτυξης στην Ελλάδα στο πρώτο τρίμηνο, παραμένει υψηλότερος του μ.ό. της Ευρωζώνης

Επιβραδύνθηκε ο ρυθμός ετήσιας οικονομικής μεγέθυνσης στο 2,1% το πρώτο τρίμηνο του 2023 (από 4,8% στο προηγούμενο τρίμηνο), σε εποχικά διορθωμένα στοιχεία. Η επιβράδυνση προήλθε κυρίως από την ετήσια συρρίκνωση του επενδύσεων κατά -0,7%, καθώς η μεγάλη ετήσια μείωση των αποθεμάτων (-29,7%) αντιστάθμισε τη διεύρυνση στις επενδύσεις παγίου κεφαλαίου (+8,2%). Ύψηση στον ρυθμό ανάπτυξης έδωσαν οι εξαγωγές (+8,9%), τόσο αγαθών όσο και υπηρεσιών, ενώ ο ρυθμός ανόδου των εισαγωγών επιβραδύνθηκε (+5,6%). Ως αποτέλεσμα, η συμβολή των καθαρών εξαγωγών στην ανάπτυξη ενισχύθηκε. Η ιδιωτική κατανάλωση συνέχισε για 8ο τρίμηνο την ανοδική της πορεία, μεγεθυνόμενη ετησίως κατά +2,9%, στηριζόμενη από την αύξηση της απασχόλησης και των ονομαστικών μισθών. Η δημόσια κατανάλωση επίσης ενισχύθηκε κατά 1,4%. Επιπλέον, σε συνέχεια μικρής αναθεώρησης των στοιχείων για το 4ο τρίμηνο του προηγούμενου έτους, ο ετήσιος ρυθμός ανάπτυξης εκτιμάται στο 6,0% για το σύνολο του 2022.

Στις αρνητικές εξελίξεις για το 2022 συγκαταλέγεται η μεγάλη μείωση των ιδιωτικών αποταμιεύσεων. Μια εκτενέστερη ανάλυση σχετικά με την εξέλιξη του ρυθμού αποταμίευσης των ελληνικών νοικοκυριών παρουσιάζεται στο Ειδικό Πλαίσιο της ενότητας 3.1A.

Στις θετικές εξελίξεις στις αρχές του 2023, ξεχωρίζει η σταδιακή μείωση στο έλλειμμα του εξωτερικού ισοζυγίου, η επίδοση υψηλότερου ρυθμού εγχώριας ανάπτυξης σε σχέση με τον μέσο όρο στην Ευρωζώνη, καθώς και η διατήρηση του ανερχόμενου βαθμού εξωστρέφειας της ελληνικής οικονομίας. Αναλυτική παρουσίαση των μακροοικονομικών επιδόσεων το τρίτο τρίμηνο φέτος περιλαμβάνεται στην ενότητα 3.1A.

Κόπωση σε Βιομηχανία και Λιανικό Εμπόριο το δεύτερο τρίμηνο, δυναμική σε Κατασκευές και Υπηρεσίες

Η Βιομηχανική παραγωγή ενισχύθηκε στο πρώτο τετράμηνο του 2023, κατά 2,4%, σε σύγκριση με αντίστοιχο ρυθμό αύξησης το ίδιο τετράμηνο του 2022, αλλά σαφώς χαμηλότερο από τον μέσο ρυθμό αύξησης την περασμένη διετία. Οι Κατασκευές καταγράφουν ισχυρή επιτάχυνση παραγωγής, κατά 26,7% στο πρώτο τρίμηνο, από 14,1% στο ίδιο τρίμηνο του 2022. Αύξηση στον κύκλο εργασιών στους περισσότερους υποκλάδους των Υπηρεσιών καταγράφεται στο πρώτο τρίμηνο. Αντιθέτως, το Λιανικό Εμπόριο μειώθηκε σε όγκο κατά 2,1% στο πρώτο τρίμηνο, αντί

αύξησης κατά 10,2% ένα έτος νωρίτερα. Οι βραχυχρόνιες τάσεις σε βασικούς τομείς της ελληνικής οικονομίας αναδεικνύονται στην ενότητα 3.2.

Σταδιακή διόρθωση στο έλλειμμα του εξωτερικού ισοζυγίου

Στην πλευρά των εξαγωγών προϊόντων στους εθνικούς λογαριασμούς, συνεχίστηκε η αύξηση σε ονομαστικούς όρους, στο πρώτο τετράμηνο του 2023, με ρυθμό 12,1%. Ηπιότερη ήταν η άνοδος των εξαγωγών εξαιρουμένων των πετρελαιοειδών (+8,0%). Άνοδος σε ονομαστικούς όρους παρουσιάζεται κυρίως στις κατηγορίες Καύσιμα, Βιομηχανικά προϊόντα και Αγροτικά προϊόντα. Στην πλευρά των εισαγωγών, καταγράφηκε μείωση σε τρέχουσες τιμές, με ρυθμό 1,8% στο πρώτο τρίμηνο του 2023. Ως αποτέλεσμα, βελτιώθηκε σημαντικά το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου σε σχέση με το 2022 κατά 20,6%, σε €9,3 δισεκ. στο τετράμηνο. Στα θετικά, συνεχίζεται να καταγράφεται διαχρονικά υψηλή εξωστρέφεια για την ελληνική οικονομία το 2023.

Από την πλευρά του Ισοζυγίου Πληρωμών, στο πρώτο τετράμηνο του 2023, καταγράφηκε μείωση του ελλείμματος στο Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών στα €5,6 δισεκ., έναντι €8,6 δισεκ. την ίδια περίοδο το 2022. Σημαντική διόρθωση του ελλείμματος καταγράφηκε στο ισοζύγιο αγαθών και αύξηση στο πλεόνασμα του ισοζυγίου δευτερογενών εισοδημάτων, στο οποίο καταγράφονται και οι εισροές από το Ταμείο Ανάκαμψης. Τα καύσιμα καλύπτουν πάνω από το 50% των αυξήσεων στις εξαγωγές, και το 90% της πτώσης των εισαγωγών. Το έλλειμμα του Ισοζυγίου Αγαθών χωρίς καύσιμα και πλοία διαμορφώθηκε το 2023 στα €7,5 δισεκ., μειωμένο κατά €967 εκατ. Στο Ειδικό πλαίσιο 3.3 αναδεικνύεται η σχέση μεταξύ εξαγωγών και παραγωγικότητας ανά κλάδο, πριν και μετά την ελληνική κρίση. Αναλυτικότερα οι εξελίξεις στο εξωτερικό ισοζύγιο περιγράφονται στην ενότητα 3.3.

Μείωση της ανεργίας με βραδύτερο ρυθμό

Το πρώτο τρίμηνο του 2023 καταγράφηκε περαιτέρω μείωση της ανεργίας στο 11,8% από 13,8% το α' τρίμ. του 2022. Το ισοζύγιο προσλήψεων-αποχωρήσεων στον ιδιωτικό τομέα ήταν θετικό κατά 180,6 χιλ. άτομα το πρώτο τετράμηνο του 2023 και υψηλότερο συγκριτικά με το θετικό ισοζύγιο της αντίστοιχης περιόδου του 2022 (+148,1 χιλ.). Οι κλάδοι με τη μεγαλύτερη άνοδο στην απασχόληση ήταν ο Πρωτογενής τομέας (+30,1 άτομα) και οι Δραστηριότητες ανθρώπινης υγείας και κοινωνικής μέριμνας (+29,4 χιλ.). Ο εποχικά διορθωμένος δείκτης μισθολογικού κόστους σημείωσε ετήσια αύξηση κατά 5,5% το πρώτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους.

Η απασχόληση αναμένεται να τονωθεί περαιτέρω, αν και με μειούμενο ρυθμό, από την ενίσχυση των επενδύσεων, την αξιοποίηση των πόρων του Ταμείου Ανάκαμψης και την άνοδο των εξαγωγών, μεταξύ των οποίων και τις επιδόσεις στον κλάδο του Τουρισμού. Οι παράγοντες αυτοί αναμένεται να αντισταθμίσουν μερικώς την αρνητική επίδραση του υψηλότερου κόστους χρήματος στη ζήτηση εργασίας από τις επιχειρήσεις. Συνεπώς, αναμένεται περαιτέρω πτωτική τάση της ανεργίας τα επόμενα τρίμηνα, με σαφή ωστόσο τάση επιβράδυνσης. Λαμβάνοντας υπόψη τις παραπάνω επιδράσεις, το ποσοστό ανεργίας αναμένεται στην περιοχή του 11,0% για το 2023. Αναλυτικότερα οι εξελίξεις και προσδοκίες για την τάση στην αγορά εργασίας περιλαμβάνονται στην ενότητα 3.4.

Κάμψη στις πληθωριστικές πιέσεις, υψηλός δομικός πληθωρισμός

Ο πληθωρισμός αποκλιμακώνεται συστηματικά στις αρχές του 2023, με μέσο ρυθμό ανόδου κατά 5,6% το πρώτο πεντάμηνο του έτους, έναντι πληθωρισμού 7,9% ένα έτος πριν. Ο ρυθμός πληθωρισμού το α' πεντάμηνο του 2023 παραμένει χαμηλότερος του μ.ό. της ΕΖ, σε συνέχεια υψηλότερου μέσου ρυθμού το 2022 (Παράρτημα). Σε μεγάλο βαθμό, η υποχώρηση του πληθωρισμού αποδίδεται στην πτώση στις διεθνείς τιμές ενεργειακών αγαθών στις αρχές του 2023, σε αντιδιαστολή με τις τιμές των μη ενεργειακών αγαθών που παραμένουν σε έντονα ανοδική τροχιά. Ενδεικτικά, ο ρυθμός μεταβολής του ΕνΔΤΚ με σταθερούς φόρους και χωρίς την ενέργεια ήταν στο 8,2% το α' πεντάμηνο του 2023, από άνοδο 3,9% ένα έτος πριν.

Βασικές υποθέσεις για την πρόβλεψη του πληθωρισμού αποτελούν: (α) η εξέλιξη της τιμής του πετρελαίου Brent αποτιμημένη σε ευρώ, η οποία αναμένεται να μειωθεί ετησίως περίπου κατά 21% το 2023, (β) η εξέλιξη της ιδιωτικής καταναλωτικής ζήτησης, η οποία αναμένεται να καταγράψει ηπιότερη άνοδο, κατά περίπου 1,8%. Για το σύνολο του 2023, προβλέπεται πως ο Γενικός Δείκτης Τιμών Καταναλωτή θα σημειώσει ενίσχυση στην περιοχή του 4,3%. Η ενότητα 3.5 περιγράφει αναλυτικότερα τις πρόσφατες τάσεις στις τιμές καταναλωτή και παραγωγού, καθώς και προσδοκίες για την εξέλιξή τους το 2023.

Το εγχώριο οικονομικό κλίμα κινήθηκε ανοδικά το δεύτερο τρίμηνο

Μικρή ενίσχυση κατέγραψε ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος στην Ελλάδα κατά το β' τρίμηνο του 2023 σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο (109,0 από 106,9 μον.). Μικρή είναι η βελτίωση σε σύγκριση και με το αντίστοιχο περυσινό τρίμηνο (105,1 μον.). Οι επιχειρηματικές προσδοκίες ενισχύθηκαν σημαντικά στο πρόσφατο τρίμηνο σε σύγκριση με το προηγούμενο στις Υπηρεσίες, ηπιότερα σε Λιανικό εμπόριο και Κατασκευές, ενώ υποχώρησαν ήπια στη Βιομηχανία. Ο Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης βελτιώθηκε αισθητά την περίοδο Απριλίου-Ιουνίου έναντι του προηγούμενου τριμήνου, στις -36,7 (από -43,3) μονάδες. Παράλληλα, κινείται έντονα υψηλότερα σε σχέση με ένα χρόνο νωρίτερα (-53,0 μον.). Αναλυτική περιγραφή των τάσεων στις συνιστώσες του οικονομικού κλίματος περιλαμβάνεται στην ενότητα 2.2Α.

Δημόσια οικονομικά καλύτερα από τους στόχους, κυρίως χάρη σε υψηλότερα έσοδα

Για το 2022, σε δεδουλευμένη βάση κατά ESA, το έλλειμμα γενικής κυβέρνησης μειώθηκε στο 2,3% του ΑΕΠ, έναντι στόχου για έλλειμμα 4,0% του ΑΕΠ και ελλείμματος 7,1% πρότεροι. Αντίστοιχα, καταγράφηκε πρωτογενές πλεόνασμα 0,1% του ΑΕΠ, έναντι στόχου για έλλειμμα 1,4% του ΑΕΠ και ελλείμματος 4,7% το 2021. Σε μεγάλο βαθμό αυτό οφείλεται στην υπεραπόδοση των εσόδων, τόσο φορολογικών όσο και λοιπών εισροών από την ΕΕ. Το χρέος Γενικής Κυβέρνησης μειώθηκε στο 171,3% το 2022 (Παράρτημα) έναντι 194,6% το 2021, παρά την αύξηση σε απόλυτους όρους από €353.489 εκατ. σε €356.256 εκατ.

Στις αρχές του 2023, η εκτέλεση του κρατικού προϋπολογισμού συνέχισε να κινείται ταμειακά καλύτερα από τον στόχο, υπό την επίδραση της οικονομικής ανάκαμψης και του πληθωρισμού. Η βελτίωση του ισοζυγίου σε σχέση με πέρυσι, οφείλεται στη μεγαλύτερη αύξηση των καθαρών εσόδων (+17,8% ή +€3,97 δισεκ.) σε σχέση με τις δαπάνες (+3,9% ή +€1,016 εκατ.). Την περίοδο Ιαν.-Μαΐου 2023 καταγράφηκε ταμειακό έλλειμμα €1.116 εκατ., έναντι στόχου για έλλειμμα €4.446 εκατ. (εισηγητική έκθεση του Προϋπολογισμού 2023) και ελλείμματος €4.066 εκατ. το αντίστοιχο

διάστημα του 2022. Την ίδια περίοδο, καταγράφηκε ταμειακό πλεόνασμα ύψους €2.300 εκατ., έναντι στόχου για πρωτογενές έλλειμμα €1.396 εκατ. και πρωτογενούς ελλείμματος €1.487 εκατ. το πρώτο πεντάμηνο του 2022. Η αποτύπωση των εξελίξεων στα δημόσιο οικονομικά παρουσιάζεται στην ενότητα 2.2B.

Αύξηση στο κόστος χρηματοδότησης, προσδοκία για υψηλότερα επιτόκια με μεγαλύτερη διάρκεια

Η αργή αποκλιμάκωση των πληθωριστικών πιέσεων διεθνώς έχει οδηγήσει σε συστηματικές αυξήσεις των βασικών επιτοκίων από τις κεντρικές τράπεζες, με προσδοκία για συνέχιση της τάσης, αν και με φθίνοντα ρυθμό και στο υπόλοιπο του 2023. Η αύξηση στο κόστος χρήματος επηρεάζει άμεσα τις τράπεζες και το κόστος χρηματοδότησης επιχειρήσεων και νοικοκυριών. Το κόστος νέου δανεισμού προς τον ιδιωτικό τομέα κατέγραψε περαιτέρω άνοδο στα μέσα του 2023. Παράλληλα, η διαφορά του μέσου επιτοκίου δανείων και καταθέσεων (περιθώριο επιτοκίου) έχει αυξηθεί σε διαχρονικά υψηλό επίπεδο, τουλάχιστον 20-ετίας.

Η έγκαιρη επίτευξη σχηματισμού κυβέρνησης εξάλειψε τον κίνδυνο πολιτικής αστάθειας και οδήγησε σε σημαντική ενίσχυση του εγχώριου επενδυτικού κλίματος που επηρέασε σημαντικά και τις αποτιμήσεις των τραπεζικών μετοχών. Παράλληλα, ενισχύθηκαν οι προσδοκίες για ανάκτηση της «επενδυτικής βαθμίδας» στο δεύτερο εξάμηνο του 2023. Ως αποτέλεσμα, το κόστος νέου δανεισμού του δημοσίου καθώς και η απόστασή του από το αντίστοιχο στις υπόλοιπες Ευρωπαϊκές χώρες καταγράφει ήδη κάμψη.

Μεταξύ των αρνητικών τάσεων στο τραπεζικό σύστημα, επιβραδύνθηκε η πιστωτική επέκταση προς τις επιχειρήσεις ενώ η πιστωτική συρρίκνωση προς τα νοικοκυριά συνεχίστηκε αμείωτη. Μεταξύ των προκλήσεων από το παρελθόν, ξεχωρίζει το υψηλό ποσοστό των Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων (ΜΕΔ), το οποίο κατέγραψε στασιμότητα στους ισολογισμούς των τραπεζών το πρώτο τρίμηνο του 2023, μετά και τη λήξη εφαρμογής του προγράμματος τιτλοποιήσεων με κρατικές εγγυήσεις «Ηρακλής». Επιπλέον, παραμένει υψηλό το μερίδιο αναβαλλόμενης φορολογίας στα ίδια κεφάλαια.

Μεταξύ των θετικών τάσεων στα θεμελιώδη μεγέθη των τραπεζών, βελτιώνονται οι δείκτες οργανικής κερδοφορίας και οι μετοχικές αποτιμήσεις, αντιστράφηκε σε θετική η τάση των ιδιωτικών καταθέσεων, ενώ παράλληλα, συνεχίζεται η εφαρμογή του δανειακού σκέλους του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας. Επιπλέον, έχει κατατεθεί αίτηση για το δανειακό σκέλος του προγράμματος REPowerEU, δημιουργώντας ευκαιρίες για περαιτέρω τόνωση των πιστώσεων προς παραγωγικές επενδύσεις.

Στις νέες προκλήσεις που ανακύπτουν από την τρέχουσα συγκυρία, περιλαμβάνεται η επιδείνωση της δυνατότητας αποπληρωμής δανειοληπτών με κυμαινόμενο επιτόκιο και η αύξηση στο κόστος χρήσης των εργαλείων μακροπρόθεσμης χρηματοδότησης των τραπεζών από το Ευρωσύστημα. Οι πρόσφατες τάσεις και προκλήσεις για το εγχώριο χρηματοπιστωτικό σύστημα περιγράφονται αναλυτικά στην ενότητα 2.2Γ.

Μακροοικονομικές προβλέψεις για το έτος 2023

Η επιβράδυνση της ανάπτυξης στην Ευρωζώνη, η αργή αποκλιμάκωση του δομικού κυρίως πληθωρισμού, το σφιχτότερο δημοσιονομικό και νομισματικό περιβάλλον, η εκτέλεση του σχεδίου «Ελλάδα 2.0», και η χορήγηση επενδυτικής βαθμίδας, θα αποτελέσουν τους πλέον

καθοριστικούς παράγοντες της εξέλιξης του ΑΕΠ το 2023. Η οικονομική μεγέθυνση στηρίζεται από την ανθεκτική αγορά εργασίας και την εφαρμογή του Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.

Οι παραδοχές του βασικού σεναρίου παρουσιάζονται αναλυτικά στην ενότητα 3.1B, ενώ περιλαμβάνουν (α) αδύναμη ανάπτυξη στην Ευρωζώνη κατά 0,9% το 2023, σύμφωνα με το βασικό σενάριο της ΕΚΤ (β) μη περαιτέρω όξυνση της γεωπολιτικής αστάθειας, (γ) απόκτηση επενδυτικής βαθμίδας το β' εξάμηνο του 2023, (δ) μικρή καθυστέρηση στην υλοποίηση του ελληνικού σχεδίου «Ελλάδα 2.0», (ε) ελαφρά υψηλότερες δημόσιες δαπάνες σε σχέση με τον Προϋπολογισμό του 2023 και (στ) επίδοση εσόδων από τουρισμό παρόμοια με το 2019 σε ονομαστικούς όρους.

Αναλυτικά οι προβλέψεις ανά συνιστώσα του ΑΕΠ περιγράφονται στην ενότητα 3.1B. Συγκεκριμένα, το IOBE διατηρεί σταθερή την εκτίμηση για ανάκαμψη το 2023, σε 2,4%, σε σταθερές τιμές. Ως προς τις συνιστώσες της ανάπτυξης το 2023, οι εξαγωγές αναμένεται να έχουν την υψηλότερη συμβολή, με ετήσια διεύρυνση κατά 4,5%, ακολουθούμενες από τις πάγιες επενδύσεις με 10,0%, ενώ η κατανάλωση αναμένεται να αυξηθεί κατά 1,5% λόγω ανθεκτικής ιδιωτικής κατανάλωσης. Αναμένεται επίσης μικρή βελτίωση στο εξωτερικό ισοζύγιο, με τις εισαγωγές να αυξάνονται ετησίως το 2023 βραδύτερα από τις εισαγωγές, κατά 3,3%, καθώς και αύξηση της εξωστρέφειας, του μεριδίου υπηρεσιών στις εξαγωγές και του μεριδίου αγαθών στις εισαγωγές, αντίστοιχα. Ο μέσος πληθωρισμός για το 2023 αναμένεται ελαφρά ηπιότερος από τον μέσο όρο στην Ευρωζώνη, στην περιοχή του 4,3%, ενώ η ανεργία προβλέπεται ότι θα αποκλιμακωθεί περαιτέρω, αλλά με βραδύτερο ρυθμό, στην περιοχή του 11%.

Η πρόβλεψη στο βασικό σενάριο μακροοικονομικών προβλέψεων του IOBE (Πίνακας 1.1) εγκυμονεί θετικές προοπτικές αλλά και κινδύνους για το 2023, οι οποίοι και αναφέρονται αναλυτικά στην ενότητα 3.1B.

Πίνακας 1.1

Μακροοικονομικές προβλέψεις IOBE (Ιούλιος 2023) για το έτος 2023

(σε σταθερές αγοραίες τιμές, ετήσιες % μεταβολές, εκτός αν αναγράφεται διαφορετικά)

	2022 (πραγμ.)	2023
ΑΕΠ	6,1%	2,4%
Κατανάλωση	5,5%	1,5%
Ιδιωτική Κατανάλωση	7,9%	1,8%
Δημόσια Κατανάλωση	-1,5%	0,6%
Ακαθάριστες Επενδύσεις	21,8%	4,0%
Ακαθάριστες Πάγιες Επενδύσεις	11,6%	10,0%
Εξαγωγές	4,9%	4,5%
Εισαγωγές	10,9%	3,3%
Ρυθμός πληθωρισμού	9,6%	4,3%
Ανεργία (% εργατικού δυναμικού)	12,4%	11,0%

Ειδική μελέτη: Διαγενεακή κινητικότητα στην εκπαίδευση στην Ελλάδα

Η μελέτη του IOBE επικεντρώνεται σε τρεις άξονες: (α) τον ρόλο της κοινωνικοοικονομικής θέσης και άλλων σημαντικών παραγόντων στις γνωσιακές επιδόσεις και τα μελλοντικά επαγγελματικά πλάνα των μαθητών της ελληνικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (β) τις διαχρονικές τάσεις

λαμβάνοντας υπόψη την πρόσφατη οικονομική κρίση (γ) τις δυνητικές διαφορές από άλλες χώρες των ΕΕ/ΟΟΣΑ για την επίδραση κοινωνικοοικονομικών και άλλων παραγόντων στη διαγενεακή εκπαιδευτική κινητικότητα.

Μεταξύ των ευρημάτων, ξεχωρίζουν μεγάλες και σημαντικές συσχετίσεις μεταξύ των βαθμολογιών των μαθητών και ορισμένων στοιχείων κοινωνικοοικονομικού και γονεϊκού υπόβαθρου που φαίνεται να έχουν μεγαλύτερη σημασία για τα παιδιά: εκπαιδευτικοί και πολιτιστικοί πόροι στο σπίτι και συναισθηματική υποστήριξη από τους γονείς. Η κοινωνικοοικονομική θέση των γονέων φαίνεται να διοχετεύεται στα παιδιά μέσω αυτών των πολιτιστικών και συναισθηματικών οδών, αλλά και μέσω της φοίτησης σε ιδιωτικά σχολεία. Η σχέση μεταξύ του κοινωνικοοικονομικού υπόβαθρου και των επιδόσεων των μαθητών είναι εμφανής, στατιστικά σημαντική και γενικά σταθερή πριν, κατά τη διάρκεια και μετά την Ελληνική κρίση, αναδεικνύοντας την ανάγκη για μια συνεκτική στρατηγική για την άμβλυνση των ανισοτήτων στην εκπαίδευση.

2 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

2.1 Τάσεις και προοπτικές της διεθνούς οικονομίας

A. Το παγκόσμιο περιβάλλον

- Βάσει των πλέον πρόσφατων προβλέψεων Ιουνίου του ΟΟΣΑ, για το 2023 προβλέπεται ελαφρώς υψηλότερη ανάπτυξη της παγκόσμιας οικονομίας σε σχέση με τις προβλέψεις Μαρτίου (2,7% από 2,6%).
- Ο πληθωρισμός υποχωρεί σταδιακά παραμένοντας ωστόσο σε υψηλά επίπεδα.
- Η περιοριστική νομισματική πολιτική παγκοσμίως προβλέπεται να διατηρηθεί για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, εξέλιξη η οποία αυξάνει τις πιθανότητες απότομης «προσγείωσης» της οικονομικής δραστηριότητας.

Η παγκόσμια οικονομία συνεχίζει να μεγεθύνεται στις αρχές του 2023, αν και με σαφώς πιο υποτονικό ρυθμό ως συνέπεια του υψηλού πληθωρισμού και της νομισματικής σύσφιξης. Οι οικονομίες των χωρών του ΟΟΣΑ αναπτύχθηκαν με ετήσιο ρυθμό 1,5% το πρώτο τρίμηνο του 2023, κατόπιν αύξησης του ΑΕΠ κατά 1,4% στο προηγούμενο τρίμηνο και ανάπτυξης 4,6% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2022. Ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ στις πλέον αναπτυγμένες οικονομίες (G7) διαμορφώθηκε σε 1,3%, έναντι ρυθμού 0,9% στο προηγούμενο τρίμηνο και ανάπτυξης 4,0% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2022. Οι 20 μεγαλύτερες οικονομίες του ΟΟΣΑ αναπτύχθηκαν με ρυθμό 2,7% το πρώτο τρίμηνο του 2023, από 2,3% το προηγούμενο τρίμηνο, και κατόπιν ανάπτυξης 4,5% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2022.

Ο επίσημος πληθωρισμός υποχωρεί, εξαιτίας κυρίως της πτώσης των τιμών των ενεργειακών αγαθών, ενώ ο δομικός πληθωρισμός υποχωρεί μεν, αλλά με πιο αργό ρυθμό. Συγκεκριμένα, ο πληθωρισμός τον περασμένο Απρίλιο στις 38 χώρες του ΟΟΣΑ έφτασε το 7,4%, υποχωρώντας για

έκτο μήνα σε σειρά από το υψηλό του 10,7%, που καταγράφηκε τον Οκτώβριο του 2022. Ο δομικός πληθωρισμός (εξαιρώντας δηλαδή ενέργεια και τρόφιμα) διατηρείται σε υψηλά επίπεδα στο 7,1% ενώ οι τιμές της ενέργειας αυξήθηκαν οριακά κατά 0,7% και των τροφίμων κατά 12,1%.

Η διατήρηση του πληθωρισμού σε υψηλότερα επίπεδα από τα επιθυμητά και η ισχυρή αγορά εργασίας σε πολλές χώρες, έχουν ως συνέπεια την περαιτέρω σύσφιξη της νομισματικής πολιτικής και την πρόθεση διατήρησης των επιτοκίων σε υψηλά επίπεδα από τις κεντρικές τράπεζες παγκοσμίως για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα. Η σύσφιξη των χρηματοοικονομικών συνθηκών έχει ήδη αρχίσει να επιδρά αρνητικά τόσο στον πληθωρισμό όσο και στην οικονομική δραστηριότητα. Αν και το ενδεχόμενο ομαλής προσγείωσης των οικονομιών παραμένει πιθανό, οι συνεχιζόμενες παρεμβάσεις και η διατήρηση των επιτοκίων σε υψηλά επίπεδα για μεγαλύτερη διάρκεια αυξάνει τον κίνδυνο μιας πιο απότομης πτώσης στην οικονομική δραστηριότητα.

Πίνακας 2.1

Διεθνές Περιβάλλον (ετήσια % μεταβολή ΑΕΠ σε σταθερές τιμές, εκτός αν αναφέρεται διαφορετικά)

Οικονομία	2022	2023	2024
	Πραγματικές τιμές	Πρόβλεψη	Διαφορά από προηγούμενη πρόβλεψη*
Παγκόσμια	3,3	2,7	0,1
ΗΠΑ	2,1	1,6	0,1
Ιαπωνία	1,0	1,3	-0,1
Καναδάς	3,4	1,4	0,3
Ηνωμένο Βασίλειο	4,1	0,3	0,1
Ευρωζώνη	3,5	0,9	0,1
Γερμανία	1,9	0,0	-0,3
Γαλλία	2,5	0,8	0,1
Ιταλία	3,8	1,2	0,6
Τουρκία	5,6	3,6	0,8
Κίνα	3,0	5,4	0,1
Ινδία	7,2	6,0	0,1
Βραζιλία	3,0	1,7	0,1
Παγκόσμιο Εμπόριο	5,0	1,6	-1,3

* Διαφορά σε ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με τις προηγούμενες εκτιμήσεις του ΟΟΣΑ (OECD Economic Outlook, Μάρτιος 2023).

Πηγή: OECD Economic Outlook, Ιούνιος 2023

Ο ρυθμός μεταβολής του παγκόσμιου ΑΕΠ το περασμένο έτος διαμορφώθηκε σε 3,3%, ενώ για το 2023 προβλέπεται ανάπτυξη 2,7% στην πρόσφατη έκθεση του ΟΟΣΑ, από 2,6% που προβλεπόταν στην έκθεση του περασμένου Μαρτίου. Ο ρυθμός αύξησης του όγκου του παγκοσμίως εμπορίου προβλέπεται σε 1,6% για το 2023 από 5,0% το 2022, ενώ για το 2024 προβλέπεται επιτάχυνση σε 3,8%. Στον Πίνακα 2.1 περιλαμβάνονται οι ετήσιες μεταβολές του ΑΕΠ το 2022 και οι πλέον πρόσφατες προβλέψεις του ΟΟΣΑ (Ιουνίου 2023) για τις ετήσιες μεταβολές του κατά τα έτη 2023 και 2024, στην παγκόσμια οικονομία και σε επιλεγμένες αναπτυσσόμενες και αναπτυσσόμενες χώρες.

Στην συνέχεια αναλύονται οι πρόσφατες και αναμενόμενες τάσεις στις οικονομίες των σημαντικότερων κρατών και ενώσεων κρατών για το 2023 και το 2024.

Μεταξύ των πλέον ανεπτυγμένων χωρών, στις ΗΠΑ το πρώτο τρίμηνο του 2023 σημειώθηκε ετήσιος ρυθμός ανάπτυξης 1,6% από 0,9% το προηγούμενο τρίμηνο και 3,7% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2022. Σε εποχικά διορθωμένη βάση, το πρώτο τρίμηνο σημειώθηκε μεγέθυνση σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο (ετησιοποιημένος ρυθμός 1,1%), λόγω αύξησης της ιδιωτικής και δημόσιας κατανάλωσης, της αύξησης των εξαγωγών και των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου πλην κατοικιών. Οι παραπάνω αυξήσεις αντισταθμίστηκαν μερικώς από την μείωση των αποθεμάτων, τη μείωση των επενδύσεων σε κατοικίες, και την αύξηση των εισαγωγών. Ο πληθωρισμός υποχώρησε σε 4,0% τον περασμένο Μάιο καταγράφοντας πτώση για ενδέκατο συνεχόμενο μήνα από το υψηλό επίπεδο 40ετίας που σημειώθηκε τον Ιούνιο του 2022 (9,1%). Προκειμένου να ελέγξει τις πληθωριστικές πιέσεις, η FED έχει προχωρήσει σε διαδοχικές αυξήσεις του βασικού της επιτοκίου ανεβάζοντας το συνολικά κατά 500 μονάδες βάσεις από τον Μάρτιο του 2022 έως και τον Μάιο του 2023, στο 5,00%-5,25%. Στην συνάντηση του Ιουνίου αποφάσισε να αφήσει αμετάβλητο το επιτόκιο, ωστόσο, σηματοδότησε περαιτέρω άνοδο του επιτοκίου στο 5,6% μέχρι το τέλος του έτους στην περίπτωση που η οικονομία και ο πληθωρισμός δεν επιβραδυνθούν περαιτέρω. Στο σύνολο του 2023 η αμερικανική οικονομία προβλέπεται να αναπτυχθεί με ρυθμό 1,6% από ανάπτυξη 2,1% το 2022, ενώ για το επόμενο έτος προβλέπεται ανάπτυξη 1,0%.

Η οικονομία της Ευρωζώνης αναπτύχθηκε με ρυθμό 1,0% το πρώτο τρίμηνο του 2023, από 1,8% το προηγούμενο τρίμηνο και έναντι ρυθμού 5,5% στο ίδιο τρίμηνο του 2022. Σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, η οικονομική δραστηριότητα υποχώρησε οριακά (-0,1%) σε εποχικά διορθωμένη βάση, με την κατανάλωση των νοικοκυριών να σημειώνει υποχώρηση 0,3%, καθώς ο υψηλός πληθωρισμός και το αυξημένο κόστος δανεισμού επίδρασαν αρνητικά. Επίσης, η δημόσια κατανάλωση υποχώρησε 1,6%, καθώς οι κυβερνήσεις σταδιακά αποσύρουν τη δημοσιονομική στήριξη που είχε ως σκοπό τη μερική αντιστάθμιση του αυξανόμενου ενεργειακού κόστους. Από την άλλη, οι ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου επανέκαμψαν (+0,6%) μετά την υποχώρησή τους το προηγούμενο τρίμηνο (-3,5%). Επίσης, οι εξαγωγές υποχώρησαν κατά 0,1% και οι εισαγωγές υποχώρησαν κατά 1,3%. Μεταξύ των μεγαλύτερων οικονομιών του μπλοκ, το ΑΕΠ συρρικνώθηκε στη Γερμανία (-0,3%) και στην Ολλανδία (-0,7%), ενώ επέκταση καταγράφηκε στη Γαλλία (0,2%), την Ιταλία (0,6%) και την Ισπανία (0,5%). Ο πληθωρισμός υποχώρησε στο 6,1% τον περασμένο Μάιο στην Ευρωζώνη, στο χαμηλότερο σημείο από τον Φεβρουάριο του 2022, ενώ και ο δομικός πληθωρισμός υποχώρησε στο 5,3% μετά το ιστορικό υψηλό (5,7%) που καταγράφηκε τον περασμένο Μάρτιο. Η ΕΚΤ έχει προχωρήσει σε οκτώ διαδοχικές αυξήσεις του βασικού της επιτοκίου κατά 400 μονάδες βάσης από τον Ιούλιο του 2022 έως τον Ιούνιο, στο 3,50%. Αναμένονται επιπλέον αυξήσεις 50 μονάδων βάσης του βασικού της επιτοκίου (στο 4%) και ακολούθως η διατήρηση του για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, με το βλέμμα στον επίμονο πληθωρισμό ο οποίος προβλέπεται να υποχωρήσει από 5,4% το 2023 στο 3,0% και ακολούθως στο 2,2% το 2025. Στο σύνολο του 2023, για την οικονομία της Ευρωζώνης προβλέπεται οριακή μεγέθυνση 0,9% (από 3,5% το 2022), ενώ για το 2024 προβλέπεται μεγέθυνση κατά 0,8%.

Στο Ηνωμένο Βασίλειο, το ΑΕΠ ενισχύθηκε κατά 0,2% στο πρώτο τρίμηνο του 2023, από αύξηση 0,6% το προηγούμενο τρίμηνο και ανάπτυξη 10,6% πριν ένα χρόνο. Καθώς ο πληθωρισμός παρέμεινε σε υψηλά επίπεδα τον Μάιο στο 8,7%, αμετάβλητος σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα, και ο δομικός πληθωρισμός βρίσκεται σε υψηλό 31 χρόνων στο 7,1%, η κεντρική τράπεζα της χώρας αποφάσισε τον περασμένο Ιούνιο να ανεβάσει το βασικό της επιτόκιο κατά 50 μονάδες βάσης στο 5,0%. Συνολικά για το 2023 προβλέπεται οριακή ανάπτυξη 0,3% από 4,1% το 2022, ενώ για το επόμενο έτος προβλέπεται μεγέθυνση 1,0%.

Στην Ιαπωνία, το ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 1,8% στο πρώτο τρίμηνο του 2023, κατόπιν αύξησης 0,4% στο προηγούμενο τρίμηνο και αύξησης 0,6% ένα χρόνο πριν. Για το τρέχον έτος η ιαπωνική οικονομία προβλέπεται ότι θα αναπτυχθεί με ρυθμό 1,3%, από 1,0% το 2022, ενώ για το 2024 προβλέπεται ανάπτυξη 1,1%.

Στη συνέχεια της τρέχουσας υπό-ενότητας παρουσιάζονται οι πρόσφατες τάσεις και οι προκλήσεις οικονομικής πολιτικής σε τέσσερις αναπτυσσόμενες χώρες και οικονομικές περιφέρειες, οι οποίες παράγουν συνολικά σχεδόν το 1/3 του παγκόσμιου ΑΕΠ.

Αναλυτικά, η οικονομία της Κίνας κατέγραψε επιτάχυνση του ετήσιου ρυθμού ανάπτυξής της στο πρώτο τρίμηνο του 2023, στο 4,5%, τον ισχυρότερο ρυθμό αύξησης από το πρώτο τρίμηνο του 2022, εν μέσω των προσπαθειών του Πεκίνου να τονώσει την ανάκαμψη μετά την πανδημία. Το προηγούμενο τρίμηνο είχε σημειώσει ρυθμό μεγέθυνσης 2,9%, ενώ το πρώτο τρίμηνο του 2022 4,8%. Σύμφωνα με την εθνική στατιστική υπηρεσία, το περίπλοκο παγκόσμιο περιβάλλον και η ανεπαρκής εγχώρια ζήτηση υποδηλώνουν ότι τα θεμέλια για την ανάκαμψη της χώρας δεν είναι ακόμα στέρεα. Για το τρέχον έτος προβλέπεται ανάπτυξη 5,4% από 3,0% το 2022, ενώ για το 2024 προβλέπεται ανάπτυξη 5,1%.

Η οικονομία της Ινδίας κατέγραψε ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης 6,1% στο πρώτο τρίμηνο του 2023, από ανάπτυξη 4,6% στο προηγούμενο τρίμηνο και ανάπτυξη 3,6% ένα χρόνο πριν. Ο υψηλός πληθωρισμός, ιδίως για την ενέργεια και τα τρόφιμα, και η επακόλουθη νομισματική σύσφιξη για να σταθεροποιηθούν οι πληθωριστικές προσδοκίες επιβαρύνουν την αγοραστική δύναμη και την κατανάλωση των νοικοκυριών, ιδίως στις αστικές περιοχές. Συνολικά για το 2023 προβλέπεται 6,0% ανάπτυξη από 7,2% το 2022. Για το 2024 προβλέπεται μεγέθυνση 7,0%.

Η οικονομία της Τουρκίας κατέγραψε ρυθμό ανάπτυξης 3,0% σε ετήσια βάση το πρώτο τρίμηνο του 2023 από 3,5% το προηγούμενο τρίμηνο, έναντι ανάπτυξης 7,2% πριν ένα χρόνο. Ο ετήσιος ρυθμός πληθωρισμού υποχώρησε για έβδομο συνεχόμενο μήνα στο 39,6% τον περασμένο Μάιο, ενώ η ισοτιμία της τουρκικής λίρας υποχωρεί ραγδαία μετά τον δεύτερο γύρο των προεδρικών εκλογών που πραγματοποιήθηκαν στις 28 Μαΐου, ενώ ο πρόεδρος Ταγίπ Ερντογάν αποφάσισε να θέσει τέλος στις ανορθόδοξες οικονομικές πολιτικές. Η στροφή της νομισματικής πολιτικής σε πιο ορθολογική οδήγησε σε αύξηση του βασικού επιτοκίου κατά 650 μονάδες βάσης τον Ιούνιο, στο 15%, αν και οι αγορές ανέμεναν μεγαλύτερη αύξηση (στο 21%), και τον τερματισμό των κινήσεων στήριξης της συναλλαγματικής ισοτιμίας. Μέχρι τα τέλη Ιουνίου¹ η ετήσια άνοδος δολαρίου και ευρώ σε σχέση με την τουρκική λίρα έχει φτάσει σε 54,8% και 55,3%, αντίστοιχα, ενώ μόνο στο τελευταίο χρονικό διάστημα μετά τις εκλογές οι μεταβολές ήταν 27,4% και 29,2%, αντίστοιχα. Για το 2023 η τουρκική οικονομία προβλέπεται ότι θα αναπτυχθεί με ρυθμό 3,6% (από 5,6% το 2022), ενώ για το 2024 προβλέπεται ανάπτυξη 3,7%.

Από τις χώρες τις Λατινικής Αμερικής, η οικονομία της Βραζιλίας κατέγραψε μεγέθυνση 3,4% στο πρώτο τρίμηνο του 2023, από 2,5% το προηγούμενο τρίμηνο και 2,3% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2022. Για το 2023 προβλέπεται αύξηση του ΑΕΠ κατά 1,7% από 3,0% το 2022, ενώ για το 2024 προβλέπεται ανάπτυξη 1,2%.

Ο δείκτης επιχειρηματικής εμπιστοσύνης του ΟΟΣΑ σταθεροποιείται σε επίπεδα οριακά χαμηλότερα από το μακροχρόνιο μέσο όρο του, ενώ βελτίωση συνεχίζει να καταγράφει ο δείκτης

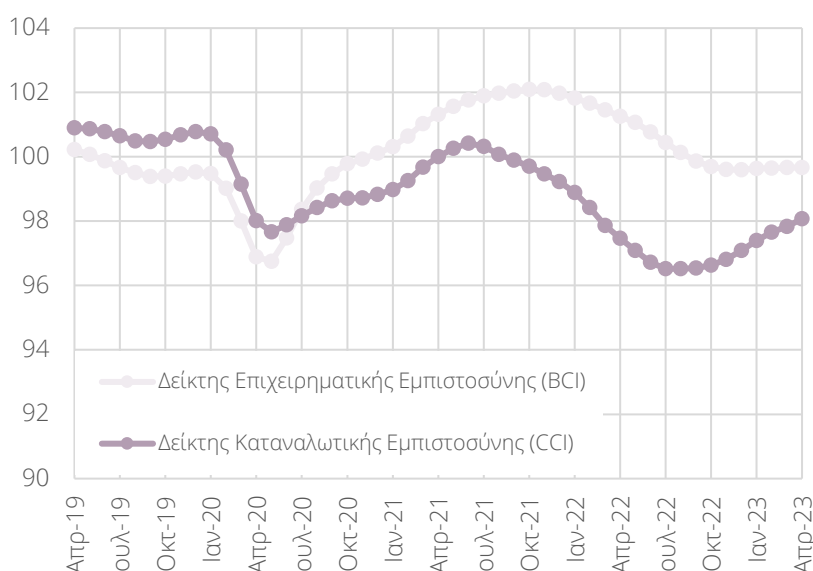
¹ στοιχεία μέχρι 26/6/2023.

καταναλωτικής εμπιστοσύνης για ένατο μήνα σε σειρά, παραμένοντας ωστόσο χαμηλότερα από τον μακροχρόνιο μέσο όρο (Διάγραμμα 2.1).

Διάγραμμα 2.1

Δείκτες οικονομικού κλίματος για τις χώρες του ΟΟΣΑ (στοιχεία εποχικά διορθωμένα, 100 = μακροχρόνιος μέσος όρος)

Βελτίωση παρουσιάζει ο δείκτης καταναλωτικής εμπιστοσύνης παγκοσμίως, ενώ σταθεροποιείται ο δείκτης επιχειρηματικής εμπιστοσύνης πλησίον του μακροχρόνιου μέσου του.

Πηγή: ΟΟΣΑ

Β. Οικονομίες της ΕΕ και της Ευρωζώνης

- Θετικός ετήσιος ρυθμός μεταβολής του πραγματικού ΑΕΠ στην ΕΕ και την Ευρωζώνη το πρώτο τρίμηνο του 2023, κατά 0,9% σε αμφότερες τις ζώνες.
- Επιβράδυνση της ανάπτυξης και του πληθωρισμού για το 2023 σύμφωνα με την έκθεση οικονομικών προβλέψεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.
- Συνέχιση της συστηματικής αύξησης των βασικών επιτοκίων από την ΕΚΤ.
- Σε διαβούλευση οι προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την αναθεώρηση του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης.

Καθώς αποκλιμακώνεται σταδιακά η ενεργειακή κρίση, ο ρυθμός ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής οικονομίας παραμένει θετικός, ενώ ο πληθωρισμός υποχωρεί αργά αλλά σταθερά. Οι συνθήκες στην ΕΕ είναι βελτιωμένες χάρη στην επίτευξη διαφοροποίησης των πηγών εφοδιασμού ενέργειας και στον ταυτόχρονο περιορισμό στην κατανάλωση. Ο κίνδυνος παρουσίασης σημαντικών ελλείψεων την επόμενη περίοδο έχει μειωθεί σε σημαντικό βαθμό, παρόλα αυτά η εξέλιξη των τιμών παραμένει αβέβαιη². Παράλληλα, η υπερβολικά μεγάλη αύξηση των τιμών της ενέργειας και των ειδών διατροφής, οι πιέσεις από την πλευρά της ζήτησης λόγω της επανεκκίνησης της οικονομίας μετά την λήξη των περιοριστικών μέτρων και οι δυσκαμψίες της

² European Economic Forecasts Spring 2023, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Μάιος 2023

προσφοράς, συμβάλλουν στην διαρκή άνοδο του πληθωρισμού. Σύμφωνα με τις πλέον πρόσφατες προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (Ιουνίου 2023), ο πληθωρισμός αναμένεται να διαμορφωθεί κατά μέσο όρο σε 5,4% το 2023, 3,0% το 2024 και 2,2% το 2025. Εφόσον οι τρέχοντες παράγοντες διαμόρφωσης του πληθωρισμού εξασθενίσουν με την πάροδο του χρόνου και οι παρεμβάσεις της νομισματικής πολιτικής μεταδίδονται στην οικονομία και στο επίπεδο των τιμών, ο πληθωρισμός αναμένεται να υποχωρήσει.

Ως προς την τάση της οικονομικής δραστηριότητας κατά το πρώτο τρίμηνο του 2023 στην Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ευρωζώνη, σημειώθηκε επιβράδυνση της ανάπτυξης σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, σε 0,9%, από 1,7% και 1,9% αντιστοίχως, έναντι ανάκαμψης κατά 5,7% και 5,5% σε ΕΕ και ΕΖ αντίστοιχα ένα έτος νωρίτερα. Σύμφωνα με την πρόσφατη έκθεση προβλέψεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής³, η ανάπτυξη στην Ευρωζώνη εκτιμάται πως διαμορφώθηκε σε 3,5% για το 2022 ενώ για το 2023 προβλέπεται μικρότερος ρυθμός ανάπτυξης 1,1%, ομοίως για την Ευρωπαϊκή Ένωση η ανάπτυξη το 2022 υπολογίζεται στο 3,5% και στο 1,0% για το τρέχον έτος.

Η ανάπτυξη στις οικονομίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης την περίοδο Ιανουαρίου - Μαρτίου του 2023 προέκυψε εν μέρει από την αύξηση της εγχώριας ζήτησης, με τη συμβολή των επενδύσεων να είναι σχεδόν μηδενική, από 0,3% το προηγούμενο τρίμηνο. Η συμβολή της κατανάλωσης ήταν ίση με 0,3%, έναντι μεγαλύτερης συμβολής στο τέταρτο τρίμηνο του 2022, 0,6 π.μ. του ΑΕΠ. Η επίδραση των καθαρών εξαγωγών στη μεταβολή του ΑΕΠ το πρώτο τρίμηνο του 2023 ήταν θετική, κατά 0,8%, όμοια με το προηγούμενο τρίμηνο. Σε σχέση με τη διάρθρωση της ανάπτυξης στις οικονομίες της Ευρωζώνης, η εγχώρια ζήτηση αποτελεί τον κύριο αναπτυξιακό παράγοντα (0,5 π.μ. από 1,2 π.μ. στο τέταρτο τρίμηνο πέρυσι). Επίσης, σημειώθηκε οριακή συμβολή των επενδύσεων σε σχέση με το τέταρτο τρίμηνο του προηγούμενου έτους (0,3% του ΑΕΠ), οριακά μεγαλύτερης έντασης συγκριτικά με το προηγούμενο τρίμηνο (0,2% του ΑΕΠ), ενώ παρατηρήθηκε θετική επίδραση της κατανάλωσης, 0,4 π.μ. από μεγαλύτερη επίδραση στο τέταρτο τρίμηνο 0,7 π.μ. Επιπλέον, στο εν λόγω τρίμηνο, η συμβολή των καθαρών εξαγωγών στην Ευρωζώνη ήταν θετική κατά 0,4%, ενώ ένα τρίμηνο νωρίτερα ήταν 0,7%.

Η διάρθρωση των συνιστωσών του ΑΕΠ από την πλευρά της δαπάνης παραμένει παραπλήσια σε ΕΕ-27 και Ευρωζώνη, με την ιδιωτική κατανάλωση να αντιπροσωπεύει το 52,1% και 52,3% του ΑΕΠ αντίστοιχα, τις επενδύσεις να αποτελούν το 22,7% και 22,2% του ΑΕΠ, τις εξαγωγές το 54,6% και το 53,1% και τις εισαγωγές το 50,6% και 49,1% του ΑΕΠ.

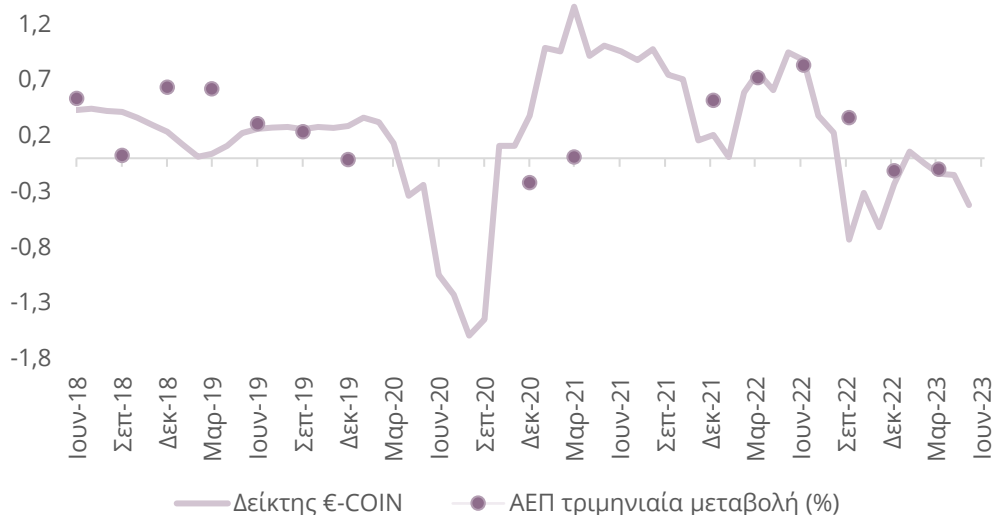
Ισχυρότερη μεταξύ των χωρών της ΕΕ στο πρώτο τρίμηνο του έτους, ήταν η ανάπτυξη (ετήσιες μεταβολές σε εποχικά διορθωμένα στοιχεία) στην Ισπανία, όπου ο σχετικός ρυθμός έφτασε το 4,2%. Ακολούθησαν η Κύπρος (3,4%), η Μάλτα (3,2%) και η Ρουμανία (2,8%). Οι χώρες με την βαθύτερη ύφεση ήταν η Εσθονία (3,7%), η Λιθουανία (2,7%) και η Ουγγαρία (1,1%). Σε επίπεδο κυλιόμενου 12-μηνου, η Ελλάδα παρουσίασε θετικό ρυθμό ανάπτυξης 4,6%, υψηλότερο από τη μέση απόδοση σε αμφοτερές την ΕΕ και την ΕΖ κατά 2,4% (βλέπε Διάγραμμα 1 στο Παράρτημα). Η μόνη χώρα που παρουσίασε ύφεση ήταν η Εσθονία (2,7%), ενώ η μικρότερη ανάπτυξη, σε δωδεκάμηνη βάση, παρουσιάστηκε στην Λιθουανία (0,1%), ακολουθούμενο από την Φινλανδία (0,8%). Στον αντίποδα, η χώρα με το μεγαλύτερο θετικό κυλιόμενο ρυθμό ανάπτυξης στην ΕΕ ήταν η Ιρλανδία (9,1%) ακολουθούμενη από την Μάλτα (5,9%) και την Κροατία (5,1%).

³ European Economic Forecasts Spring 2023, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Μάιος 2023

Διάγραμμα 2.2

Μηνιαίος Δείκτης €-COIN & ΑΕΠ Ευρωζώνης*

Πτώση του δείκτη €-COIN το πρώτο τρίμηνο φέτος στο -0,04, ακολουθούμενη από περαιτέρω πτώση στο δίμηνο Απριλίου – Μαΐου.

*Το ερευνητικό κέντρο Centre of Economic Policy Research σε συνεργασία με την Τράπεζα της Ιταλίας εκτιμά κάθε μήνα τον πρόδρομο δείκτη οικονομικής δραστηριότητας €-COIN για την Ευρωζώνη. Ο δείκτης συνιστά πρόβλεψη της τριμηνιαίας ανάπτυξης του ΑΕΠ και προκύπτει από τη σύνθεση ποικίλων διαφορετικών δεδομένων, όπως η πορεία της βιομηχανικής παραγωγής, των τιμών, στοιχείων από την αγορά εργασίας, καθώς και χρηματοοικονομικών στοιχείων. Πηγή: CEPR και Bank of Italy

Ως προς τις τάσεις στο οικονομικό κλίμα και τους βασικούς πρόδρομους δείκτες οικονομικής δραστηριότητας σε Ευρωζώνη και Ευρωπαϊκή Ένωση, ο δείκτης €-COIN υποχώρησε περαιτέρω, κατά τους μήνες Απρίλιο-Μάιο του δευτέρου τριμήνου στις -0,29 μονάδες (Διάγραμμα 2.2). Ειδικά η μηνιαία επίδοση του Μαΐου 2023, ήταν αρνητική στις -0,42 μονάδες, αντίθετα με αυτή του περυσινού Μαΐου (0,95) υποδεικνύοντας προσδοκίες για μείωση του ΑΕΠ.

Ο δείκτης Οικονομικού Κλίματος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην ΕΕ-27 και την Ευρωζώνη επιδεινώθηκε το δίμηνο Απριλίου-Μαΐου σε σχέση με το πρώτο τρίμηνο. Ενδεικτικά, τον Μάιο φέτος ο δείκτης Οικονομικού κλίματος διαμορφώθηκε στις 95,2 μονάδες στην ΕΕ-27 και στις 96,5 μονάδες στην Ευρωζώνη, σε επίπεδο μικρότερο συγκριτικά με τον προηγούμενο μήνα, αλλά και 8,6 και 7,2 μονάδες χαμηλότερα από ότι πριν ένα χρόνο, σε ΕΕ-27 και ΕΖ αντιστοίχως (Πίνακας 2.2).

Μεταξύ των μεγαλύτερων οικονομιών της ΕΕ, στη Γαλλία και τη Γερμανία, το δίμηνο Απριλίου-Μαΐου φέτος ο δείκτης μειώθηκε σε σχέση τόσο με το πρώτο τρίμηνο του 2023 (κατά 3,3 και 0,9 μονάδες αντίστοιχα) όσο και σε σχέση με το ίδιο δίμηνο το προηγούμενο έτος (κατά 8,6 και 9,5 μονάδες αντίστοιχα).. Στην Ιταλία, ο δείκτης ενισχύθηκε οριακά κατά 0,2 μονάδες σε σχέση με το πρώτο τρίμηνο του έτους, ενώ μειώθηκε κατά 1,5 μονάδες έναντι του αντίστοιχου διμήνου το προηγούμενο έτος. Τέλος, -το δίμηνο Απριλίου-Μαΐου 2023, ο δείκτης Οικονομικού Κλίματος στην Ελλάδα αυξήθηκε συγκριτικά με το πρώτο τρίμηνο κατά 1,6 μονάδες, σε επίπεδο που είναι περίπου 3,0 μονάδες υψηλότερο από ότι ένα χρόνο νωρίτερα.

Πληρέστερη πληροφόρηση για τις μεταβολές στα μεγέθη που συνθέτουν το ΑΕΠ της Ευρωζώνης και της ΕΕ στο πρώτο τρίμηνο του 2023 και τις υπόλοιπες μακροοικονομικές μεταβλητές, καθώς

και για τις εκτιμώμενες τάσεις σε αυτές το προσεχές χρονικό διάστημα παρέχεται στη συνέχεια της παρούσας υπό-ενότητας.

Πίνακας 2.2

Δείκτης Οικονομικού Κλίματος ΕΕ-27 & Ευρωζώνης (μ.ό. 2000-2020=100)

Μήνας	Ιουν-21	Ιουλ-21	Αυγ-21	Σεπ-21	Οκτ-21	Νοε-21	Δεκ-21	Ιαν-22	Φεβ-22	Μαρ-22	Απρ-22	Μαΐ-22
ΕΕ-27 (2020)	115,8	116,6	115,3	115,3	116,2	115,2	114	112,6	113,3	105,7	103,9	103,6
Ευρωζώνη	116,7	117,6	116,3	116,4	117,2	116,2	114,3	113,1	114,1	106,1	104,3	104,2

Μήνας	Ιουν-22	Ιουλ-22	Αυγ-22	Σεπ-22	Οκτ-22	Νοε-22	Δεκ-22	Ιαν-23	Φεβ-23	Μαρ-23	Απρ-23	Μαΐ-23
ΕΕ-27 (2020)	102	97,9	97,2	94	92,9	94,1	95,6	97,7	97,6	97,1	97,1	95,2
Ευρωζώνη	103,3	98,8	98	94,6	93,9	95,1	96,9	99,6	99,4	98,9	99	96,5

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (DG ECFIN), Μάρτιος 2023

Παρουσιάζονται οι προβλέψεις για την περίοδο 2023-2024, όπως αυτές προκύπτουν για την ΕΕ και την Ευρωζώνη στην πλέον πρόσφατη έκθεση προβλέψεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Πίνακας 2.3). Συνοπτική απεικόνιση βασικών μακροοικονομικών μεταβλητών ανά χώρα μέλος της Ευρωζώνης παρουσιάζεται στο Παράρτημα.

Πίνακας 2.3

Βασικά Μακροοικονομικά Μεγέθη, ΕΕ-27, Ευρωζώνη (πραγματικές ετήσιες % μεταβολές, εκτός αν δηλώνεται διαφορετικά)

	ΕΕ			Ευρωζώνη		
	2022	2023	2024	2022	2023	2024
ΑΕΠ	3,5	1	1,7	3,5	1,1	1,6
Ιδιωτική Κατανάλωση	4	0,5	1,8	4,3	0,6	1,7
Δημόσια Κατανάλωση	1,1	0,7	0,8	1,3	0,7	0,7
Ακαθάριστες επενδύσεις	4	0,9	2,1	3,7	1	2,1
Εξαγωγές αγαθών – υπηρεσιών	7,1	3	3,3	7	3,1	3,3
Εισαγωγές αγαθών – υπηρεσιών	7,9	2,1	3,2	8,0	2,3	3,2
Απασχόληση	2	0,5	0,4	2,3	0,6	0,5
Ανεργία (% εργατικού δυναμικού)	6,2	6,2	6,1	6,8	6,8	6,7
Πληθωρισμός	9,2	6,7	3,1	8,4	5,8	2,8
Ισοζύγιο Γεν. Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	-3,4	-3,1	-2,4	-3,6	-3,2	-2,4
Χρέος Γεν. Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	85,3	83,4	82,6	93,1	90,8	89,9
Ισοζύγιο Τρεχ. Συναλλαγών (% ΑΕΠ)	0,5	2,0	2,3	0,6	2,1	2,4

Πηγή: European Economic Forecasts, Spring 2023, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Μάιος 2023

Αναλυτικά, σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat για το πρώτο τρίμηνο του 2023 (ετήσιες μεταβολές σε εποχικά διορθωμένα στοιχεία), η ιδιωτική κατανάλωση στην Ευρωπαϊκή Ένωση αυξήθηκε κατά 0,5%, όταν το προηγούμενο τρίμηνο κατέγραψε μεγαλύτερη άνοδο, κατά 1,1%, ενώ στην αντίστοιχη περίοδο του 2021 η τάση της ήταν αυξητική (8,0%). Στην Ευρωζώνη, η κατανάλωση των νοικοκυριών ενισχύθηκε κατά 0,8%, από μεγαλύτερη αύξηση 1,4% στο προηγούμενο τρίμηνο, ενώ ένα έτος νωρίτερα παρουσίασε αύξηση 8,4%. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προέβλεψε τον περασμένο Μάιο μικρή αύξηση της κατανάλωσης το 2023 στο 0,5%, σε συνέχεια αύξησης κατά 4,0% πέρυσι. Για την Ευρωζώνη προέβλεψε άνοδο της ιδιωτικής κατανάλωσης κατά 0,6% το 2023, σαφώς χαμηλότερα από 4,3% το 2022 (Πίνακας 2.3). Σε επίπεδο χωρών, στη Γερμανία η ιδιωτική κατανάλωση μειώθηκε κατά 1,5% ενώ το τέταρτο τρίμηνο του περασμένου έτους αυξήθηκε κατά 9,6%, ενώ το προηγούμενο τρίμηνο παρουσίασε αύξηση 1,1%. Στη Γαλλία η κατανάλωση έμεινε σχεδόν σταθερή (0,1%). Στην Ιταλία ενισχύθηκε κατά 3,4%, μικρότερη άνοδος συγκριτικά με ένα τρίμηνο πριν 1,7%, ενώ στην Ισπανία μεγεθύνθηκε κατά 1,6% όταν το περασμένο τρίμηνο η αύξησή της έφτασε το 3,0%. Στην Ελλάδα η ιδιωτική κατανάλωση παρουσίασε άνοδο 2,9%, από αύξηση 4,1% το προηγούμενο τρίμηνο, ενώ την ίδια περίοδο του 2022 σημείωνε αύξηση της τάξης του 13,6%.

Η δημόσια κατανάλωση μειώθηκε στην ΕΕ και στην Ευρωζώνη το πρώτο τρίμηνο του 2023 κατά 0,6% και 0,9% αντίστοιχα, από ενίσχυση 0,3% και 0,9% στις ζώνες αντίστοιχα ένα τρίμηνο πριν. Στο ίδιο τρίμηνο του 2022 η δημόσια κατανάλωση είχε ενισχυθεί κατά 2,9% στην ΕΕ και 3,1% στην Ευρωζώνη. Για το 2023 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανέμενε τον Μάιο επιβράδυνση της αύξησης της δημόσιας κατανάλωσης στην ΕΕ και την Ευρωζώνη σε σχέση με το 2022, σε 0,7%.

Οι επενδύσεις παρουσίασαν μικρή μείωση την περίοδο Ιανουαρίου – Μαρτίου 2023 στην ΕΕ κατά 0,1%, ενώ το προηγούμενο τρίμηνο αυξήθηκε 1,3%. Στην Ευρωζώνη, η άνοδος ήταν της τάξης του 1,2%, έναντι ανόδου 1,0% στο τέταρτο τρίμηνο πέρυσι. Το αντίστοιχο τρίμηνο του 2022 οι επενδύσεις είχαν αυξηθεί κατά 5,2% στην ΕΕ και 2,7% στην Ευρωζώνη. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προέβλεψε μικρότερη ενίσχυσή τους κατά 0,9% για το 2023 στην ΕΕ και 1,0% στην Ευρωζώνη. Στο πρώτο τρίμηνο του 2023, στη Γερμανία οι επενδύσεις αυξήθηκαν κατά 5,9% ύστερα από μεγαλύτερης έντασης αύξηση 4,0% στο προηγούμενο τρίμηνο, ενώ στην Ιταλία καταγράφηκε μείωση 3,5%, από μικρότερη μείωση 2,0%, στο τρίμηνο Οκτωβρίου – Δεκεμβρίου 2022. Ο ρυθμός μεταβολής των επενδύσεων στη Γαλλία ήταν θετικός, 2,0%, από αύξηση 7,3 % στο προηγούμενο τρίμηνο.

Αύξηση καταγράφηκε το πρώτο τρίμηνο του έτους στις εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών στην ΕΕ (3,2%), και στην Ευρωζώνη (2,7%), έναντι μεγαλύτερης αύξησης, κατά 4,9% και 4,6% αντιστοίχως, στο προηγούμενο τρίμηνο και ισχυρότερης αύξησης στο πρώτο τρίμηνο του 2022 (8,6% και 9,0%). Για το 2023 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προέβλεψε άνοδο των εξαγωγών στην ΕΕ-27 και την Ευρωζώνη σε σύγκριση με το 2022 κατά 3,0% και 3,1% αντίστοιχα (από 7,1% και 7,0% πέρυσι). Σε επίπεδο χωρών, στη Γερμανία σημειώθηκε μεγέθυνση των εξαγωγών στο πρώτο τρίμηνο του 2023 κατά 1,2%, όμοια με το τέταρτο τρίμηνο του προηγούμενου έτους. Η ενίσχυση των εξαγωγών στη Γαλλία το πρώτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους ήταν 1,1%, μικρότερη από ένα τρίμηνο πριν (2,5%). Στην Ιταλία σημειώθηκε αύξηση κατά 2,1%, από μεγαλύτερη άνοδο, κατά 9,3%, ένα τρίμηνο νωρίτερα. Ισχυρή επέκταση των εξαγωγών σημειώθηκε στην Ισπανία, κατά 10,2%, κατόπιν μικρότερης ανόδου 7,2% στο προηγούμενο τρίμηνο.

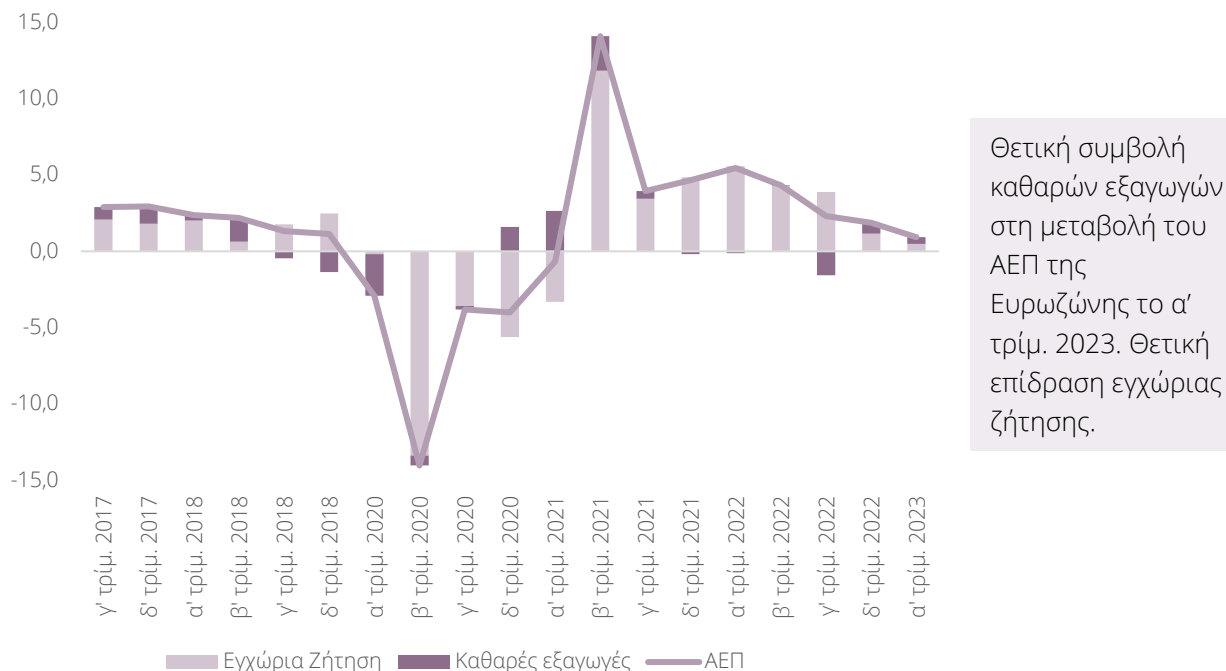
Ενισχύθηκαν οι εισαγωγές το πρώτο τρίμηνο του 2023 στην ΕΕ, κατά 1,7%, αύξηση μικρότερη από ότι ένα τρίμηνο πριν (3,6%). Όμοια μεταβολή παρατηρήθηκε στην ΕΖ, κατά 2,0%, από υψηλότερη άνοδο 3,4% το τέταρτο τρίμηνο του 2022. Ένα χρόνο νωρίτερα είχε καταγραφεί αύξηση 9,8% και 10,0% αντιστοίχως. Για το 2023, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει προβλέψει για την ΕΕ και την Ευρωζώνη ετήσια αύξηση 2,1% και 2,3% αντίστοιχα, από 7,9% και 8,0% που καταγράφηκε το 2022. Σε επίπεδο χωρών, το πρώτο τρίμηνο του 2023 οι εισαγωγές αυξήθηκαν στην Ισπανία κατά 3,3%, έναντι χαμηλότερης ανόδου 2,1% στο προηγούμενο τρίμηνο. Στη Γαλλία διευρύνθηκαν κατά 0,5%, από μεγαλύτερη ενίσχυση 5,1% ένα τρίμηνο πριν, ενώ στην Ιταλία σημειώθηκε αύξηση 0,3% από άνοδο 6,1%. Θετικός ρυθμός σημειώθηκε στη Γερμανία (1,4%), από μεγαλύτερη ενίσχυση στο τέταρτο τρίμηνο του 2022 (2,7%).

Με βάση τις εξελίξεις στις συνιστώσες του ΑΕΠ στην Ευρωζώνη (Διάγραμμα 2.3), η συμβολή των καθαρών εξαγωγών ήταν θετική (0,4%), μικρότερη από το προηγούμενο τρίμηνο (0,7%). Η θετική συμβολή των καθαρών εξαγωγών στο πρώτο τρίμηνο φέτος προήλθε από την μείωση της συμβολής των εισαγωγών από 1,6% το τέταρτο τρίμηνο στο 1,0% το πρώτο τρίμηνο του έτους. Παράλληλα, και η συμβολή των εξαγωγών μειώθηκε αλλά όχι στο ίδιο επίπεδο (2,4% το τέταρτο τρίμηνο του 2022, ενώ το επόμενο ήταν ίσο με 1,4%). Όπως ήδη αναφέρθηκε, η συμβολή της εγχώριας ζήτησης ήταν της τάξης του 0,5% του ΑΕΠ, από θετική επίδραση 1,2 ποσοστιαίων μονάδων το προηγούμενο τρίμηνο. Το μεγαλύτερο μέρος της συμβολής προήλθε κυρίως από την ιδιωτική κατανάλωση, η οποία επενέργησε θετικά στο πρώτο τρίμηνο του 2023 κατά 0,4% του ΑΕΠ, ενώ το τέταρτο τρίμηνο η θετική συμβολή της ήταν στις 0,7 π.μ.

Διάγραμμα 2.3.

Ευρωζώνη – Συμβολή συνιστωσών ΑΕΠ στον πραγματικό ρυθμό μεταβολής του (σε ποσοστιαίες μονάδες)

Πηγή: Eurostat

Ο εναρμονισμένος πληθωρισμός μειώθηκε το πρώτο τρίμηνο του 2023 στην ΕΕ και την Ευρωζώνη, καταγράφοντας ρυθμό 9,5% και 7,7% από 10,1% και 9,0% αντίστοιχα ένα τρίμηνο νωρίτερα. Στο πρώτο τρίμηνο του 2022 ο εναρμονισμένος πληθωρισμός είχε διαμορφωθεί σε 6,2% στην ΕΕ και 6,3% στην ΕΖ αντιστοίχως. Συνολικά για το 2022 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προέβλεψε προσφάτως (Μάιος 2023) ότι ο πληθωρισμός αυξήθηκε έντονα το 2022 στην ΕΖ σε 8,4% από 2,6%, αλλά και στην ΕΕ, σε 9,2% από 2,9%, ενώ το 2023 θα υποχωρήσει σε 5,8% και 6,7% αντιστοίχως.

Ενίσχυση της απασχόλησης σημειώθηκε το πρώτο τρίμηνο του 2023, κατά 1,2% στην ΕΕ και 1,5% στην ΕΖ, όμοια αντιστοίχως ένα τρίμηνο πριν, ενώ την ίδια περίοδο του 2022 σημειωνόταν αύξηση των θέσεων εργασίας, κατά 3,2% και 3,7% αντίστοιχα στις δύο ζώνες. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προβλέπει ετήσια αύξηση της απασχόλησης σε ΕΕ και Ευρωζώνη το 2023, κατά 0,5% και 0,6% αντίστοιχα, έναντι 2,0% και 2,3% που καταγράφηκε το προηγούμενο έτος. Αύξηση της απασχόλησης το πρώτο τρίμηνο του 2023 σημειώθηκε κυρίως στην Μάλτα (5,3%), στην Ιρλανδία (4,1%), στη Κύπρο (3,4%) και στην Εσθονία (3,0%). Πτώση παρουσιάστηκε στη Κροατία (6,0%), στην Βουλγαρία (5,3%) στην Σλοβενία (0,6%) και στην Πορτογαλία (0,1%).

Η ανεργία το πρώτο τρίμηνο του 2023 έμεινε σχεδόν σταθερή στο 6,0% στην ΕΕ και στο 6,6% στην Ευρωζώνη σε σχέση με το τέταρτο τρίμηνο του 2022 (6,1% και 6,7% αντιστοίχως). Στο πρώτο τρίμηνο πέρυσι βρισκόταν στο 6,2% στην ΕΕ και στο 6,8% στην ΕΖ. Για το 2022 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει εκτιμήσει υποχώρηση των ποσοστών ανεργίας στην ΕΕ-27 και την Ευρωζώνη έναντι του προηγούμενου έτους, σε 6,2% και 6,8%, ποσοστά όμοια με τις προβλέψεις για το 2023. Την περίοδο Ιανουαρίου – Μαρτίου 2023 το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας καταγράφηκε στην

Ισπανία (12,8%), με την Ελλάδα (11,0%) και την Ιταλία (7,8%) να έπονται, ενώ στη Λιθουανία η ανεργία ήταν της τάξης του 7,7%.

Στο πεδίο των δημοσιονομικών επιδόσεων, το έλλειμμα του ισοζυγίου γενικής κυβέρνησης στην ΕΕ-27 το τέταρτο τρίμηνο του 2022 ήταν της τάξης του 4,4% του ΑΕΠ, ενώ το τρίτο τρίμηνο ήταν ίσο με 3,7%. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει προβλέψει ότι το δημοσιονομικό έλλειμμα θα διαμορφωθεί το 2022 και το 2023, σε 3,4% και 3,1% του ΑΕΠ αντιστοίχως. Σχετικά με το δημοσιονομικό ισοζύγιο κατά μέσο όρο Ευρωζώνη, αναμένει πως θα καταγραφεί έλλειμμα 3,6% του ΑΕΠ το 2022 και το 3,2% το 2023. Όσον αφορά στο δημόσιο χρέος, διαμορφώθηκε στις χώρες της Ευρωζώνης το τέταρτο τρίμηνο πέρυσι στο 91,5% του ΑΕΠ, ενώ ο μέσος όρος αναμένεται να διαμορφωθεί στο 93,1% το 2022 και στο προσεχές έτος να μειωθεί στο 90,8% του ΑΕΠ. Το δημόσιο χρέος, ως ποσοστό του ΑΕΠ υποχώρησε το τέταρτο τρίμηνο του 2022 σε πολλές χώρες μέλη, με το μεγαλύτερο επίπεδό του να σημειώνεται στην Ελλάδα (171,3%), την Ιταλία (144,4%), την Πορτογαλία (113,9%), την Ισπανία (113,2%) και την Γαλλία (111,6%).

Ως προς το πλαίσιο νομισματικής πολιτικής, σύμφωνα με την ανακοίνωση της ΕΚΤ στις 15 Ιουνίου 2023, η ΕΚΤ προχώρησε στην αύξηση των τριών βασικών επιτοκίων κατά 25 μονάδες βάσης δεδομένων των αναθεωρημένων προσδοκιών για την εξέλιξη του πληθωρισμού με γνώμονα την διασφάλιση της έγκαιρης επαναφοράς του πληθωρισμού στον μεσοπρόθεσμο στόχο της ΕΚΤ του 2,0%. Οι επανεπενδύσεις στο πλαίσιο του χαρτοφυλακίου του προγράμματος αγοράς στοιχείων ενεργητικού (asset purchase programme – APP) θα τερματιστούν τέλος Ιουλίου. Αναφορικά με το έκτακτο πρόγραμμα αγοράς στοιχείων ενεργητικού λόγω πανδημίας – PEPP, κατ' ελάχιστο μέχρι το τέλος του 2024 η ΕΚΤ θα επανεπενδύει τα ποσά κεφαλαίου από την εξόφληση των αποκτηθέντων τίτλων. Η μελλοντική σταδιακή μείωση (roll-off) του χαρτοφυλακίου PEPP θα ρυθμιστεί κατά τρόπο ώστε να συμβαδίζει με τη νομισματική πολιτική. Τέλος, το μέσο για την προστασία της μετάδοσης (Transmission Protection Instrument – TPI) είναι διαθέσιμο για να αντισταθμιστούν ανεπιθύμητες, μη προβλέψιμες μεταβολές στην αγορά που μπορεί να επηρεάσουν αρνητικά τη μετάδοση της νομισματικής πολιτικής στην ευρωζώνη, με στόχο την σταθερότητα των τιμών.

Επιγραμματικά, η οικονομία στην Ευρώπη, και ειδικότερα στην Ευρωζώνη, βρίσκεται την τρέχουσα περίοδο αντιμέτωπη με μια σειρά από προκλήσεις. Οι κυριότερες εξ' αυτών έγκεινται σε:

- Η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία και οι οικονομικές επιπτώσεις υψηλής έντασης και διάρκειας.
- Οι προβλέψεις διεθνών οργανισμών για επιβράδυνση της οικονομίας της Ευρωζώνης με πληθωρισμό σημαντικά υψηλότερο του στόχου και με προσδοκία για περαιτέρω σφιχτότερη νομισματική πολιτική.
- Η ενεργειακή κρίση με ενδεχόμενο όξυνσης εκ νέου στα τέλη του 2023 και η ανάγκη για παρεμβάσεις σε πολυμερές επίπεδο για ενεργειακή ασφάλεια, αλλά και για στήριξη της ζήτησης. Η πιθανότητα σημαντικών ελλείψεων έχει μειωθεί σημαντικά, αλλά υπάρχει έντονη αβεβαιότητα για την εξέλιξη των τιμών.
- Ανάγκη συντονισμού δημοσιονομικών και νομισματικών πολιτικών σε συλλογικό και εθνικό επίπεδο, προκειμένου να υπάρξει ισορροπία μεταξύ του στόχου συγκράτησης των πληθωριστικών προσδοκιών και αποφυγής οικονομικής ύφεσης.
- Σε εκκρεμότητα η συμφωνία για το νέο πλαίσιο δημοσιονομικών κανόνων στην ΕΕ, σε συνέχεια και των προτάσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής τον Απρίλιο του 2023 (βλέπε Ειδικό Πλαίσιο ενότητας 2.2B).

2.2 Το οικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα

Α. Οικονομικό κλίμα

- Μικρή ενίσχυση του Δείκτη Οικονομικού Κλίματος στην Ελλάδα κατά το β' τρίμηνο του 2023 σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο (109,0 από 106,9 μον.). Μικρή βελτίωση σε σύγκριση με το αντίστοιχο περυσινό τρίμηνο (105,1 μον.).
- Οι επιχειρηματικές προσδοκίες ενισχύθηκαν σημαντικά στο πρόσφατο τρίμηνο σε σύγκριση με το προηγούμενο στις Υπηρεσίες, ηπιότερα σε Λιανικό εμπόριο και Κατασκευές, ενώ υποχώρησαν ήπια στη Βιομηχανία.
- Ο Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης βελτιώθηκε αισθητά την περίοδο Απριλίου-Ιουνίου έναντι του προηγούμενου τριμήνου του, στις -36,7 (από -43,3) μονάδες. Παράλληλα, κινείται έντονα υψηλότερα σε σχέση με ένα χρόνο νωρίτερα (-53,0 μον.).

Οι έρευνες οικονομικής συγκυρίας του IOBE προσφέρουν σημαντική πληροφόρηση για τις εξελίξεις στην οικονομία, τόσο από την πλευρά των επιχειρήσεων, όσο και από την πλευρά της τελικής ζήτησης, δηλαδή των καταναλωτών. Εξάλλου, βασικοί δείκτες που περιλαμβάνονται σε αυτές αποτελούν πρόδρομους δείκτες για διάφορα μεγέθη της οικονομίας και μπορούν να χρησιμοποιηθούν με επάρκεια για την πρόβλεψη των άμεσων εξελίξεων, ακόμα και για την πορεία του ΑΕΠ⁴.

Στο δεύτερο τρίμηνο του 2023 ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος ενισχύθηκε σε σύγκριση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο, κατά 2,2 μονάδες. Η βελτίωση προήλθε από την σημαντική ενίσχυση των επιχειρηματικών προσδοκιών στις Υπηρεσίες, ενώ ηπιότερα κινήθηκαν οι προσδοκίες σε Λιανικό εμπόριο και Κατασκευές, με τις προσδοκίες στη Βιομηχανία να εξασθενούν ελαφρά. Παράλληλα, ο Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης διαμορφώθηκε αισθητά υψηλότερα σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, στις -36,7 (από -43,3) μονάδες.

Οι προσδοκίες στον τομέα της Βιομηχανίας, αλλά και των Κατασκευών επλήγησαν συστηματικά κατά τη διάρκεια του 2022 από την άνοδο των τιμών στην ενέργεια και σε άλλες πρώτες ύλες εξαιτίας του πολέμου στην Ουκρανία, καθώς και από τις δυσχέρειες στη λειτουργία των διεθνών εφοδιαστικών αλυσίδων, ωστόσο ανέκαμψαν εντός του 2023. Ειδικά για τον κλάδο Κατασκευών οι προσδοκίες κινούνται κατακόρυφα ανοδικά. Στον τομέα των Υπηρεσιών, η ισχυρή δυναμική του διεθνούς τουρισμού επενέργησε θετικά στις προσδοκίες στη μεγαλύτερη διάρκεια του περασμένου έτους με σύμμαχο την παρατεταμένη καλοκαιρία, ειδικά το τελευταίο τρίμηνο του έτους, με τις αρχές του 2023 να βρίσκει τις επιχειρηματικές προσδοκίες σε καθοδική πορεία, ειδικά σε κάποιους πιο ευάλωτους τομείς. Ωστόσο, στο δεύτερο τρίμηνο του έτους, ενόψει και της έναρξης της τουριστικής περιόδου, οι προσδοκίες ήταν ενθαρρυντικές, όχι μόνο στον τομέα των Υπηρεσιών αλλά και στους υπόλοιπους τομείς, σε συνέχεια και της εξάλειψης του κινδύνου πολιτικής αστάθειας. Στην πλευρά των νοικοκυριών, διαφαίνεται από τις αρχές του τρέχοντος ότι

⁴ Επισημαίνεται ότι από τον Μάρτιο του 2018, οι σειρές που παρουσιάζονται στους επιμέρους δείκτες επιχειρηματικών προσδοκιών, δηλαδή οι δείκτες στη Βιομηχανία, το Λιανικό Εμπόριο, τις Υπηρεσίες και τις Κατασκευές έχουν αλλάξει ως προς την περίοδο βάσης τους. Συγκεκριμένα, ως νέα βάση ορίστηκε η περίοδος 2000-2010 (=100), διαφοροποιώντας έτσι τους δείκτες, οι οποίοι μέχρι και τον Φεβρουάριο 2018 διαμορφώνονταν με βάση την περίοδο 1996-2006. Οι σειρές όμως έχουν αναθεωρηθεί πλήρως προς τα πίσω, έτσι ώστε τα στοιχεία να είναι μεταξύ τους συγκρίσιμα. Ως αποτέλεσμα οι δείκτες με τη νέα περίοδο βάσης είναι συνολικά υψηλότεροι συγκριτικά με εκείνους με την παλαιότερη περίοδο βάσης. Η αλλαγή περιόδου βάσης από το IOBE δεν επηρεάζει το συνολικό δείκτη οικονομικού κλίματος για την Ελλάδα ή οποιαδήποτε άλλη χώρα.

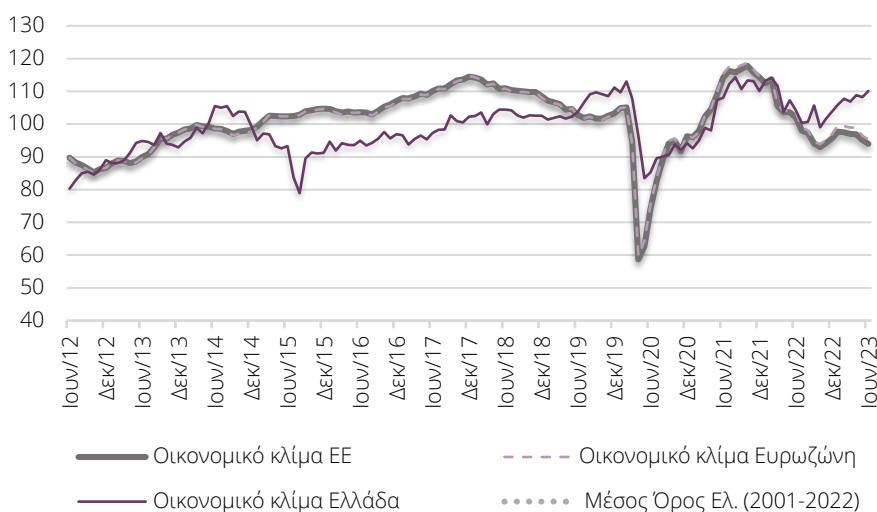
δύο αντίρροπες δυνάμεις επιδρούν στην εξέλιξη της καταναλωτικής εμπιστοσύνης. Από τη μία πλευρά οι επιπτώσεις από το αυξανόμενο κόστος ζωής προβληματίζουν τα νοικοκυριά για την οικονομική τους κατάσταση προσεχώς, ωστόσο το τελευταίο διάστημα οι διαδοχικές δέσμες παρεμβάσεων στήριξης των πλέον ευάλωτων, οι προεκλογικές δεσμεύσεις και τα αποτελέσματα των δύο εκλογικών αναμετρήσεων βελτίωσαν σημαντικά τις προσδοκίες και ήταν καθοριστικά για την πορεία του δείκτη το τρίμηνο αυτό.

Αναλυτικά, ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος στην Ελλάδα το τρίμηνο Απριλίου-Ιουνίου ήταν ελαφρά ενισχυμένος σε σύγκριση με το προηγούμενο τρίμηνο (Διάγραμμα 2.4), στις 109,0 από 106,9 μονάδες, ενώ κυμάνθηκε σε επίπεδο ήπια υψηλότερο επίπεδο σε σχέση με το μέσο αντίστοιχο περσινό (105,1 μον.).

Στην Ευρώπη, ο αντίστοιχος μέσος δείκτης διαμορφώθηκε ήπια χαμηλότερα κατά την εξεταζόμενη περίοδο σε σύγκριση με την προηγούμενη, τόσο στην ΕΕ, όσο και στην Ευρωζώνη. Συγκεκριμένα, ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος διαμορφώθηκε στις 95,3 (από 97,4) μονάδες το δεύτερο τρίμηνο του τρέχοντος έτους στην ΕΕ, και στις 96,9 (από 99,3) μονάδες στην Ευρωζώνη.

Διάγραμμα 2.4

Δείκτες Οικονομικού Κλίματος: ΕΕ-27, Ευρωζώνη και Ελλάδα (2000-2020=100, εποχικά εξομαλυνμένα στοιχεία)

Ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος το β' τρίμηνο του 2023 ενισχύθηκε σε σύγκριση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο κατά 2,2 μονάδες

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, DG ECFIN

Σε επίπεδο τομέων, οι επιχειρηματικές προσδοκίες στην Ελλάδα εξασθένησαν ήπια στη Βιομηχανία, ενισχύθηκαν οριακά στις Κατασκευές, ενώ βελτιώθηκαν σημαντικά στο Λιανικό εμπόριο και τις Υπηρεσίες. Στην πλευρά των καταναλωτών, ο Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης ενισχύθηκε σημαντικά έναντι του προηγούμενου τριμήνου. Σε σύγκριση με το αντίστοιχο περυσινό τρίμηνο, οι μέσοι δείκτες εξασθένησαν ήπια στη Βιομηχανία, ενώ ενισχύθηκαν σημαντικά σε όλους τους υπόλοιπους τομείς. Αναλυτικότερα:

Ο Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης στην Ελλάδα το τρίμηνο Απριλίου-Ιουνίου του τρέχοντος έτους διαμορφώθηκε αισθητά υψηλότερα κατά μέσο όρο από το α' τρίμηνο του τρέχοντος έτους, στις -36,7 από -43,3 μονάδες, σε επίπεδο έντονα υψηλότερο του περσινού (-53,0

μον.). Ο αντίστοιχος μέσος δείκτης βελτιώθηκε ήπια στην ΕΕ, στις -18,1 (από -21,1) μονάδες, και στην Ευρωζώνη (-17,0 από -19,6 μονάδες). Αυτά τα επίπεδα είναι πολύ υψηλότερα σε σχέση με τα αντίστοιχα ένα χρόνο πριν (-23,5 και -22,7 μον. αντίστοιχα).

Οι τάσεις στα επιμέρους βασικά ισοζύγια απαντήσεων που απαρτίζουν το συνολικό δείκτη ήταν κυρίως ανοδικές στο πρώτο τρίμηνο του 2023 σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο. Έτσι, οι δυσοίωνες προβλέψεις των καταναλωτών στην Ελλάδα για την οικονομική κατάσταση των νοικοκυριών τους το επόμενο 12μηνο υποχώρησαν ελαφρά, ενώ εκείνες για την οικονομική κατάσταση της χώρας εντονότερα. Παράλληλα οι εκτιμήσεις των νοικοκυριών για την τρέχουσα κατάστασή τους βελτιώθηκαν οριακά, ενώ η πρόθεση για μείζονες αγορές το προσεχές χρονικό διάστημα ενισχύθηκε ήπια.

Αναλυτικότερα, το ποσοστό εκείνων οι οποίοι είναι απαισιόδοξοι για την οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού τους το επόμενο 12μηνο υποχώρησε ήπια, στο 49% (από 54% το προηγούμενο τρίμηνο), ενώ ενισχύθηκε στο 11% (από 8%) το ποσοστό όσων δηλώνουν το αντίθετο. Παράλληλα, υποχώρησε στο 50% (από 58%) το ποσοστό των καταναλωτών στην Ελλάδα οι οποίοι διατυπώνουν δυσοίωνες προβλέψεις σχετικά με την οικονομική κατάσταση της χώρας, με το 20% (από 13%) να αναμένει βελτίωση. Ως προς την πρόθεση για αποταμίευση, το ποσοστό των νοικοκυριών που δεν αξιολογούν ως πιθανή την αποταμίευση το επόμενο 12μηνο εξασθένησε στο 83% (από 85%), ενώ βελτιώθηκε οριακά στο 16% το ποσοστό εκείνων που τη θεωρούν πιθανή. Στις προβλέψεις για την εξέλιξη της ανεργίας, υποχώρησε στο 35% (από 41%) το ποσοστό όσων εκτιμούν ότι η κατάσταση θα επιδεινωθεί, με το 25% (από 22%) κατά μέσο όρο να διατυπώνει αντίθετη άποψη. Το ποσοστό των καταναλωτών που αναφέρει ότι είναι «χρεωμένο» το β' τρίμηνο του 2023 διατηρήθηκε στο 7-8%, στο ίδιο επίπεδο με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2022 (8%). Επίσης, ενισχύθηκε ήπια στο 19% το ποσοστό των ερωτηθέντων που δηλώνουν ότι αποταμιεύουν λίγο (από 18% στο αντίστοιχο τρίμηνο του 2022). Τέλος, το ποσοστό εκείνων που αναφέρουν ότι «μόλις τα βγάζουν πέρα» εξασθένησε ελαφρά στο 59% και το ποσοστό των νοικοκυριών που αναφέρουν ότι «αντλούν από τις αποταμιεύσεις τους» ενισχύθηκε στο 13% (από 11%), με το αντίστοιχο ποσοστό για το 2022 να κυμαίνεται στο 9% (Διάγραμμα 2.5).

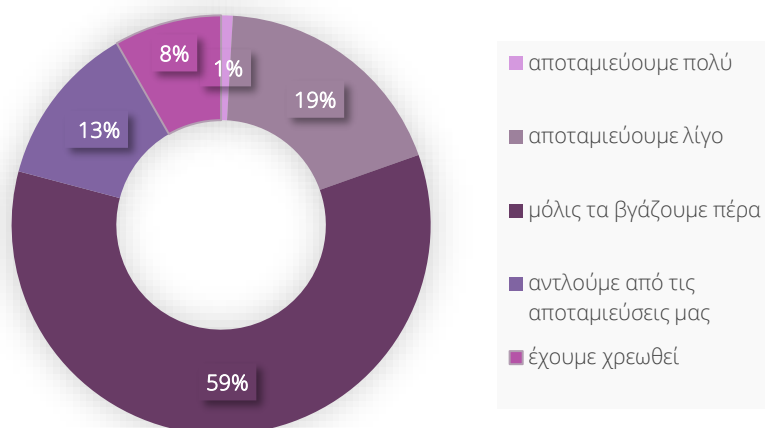
Ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στη Βιομηχανία το δεύτερο τρίμηνο του 2023 διαμορφώθηκε στις 107,5 (από 109,4 το α' τρίμηνο του 2023) μονάδες, οριακά χαμηλότερα σε σύγκριση με την αντίστοιχη επίδοση το 2022 (108,0 μονάδες). Στα βασικά στοιχεία δραστηριότητας, ο δείκτης στις προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη εξέλιξη της παραγωγής από τις +26,9 μονάδες στο α' τρίμηνο του 2023 ενισχύθηκε ήπια το εξεταζόμενο τρίμηνο και διαμορφώθηκε κατά μέσο όρο στις +30,3 μονάδες. Αντίθετα, ενισχύθηκαν περαιτέρω οι ήπια αρνητικές εκτιμήσεις για το επίπεδο παραγγελιών και ζήτησης (στις -9,0 από -5,9 μονάδες ο σχετικός δείκτης). Οι εκτιμήσεις για τα αποθέματα έτοιμων προϊόντων υποδηλώνουν ήπια κλιμάκωση (στις +9,4 από +3,8 μον. ο σχετικός δείκτης), ενώ οι τάσεις στις εξαγωγικές μεταβλητές είναι κυρίως πτωτικές: οι προβλέψεις για την εξαγωγική δυναμική του επόμενου τριμήνου υποχώρησαν αισθητά (+11,3 από +21,6 μον.), με τις εκτιμήσεις για τις παραγγελίες και τη ζήτηση εξωτερικού να υποχωρούν ήπια (-17,4 από τις -13,2 μον.), ενώ αντίθετα οριακά ανοδικά κινήθηκαν οι τρέχουσες εκτιμήσεις για τις εξαγωγές του τομέα (στις +5,9 από τις +5,6 μον.). Στις προβλέψεις για την απασχόληση, το σχετικό μέσο τριμηνιαίο ισοζύγιο κινήθηκε ήπια πτωτικά, στις +9,9 (από +11,6) μονάδες κατά μέσο όρο. Το ποσοστό χρησιμοποίησης του εργοστασιακού δυναμικού

κυμάνθηκε ήπια χαμηλότερα, στο 73,4% (από 74,2%), ενώ αντίθετα οι μήνες εξασφαλισμένης παραγωγής των επιχειρήσεων ενισχύθηκαν ελαφρά, στους 5,7 (από 5,2) μήνες κατά μέσο όρο.

Διάγραμμα 2.5

Στοιχεία έρευνας καταναλωτών για την οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού τους (Απρίλιος-Ιούνιος 2023)

Πηγή: IOBE

Εξασθένιση σε σχέση με το α' τρίμηνο του 2023 του ποσοστού που δηλώνει ότι μόλις τα βγάζει πέρα (59%). Διατήρηση του ποσοστού όσων αναφέρουν πως έχουν χρεωθεί

Ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στο Λιανικό Εμπόριο το υπό εξέταση τρίμηνο ήταν αισθητά υψηλότερος σε σχέση με το προηγούμενο, στις 117,2 μονάδες (από τις 111,5), επίδοση έντονα υψηλότερη συγκριτικά με το αντίστοιχο τρίμηνο πέρυσι (87,9 μον.). Από τις βασικές μεταβλητές του δείκτη, το μέσο ισοζύγιο για τις εκτιμήσεις των τρεχουσών πωλήσεων βελτιώθηκε σημαντικά στις +51 (από +40) μονάδες. Από τις επιχειρήσεις του κλάδου, το 12% (από 16%) κρίνει ότι οι πωλήσεις του μειώθηκαν, με το 63% (από 56%) να εκτιμά το αντίθετο. Ως προς τις προβλεπόμενες πωλήσεις, ο δείκτης των +12 μονάδων ενισχύθηκε σημαντικά και διαμορφώθηκε στις +36 (από +17) μονάδες, με τα αποθέματα να κλιμακώνονται ήπια (στις +13 μον. ο δείκτης). Από τα υπόλοιπα στοιχεία δραστηριότητας, ήπια ανοδικά κινήθηκε το ισοζύγιο των προβλέψεων για τις παραγγελίες προς προμηθευτές και διαμορφώθηκε στις +17 μονάδες (από +13 μονάδες), ενώ αντίθετα, ως προς την απασχόληση του τομέα, το μέσο ισοζύγιο προβλέψεων κινήθηκε αισθητά πτωτικά, στις +20 (από +28) μονάδες. Τέλος, σε όρους τιμών, το αντίστοιχο ισοζύγιο διατηρήθηκε σε έντονα πληθωριστικά επίπεδα (+48 από +57 μονάδες), με μόλις το 1% των επιχειρήσεων να εκφράζει προσδοκίες αποκλιμάκωσης των τιμών και το 49% (από 58%) να προβλέπει το αντίθετο. Βελτίωση των επιχειρηματικών προσδοκιών καταγράφηκε το δεύτερο τρίμηνο του 2023 σε όλους σχεδόν τους επιμέρους εξεταζόμενους κλάδους του Λιανικού εμπορίου πλην του κλάδου Υφασμάτων-Ένδυσης-Υπόδησης και των Πολυκαταστημάτων, όπου σημειώθηκε αισθητή υποχώρηση.

Οι επιχειρηματικές προσδοκίες στις Κατασκευές ενισχύθηκαν οριακά το δεύτερο τρίμηνο του 2023, με το σχετικό ισοζύγιο να διαμορφώνεται στις 145,8 μονάδες κατά μέσο όρο, από 145,2 μονάδες το προηγούμενο τρίμηνο, μεταβολή που ήταν η μικρότερη μεταξύ των βασικών τομέων δραστηριότητας. Αυτή η επίδοση βρίσκεται σε αισθητά υψηλότερο επίπεδο σε σχέση με εκείνη στο αντίστοιχο τρίμηνο του 2022 (119,6 μον.). Στις βασικές μεταβλητές, οι προβλέψεις για την απασχόληση του τομέα εξασθένησαν ελαφρά, με το σχετικό ισοζύγιο από τις +48 μονάδες να διαμορφώνεται στις +43 μονάδες, και το 46% (από 61%) των επιχειρήσεων να αναμένουν περισσότερες θέσεις εργασίας, όταν το 3% (από 13%) αναμένει μείωσή τους. Οι αρνητικές προβλέψεις των επιχειρήσεων για τις προγραμματισμένες εργασίες αμβλύθηκαν (στις -37 από -43 μον. ο δείκτης), ενώ παράλληλα οι εκτιμήσεις για το τρέχον επίπεδο του προγράμματος εργασιών διατηρήθηκε αμετάβλητο (στις +1 μον. το σχετικό ισοζύγιο).

Οι μήνες εξασφαλισμένης δραστηριότητας των επιχειρήσεων του τομέα ενισχύθηκαν οριακά, στους 12,2, ενώ παράλληλα το ισοζύγιο στις προβλέψεις των τιμών κινήθηκε ήπια πτωτικά στις +28 (από +36) μονάδες, με το 3% των επιχειρήσεων να αναμένει μείωσή τους βραχυπρόθεσμα και το 31% (από 42%) αύξηση. Τέλος, το ποσοστό των επιχειρήσεων που αναφέρει ότι δεν αντιμετωπίζει προσκόμματα στη λειτουργία του υποχώρησε στο 15% (από 16%), ενώ από τις υπόλοιπες επιχειρήσεις, το 30% (από 16%) κρίνει ως σημαντικότερο εμπόδιο την έλλειψη εργατικού δυναμικού, το 15% (από 25%) τη χαμηλή ζήτηση, το 17% (από 20%) την ανεπαρκή χρηματοδότηση, και ένα μόλις 13% παράγοντες όπως η γενική οικονομική κατάσταση της χώρας, οι υψηλές τιμές των πρώτων υλών, η έλλειψη έργων, η καθυστέρηση πληρωμών από το κράτος, κ.ά. ως τα μεγαλύτερα προσκόμματα στη λειτουργία του. Σε κλαδικό επίπεδο, οι επιχειρηματικές προσδοκίες κινήθηκαν ήπια ανοδικά στον κλάδο των Ιδιωτικών Κατασκευών, σε αντίθεση με τον κλάδο των Δημόσιων Κατασκευών που κινήθηκαν ήπια πτωτικά.

Ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στις Υπηρεσίες το υπό εξέταση τρίμηνο ήταν αισθητά υψηλότερος σε σχέση με το προηγούμενο, στις 113,8 μονάδες (από τις 96,6), επίδοση παράλληλα υψηλότερη συγκριτικά και με εκείνη στο αντίστοιχο τρίμηνο του 2022 (97,9 μον.). Από τις βασικές μεταβλητές, οι εκτιμήσεις για την τρέχουσα ζήτηση βελτιώθηκαν σημαντικά, με το σχετικό δείκτη να ενισχύεται κατά 24 μονάδες κατά μέσο όρο και να διαμορφώνεται στις +28 μονάδες. Έντονα ανοδικά κινήθηκαν και οι εκτιμήσεις για την τρέχουσα κατάσταση της επιχείρησης (+28 από +10 μον. το μέσο ισοζύγιο), με το ισοζύγιο στις προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη ζήτηση των επιχειρήσεων του τομέα να ενισχύεται αισθητά (+42 από +23 μονάδες). Από τα υπόλοιπα στοιχεία δραστηριότητας, αισθητή βελτίωση παρουσίασε το ισοζύγιο προβλέψεων των ερωτηθέντων σχετικά με την απασχόληση, το οποίο ενισχύθηκε κατά 9 μονάδες, στις +31 μονάδες, ενώ στις τιμές ο μέσος δείκτης προσδοκιών των επιχειρήσεων υποχώρησε έντονα και διαμορφώθηκε στις +19 (από +32) μονάδες. Τέλος, υποχώρησε οριακά, στο 25% κατά μέσο όρο το ποσοστό των ερωτηθέντων που αναφέρουν απρόσκοπτη επιχειρηματική λειτουργία, με το 22% να δηλώνει την ανεπάρκεια ζήτησης ως βασικότερο εμπόδιο στη λειτουργία του, το 11% την ανεπάρκεια εργατικού δυναμικού, το 14% την ανεπάρκεια κεφαλαίων κίνησης και το 24% (από 27%) λοιπούς παράγοντες, οι οποίοι συνδέονται με τη γενική οικονομική κατάσταση, τις τιμές στην ενέργεια, τον πόλεμο στην Ουκρανία κ.ά. Από τους εξεταζόμενους κλάδους των Υπηρεσιών, οι επιμέρους δείκτες ενισχύθηκαν ελαφρά στο δεύτερο τρίμηνο του 2023 στον κλάδο Ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών οργανισμών, στις Διάφορες επιχειρηματικές δραστηριότητες και στην Πληροφορική και εντονότερα στις Χερσαίες μεταφορές και στον κλάδο Ξενοδοχείων-Εστιατορίων-Τουριστικών πρακτορείων.

Πίνακας 2.4

Δείκτες Οικονομικού Κλίματος

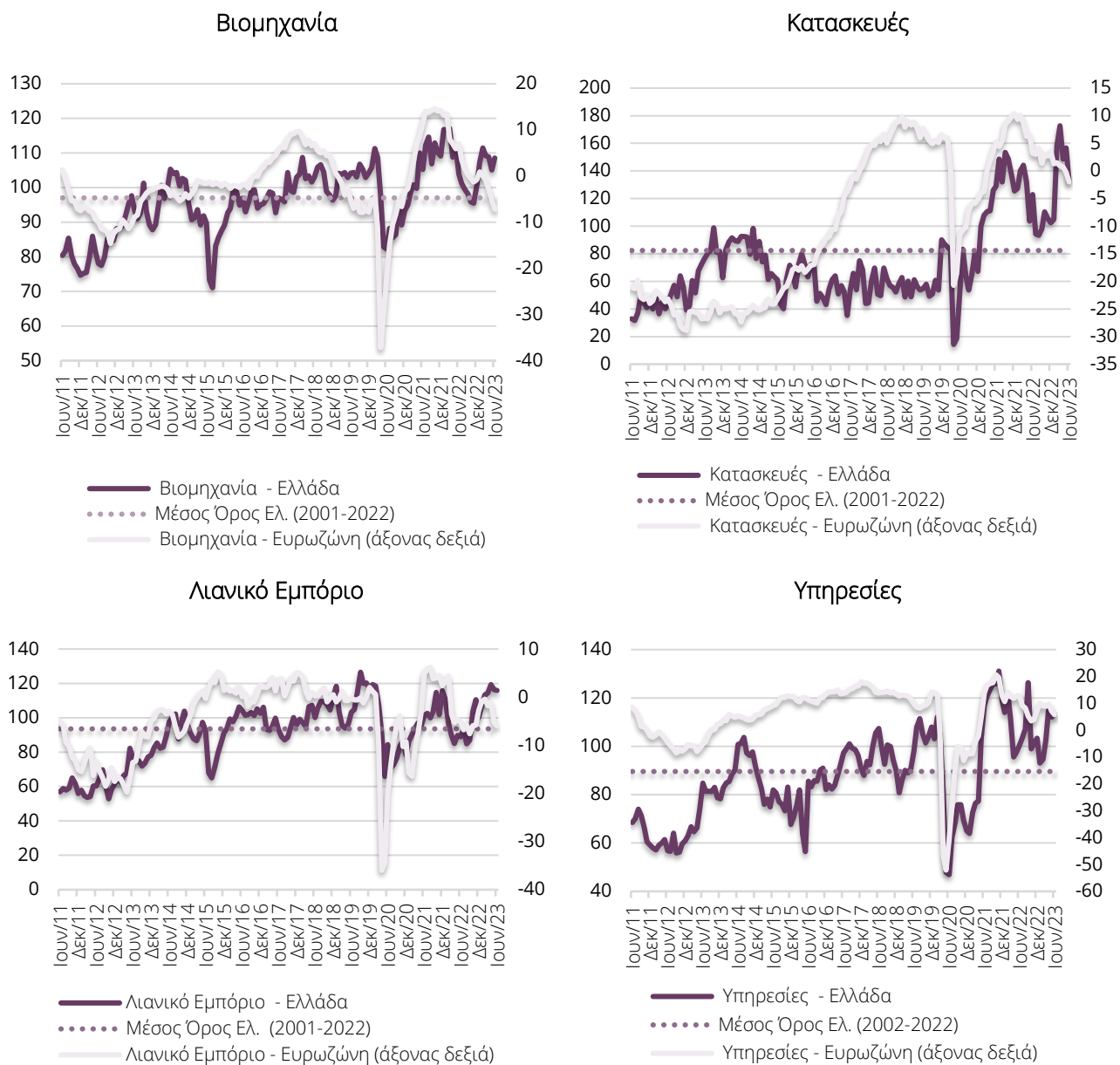
Χρονική περίοδος	Δείκτης Οικονομικού Κλίματος			Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών (Ελλάδα)				Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης (Ελλάδα)
	ΕΕ-27	Ευρωζώνη	Ελλάδα	Βιομηχανία	Κατασκευές	Λιανικό Εμπόριο	Υπηρεσίες	
2010	98,6	98,3	85,5	79,9	52,2	61,3	68,1	-57,9
2011	98,3	98,4	83,9	81,1	37,7	60,9	66,1	-69,8
2012	89,0	89,0	83,6	81,4	47,5	59,1	58,8	-73,8
2013	91,9	91,8	93,6	92,6	71,5	72,6	75,3	-69,7
2014	98,6	98,3	101,7	99,7	88,4	92,3	93,3	-53,0
2015	102,9	102,8	91,6	86,3	62,0	83,9	78,2	-51,6
2016	104,4	104,1	95,0	96,1	61,3	101,4	79,3	-61,3
2017	110,7	110,5	98,5	98,1	55,4	94,6	92,7	-58,0
2018	111,1	110,9	103,3	102,8	58,1	104,5	97,0	-44,1
α' τρίμ. 2019	106,9	106,5	102,1	101,8	56,7	105,8	85,7	-32,8
β' τρίμ. 2019	104,3	104,3	103,8	103,8	54,8	97,8	92,6	-30,9
γ' τρίμ. 2019	102,0	101,9	108,7	104,8	52,7	115,5	108,2	-10,6
δ' τρίμ. 2019	102,3	101,7	109,1	104,1	68,1	119,1	104,4	-4,2
α' τρίμ. 2020	102,0	101,5	109,9	108,6	84,9	115,1	106,5	-14,4
β' τρίμ. 2020	65,9	67,5	89,1	87,6	28,1	80,3	58,6	-38,3
γ' τρίμ. 2020	88,5	89,8	90,0	86,7	67,0	73,5	68,8	-37,0
δ' τρίμ. 2020	93,9	94,5	93,1	92,6	70,7	83,0	70,0	-40,2
α' τρίμ. 2021	99,2	99,1	96,5	98,2	106,2	90,2	70,9	-40,7
β' τρίμ. 2021	109,5	110,6	105,5	105,0	121,9	97,9	99,3	-28,3
γ' τρίμ. 2021	115,8	117,4	111,6	111,3	144,7	102,0	123,4	-33,6
δ' τρίμ. 2021	115,1	115,9	112,8	110,7	137,2	110,7	125,4	-38,8
α' τρίμ. 2022	110,7	111,2	113,4	116,9	137,2	98,8	115,7	-43,6
β' τρίμ. 2022	103,1	103,9	105,2	108,0	119,6	87,9	97,9	-53,0
γ' τρίμ. 2022	96,3	96,9	102,3	99,6	95,2	88,3	112,3	-53,6
δ' τρίμ. 2022	94,2	95,3	101,5	97,3	106,2	104,8	101,2	-52,6
α' τρίμ. 2023	97,4	99,3	106,9	109,4	145,2	111,6	96,6	-43,3
β' τρίμ. 2023	95,3	96,9	109,0	107,5	145,8	117,2	113,8	-36,7

Πηγές: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, DG ECFIN, IOBE

Διάγραμμα 2.6

Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών

Πηγή: IOBE

Οι επιχειρηματικές προσδοκίες εξασθένησαν ήπια το β' τρίμηνο του 2023 σε σύγκριση με το αμέσως προηγούμενο στη Βιομηχανία, ενισχύθηκαν οριακά στις Κατασκευές, ενώ βελτιώθηκαν σημαντικά στο Λιανικό εμπόριο και στις Υπηρεσίες.

Β. Δημοσιονομικές εξελίξεις

- Ισοζύγιο Προϋπολογισμού Γεν. Κυβέρνησης 2022 (1^η κοινοποίηση): έλλειμμα 2,3% του ΑΕΠ., έναντι στόχου για έλλειμμα 4,0% του ΑΕΠ και ελλείμματος 7,1% πρόπερσι. Πρωτογενές πλεόνασμα 0,1% του ΑΕΠ, έναντι στόχου για έλλειμμα 1,4% του ΑΕΠ και ελλείμματος 4,7% το 2021.
- Χρέος Γενικής Κυβέρνησης στο 171,3% το 2022 έναντι 194,6% το 2021, παρά την αύξηση σε απόλυτους όρους από €353.489 εκατ. σε €356.256 εκατ.
- Ισοζύγιο Κρατικού Προϋπολογισμού, Ιαν.-Μάιος 2023: ταμειακό έλλειμμα €1.116 εκατ., έναντι στόχου για έλλειμμα €4.446 εκατ. που έχει περιληφθεί για το αντίστοιχο διάστημα του 2023 στην εισηγητική έκθεση του Προϋπολογισμού 2023 και ελλείμματος €4.066 εκατ. το αντίστοιχο διάστημα του 2022.
- Πρωτογενές αποτέλεσμα Κρατικού Προϋπολογισμού, Ιαν.-Μάιος 2023: ταμειακό πρωτογενές πλεόνασμα ύψους €2.300 εκατ., έναντι στόχου για πρωτογενές έλλειμμα €1.396 εκατ. και πρωτογενούς ελλείμματος €1.487 εκατ. για την ίδια περίοδο το 2022.
- Η βελτίωση του ισοζυγίου σε σχέση με πέρυσι, οφείλεται στη μεγαλύτερη αύξηση των καθαρών εσόδων (+17,8% ή +€3,97 δισεκ.) σε σχέση με τις δαπάνες (+3,9% ή +€1,016 εκατ.).

Αποτελέσματα Γενικής Κυβέρνησης: 2018-2022

Σύμφωνα με τα πρόσφατα⁵ δημοσιονομικά στοιχεία, τα οποία καταρτίζονται με τη μεθοδολογία των εθνικών λογαριασμών (ESA 2010), το 2022 η Γενική Κυβέρνηση (ΓΚ) σημείωσε έλλειμμα ύψους €4.727 εκατ. ή 2,3% του ΑΕΠ. Επίσης, το πρωτογενές αποτέλεσμα της ΓΚ για το ίδιο έτος ήταν πλεονασματικό και ανήλθε σε €273 εκατ. ή 0,1% του ΑΕΠ (Πίνακας 2.5), έναντι στόχου πρωτογενούς ελλείμματος στον προϋπολογισμό του συγκεκριμένου έτους, ύψους €2.680 εκατ. ή 1,4% του ΑΕΠ. Η εικόνα είναι σαφώς βελτιωμένη σε σχέση με το 2020 και το 2021, έτη στα οποία είχαν παρθεί εκτεταμένα μέτρα στήριξης για την πανδημία. Το 2020, σημειώθηκε έλλειμμα ύψους €16.045 εκατ. ή 9,7% του ΑΕΠ και πρωτογενές έλλειμμα ύψους €11.095 εκατ. ή 6,7% του ΑΕΠ. Τα αντίστοιχα νούμερα για το 2021 ήταν €12.974 εκατ. ή 7,1% του ΑΕΠ και €8.450 ή 4,7% του ΑΕΠ.

Πίνακας 2.5

Αποτελέσματα Γενικής Κυβέρνησης* (στοιχεία Εθνικών Λογαριασμών, ESA 2010)

	2018	2019	2020	2021	2022	
					Αρχικοί στόχοι	Πραγμα-τοποιήσεις
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης (% του ΑΕΠ))	1,0	0,9	-9,7	-7,1	-4,0	-2,3
Πρωτογενές Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης (% του ΑΕΠ)	4,4	3,9	-6,7	-4,7	-1,4	0,1
ΑΕΠ (€ δισεκ.)	179,6	183,4	165,4	181,7	187,3	208,0

Πηγές: Δημοσιονομικά στοιχεία για την περίοδο 2019-2022 – 1^η κοινοποίηση, ΕΛ.ΣΤΑΤ., Απρίλιος 2023 και Εισηγητικές Εκθέσεις Προϋπολογισμών 2022 και 2023, Υπουργείο Οικονομικών, Νοέμβριος 2021 και 2022

*Χωρίς τις επιπτώσεις από την στήριξη των χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων.

⁵ Δελτίο Τύπου της ΕΛΣΤΑΤ της 21ης Απριλίου 2023

Η βελτιωμένη εικόνα του ισοζυγίου της γενικής κυβέρνησης προέρχεται κυρίως από την βελτίωση σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια του ισοζυγίου της κεντρικής κυβέρνησης. Το έλλειμμα του ισοζυγίου του ΚΠ μειώθηκε σε €7.222 εκατ. το 2022, από €14.412 εκατ. το 2021 και €16.683 εκατ. το 2020. Το ισοζύγιο των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ), αντιθέτως, επιδεινώθηκε. Το 2022 διαμορφώθηκε έλλειμμα €321 εκατ. στους ΟΤΑ, από έλλειμμα €162 εκατ. το 2021 και πλεόνασμα €57 εκατ. το 2020. Οι οργανισμοί κοινωνικής ασφάλισης (ΟΚΑ) παρουσίασαν καλύτερη εικόνα το 2022 σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια. Το αποτέλεσμα ήταν πλεονασματικό (€2.816 εκατ.), από πλεόνασμα €1600 εκατ. το 2021 και πλεόνασμα €581 εκατ. το 2020.

Με βάση το μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα Σταθερότητας 2023-2026 που κατέθεσε το ΥΠΟΙΚ τον Απρίλιο, ο στόχος για το πρωτογενές πλεόνασμα ΓΚ διαμορφώνεται σε 1,1% του ΑΕΠ για το 2023, 2,1% το 2024, 2,3% το 2025 και 2,5% το 2026. Αντίστοιχα, το χρέος ΓΚ αναμένεται να μειωθεί περαιτέρω σε 162,6% του ΑΕΠ το 2023, 150,8% το 2024, 142,6% το 2025 και 135,2% το 2026.

Χρέος Γενικής Κυβέρνησης

Το χρέος της Γενικής Κυβέρνησης αυξήθηκε το 2022 ως απόλυτο μέγεθος σε €356.256 εκατ. αλλά μειώθηκε ως ποσοστό του ΑΕΠ, σε 171,3% (Πίνακας 2.6). Η πορεία του χρέους, ως απόλυτο μέγεθος, είναι αυξητική από το 2016 και έπειτα, με μόνη εξαίρεση το 2019. Από το 2020 ωστόσο, το χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ μειώνεται, με τη μείωση του 2022 να συνιστά την πιο μεγάλη των τελευταίων δέκα ετών, φτάνοντας μάλιστα στο χαμηλότερο λόγο χρέους προς ΑΕΠ από το 2012. Η βελτιωμένη εικόνα οφείλεται αφενός στη συγκράτηση των ελλειμμάτων με την πάροδο τόσο της υγειονομικής όσο και της ενεργειακής κρίσης αλλά και στην ισχυρή οικονομική μεγέθυνση που καταγράφεται χρόνο με τον χρόνο. Η Ελλάδα, ωστόσο, εξακολουθεί να καταλαμβάνει την πρώτη θέση στην Ευρωπαϊκή Ένωση όσον αφορά το χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ. Έπονται η Ιταλία με 144,3% και η Πορτογαλία με 113,9% ενώ ο Ευρωπαϊκός μέσος όρος βρίσκεται πολύ χαμηλότερα, στο 84% (βλέπε Παράρτημα, Διάγραμμα 2).

Η δημοσιονομική εικόνα ήταν καλύτερη το 2022 σε σχέση με το 2021 εξαιτίας της υποχώρησης της υγειονομικής κρίσης και της συνακόλουθης αύξησης της οικονομικής δραστηριότητας αλλά και λόγω των μέτρων στήριξης που πήρε η κυβέρνηση τη διετία 2020-2021. Το 2023, η εικόνα αναμένεται να είναι ακόμα καλύτερη. Προβλέπεται υψηλός ονομαστικός ρυθμός μεγέθυνσης του ΑΕΠ (6,6%) και η επίτευξη πρωτογενούς πλεονάσματος, δηλαδή, σημαντική μείωση του χρέους ως ποσοστού του ΑΕΠ. Σε αυτό το αποτέλεσμα ίσως να συνεισφέρουν και οι νέοι δημοσιονομικοί κανόνες που έχει προτείνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τα κράτη-μέλη της αλλά και η ανάκτηση της επενδυτικής βαθμίδας που θα επιτρέψει στην Ελλάδα να δανείζεται με χαμηλότερα επιτόκια.

Πίνακας 2.6

Ενοποιημένο Χρέος Γενικής Κυβέρνησης (εκατ. €)

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Ενοποιημένο χρέος Γενικής Κυβέρνησης	315.010	317.481	334.721	331.145	341.227	353.489	356.256
% ΑΕΠ	178,5	179,2	186,4	180,6	206,3	194,6	171,3
ΑΕΠ	176.488	177.152	179.558	183.351	165.406	181.675	208.030

Πηγές: Δημοσιονομικά στοιχεία για την περίοδο 2019-2022 -1η κοινοποίηση, ΕΛ.ΣΤΑΤ., Απρίλιος 2023

Εκτέλεση Κρατικού Προϋπολογισμού το 2023 (Ιανουάριος – Μάιος)

Η λήψη εκτεταμένων μέτρων από τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα τρία τελευταία χρόνια, αρχικά για να αντιμετωπίσουν τον αντίκτυπο της πανδημίας και στη συνέχεια τις συνέπειες της ενεργειακής κρίσης, κατέστη εφικτή με την ενεργοποίηση στις αρχές του 2020 της γενικής ρήτρας διαφυγής από τους δημοσιονομικούς κανόνες του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης.

Ωστόσο, το 2024 θα γίνει απενεργοποίηση της ρήτρας διαφυγής και θα ισχύσουν νέοι δημοσιονομικοί κανόνες σκοπός των οποίων είναι η μείωση του δημοσίου χρέους που έχει ξεπεράσει το 60% σε πολλές χώρες. Οι κανόνες, που προτάθηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Απρίλιο του 2023, περιγράφονται σε Ειδικό πλαίσιο στο τέλος της ενότητας 2.2B, περιλαμβάνουν ευελιξία για ξεχωριστές συστάσεις για κάθε κράτος-μέλος, αλλά παραμένει κρίσιμο να συμφωνηθούν από τα κράτη-μέλη έως το τέλος του έτους. Ακόμα και εάν δεν καταλήξουν τα κράτη-μέλη σε ομόφωνη απόφαση, ωστόσο, θα επανέλθει η ισχύς των κανόνων του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης που απαιτούν από τις κυβερνήσεις ετήσια μείωση κατά 1/20ό του υπερβάλλοντος άνω του 60% του ΑΕΠ χρέους. Επομένως, τα περιθώρια για αύξηση των δαπανών θα είναι αρκετά στενότερα. Στην Ελλάδα, τη χώρα με το μεγαλύτερο ποσοστό χρέους στην Ευρώπη (πάνω από 170%), η δημοσιονομική προσαρμογή έχει ήδη ξεκινήσει αφού έχει τεθεί στόχος για πρωτογενές πλεόνασμα το 2023. Κύριοι στόχοι της Κομισιόν είναι η βελτίωση της βιωσιμότητας του χρέους αλλά και η ταυτόχρονη ενίσχυση του ρυθμού ανάπτυξης όλων των κρατών-μελών με έμφαση στην υλοποίηση επενδύσεων, ειδικά αυτών που αφορούν στην πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση. Όσον αφορά στα μέτρα στήριξης για την ενέργεια, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανακοίνωσε στις αρχές Ιουνίου, την απόφασή της να μην τα παρατείνει περαιτέρω. Δεδομένου ότι η προσφορά έχει σχετικά ομαλοποιηθεί και οι τιμές στην αγορά ηλεκτρικής ενέργειας της ΕΕ έχουν πλέον υποχωρήσει σημαντικά από τα υψηλά επίπεδα-ρεκόρ του περασμένου έτους, η Επιτροπή έκρινε ότι η παράταση αυτών των έκτακτων μέτρων δεν είναι αναγκαία ή σκόπιμη στην παρούσα χρονική στιγμή.

Ισοζύγιο και πρωτογενές Ισοζύγιο Κρατικού Προϋπολογισμού

Σύμφωνα με τα στοιχεία εκτέλεσης του κρατικού προϋπολογισμού, σε τροποποιημένη ταμειακή βάση, για την περίοδο του Ιανουαρίου - Μαΐου 2023, παρουσιάζεται έλλειμμα στο ισοζύγιο του κρατικού προϋπολογισμού ύψους €1.116 εκατ. (0,5% του ΑΕΠ) έναντι στόχου για έλλειμμα €4.446 εκατ. που έχει περιληφθεί για το αντίστοιχο διάστημα του 2023 στην εισηγητική έκθεση του Προϋπολογισμού 2023 και ελλείμματος €4.066 εκατ. (1,9% του ΑΕΠ) το αντίστοιχο διάστημα του 2022. Το πρωτογενές αποτέλεσμα διαμορφώθηκε σε πλεόνασμα ύψους €2.300 εκατ. (1,0% του ΑΕΠ), έναντι στόχου για πρωτογενές έλλειμμα €1.396 εκατ. και πρωτογενούς ελλείμματος €1.487 εκατ. (0,7% του ΑΕΠ) για την ίδια περίοδο το 2022. Η βελτίωση του ισοζυγίου του ΚΠ το πρώτο πεντάμηνο σε σχέση με πέρυσι, οφείλεται στη μεγαλύτερη αύξηση των καθαρών εσόδων (+17,8% ή +€3,97 δισεκ.) σε σχέση με τις δαπάνες (+3,9% ή +€1,016 εκατ., Πίνακας 2.7).

Πίνακας 2.7

Εκτέλεση Κρατικού Προϋπολογισμού: Ιανουάριος-Μάιος 2023* (εκατ. €)

	Ιαν. – Μάιος		% Μεταβ. 23/22	2022*	2023* Προϋπ.	% Μεταβ. 23Ε/22
	2022*	2023*				
I. ΚΑΘΑΡΑ ΕΣΟΔΑ ΚΠ (1+2)	22.286	26.252	17,8	59.623	63.885	7,1
1. Καθαρά έσοδα ΤΠ	19.462	22.581	16,0	54.324	56.000	3,1
Έσοδα προ επιστροφών φόρων	21.642	25.288	16,8	60.477	62.110	2,7
Μείον επιστροφές φόρων	2.180	2.707	24,2	6.153	6.110	-0,7
2. Έσοδα ΠΔΕ ⁶	2.824	3.671	30,0	5.299	7.885	48,8
II. ΔΑΠΑΝΕΣ ΚΠ (3+4)	26.352	27.368	3,9	71.279	71.871	0,8
3. Δαπάνες ΤΠ	23.167	23.491	1,4	60.254	59.909	-0,6
Πρωτογενείς δαπάνες ΤΠ	20.568	20.067	-2,4	55.215	54.058	-2,1
Τόκοι	2.599	3.424	31,7	5.039	5.851	16,1
4. Δαπάνες ΠΔΕ ⁷	3.185	3.877	21,7	11.025	11.962	8,5
III. Έλλειμμα(-)/Πλεόνασμα (+) ΚΠ	-4.066	-1.116		-11.656	-7.985	
% στο ΑΕΠ	-1,9	-0,5		-5,5	-3,6	
IV. Πρωτογενές Πλεόνασμα ΚΠ	-1.487	2.300		-6.652	-2.134	
% στο ΑΕΠ	-0,7	1,0		-3,2	-1,0	
ΑΕΠ (σε τρέχουσες τιμές)	210.170	224.134	6,6	210.170	224.134	6,6

Πηγή: Μηνιαίο Δελτίο Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού Μαΐου 2022, Υπουργείο Οικονομικών, Ιούνιος 2023.

*Σε τροποποιημένη ταμειακή βάση. Σύμφωνα με τη νέα κατάταξη εσόδων που ισχύει από 01/01/2019

Έσοδα τακτικού προϋπολογισμού

Το ύψος των καθαρών εσόδων του κρατικού προϋπολογισμού ανήλθε σε €26.252 εκατ., παρουσιάζοντας αύξηση κατά €2.948 εκατ. ή 12,6% έναντι του στόχου που έχει περιληφθεί για το αντίστοιχο διάστημα στην εισηγητική έκθεση του Προϋπολογισμού 2023 και κατά +€3,97 δισεκ. ή 17,8% σε σχέση με πέρυσι. Η υπερεκτέλεση σε σχέση με το στόχο οφείλεται κυρίως: (α) στα αυξημένα φορολογικά έσοδα του πενταμήνου, (β) στην είσπραξη ποσού €603 εκατ. από ANFAs, που δεν είχε προβλεφθεί στην εισηγητική έκθεση του Προϋπολογισμού 2023 και (γ) στα αυξημένα έσοδα του ΠΔΕ, που περιλαμβάνουν εισροές από το ΤΑΑ. Τα έσοδα από φόρους ανήλθαν σε €22.866 εκατ., αυξημένα κατά €1.917 εκατ. ή 9,2% έναντι του στόχου που έχει περιληφθεί στην εισηγητική έκθεση του Προϋπολογισμού 2023. Τμήμα της αύξησης (€470 εκατ. περίπου) αφορά την παράταση της προθεσμίας πληρωμής των τελών κυκλοφορίας μέχρι το τέλος Φεβρουαρίου 2023, ενώ είχε εκτιμηθεί ότι το ποσό αυτό θα εισπραττόταν κατά τον μήνα Δεκέμβριο 2022. Το υπόλοιπο ποσό της υπερεκτέλεσης προέρχεται από την καλύτερη απόδοση των φόρων εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων, του προηγούμενου έτους που εισπράχθηκαν σε δόσεις μέχρι και το τέλος Φεβρουαρίου 2023, όσο και από την καλύτερη απόδοση του ΦΠΑ τρέχοντος έτους.

⁶ Η κατηγορία «έσοδα ΠΔΕ» πλέον περιλαμβάνει και τις εισροές του Ταμείου Ανθεκτικότητας και Ανάκαμψης (ΤΑΑ)

⁷ Η κατηγορία «δαπάνες ΠΔΕ» πλέον περιλαμβάνει και τις πληρωμές από το Ταμείο Ανθεκτικότητας και Ανάκαμψης (ΤΑΑ)

Πίνακας 2.8

Έσοδα Κρατικού Προϋπολογισμού: Ιανουάριος-Μάιος 2023* (εκατ. €)

	Ιαν. – Μάιος		% Μεταβ. 23/22	2022*	2023* Προϋπ.	% Μεταβ. 23Ε/22
	2022*	2023*				
Καθαρά Έσοδα ΚΠ	22.286	26.252	17,8	59.623	63.885	7,1
Καθαρά Έσοδα ΤΠ	19.462	22.581	16,0	54.324	56.000	3,1
Έσοδα ΤΠ	21.642	25.288	16,8	60.477	62.110	2,7
Επιστροφές φόρων	2.180	2.707	24,2	6.153	6.110	-0,7
Φορολογία Εισοδήματος	5.346	6.158	15,2	17.012	18.476	8,6
Εκ των οποίων:						
--Φυσικών Προσώπ.	4.008	4.434	10,6	11.047	11.460	3,7
--Νομικών Προσώπ.	852	1.084	27,2	4.629	5.662	22,3
Φορ. Ακίνητης Περιουσίας	1.395	1.306	-6,4	2.692	2.380	-11,6
Φορ. Κληρ., Δωρεών, κλπ.	96	102	6,3	226	226	0,0
Δασμοί και φόροι Εισαγ.	173	151	-12,7	431	424	-1,6
Φόροι επί αγαθών και υπ.	12.044	13.453	11,7	31.584	32.517	3,0
Εκ των οποίων:						
--ΦΠΑ	8.319	9.417	13,2	21.422	22.217	3,7
--Ειδικό Φόρο Κατάσης	2.607	2.633	1,0	6.984	7.115	1,9
Λοιποί φόροι παραγωγής	650	577	-11,2	1.165	1.029	-11,7
Λοιποί τρεχ. φόροι	910	1.118	22,9	2.108	2.369	12,4
Κοινωνικές Εισφορές	23	24	4,3	56	55	-1,8
Μεταβιβάσεις	2.697	4.167	54,5	6.357	7.953	25,1
Πωλήσεις αγαθών & υπηρ.	318	373	17,3	833	2.418	190,3
Εκ των οποίων:						
Λοιπά τρέχοντα έσοδα	810	1.529	99,8	3.301	2.124	-35,7
Πωλήσεις παγίων	6	0	-100,0	12	24	100,0
Έσοδα ΠΔΕ ⁸	2.824	3.671	30,0	5.299	7.885	48,8

Πηγή: Μηνιαίο Δελτίο Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού Μαΐου 2022, Υπουργείο Οικονομικών, Ιούνιος 2023.

*Σε τροποποιημένη ταμειακή βάση. Σύμφωνα με τη νέα κατάταξη εσόδων που ισχύει από 01/01/2019

Οι περισσότερες υποκατηγορίες παρουσίασαν αύξηση σε σχέση με το πρώτο πεντάμηνο του 2022. Τα έσοδα του Τακτικού Προϋπολογισμού (ΤΠ) αυξήθηκαν κατά 16,0%, ενώ τα καθαρά έσοδα του ΤΠ ενισχύθηκαν κατά 16,8%, με αύξηση των επιστροφών φόρων κατά 24,2%. Οι επιστροφές φόρων παρουσίασαν αύξηση σε σχέση με το στόχο κυρίως λόγω της επιστροφής ΦΠΑ, τον μήνα Μάρτιο στον Διαχειριστή Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας και Εγγυήσεων (ΔΑΠΕΕΠ Α.Ε.). Τα έσοδα από τη φορολογία εισοδήματος ενισχύθηκαν κατά 15,2% σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του 2022, τόσο από την αύξηση των εσόδων από τη φορολογία νομικών προσώπων (+27,2%), όσο και από την αύξηση των εσόδων από τη φορολογία στα φυσικά πρόσωπα (+10,6%). Τα έσοδα από φόρους επί αγαθών και υπηρεσιών διευρύνθηκαν κατά 11,7%, λόγω της αύξησης κατά 13,2% των εσόδων από ΦΠΑ. Σημαντική αύξηση σημειώθηκε στις μεταβιβάσεις (+676,8%) λόγω της αύξησης των εσόδων του ΠΔΕ. Μεγάλες αυξήσεις παρατηρήθηκαν στα λοιπά τρέχοντα έσοδα (+99,8%), στις μεταβιβάσεις (+54,5%), που αυξήθηκαν λόγω της είσπραξης ποσού €603 εκατ. από ANFAs, και στους λοιπούς τρέχοντες φόρους (+22,9%). Αντίθετα, μείωση παρατηρήθηκε στα έσοδα από ΕΝΦΙΑ (-6,4%), στα έσοδα από δασμούς και φόρους εισαγωγών (-12,7%), στου λοιπούς φόρους παραγωγής (-11,2%) και στις πωλήσεις παγίων που μηδενίστηκαν (-100,0%, Πίνακας 2.8).

⁸ Η κατηγορία «έσοδα ΠΔΕ» πλέον περιλαμβάνει και τις εισροές του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας

Δαπάνες Τακτικού Προϋπολογισμού

Οι δαπάνες του Κρατικού Προϋπολογισμού για την περίοδο του Ιανουαρίου - Μαΐου 2023 ανήλθαν στα €27.368 εκατ., μειωμένες κατά €383 εκατ. έναντι του στόχου (€27.751 εκατ.), που έχει περιληφθεί στην εισηγητική έκθεση του Προϋπολογισμού 2023, ενώ παρουσιάζονται αυξημένες, σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2022, κατά €1.015 εκατ. ή 3,9%, κυρίως λόγω των αυξημένων πληρωμών τόκων κατά €825 εκατ.

Στο σκέλος του Τακτικού Προϋπολογισμού οι πληρωμές παρουσιάζονται μειωμένες έναντι του στόχου κατά €470 εκατ. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται κυρίως στον ετεροχρονισμό των πληρωμών για δαπάνες εξοπλιστικών προγραμμάτων ύψους €590 εκατ. Σε σχέση με πέρυσι, ωστόσο, οι δαπάνες του ΤΠ είναι αυξημένες κατά 1,4%. Οι πρωτογενείς δαπάνες του ΤΠ μειώθηκαν κατά 2,4% σε σχέση με πέρυσι, με αύξηση των τόκων κατά 31,7%. Μεγάλη αύξηση καταγράφηκε στις επιδοτήσεις (+510,5%), στις κοινωνικές παροχές (+22,3%), και στις αγορές αγαθών και υπηρεσιών (+18,0%). Αντίθετα, σημειώθηκε μείωση στις αγορές παγίων (-65,9%), στις λοιπές δαπάνες (-27,6%) και στις μεταβιβάσεις ΟΚΑ (-7,7%). Αξιοσημείωτες δαπάνες του τελευταίου έτους περιλαμβάνουν την επιχορήγηση προς την Κοινωνία της Πληροφορίας Μ.Α.Ε. ύψους €502 εκατ., την επιχορήγηση προς εξυπηρέτηση των αναγκών του Market Pass, την απόδοση προς το Ταμείο Ενεργειακής Μετάβασης ύψους €367 εκατ. των υπερκερδών παραγωγών ενέργειας, για την περίοδο από την 1η Οκτωβρίου 2021 έως και την 30ή Ιουνίου 2022, καθώς και τις φετινές πληρωμές επιδότησης Diesel θέρμανσης ύψους €100 εκατ. Όλες οι προαναφερθείσες κινήσεις πραγματοποιήθηκαν με ανακατανομή πιστώσεων από το αποθεματικό για προώθηση δράσεων για την αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης (πιστώσεις υπό κατανομή).

Πίνακας 2.9

Δαπάνες Κρατικού Προϋπολογισμού: Ιανουάριος-Μάιος 2023* (εκατ. €)

	Ιανουάριος- Μάιος		% Μεταβ. 23/22	2022*	2023* Προϋπ.	% Μεταβ. 23Ε/22
	2022*	2023*				
Δαπάνες ΚΠ (1+2+3)	26.352	27.368	3,9	71.279	71.871	0,8
Δαπάνες ΤΠ (1+2)	23.167	23.491	1,4	60.254	59.909	-0,6
1.Πρωτογενείς δαπ. ΤΠ	20.568	20.067	-2,4	55.215	54.058	-2,1
Παροχές σε εργαζόμενους	5.603	5.784	3,2	13.640	13.796	1,1
Κοινωνικές παροχές	121	148	22,3	391	397	1,5
Μεταβιβάσεις	12.798	12.900	0,8	35.086	32.476	-7,4
(εκ των οποίων σε ΟΚΑ)	8.491	7.841	-7,7	21.420	21.182	-1,1
Αγορές αγαθών & υπηρεσιών	495	584	18,0	2.145	1.541	-28,2
Επιδότησεις	19	116	510,5	400	80	-80,0
Λοιπές δαπάνες	29	21	-27,6	55	81	47,3
Πιστώσεις υπό κατανομή	0	0	-	0	3.156	-
Αγορές παγίων	1.504	513	-65,9	3.496	2.531	-27,6
2. Τόκοι (ακαθάριστη βάση)	2.599	3.424	31,7	5.039	5.851	16,1
3. Δαπάνες ΠΔΕ ⁹	3.185	3.877	21,7	11.025	11.962	8,5

Πηγή: Μηνιαίο Δελτίο Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού Μαΐου 2022, Υπουργείο Οικονομικών, Ιούνιος 2023.

*Σε τροποποιημένη ταμειακή βάση. Σύμφωνα με τη νέα κατάταξη εσόδων που ισχύει από 01/01/2019

⁹ Η κατηγορία «δαπάνες ΠΔΕ» περιλαμβάνει πλέον και τις πληρωμές από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας

Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ)

Τα έσοδα του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) και τα έσοδα του ΤΑΑ ανήλθαν σε €3.671 εκατ., από €2.824 εκατ. πέρυσι παρουσιάζοντας αύξηση 30,0%. Τα έσοδα του ΤΑΑ ήταν ακριβώς τα ίδια με πέρυσι (εκταμίευση δόσης ύψους €1.718 εκατ.) ενώ τα έσοδα του ΠΔΕ αυξήθηκαν κατά €847 εκατ. ή 76,6% σε σχέση με πέρυσι και κατά €243 εκατ. από τον στόχο. Οι πληρωμές στο σκέλος των επενδυτικών δαπανών ανήλθαν στα €3.877 εκατ., παρουσιάζοντας υπέρβαση στόχου ύψους €87 εκατ. και αύξηση κατά 21,7% σε σχέση με πέρυσι. Οι δαπάνες του ΠΔΕ συγκεκριμένα, αυξήθηκαν κατά 16,0% σε σχέση με πέρυσι ενώ αυτές του ΤΑΑ κατά 540%, από €35 εκατ. σε €224 εκατ. Οι δαπάνες του ΠΔΕ περιλαμβάνουν ποσό ύψους €62 εκατ. προς εξυπηρέτηση μέτρων COVID-19, με σημαντικότερα εξ αυτών, την ενίσχυση των φορέων υγείας με επικουρικό προσωπικό για την ανταπόκριση στις ανάγκες λόγω της πανδημίας COVID-19 στις Περιφέρειες, την επιχορήγηση υφιστάμενων μικρομεσαίων επιχειρήσεων του κλάδου του λιανεμπορίου, που διατηρούν φυσικό κατάστημα, για την ανάπτυξη, αναβάθμιση και διαχείριση ηλεκτρονικού καταστήματος και τη στήριξη των νεοφυών επιχειρήσεων στο πλαίσιο του προγράμματος Elevate Greece.

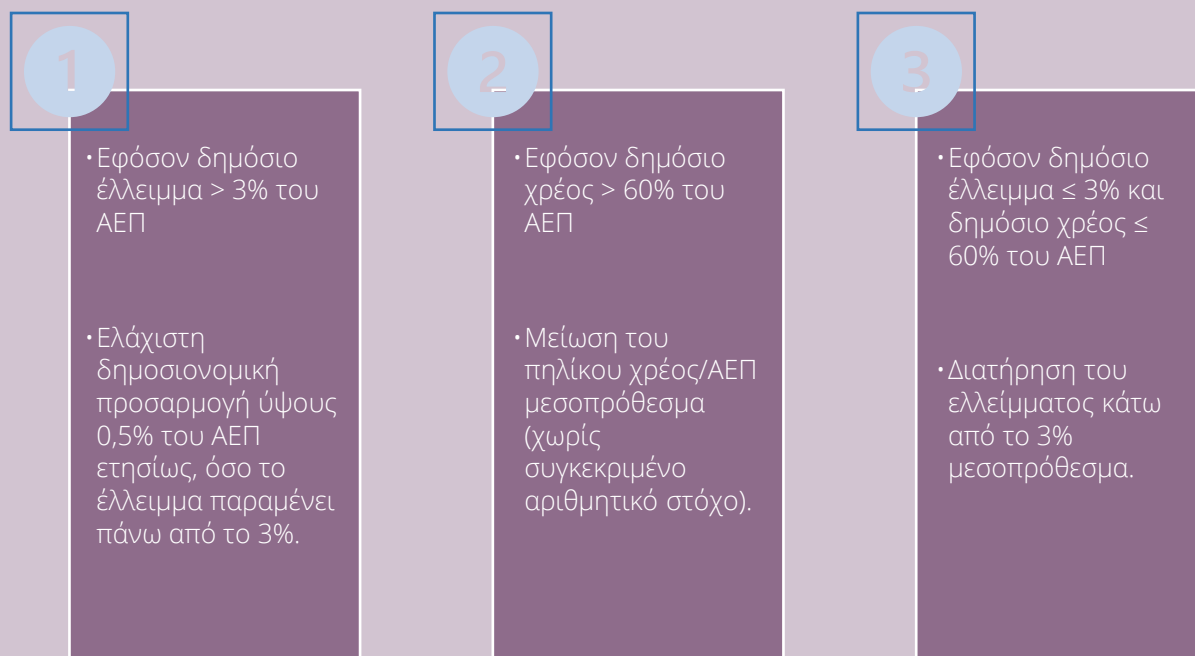

Ειδικό Πλαίσιο ενότητας 2.2

Προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την αναθεώρηση των δημοσιονομικών κανόνων στην ΕΕ

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατέθεσε στις 26 Απριλίου 2023 νομοθετικές προτάσεις για την αναθεώρηση του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ΣΣΑ). Για την αντιμετώπιση της κρίσης πανδημίας, το 2020 τέθηκε σε προσωρινή εφαρμογή η γενική ρήτρα διαφυγής από το ΣΣΑ, η οποία παρέμεινε σε ισχύ κατά τη διάρκεια της ενεργειακής κρίσης, ενώ αναμένεται να καταργηθεί το 2024. Κύριοι στόχοι των προτεινόμενων νέων δημοσιονομικών κανόνων είναι (α) η ενίσχυση της βιωσιμότητας του δημόσιου χρέους και (β) η προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης σε όλα τα κράτη-μέλη. Επειδή οι δημοσιονομικές καταστάσεις, οι προκλήσεις και οι οικονομικές προοπτικές των 27 κρατών-μελών της ΕΕ διαφέρουν, προτείνεται να μην υπάρξει ένα αυστηρά ενιαίο πλαίσιο προσαρμογής αλλά ξεχωριστή διαπραγμάτευση με την κάθε χώρα-μέλος. Κάθε χώρα θα έχει την ευελιξία να καθορίσει την πορεία δημοσιονομικής προσαρμογής της θέτοντας πολυετείς στόχους δαπανών. Θα περιορίζεται, ωστόσο, από τους παρακάτω δημοσιονομικούς κανόνες: (α) Τα κράτη-μέλη με δημόσιο έλλειμμα άνω του 3% του ΑΕΠ θα πρέπει να εφαρμόζουν ελάχιστη δημοσιονομική προσαρμογή ύψους 0,5% του ΑΕΠ ετησίως, όσο το έλλειμμα παραμένει πάνω από το 3%. (β) Τα κράτη-μέλη με επίπεδο χρέους άνω του 60% του ΑΕΠ θα πρέπει να διασφαλίσουν ότι ο λόγος χρέος/ΑΕΠ υποχωρεί μεσοπρόθεσμα. (γ) Οι χώρες-μέλη που δεν εμπίπτουν σε αυτές τις κατηγορίες θα πρέπει να διασφαλίσουν ότι το έλλειμμα θα παραμείνει κάτω από το 3% μεσοπρόθεσμα.

Διάγραμμα Π2.2.1. Προτεινόμενοι δημοσιονομικοί κανόνες για νέα οικονομική διακυβέρνηση

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE

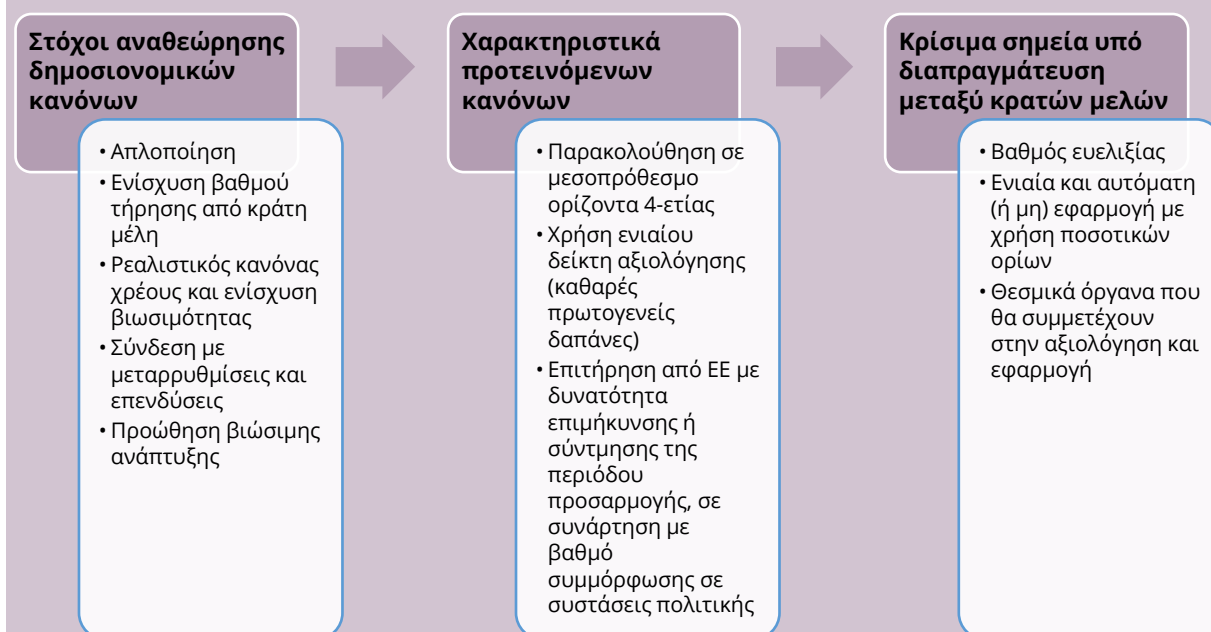
Οι νέοι κανόνες οικονομικής διακυβέρνησης εξετάζεται να αφορούν μεσοπρόθεσμο ορίζοντα 4-ετίας, ενώ προτείνεται ένας ενιαίος δημοσιονομικός δείκτης αξιολόγησης, με βάση τις καθαρές πρωτογενείς δαπάνες κάθε χώρας ("net expenditure path"), δηλαδή ένα ισοζύγιο στο οποίο δεν θα

περιλαμβάνονται οι δαπάνες για εξυπηρέτηση χρέους, επιδόματα ανεργίας, αλλά και τα έκτακτα έσοδα από μέτρα χωρίς διακριτική ευχέρεια (“non-discretionary revenue measures”).

Οι γενικές και ειδικές ρήτρες διαφυγής θα επιτρέπουν αποκλίσεις από τους στόχους δαπανών σε περίπτωση που υπάρξει σημαντική οικονομική επιβράδυνση στην ΕΕ ή στην Ευρωζώνη. Τα κράτη-μέλη επιτρέπεται, επίσης, να ακολουθήσουν μια πιο σταδιακή πορεία δημοσιονομικής προσαρμογής εάν προχωρήσουν σε μεταρρυθμίσεις ή/και επενδύσεις που αυξάνουν τη δημοσιονομική βιωσιμότητα ή/και τονώνουν την ανάπτυξη καθώς και σε μεταρρυθμίσεις ή επενδύσεις σχετιζόμενες με την πράσινη ή ψηφιακή μετάβαση, την ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής ανθεκτικότητας και την ενίσχυση της ασφάλειας και άμυνας.

Το κάθε κράτος-μέλος θα υποβάλλει τα 4-ετή σχέδια που θα καθορίζουν τους δημοσιονομικούς του στόχους, μέτρα για την αντιμετώπιση των μακροοικονομικών ανισορροπιών και μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις προτεραιότητας για περίοδο τουλάχιστον τεσσάρων ετών. Τα σχέδια, στη συνέχεια, θα αξιολογούνται και θα εγκρίνονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Επιπλέον, τα κράτη-μέλη θα υποβάλλουν ετήσιες εκθέσεις προόδου για την ευκολότερη και αποτελεσματικότερη παρακολούθηση της υλοποίησης των δεσμεύσεων. Παρά το γεγονός ότι δίνεται μεγάλη ευελιξία στις χώρες στον καθορισμό των σχεδίων τους, προβλέπεται, παράλληλα, ένα πιο αυστηρό πλαίσιο επιβολής με πιθανές κυρώσεις να συμπεριλαμβάνουν τη συντόμηση της περιόδου προσαρμογής.

Διάγραμμα Π2.2.2. Σύνοψη προτάσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για νέα οικονομική διακυβέρνηση στην Ευρώπη

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE

Μέχρι στιγμής, τα 27 κράτη-μέλη δεν έχουν συμφωνήσει σχετικά με τις νομοθετικές προτάσεις, για την επικύρωση των οποίων χρειάζεται ομοφωνία. Πιο συγκεκριμένα, η Γαλλία και η Γερμανία διαφωνούν για το αν θα πρέπει να τεθούν αυτόματοι και ενιαίοι κανόνες (αριθμητικά όρια και αυτόματες ρυθμίσεις) στο πλαίσιο των νέων δημοσιονομικών κανόνων. Η Γαλλία υποστηρίζει ότι δεν πρέπει να υπάρχουν αυστηρά ενιαίοι κανόνες θεωρώντας ότι τέτοιες πρακτικές οδήγησαν σε ύφεση, οικονομική δυσπραγία και απώλεια παραγωγής και ανάπτυξης στην Ευρώπη, στο παρελθόν. Αντιθέτως, η Γερμανία διατείνεται ότι οι αυτόματοι κανόνες και τα αριθμητικά όρια θα παράσχουν ισοτίμη μεταχείριση και μια κοινή ασφαλιστική δικλείδα. Καθεμία από τις δύο πλευρές έχει την

υποστήριξη πολλών κυβερνήσεων και το θέμα ενδέχεται να μην έχει λυθεί έως το τέλος του 2023, όταν αναμένεται να επανέλθει η ισχύς των κανόνων του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης που απαιτούν από τις κυβερνήσεις ετήσια μείωση κατά 1/20ό του υπερβάλλοντος άνω του 60% του ΑΕΠ χρέους. Η διαφάνεια και τήρηση των δημοσιονομικών κανόνων αποτελεί προϋπόθεση για τη δημοσιονομική αξιοπιστία και βιωσιμότητα. Για τον λόγο αυτό, είναι κρίσιμο να επιταχυνθούν οι διαδικασίες πολιτικής διαβούλευσης λαμβάνοντας υπόψη τεχνοκρατικές αναλύσεις και εισηγήσεις, προκειμένου να επιτευχθεί συναίνεση στο σύνολο των κρατών μελών της ΕΕ το συντομότερο δυνατό.

Γ. Χρηματοπιστωτικό σύστημα

- Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα αύξησε τα βασικά επιτόκια στο δεύτερο τρίμηνο, για 8^η φορά μέσα σε έναν χρόνο, με προσδοκία για περαιτέρω αύξηση στο τρίτο τρίμηνο.
- Το επενδυτικό κλίμα ενισχύθηκε για το εγχώριο τραπεζικό σύστημα σε συνέχεια και της εξάλειψης του κινδύνου για αδυναμία σχηματισμού κυβερνητικής πλειοψηφίας.
- Ενισχυμένη προσδοκία για ανάκτηση της «επενδυτικής βαθμίδας» στο δεύτερο εξάμηνο του 2023. Το κόστος νέου δανεισμού του δημοσίου καθώς και η απόστασή του από το αντίστοιχο στις υπόλοιπες Ευρωπαϊκές χώρες καταγράφει κάμψη.
- Το κόστος νέου δανεισμού στον ιδιωτικό τομέα κατέγραψε περαιτέρω άνοδο στα μέσα του 2023. Η διαφορά του μέσου επιτοκίου δανείων και καταθέσεων (περιθώριο επιτοκίου) έχει αυξηθεί σε διαχρονικά υψηλό επίπεδο (τουλάχιστον 20-ετίας).
- Οι ιδιωτικές καταθέσεις ανέκαμψαν ήπια στο διάστημα Μαρτίου-Μαΐου.
- Η πιστωτική επέκταση επιβραδύνθηκε προς τις επιχειρήσεις το δεύτερο τρίμηνο, με αμείωτη πιστωτική συρρίκνωση προς τα νοικοκυριά.
- Τα Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια (ΜΕΔ) στους ισολογισμούς των τραπεζών κατέγραψαν στασιμότητα το πρώτο τρίμηνο του 2023, στο 8,8% των συνολικών δανείων, μετά τη λήξη εφαρμογής του προγράμματος «Ηρακλής».
- Η χρήση εργαλείων παροχής ρευστότητας από το Ευρωσύστημα προς τις ελληνικές τράπεζες, μειώθηκε περαιτέρω προς τα μέσα του 2023.
- Η έγκαιρη εφαρμογή του δανειακού σκέλους του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας καθώς και το νέο εργαλείο του REPowerEU τονώνουν την μεσοπρόθεσμη προοπτική για πιστωτική επέκταση και επενδύσεις.

Η έγκαιρη επίτευξη σχηματισμού κυβέρνησης εξάλειψε τον κίνδυνο πολιτικής αστάθειας και οδήγησε σε σημαντική ενίσχυση του εγχώριου επενδυτικού κλίματος. Σε συνδυασμό με τον συνεχιζόμενο ρυθμό ανάκαμψης της οικονομικής δραστηριότητας, τη σταδιακή κάμψη του πληθωρισμού και τις ηπιότερες διεθνείς τιμές στα ενεργειακά αγαθά, το δεύτερο τρίμηνο του 2023 καταγράφηκε σημαντική αύξηση στις αποτιμήσεις και τον όγκο των χρηματιστηριακών συναλλαγών, μεταξύ αυτών και των τραπεζικών μετοχών. Έτσι, ο τραπεζικός δείκτης στο τέλος Ιουνίου διαπραγματευόταν περίπου 56% υψηλότερα σε σύγκριση με το τέλος του 2022, σε υψηλά επίπεδα 5-ετίας.

Παράλληλα ωστόσο, η αργή αποκλιμάκωση των πληθωριστικών πιέσεων διεθνώς έχει οδηγήσει σε συστηματικές αυξήσεις των βασικών επιτοκίων από τις κεντρικές τράπεζες, με προσδοκία για συνέχιση της τάσης, αν και με φθίνοντα ρυθμό και στο υπόλοιπο του 2023. Έπειτα από 11 έτη χαλαρής νομισματικής πολιτικής, η ΕΚΤ έχει αυξήσει οκτώ φορές τα βασικά επιτόκια από τα μέσα του 2022, σωρευτικά κατά 400 μονάδες βάσης, εκ των οποίων 50 μονάδες βάσης στο δεύτερο τρίμηνο του 2023. Οι αγορές προεξοφλούν μικρή περαιτέρω άνοδο του κόστους χρήματος κατά τη διάρκεια του 2023, με κορύφωση στο τέταρτο τρίμηνο και μετά βραδύτερη υποχώρηση, παραμένοντας σε επίπεδο στο τέλος του 2024 υψηλότερα από το 2022. Πέρα από τις αυξήσεις επιτοκίων, αναφορικά με τα εργαλεία ποσοτικής χαλάρωσης, η ΕΚΤ ολοκλήρωσε τις καθαρές νέες αγορές στο πλαίσιο του έκτακτου προγράμματος αγοράς τίτλων REPP και APP το 2022, ενώ από τον Μάρτιο του 2023 συνεχίζει τις επανεπενδύσεις μέρους των σχετικών ομολόγων που λήγουν.

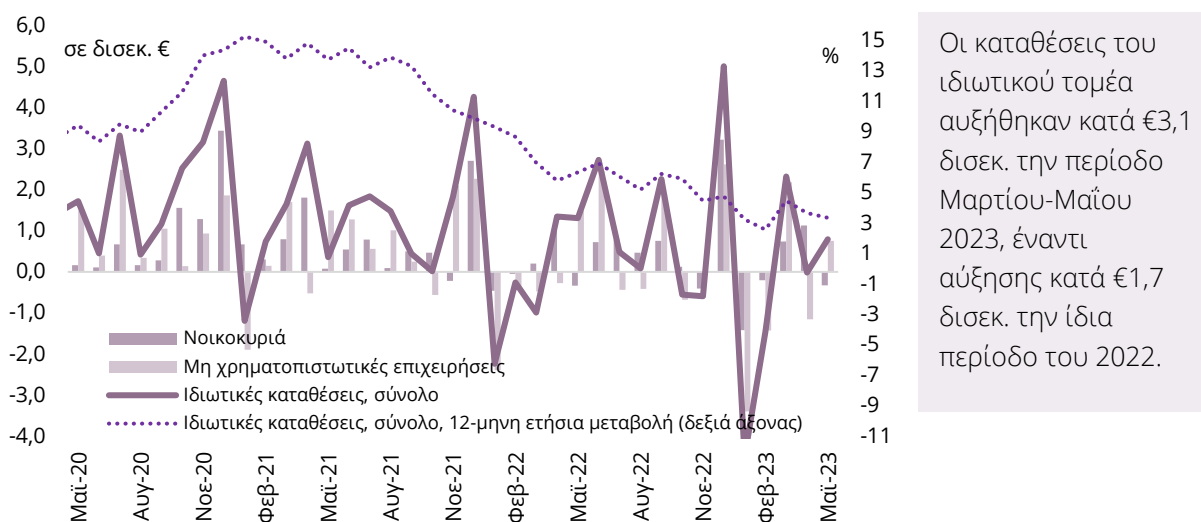
Η αβεβαιότητα για τον βαθμό και τη διάρκεια εφαρμογής σφιχτότερης νομισματικής πολιτικής έχει ήδη επιβραδύνει την ανάκαμψη της πραγματικής οικονομίας, τόσο διεθνώς όσο και εγχωρίως, επηρεάζοντας τις προοπτικές του χρηματοπιστωτικού τομέα, μεταξύ άλλων σε επίπεδο ποιότητας ενεργητικού και προοπτικών κερδοφορίας. Μεταξύ των αρνητικών τάσεων, συνεχίστηκε η άνοδος στο κόστος νέου δανεισμού του ιδιωτικού τομέα, επιβραδύνθηκε η πιστωτική επέκταση προς τις επιχειρήσεις ενώ η πιστωτική συρρίκνωση προς τα νοικοκυριά συνεχίστηκε αμείωτη. Μεταξύ των προκλήσεων από το παρελθόν, ξεχωρίζει το υψηλό ποσοστό των Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων (ΜΕΔ), το οποίο κατέγραψε στασιμότητα στους ισολογισμούς των τραπεζών το πρώτο τρίμηνο του 2023, μετά και τη λήξη εφαρμογής του προγράμματος τιτλοποιήσεων με κρατικές εγγυήσεις «Ηρακλής». Επιπλέον, παραμένει υψηλό το μερίδιο αναβαλλόμενης φορολογίας στα ίδια κεφάλαια.

Μεταξύ των θετικών τάσεων στα θεμελιώδη μεγέθη των τραπεζών, βελτιώνονται οι δείκτες οργανικής κερδοφορίας και οι μετοχικές αποτιμήσεις, αντιστράφηκε σε θετική η τάση των ιδιωτικών καταθέσεων, ενώ παράλληλα, συνεχίζεται η εφαρμογή του δανειακού σκέλους του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας. Επιπλέον, έχει κατατεθεί αίτηση για το δανειακό σκέλος του προγράμματος REPowerEU, δημιουργώντας ευκαιρίες για περαιτέρω τόνωση των πιστώσεων προς παραγωγικές επενδύσεις.

Στις νέες προκλήσεις που ανακύπτουν από την τρέχουσα συγκυρία, περιλαμβάνεται η επιδείνωση της δυνατότητας αποπληρωμής δανειοληπτών με κυμαινόμενο επιτόκιο και η αύξηση στο κόστος χρήσης των εργαλείων μακροπρόθεσμης χρηματοδότησης των τραπεζών από το Ευρωσύστημα.

Διάγραμμα 2.7

Μηνιαία καθαρή ροή ιδιωτικών καταθέσεων στις Ελληνικές τράπεζες

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Στο σκέλος του παθητικού των τραπεζών, οι ιδιωτικές καταθέσεις αυξήθηκαν την περίοδο Μαρτίου-Μαΐου κατά €3,1 δισεκ., εκ των οποίων εισροές €1,6 δισεκ. προήλθαν από επιχειρήσεις και €1,5 δισεκ. από νοικοκυριά (Διάγραμμα 2.7). Ο δωδεκάμηνος ρυθμός μεταβολής διαμορφώθηκε στο 3,3% τον Μάιο, σαφώς μειωμένος σε σχέση με μέσο ρυθμό 9,0% κατά τη διάρκεια της διετίας 2020-2021 και 4,8% το 2022, υπό συνθήκες πανδημίας και διεύρυνσης

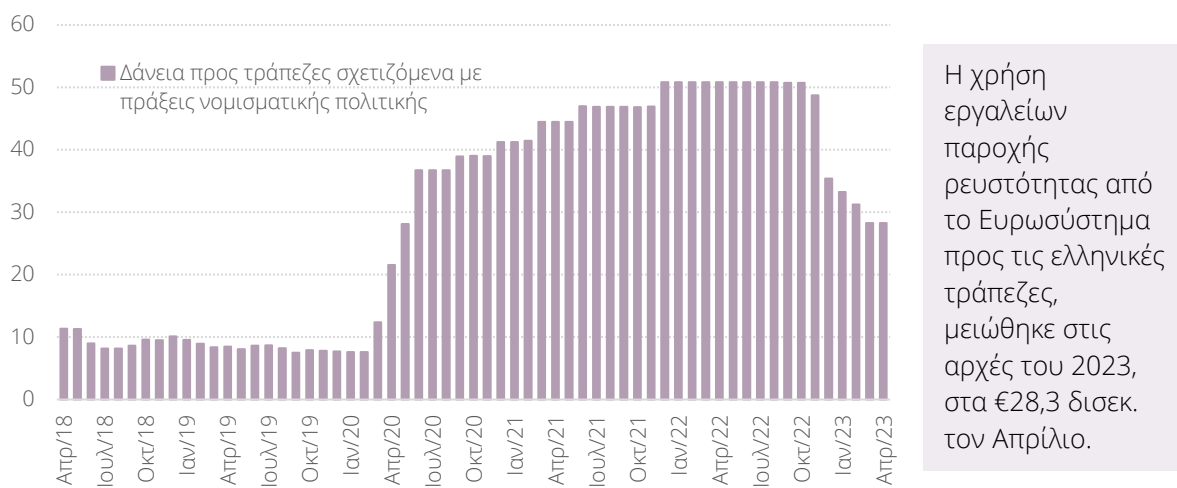
αποταμιεύσεων. Σημειώνεται ότι το Ειδικό Πλαίσιο της ενότητας 3.1Α, αναδεικνύει την έντονη πτώση του ρυθμού αποταμίευσης των νοικοκυριών μετά την περίοδο της πανδημίας 2020-2021.

Για το 2023 αναμένεται κόπωση στις ιδιωτικές καταθέσεις, με συνολικά ήπια ανοδική τάση. Καθώς ο πληθωρισμός φθίνει σταδιακά μόνο, ενώ τα οικονομικά μέτρα στήριξης περιορίζονται, οπότε και το πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα και η αποταμίευση νοικοκυριών και επιχειρήσεων αναμένεται να υποστούν πίεση.

Το δεύτερο σκέλος του παθητικού των τραπεζών αφορά στη χρηματοδότηση από το Ευρωσύστημα. Οι πράξεις μακροχρόνιας ανά-χρηματοδότησης χαμηλού κόστους για τις τράπεζες (π.χ. LTROs) παρείχαν σημαντική ρευστότητα στις τράπεζες κατά τη διάρκεια της πανδημίας, η οποία ξεπέρασε τα €50,8 δισεκ στα μέσα του 2022, σε ιδιαίτερα χαμηλό κόστος. Η σταδιακή αύξηση του κόστους παροχής ρευστότητας από την ΕΚΤ οδήγησε σε αισθητή μείωση της χρήσης τους κατά €22,5 δισεκ. την περίοδο Οκτωβρίου 2022-Απριλίου 2023 (Διάγραμμα 2.8). Ταυτόχρονα, τα περιουσιακά στοιχεία του εγχώριου τραπεζικού συστήματος που είναι αποδεκτά από το Ευρωσύστημα ως εξασφάλιση για πράξεις νομισματικής πολιτικής, όπως αποτυπώνονται στις οικονομικές καταστάσεις της Τράπεζας της Ελλάδος, μειώθηκαν την ίδια περίοδο, αγγίζοντας τα €41,2 δισεκ. τον Μάιο του 2023, από σχεδόν €69 δισεκ. στα μέσα του 2022. Το τρίτο σκέλος του παθητικού των τραπεζών αφορά στη χρηματοδότηση από τις αγορές κεφαλαίων, η οποία αναμένεται να διευκολυνθεί σημαντικά από την ανάκτηση της επενδυτικής βαθμίδας για το κρατικό αλλά και ιδιωτικά αξιόγραφα.

Διάγραμμα 2.8

Μακροπρόθεσμη χρηματοδότηση των Ελληνικών τραπεζών από το Ευρωσύστημα (δισεκ. €)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Στην πλευρά του ενεργητικού των τραπεζών, ο 12-μηνος ρυθμός πιστωτικής επέκτασης προς τον εγχώριο ιδιωτικό τομέα μειώθηκε σε 3,5% την περίοδο Απριλίου-Μαΐου 2023. Ο αντίστοιχος ρυθμός προς τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις (ΜΧΕ) μειώθηκε σε 7,8% την ίδια περίοδο (Διάγραμμα 2.9). Παράλληλα, καταγράφηκε εντονότερα αρνητική μεταβολή πιστώσεων προς ελεύθερους επαγγελματίες και ατομικές επιχειρήσεις, με ρυθμούς κοντά στο -2,4% καθώς και προς τα νοικοκυριά, με ετήσιο ρυθμό μεταβολής περί το -2,8%. (Πίνακας 2.11).

Πίνακας 2.10

Εγχώρια τραπεζική χρηματοδότηση και μέσα επιτόκια ανά χαρτοφυλάκιο

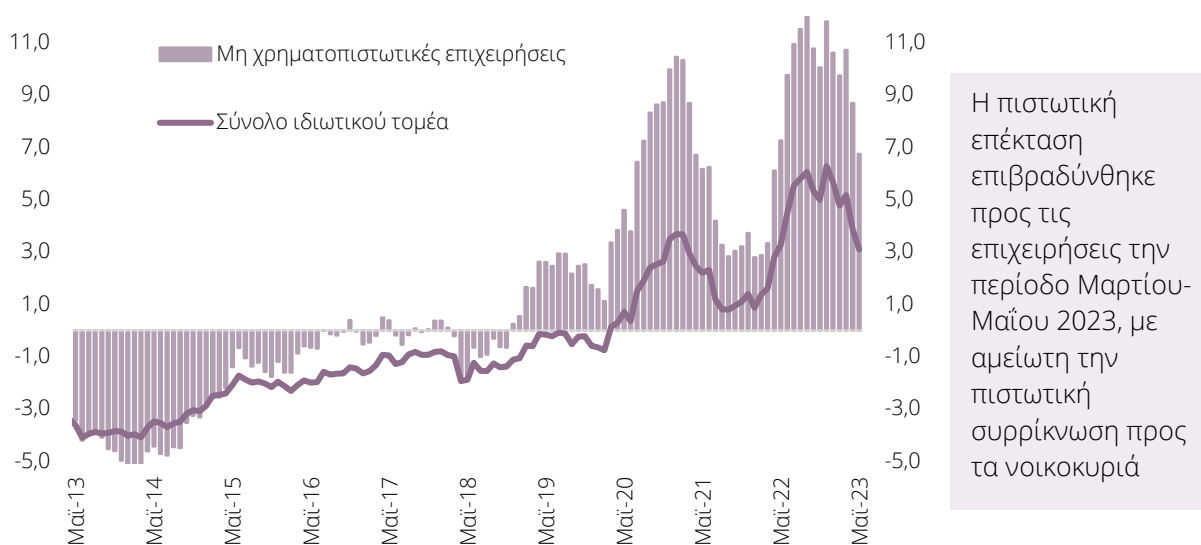
Τρίμηνο/Ετος	2/22	3/22	4/22	1/23	Απρ.23	Μάι.23
Ετήσια % μεταβολή 12-μηνων ρών*						
Σύνολο ιδιωτικού τομέα	3,5	5,8	5,5	5,2	3,9	3,1
Νοικοκυριά & ΜΚΙ	-2,1	-2,2	-2,3	-2,5	-2,7	-2,8
Καταναλωτική πίστη	0,7	1,1	1,0	1,8	1,7	1,1
Στεγαστική πίστη	-3,0	-3,1	-3,2	-3,6	-3,9	-3,9
Ελεύθεροι Επαγγελματίες	0,6	0,6	0,0	-1,6	-1,9	-2,8
Μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις	7,7	11,6	10,9	10,3	8,7	6,7
Επιτόκια νέων χορηγήσεων (μέσος όρος περιόδου, %)						
Καταναλωτική πίστη	10,3	10,6	10,7	10,9	11,1	11,5
Στεγαστική πίστη	2,95	3,17	3,60	3,76	3,78	3,88
Δάνεια προς μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις	3,22	3,29	4,43	5,32	5,58	5,67

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

* Οι ροές προκύπτουν από τις μεταβολές των υπολοίπων διορθωμένες για τις διαγραφές δανείων, απομειώσεις αξίας χρεογράφων, τις συναλλαγματικές διαφορές και τις αναταξινομήσεις/μεταβιβάσεις δανείων

Διάγραμμα 2.9

Τραπεζική χρηματοδότηση του εγχώριου ιδιωτικού τομέα (ετήσια % μεταβολή 12-μηνων ρών*)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

* Οι ροές προκύπτουν από τις μεταβολές των υπολοίπων διορθωμένες για τις διαγραφές δανείων, απομειώσεις αξίας χρεογράφων, τις συναλλαγματικές διαφορές και τις αναταξινομήσεις/μεταβιβάσεις δανείων.

Σε αυτές τις τάσεις στη χρηματοδότηση του ιδιωτικού τομέα, συντελούν τόσο οι μεταβολές της προσφοράς, όσο και της ζήτησης δανείων, υπό την επίδραση της αύξησης των επιτοκίων. Στην πλευρά της προσφοράς, θετικά για τις ΜΧΕ επιδρά η εφαρμογή του δανειακού σκέλους του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας «Ελλάδα 2.0». Στην πλευρά της ζήτησης, η αύξηση του κόστους χρήματος και οι διεθνείς εστίες οικονομικής αβεβαιότητας, δρουν αποτρεπτικά προς νέα επενδυτικά σχέδια, ωστόσο αυτό μερικώς αντισταθμίζεται από την εξάλειψη του κινδύνου για εγχώρια πολιτική αστάθεια βραχυπρόθεσμα, καθώς και από έργα τα

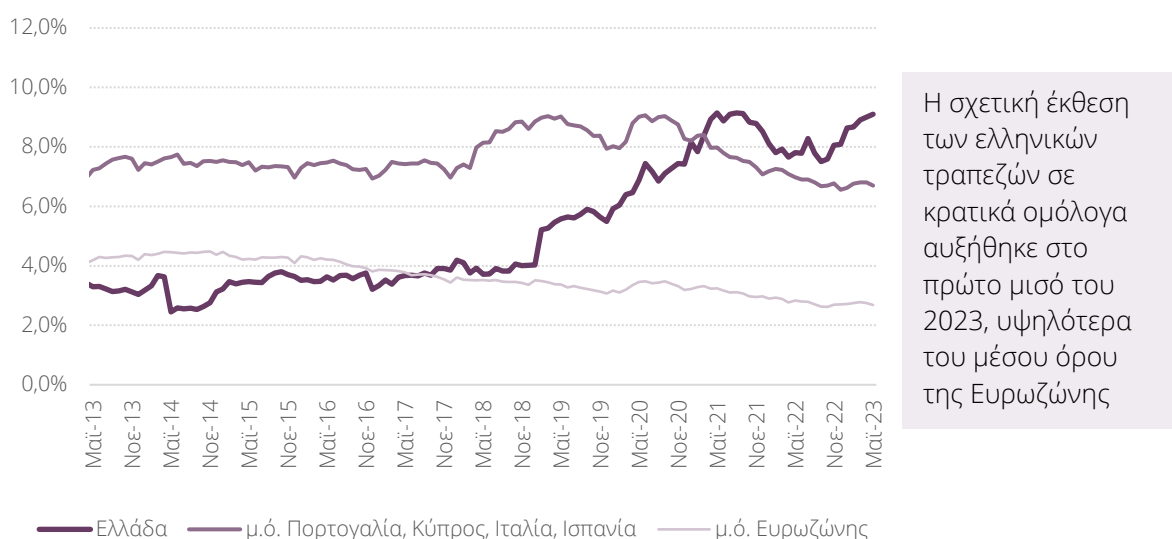

οποία έχουν ήδη προβλεφθεί να ενταχθούν στο Σχέδιο Ανάκαμψης. Η έρευνα της Τράπεζας της Ελλάδος για τις τραπεζικές χορηγήσεις το πρώτο τρίμηνο του 2023 κατέγραψε προσδοκίες για σημαντική υποχώρηση της ζήτησης νέων δανείων στην επιχειρηματική πίστη, ειδικά για μικρομεσαίες επιχειρήσεις και βραχυπρόθεσμα δάνεια, αλλά σταθεροποίηση της ζήτησης για στεγαστική και καταναλωτική πίστη. Τα πιστωτικά κριτήρια παρέμειναν στάσιμα, χωρίς επίσης να αναμένεται να μεταβληθούν βραχυπρόθεσμα.

Στην πλευρά του ενεργητικού των τραπεζών, οι τράπεζες ενίσχυσαν στις αρχές του 2023 την έκθεσή τους σε κρατικά χρεόγραφα, με αποτέλεσμα να διαμορφωθεί σε €29,2 δισεκ. τον Μάιο του 2023 ή 9,1% του συνολικού ενεργητικού τους. Έτσι, το μερίδιο του συνολικού ενεργητικού των ελληνικών τραπεζών που έχει τοποθετηθεί σε κρατικά ομόλογα είναι λίγο υψηλότερο από το αντίστοιχο μερίδιο των υπόλοιπων χωρών του «νότου» της Ευρωζώνης, αλλά σημαντικά υψηλότερο από το αντίστοιχο μερίδιο για τον μέσο όρο των χωρών της Ευρωζώνης (Διάγραμμα 2.10).

Διάγραμμα 2.10

Μερίδιο ενεργητικού τραπεζών σε κρατικά ομόλογα (ως % του συνολικού ενεργητικού)

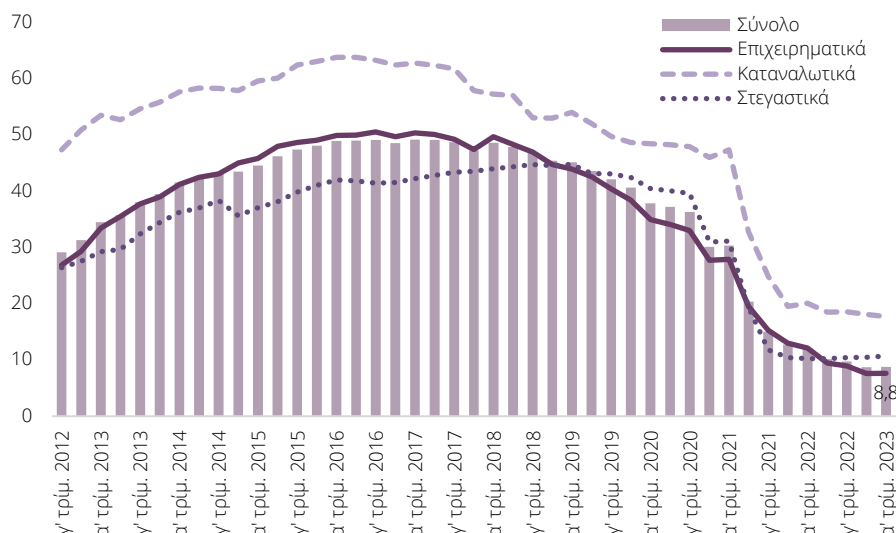
Πηγή: ΕΚΤ

Τα Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια (ΜΕΔ) κατέγραψαν στασιμότητα το πρώτο τρίμηνο του 2023, παραμένοντας στο 8,8% των συνολικών δανείων των τραπεζών, στα €13,0 δισεκ., από €13,2 δισεκ. το προηγούμενο τρίμηνο. Το συνολικό επίπεδο των ΜΕΔ παραμένει υψηλότερο από τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες, όπου κινείται σε χαμηλά μονοψήφια ποσοστά. Στην επιχειρηματική πίστη, το ποσοστό των ΜΕΔ παρέμεινε σταθερό στο 7,7% των σχετικών δανείων, ενώ τα καταναλωτικά δάνεια μειώθηκε από 18,1% σε 17,7%. Αντίθετα, στα στεγαστικά δάνεια καταγράφηκε οριακή αύξηση του ποσοστού ΜΕΔ, από 10,5% σε 10,7%.

Διάγραμμα 2.11

Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια, % του συνόλου των δανείων των τραπεζών, ανά κατηγορία*

Το 1^ο τρίμηνο του 2023, τα ΜΕΔ παρέμειναν στάσιμα, στο 8,8% του συνολικού δανειακού χαρτοφυλακίου των τραπεζών, σε συνέχεια λήξης της εφαρμογής του προγράμματος «Ηρακλής» έπειτα από διαδοχικά τρίμηνα καθοδικής πορείας

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

* Δάνεια εντός ισολογισμού (προ προβλέψεων) σε ατομική βάση

Το πρόγραμμα τιτλοποιήσεων «Ηρακλής», με κρατικές εγγυήσεις, του οποίου η εφαρμογή έληξε στα τέλη του 2022, συνέβαλε σημαντικά στη μείωση του αποθέματος ΜΕΔ κατά €55,3 δισεκ. ή 32,0 π.μ. κατά τη διετία 2020-2022. Ωστόσο, το απόθεμα μη εξυπηρετούμενου ιδιωτικού χρέους, τόσο εντός, όσο και εκτός ισολογισμών του τραπεζικού συστήματος, παραμένει υψηλό, με αρνητικές επιδράσεις στην αποτελεσματική κατανομή των οικονομικών πόρων και τις προοπτικές οικονομικής ανάκαμψης. Για τον λόγο αυτό, κρίνεται υψηλής σημασίας η εύρυθμη λειτουργία της δευτερογενούς αγοράς απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις, καθώς και η εφαρμογή του αναθεωρημένου πτωχευτικού κώδικα και εξωδικαστικού μηχανισμού ρύθμισης οφειλών (Ν.4738/2020).

Μεσοπρόθεσμα, η μείωση των ΜΕΔ αναμένεται να παρουσιάσει κόπωση, λόγω της χαμηλότερης πλέον βάσης, αλλά και της λήξης του προγράμματος τιτλοποιήσεων «Ηρακλής». Ορατός είναι επίσης ο κίνδυνος εμφάνισης νέων ΜΕΔ σε επιμέρους χαρτοφυλάκια όπως το στεγαστικό, σε συνέχεια της αύξησης των επιτοκίων στα δάνεια με κυμαινόμενο επιτόκιο. Στο πλαίσιο αυτό, έχουν αναληφθεί πολιτικές πρωτοβουλίες σε συντονισμό με τις τράπεζες, σύμφωνα με τις οποίες «παγώνουν» προσωρινά και υπό προϋποθέσεις, οι αυξήσεις των κυμαινόμενων επιτοκίων επιλεγμένων στεγαστικών δανείων.

Ως προς τις νέες πιστώσεις, αναμένεται να συνεχιστεί η πιστωτική συρρίκνωση στα νοικοκυριά, ενώ η υλοποίηση του δανειακού σκέλους του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (συνολικού ύψους €12,7 δισεκ. για την Ελλάδα έως το 2026), καθώς και του REPowerEU (συνολικού ύψους €5,0 δισεκ. για την Ελλάδα έως το 2026) εκτιμάται πως θα διατηρήσουν την πιστωτική επέκταση προς τις επιχειρήσεις το 2023. Η Ελλάδα υπήρξε η 3^η σε σειρά Ευρωπαϊκή χώρα που εκπλήρωσε τα ορόσημα της πρώτης δόσης και έλαβε το ποσό συνολικού ύψους €3,6 δισεκ τον Απρίλιο του 2022. Επίσης, ήταν η 5^η σε σειρά Ευρωπαϊκή χώρα που αιτήθηκε την δεύτερη, ισόποση δόση, η οποία και εκταμιεύθηκε τον Ιανουάριο του 2023, ενώ ήταν η 3^η σε σειρά

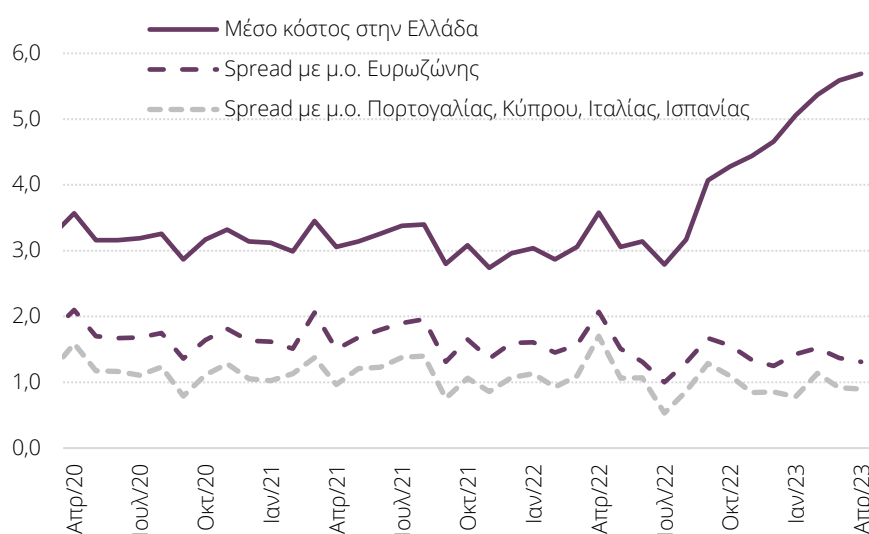
Ευρωπαϊκή χώρα που αιτήθηκε την τρίτη δόση, ύψους €1,72 δισεκ., τον Μάιο του 2023. Η αξιολόγηση για αυτήν, σε συνδυασμό με το αίτημα της χώρας του Μαρτίου 2023 σε σχέση με νέο χρηματοδοτικό κονδύλι στο πλαίσιο του REPowerEU, ύψους €5,0 δισεκ., αναμένεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή μέσα στο επόμενο τρίμηνο.

Τα επιτόκια νέων καταθέσεων παρέμειναν σε σχετικά χαμηλά επίπεδα την περίοδο Μαρτίου-Απριλίου 2023, στο 0,28% και 0,24% για τις Μη Χρηματοπιστωτικές Επιχειρήσεις (ΜΧΕ) και τα νοικοκυριά αντίστοιχα. Στο ίδιο δίμηνο, το μέσο επιτόκιο νέων χορηγήσεων αυξήθηκε σημαντικά στο 5,8%, διαμορφωμένο σε περίπου 5,9% για ιδιώτες, 7,2% για ελεύθερους επαγγελματίες και 5,6% για τις ΜΧΕ. Η διαφορά του μέσου επιτοκίου δανείων και καταθέσεων (περιθώριο επιτοκίου) αυξήθηκε περαιτέρω στο 5,6% τον Απρίλιο, που αποτελεί υψηλό επίπεδο 20-ετίας (περίοδο για την οποία υπάρχουν στοιχεία), σε σχέση με 3,8% και 4,2% στο σύνολο του 2021 και 2022 αντίστοιχα.

Το μέσο κόστος νέας τραπεζικής χρηματοδότησης των ΜΧΕ του ιδιωτικού τομέα αυξήθηκε στο 5,7% τον Απρίλιο (Διάγραμμα 2.12). Παράλληλα, το κόστος χρηματοδότησης των ελληνικών επιχειρήσεων είναι υψηλότερο από το αντίστοιχο στις υπόλοιπες χώρες της Ευρωζώνης. Ενδεικτικά, σύμφωνα με το σταθμισμένο δείκτη κόστους τραπεζικού δανεισμού της ΕΚΤ, το κόστος για τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις τον Απρίλιο του 2023 διαμορφώθηκε σε 4,4% στην Ευρωζώνη, 4,6% στην Γερμανία, και 4,8% στις χώρες του «νότου» της Ευρωζώνης (Πορτογαλία, Ιταλία, Κύπρος, Ισπανία). Ακολουθώντας, το spread του κόστους δανεισμού για τις ελληνικές επιχειρήσεις σε σχέση με το μ.ό. της Ευρωζώνης και το μ.ό. του «νότου», καταγράφεται στις 131 μ.β. και 90 μ.β. αντίστοιχα. Συγκρίνοντάς το με το επίπεδο προ της δημοσιονομικής κρίσης του 2010, το spread του κόστους δανεισμού για τις ελληνικές επιχειρήσεις σε σχέση με το μέσο όρο των άλλων χωρών του «νότου» της Ευρωζώνης, παραμένει αισθητά υψηλότερο.

Διάγραμμα 2.12

Σταθμισμένο μέσο κόστος τραπεζικού δανεισμού προς μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις (%)

Τα επιτόκια νέου δανεισμού του ιδιωτικού τομέα αυξήθηκαν στο 5,7% τον Απρίλιο, με την απόσταση από το μέσο κόστος δανεισμού στις χώρες του «νότου» της Ευρωζώνης να κυμαίνεται στις 90 μ.β.

Πηγή: ΕΚΤ

Οι αποδόσεις των ελληνικών κρατικών ομολόγων επέδειξαν σταθερότητα στις αρχές του 2023 και ήπια κάμψη τον Μάιο σε συνέχεια των αποτελεσμάτων των βουλευτικών εκλογών, σε επίπεδα

γύρω από το 4%, υπό την εξάλειψη του κινδύνου για εγχώρια πολιτική αστάθεια βραχυπρόθεσμα, την αποκλιμάκωση της ενεργειακής κρίσης, τα οποία εν μέρει αντισταθμίζονται από τον υψηλό πληθωρισμό και την αβεβαιότητα λόγω γεωπολιτικής αστάθειας στην ευρύτερη περιοχή της ανατολικής Ευρώπης. Έτσι, για το 10-ετές αξιόγραφο η μέση απόδοση καταγράφηκε σε 4,0% τον Μάιο (Διάγραμμα 2.13). Η επιπλέον επιβάρυνση στο νέο κόστος 10-ετούς δανεισμού του ελληνικού Δημοσίου σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωζώνης κατέγραψε αισθητή κάμψη στο πρώτο πεντάμηνο του 2023. Έτσι, διαμορφώθηκε τον Μάιο στις 164 μ.β. και 27 μ.β. σε σχέση με το γερμανικό ομόλογο και το μέσο όρο των χωρών του «νότου» της Ευρωζώνης αντίστοιχα, από 235 μ.β. και 87 μ.β. στο σύνολο του 2022. Παρά την πρόοδο, τα spreads παραμένουν αισθητά υψηλότερα από τις μέσες τιμές τους την πρώτη δεκαετία της ένταξης της χώρας στην Ευρωζώνη (54 μ.β. και 2 μ.β. αντίστοιχα).

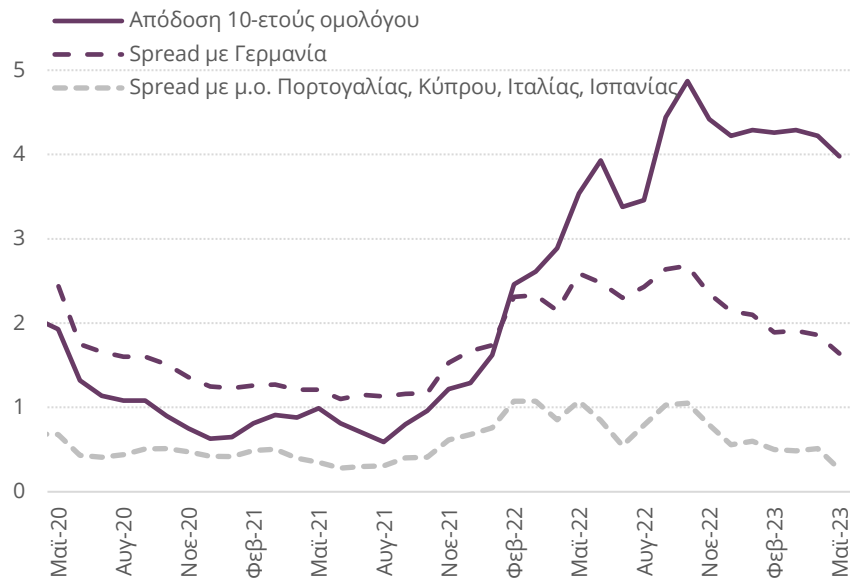
Στο πλαίσιο της χρηματοδοτικής στρατηγικής του ελληνικού δημοσίου, το 2021 και 2022 αντλήθηκαν συνολικά από τις αγορές μακροπρόθεσμων ομολόγων €14 δισεκ., και €8,3 δισεκ. αντίστοιχα ενώ το 2023 ο στόχος του ΟΔΔΗΧ είναι η άντληση περίπου €7,0 δισεκ. Στα μέσα Ιανουαρίου 2023 ολοκληρώθηκε η έκδοση ενός νέου 10-ετούς ομολόγου στην οποία το ελληνικό δημόσιο άντλησε €3,5 δισεκ. με επιτόκιο 4,27%, εκ των οποίων το 78% απορροφήθηκε από διεθνείς επενδυτές. Στα τέλη Μαρτίου 2023 ολοκληρώθηκε η έκδοση ενός νέου 5-ετούς ομολόγου στην οποία το ελληνικό δημόσιο άντλησε €2,5 δισεκ. με επιτόκιο 3,92%. Τον Μάιο και Ιούνιο του 2023 πραγματοποιήθηκαν επανεκδόσεις τριών ελληνικών ομολόγων (10-ετούς, 15-ετούς και 25-ετούς διάρκειας) από την οποία το ελληνικό δημόσιο άντλησε €0,25 δισεκ., €0,15 δισεκ. και €0,20 δισεκ., με επιτόκιο 3,97%, 4,14%, και 3,99% αντίστοιχα.

Ο έγκαιρος σχηματισμός κυβερνητικής πλειοψηφίας που προέκυψε από τον δεύτερο γύρο των βουλευτικών εκλογών τον Ιούνιο του 2023, και η σχετιζόμενη εξάλειψη του κινδύνου για πολιτική αστάθεια, δημιουργεί προσδοκίες ώστε το ελληνικό αξιόγραφο να ανακτήσει την επιδιωκόμενη «επενδυτική βαθμίδα» από τουλάχιστον έναν από τους διεθνείς οίκους αξιολόγησης εντός του 2023. Τέσσερεις εξ αυτών (S&P, Scope DBRS, R&I) αξιολογούν ήδη το ελληνικό δημόσιο ένα μόλις σκαλί παρακάτω. Σημειώνεται ότι έχουν παρέλθει 13 έτη από τότε που η Ελλάδα έχασε την «επενδυτική βαθμίδα» και σχεδόν 5 έτη από την λήξη των προγραμμάτων στήριξης της οικονομίας, ενώ η Κύπρος και η Πορτογαλία ανέκτησαν την επενδυτική βαθμίδα από έναν τουλάχιστον διεθνή οίκο περίπου 3 έτη μετά τη λήξη των αντίστοιχων προγραμμάτων τους. Το ύψος του ελληνικού δημόσιου χρέους παραμένει από τα μεγαλύτερα διεθνώς ως ποσοστό του ΑΕΠ (171,3% στο δ' τρίμηνο του 2022, όπως παρουσιάζεται στο Παράρτημα). Αντισταθμιστικά σε αυτό το ποσοτικό χαρακτηριστικό του, δρουν τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του, όπως η μακρά μέση διάρκεια αποπληρωμής, και το μεγάλο μερίδιο σε σταθερό και χαμηλό επιτόκιο.

Διάγραμμα 2.13

Απόδοση και spread 10-ετούς ομολόγου Ελληνικού Δημοσίου (%)

Πηγή: ΕΚΤ

Η μέση απόδοση του κρατικού 10-ετούς ομολόγου υποχώρησε στο 4,0% τον Μάιο του 2023, ενώ το μέσο spread επίσης υποχώρησε στις 164 μ.β. έναντι του αντίστοιχου Γερμανικού ομολόγου

3 ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

3.1 Συνιστώσες του ΑΕΠ

Α. Πρόσφατες εξελίξεις

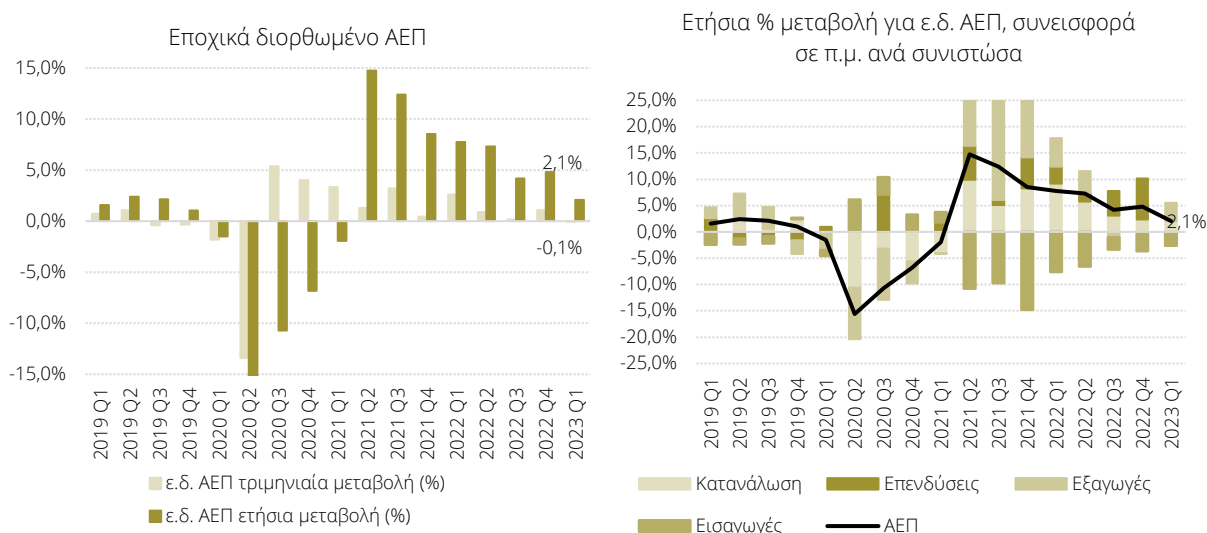
- Επιβράδυνση της ετήσιας ανάκαμψης στο +2,1% (y-o-y) στο α' τρίμηνο του 2023, από +4,8% στο προηγούμενο τρίμηνο, και οριακή μείωση του ΑΕΠ κατά -0,1% σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο.
- Η μείωση του ρυθμού μεγέθυνσης του εγχώριου ΑΕΠ, προήλθε κυρίως από την ετήσια συρρίκνωση του επενδύσεων κατά -0,7%, η οποία οφείλεται στην ετήσια μείωση των αποθεμάτων (-29,7% από +132,9% στο προηγούμενο τρίμηνο), ενώ οι επενδύσεις παγίου κεφαλαίου συνέχισαν την ανοδική τους (+8,2% (y-o-y)) πορεία.
- Σημαντική στην εγχώρια ανάπτυξη ήταν η συμβολή των εξαγωγών, οι οποίες αυξήθηκαν ετησίως κατά +8,9%, από -1,2% το προηγούμενο τρίμηνο, μετά την ανάκαμψη τόσο των εξαγωγών αγαθών, όσο και των υπηρεσιών.
- Μικρή πτώση σημείωσε ο ετήσιος ρυθμός μεγέθυνσης των εισαγωγών (+5,6%, από +6,8% στο προηγούμενο τρίμηνο), με αποτέλεσμα, το έλλειμμα του εξωτερικού ισοζυγίου σε εθνολογιστικούς όρους, να μειωθεί σε σχέση με ένα χρόνο πριν κατά περίπου €419 εκατ.
- Θετικό, ωστόσο φθίνοντα σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, ετήσιο ρυθμό μεγέθυνσης παρουσίασε για ακόμη ένα τρίμηνο η κατανάλωση των νοικοκυριών η οποία ενισχύθηκε κατά +2,9%, ενώ και η δημόσια κατανάλωση ενισχύθηκε ετησίως κατά +1,4%.

Πρόσφατες μακροοικονομικές εξελίξεις στην Ελλάδα

Ο ετήσιος ρυθμός μεγέθυνσης της ελληνικής οικονομίας μειώθηκε στο πρώτο τρίμηνο του 2023 σε σύγκριση με το προηγούμενο τρίμηνο, παραμένοντας ωστόσο σημαντικά υψηλότερος του μ.ό. στην ΕΖ. Συγκεκριμένα, ο ετήσιος ρυθμός μεγέθυνσης του εγχώριου ΑΕΠ διαμορφώθηκε στο +2,1% (+1,0% στην ΕΖ), παραμένοντας θετικός για όγδοο τρίμηνο στη σειρά, ενώ σε τριμηνιαία βάση μειώθηκε, έστω και οριακά κατά -0,1%, μετά από δέκα συνεχή τρίμηνα ανοδικής πορείας. Η επιβράδυνση της εγχώριας οικονομικής δραστηριότητας οφείλεται κυρίως στη συρρίκνωση των αποθεμάτων, η οποία δεν αναμένεται να επηρεάσει στον ίδιο βαθμό το ρυθμό μεγέθυνσης του ΑΕΠ τα επόμενα τρίμηνα του έτους, καθώς και στην επίδραση βάσης, η οποία ενίσχυσε τη δραστηριότητα το 2022 μετά την πλήρη άρση των περιορισμών κατά της Covid-19. Από την άλλη πλευρά οι βασικοί μοχλοί της μεγέθυνσης του ΑΕΠ κατά το α' τρίμηνο του 2023, ήταν οι ισχυρές εξαγωγές σε συνδυασμό με την ανθεκτική ιδιωτική κατανάλωση και τις επενδύσεις παγίου κεφαλαίου (Διάγραμμα 3.1).

Διάγραμμα 3.1

Εξέλιξη ΑΕΠ και συνεισφορά συνιστωσών τους

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Οι εξαγωγές ο βασικός μοχλός ανάκαμψης το α' τρίμ. 2023.

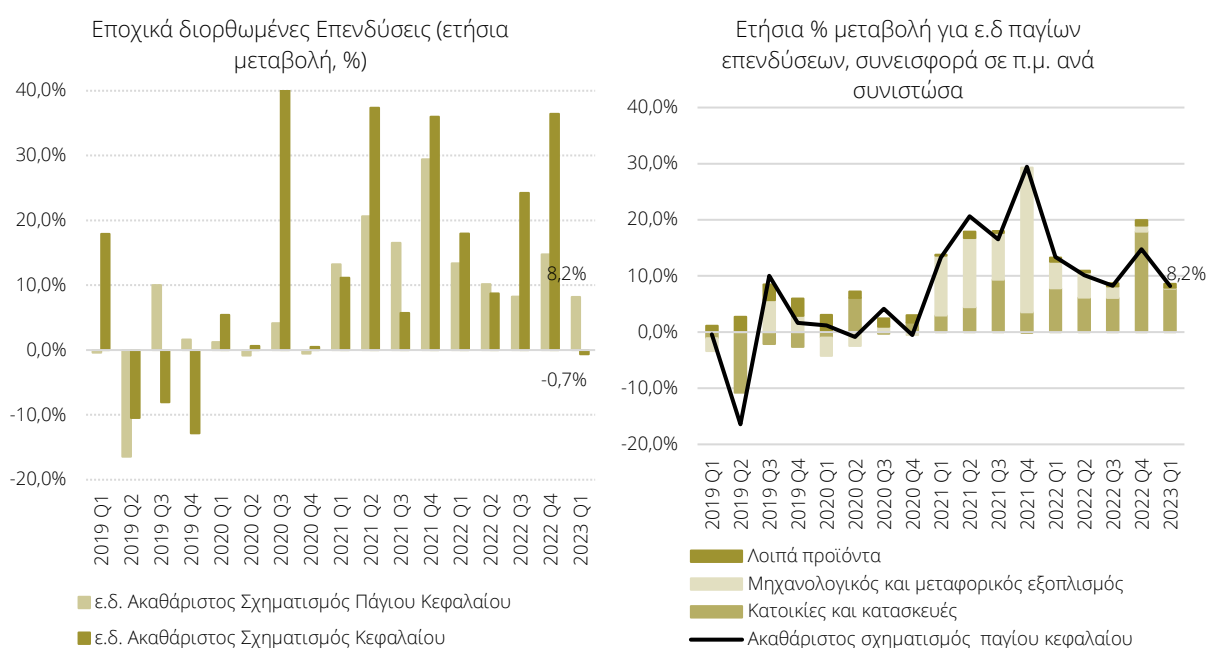
Ως προς τις ακριβείς εξελίξεις των συνιστωσών του ΑΕΠ κατά το πρώτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους, ο ετήσιος ρυθμός μεγέθυνσης της εγχώριας κατανάλωσης παρέμεινε θετικός (+2,3%), μειούμενος ωστόσο σταδιακά από το πρώτο τρίμηνο του προηγούμενου έτους. Η ιδιωτική κατανάλωση συνέχισε για 8^ο τρίμηνο την ανοδική της πορεία, μεγεθυνόμενη ετησίως κατά +2,9% (από +4,1% ένα τρίμηνο νωρίτερα), στηριζόμενη από την αύξηση της απασχόλησης και μέρους των ονομαστικών μισθών και τη μείωση των αποταμιεύσεων (μια εκτενέστερη ανάλυση σχετικά με την εξέλιξη του ρυθμού αποταμίευσης στη ελληνική οικονομία βρίσκεται στο Ειδικό Πλαίσιο 3.1). Αύξηση παρουσίασε και ο ετήσιος ρυθμός μεγέθυνσης της δημόσιας κατανάλωσης κατά +1,4%, ενώ ένα τρίμηνο νωρίτερα μειωνόταν κατά -1,8%.

Αρνητική συμβολή στην εγχώρια ανάπτυξη είχαν για πρώτη φορά μετά το τελευταίο τρίμηνο του 2019, οι επενδύσεις, οι οποίες συρρικνώθηκαν ετησίως κατά -0,7%, από +36,4% στο τελευταίο τρίμηνο του προηγούμενου έτους. Ο αρνητικός ρυθμός μεγέθυνσης των επενδύσεων οφείλεται στη σημαντική ετήσια μείωση των αποθεμάτων (-29,7% από +132,9% στο προηγούμενο τρίμηνο), τα οποία συσσωρεύτηκαν εν μέσω της υψηλής αβεβαιότητας του προηγούμενου έτους. Αντίθετα, οι επενδύσεις παγίου κεφαλαίου αυξήθηκαν ετησίως κατά +8,2%, από +14,8% ένα τρίμηνο νωρίτερα, ευνοούμενες από τους πόρους του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, καθώς και τη βελτίωση του εγχώριου οικονομικού κλίματος (Διάγραμμα 3.2).

Διάγραμμα 3.2

Εξέλιξη επενδύσεων και συνεισφορά συνιστωσών τους

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Συρρίκνωση του επενδύσεων λόγω της σημαντικής ετήσιας μείωση των αποθεμάτων, ενώ αύξηση σημείωσαν οι επενδύσεις παγίου κεφαλαίου, με μεγαλύτερη αυτή του τομέα των Κατοικιών.

Συγκεκριμένα, στην αύξηση των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου συνέβαλλαν όλοι οι βασικοί τομείς επενδύσεων, οι οποίοι μεγεθύνθηκαν ηπιότερα ωστόσο σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, με την μεγαλύτερη ετήσια αύξηση να παρουσιάζουν για ένα ακόμα τρίμηνο οι τομείς των Κατοικιών και των Κατασκευών (+19,6%), και τους τομείς του Μηχανολογικού και Μεταφορικού Εξοπλισμού (+0,5%) και των Λοιπών προϊόντων (+3,7%) να έπονται (Διάγραμμα 3.2). Αναλυτικότερα, στις επιμέρους κατηγορίες των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου, θετικός ήταν ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής των επενδύσεων σε όλους τους τομείς πλην των τομέων του Μηχανολογικού εξοπλισμού και οπλικών συστημάτων (-10,2% έναντι -4,3% στο 4^ο τρίμηνο του 2022) και των Αγροτικών προϊόντων (-2,8% από +6,3% στο 4^ο τρίμηνο του 2022). Την εντονότερη ετήσια ενίσχυση παρουσίασαν για ένα ακόμα τρίμηνο οι επενδύσεις σε Κατοικίες (+48,4%), μικρότερη έναντι του προηγούμενου τριμήνου (+116,4%), ενώ ακολούθησαν οι επενδύσεις σε Μεταφορικό εξοπλισμό, οι οποίες, ενισχύθηκαν ετησίως κατά +42,0%, από +84,4% ένα τρίμηνο νωρίτερα. Την ανοδική τους πορεία, με φθίνοντα ωστόσο ρυθμό, ακολούθησαν και οι επενδύσεις

σε Λοιπές κατασκευές (+8,1% (y-o-y) έναντι +20,0% στο προηγούμενο τρίμηνο), καθώς και οι επενδύσεις σε Άλλα προϊόντα (+3,8% (y-o-y) έναντι +5,8% στο προηγούμενο τρίμηνο). Τέλος, μικρή ετήσια άνοδο κατέγραψαν οι επενδύσεις σε Εξοπλισμό τεχνολογίας, πληροφορικής και επικοινωνίας, οι οποίες ωστόσο μειωνόταν ετησίως καθόλη τη διάρκεια του προηγούμενου έτους (-26,5% στο τελευταίο τρίμηνο του 2022).

Ως προς τις εξελίξεις στο εξωτερικό ισοζύγιο της οικονομίας, σημαντική ήταν η ανάκαμψη των εξαγωγών μετά την αποκλιμάκωση των τιμών των ενεργειακών προϊόντων. Συγκεκριμένα, οι εξαγωγές αποτέλεσαν το βασικό μοχλό ανάπτυξης της εγχώριας οικονομίας κατά το πρώτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους παρά τη συρρίκνωση της οικονομικής δραστηριότητας παγκοσμίως, παρουσιάζοντας ένα ετήσιο ρυθμό μεγέθυνσης της τάξης του +6,2%, από -1,2% στο προηγούμενο τρίμηνο. Τη μεγαλύτερη συνεισφορά στην ανοδική πορεία των εξαγωγών, είχαν οι εξαγωγές αγαθών (+5,6% (y-o-y) έναντι -2,9% το προηγούμενο τρίμηνο), με τις εξαγωγές υπηρεσιών να ακολουθούν (+6,2% (y-o-y) έναντι -3,4% το τέταρτο τρίμηνο).

Η ενίσχυση των εξαγωγών σε συνδυασμό με την μικρή έστω επιβράδυνση του ετήσιου ρυθμού μεγέθυνσης των εισαγωγών, (+5,6% από +6,8% στο προηγούμενο τρίμηνο), βελτίωσε το έλλειμμα του εξωτερικού ισοζυγίου σε εθνικολογιστικούς όρους σε σχέση με ένα χρόνο πριν κατά περίπου €419 εκατ. ή +1,0 π.μ. του τριμηνιαίου ΑΕΠ. Ως προς τις συνιστώσες των εισαγωγών, οι εισαγωγές υπηρεσιών κατέγραψαν, παρόμοια σε μέγεθος σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, ετήσια άνοδο της τάξης του +12,7%, ενώ οι εισαγωγές αγαθών αυξηθήκαν ετησίως κατά +3,2%, από +4,3% στο προηγούμενο τρίμηνο. Αξίζει, τέλος, να σημειωθεί πως η εγχώρια οικονομία διατηρεί τον υψηλό βαθμό εξωστρέφειας, με τον ετήσιο μ.ό. του λόγου του αθροίσματος των εισαγωγών-εξαγωγών προς το ΑΕΠ να παραμένει στο ιστορικό υψηλό του 83%.

Προσεγγίζοντας το ΑΕΠ από την πλευρά της παραγωγής, η εγχώρια ακαθάριστη προστιθέμενη αξία (ΑΠΑ) διευρύνθηκε κατά το πρώτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους οριακά ισχυρότερα από ότι το ΑΕΠ (+2,7% y-o-y), με τους φόρους αλλά και τις επιδοτήσεις προϊόντων, μετά τη μερική άρση των ενεργειακών μέτρων στήριξης, να μειώνονται ετησίως κατά -8,6% (από +5,1% στο προηγούμενο τρίμηνο) και -11,8% (από +12,0% στο προηγούμενο τρίμηνο) αντιστοίχως.

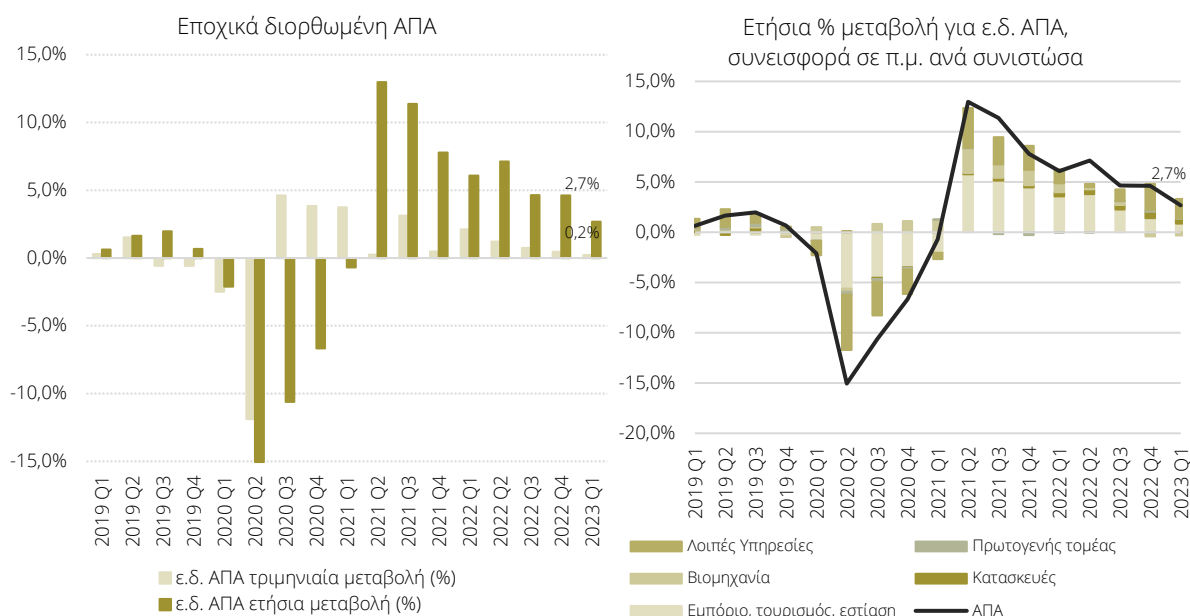
Σε κλαδικό επίπεδο, τη μεγαλύτερη συμβολή στην αύξηση της ΑΠΑ είχαν για ένα ακόμα τρίμηνο οι Λοιπές υπηρεσίες, με τους κλάδους των υπηρεσιών του Τουρισμού, των μεταφορών και του εμπορίου (χονδρικού και λιανικού) και των Κατασκευών να έπονται. Αντίθετα, στασιμότητα παρουσίασε η οικονομική δραστηριότητα στον Πρωτογενή τομέα, ενώ ο κλάδος της βιομηχανίας συνέχισε να συρρικνώνεται (Διάγραμμα 3.3). Αναλυτικότερα στους επιμέρους τομείς της παραγωγής, εννέα εκ των δέκα βασικών κλάδων της ελληνικής οικονομίας παρουσίασαν ετήσια διεύρυνση της δραστηριότητάς τους, πλην του κλάδου Ορυχεία-Λατομεία-Μεταποίηση-Ενέργεια, που παρουσίασε ετήσια ύφεση της τάξης του 2,3% (έναντι -3,0% στο προηγούμενο τρίμηνο). Συγκεκριμένα, στον κλάδο των Υπηρεσιών, ο οποίος συνέβαλε πρωτίστως στη διεύρυνση της ΑΠΑ, την υψηλότερη ετήσια άνοδο, παρόμοια σε μέγεθος σε σχέση με ένα τρίμηνο νωρίτερα, κατέγραψε ο κλάδος των Επαγγελματικών-Επιστημονικών-Τεχνικών-Διοικητικών δραστηριοτήτων (+17,2%), με τον κλάδο Τέχνες-Διασκέδαση-Ψυχαγωγία (+12,0% από +11,5 στο προηγούμενο τρίμηνο) να ακολουθεί. Την ανοδική τους πορεία, με ηπιότερο ωστόσο ρυθμό σε σχέση με ένα τρίμηνο νωρίτερα, συνέχισαν και οι κλάδοι της Ενημέρωσης-Επικοινωνίας (+8,1% από +12,6% στο 4^ο τρίμηνο του 2022) και των Χρηματοπιστωτικών-Ασφαλιστικών δραστηριοτήτων (+5,9% από +29,6% στο 4^ο τρίμηνο του 2022). Πριν την έναρξη της τουριστικής

περιόδου, η δυναμική των υπηρεσιών Εμπορίου-Τουρισμού-Μεταφορών-Εστίασης επιβραδύνθηκε, με τον ετήσιο ρυθμό μεγέθυνσής του στο πρώτο τρίμηνο του έτους να διαμορφώνεται στο +4,0% από +6,5% ένα τρίμηνο νωρίτερα. Τέλος, στον τομέα των υπηρεσιών, μικρές ετήσιες αυξήσεις παρουσίασαν οι κλάδοι της Δημόσιας διοίκησης-άμυνας-υποχρεωτικής κοινωνικής ασφάλισης και της Διαχείρισης ακίνητης περιουσίας, της τάξης του +1,1% (έναντι -0,9% στο προηγούμενο τρίμηνο) και +0,4% (έναντι +0,2% στο προηγούμενο τρίμηνο) αντιστοίχως. Στους υπόλοιπους τομείς, την ισχυρή δυναμική του διατήρησε ο κλάδος των Κατασκευών, με τις δραστηριότητές του να μεγεθύνονται ετησίως κατά +19,9%, από +27,7% το προηγούμενο τρίμηνο. Τέλος, οριακή ετήσια άνοδο παρουσίασε και ο πρωτογενής τομέας της τάξης του +1,0%, έναντι +4,8%, στο προηγούμενου τριμήνου.

Διάγραμμα 3.3

Εξέλιξη ΑΠΑ και συνεισφορά συνιστωσών τους

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Μετά την επιβράδυνση των κλάδων του Τουρισμού, των Μεταφορών και του Εμπορίου, οι Λοιπές Υπηρεσίες είχαν για δεύτερο συνεχές τρίμηνο τη μεγαλύτερη συμβολή στην αύξηση της ΑΠΑ.

Ανακεφαλαιώνοντας, η διάρθρωση της ανάκαμψης της ελληνικής οικονομίας μεταβλήθηκε κατά το πρώτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους σε σχέση με το προηγούμενο, με τις εξαγωγές να έχουν τη μεγαλύτερη συμβολή σε αυτή, μετά τη σημαντική επιβράδυνση των επενδύσεων. Η αύξηση των εισαγωγών αντιστάθμισε σε μέγεθος τη θετική συμβολή στην ανάκαμψη της ανθεκτικής στις πληθωριστικές πιέσεις ιδιωτικής κατανάλωσης.

Πίνακας 3.1

Εξέλιξη βασικών μακροοικονομικών μεγεθών–Εθνικοί Λογαριασμοί (εποχικά διορθωμένα στοιχεία, σταθερές τιμές 2015) προσωρινά στοιχεία

Τρίμηνο	ΑΕΠ		Τελική Κατανάλωση		Επενδύσεις		Εξαγωγές		Εισαγωγές	
	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής
2012	180448	-7,2%	163392	-7,0%	20238	-21,0%	48968	2,0%	52766	-5,7%
2013	175910	-2,5%	156838	-4,0%	19583	-3,2%	49843	1,8%	50681	-4,0%
2014	176893	0,6%	156594	-0,2%	20434	4,3%	53954	8,2%	54106	6,8%
2015	176442	-0,3%	156668	0,0%	21392	4,7%	56661	5,0%	58358	7,9%
2016	175600	-0,5%	156041	-0,4%	22785	6,5%	56426	-0,4%	59868	2,6%
2017	177458	1,1%	158841	1,8%	21638	-5,0%	61229	8,5%	64372	7,5%
α' 2018	44915	1,8%	40331	2,5%	5206	-11,1%	16242	9,4%	16681	4,7%
β' 2018	45031	1,7%	39687	0,1%	6254	16,8%	16496	7,8%	17230	8,4%
γ' 2018	44963	0,5%	39836	0,1%	5467	-0,7%	16612	7,0%	17635	8,9%
δ' 2018	45300	2,2%	39829	-0,5%	6371	29,5%	17461	12,2%	17662	8,0%
2018	180208	1,5%	159683	0,5%	23298	7,7%	66812	9,1%	69208	7,5%
α' 2019	45626	1,6%	40423	0,2%	6139	17,9%	17123	5,4%	17719	6,2%
β' 2019	46113	2,4%	40815	2,8%	5598	-10,5%	18459	11,9%	17727	2,9%
γ' 2019	45929	2,1%	40113	0,7%	5026	-8,1%	18340	10,4%	18227	3,4%
δ' 2019	45775	1,0%	40907	2,7%	5552	-12,9%	16154	-7,5%	17547	-0,6%
2019	183442	1,8%	162259	1,6%	22315	-4,2%	70076	4,9%	71219	2,9%
α' 2020	44941	-1,5%	40511	0,2%	6471	5,4%	15372	-10,2%	18200	2,7%
β' 2020	38917	-15,6%	36158	-11,4%	5634	0,6%	13107	-29,0%	14948	-15,7%
γ' 2020	41001	-10,7%	38776	-3,3%	7090	41,1%	12419	-32,3%	16743	-8,1%
δ' 2020	42655	-6,8%	38368	-6,2%	5578	0,5%	14099	-12,7%	16032	-8,6%
2020	167513	-8,7%	153812	-5,2%	24774	11,0%	54996	-21,5%	65924	-7,4%
α' 2021	44075	-1,9%	38662	-4,6%	7192	11,1%	15272	-0,7%	17298	-5,0%
β' 2021	44651	14,7%	40143	11,0%	7740	37,4%	16399	25,1%	18774	25,6%
γ' 2021	46080	12,4%	41010	5,8%	7497	5,7%	18332	47,6%	20415	21,9%
δ' 2021	46293	8,5%	41881	9,2%	7587	36,0%	18248	29,4%	21210	32,3%
2021	181099	8,1%	161696	5,1%	30016	21,2%	68252	24,1%	77698	17,9%
α' 2022	47497	7,8%	42620	10,2%	8484	18,0%	17511	14,7%	20366	17,7%
β' 2022	47916	7,3%	42752	6,5%	8418	8,8%	18220	11,1%	21516	14,6%
γ' 2022	47998	4,2%	42440	3,5%	9314	24,2%	17820	-2,8%	21481	5,2%
δ' 2022	48512	4,8%	42998	2,7%	10350	36,4%	18034	-1,2%	22659	6,8%
2022	191923	6,0%	170810	5,6%	36566	21,8%	71584	4,9%	86022	10,7%
α' 2023	48481	2,1%	43589	2,3%	8428	-0,7%	19069	8,9%	21506	5,6%

* προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Τριμηνιαίοι Εθνικοί Λογαριασμοί, ΕΛ.ΣΤΑΤ., Ιούνιος 2023

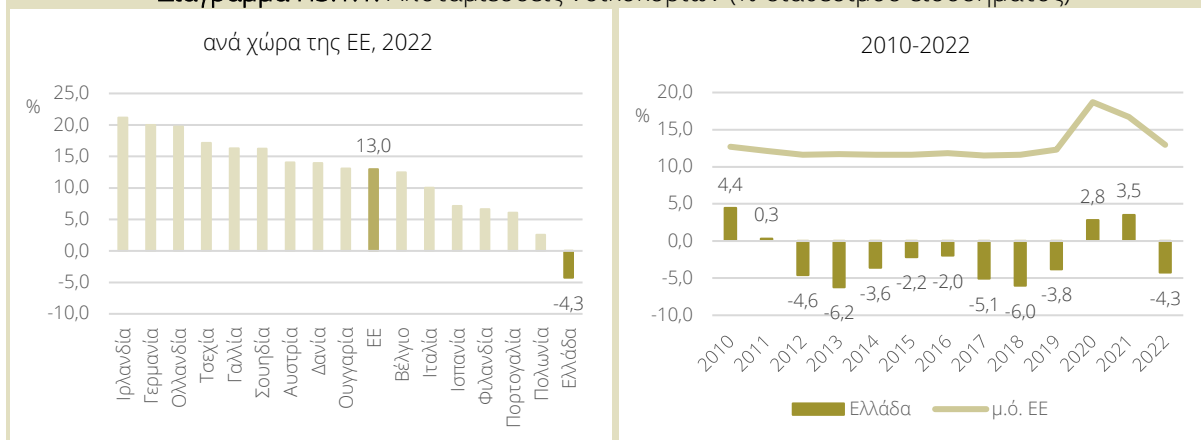
Ειδικό Πλαίσιο ενότητας 3.1

Εξέλιξη του ρυθμού ιδιωτικής αποταμίευσης στην Ελλάδα το 2022

Ο υψηλός ρυθμός αποταμίευσης είναι αναγκαία προϋπόθεση για τη μακροχρόνια οικονομική μεγέθυνση μιας χώρας και τη διατήρηση του βιοτικού επιπέδου των πολιτών της, καθώς δημιουργεί τον απαραίτητο χώρο για επενδύσεις σε συνδυασμό με ένα βιώσιμο εξωτερικό ισοζύγιο. Ιδιαίτερα για την ελληνική οικονομία, η χρηματοδότηση της οποίας είναι παραδοσιακά «τραπεζοκεντρική» και, παράλληλα, οι καταθέσεις αποτελούν πάνω από το μισό του συνόλου των χρηματοπιστωτικών περιουσιακών στοιχείων των νοικοκυριών, ένας υψηλός ρυθμός αποταμίευσης είναι κρίσιμος για την άμβλυνση των περιορισμών που αντιμετωπίζει ο τραπεζικός τομέας, κυρίως λόγω του υψηλού ποσοστού κόκκινων δανείων.

Η Ελλάδα, ωστόσο, εμφανίζει όχι μόνο το μικρότερο, αλλά και το μοναδικό αρνητικό ρυθμό αποταμίευσης των νοικοκυριών (η καταναλωτική δαπάνη είναι μεγαλύτερη του διαθέσιμου εισοδήματος), μεταξύ των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) για το 2022 (Διάγραμμα Π3.1.1). Η παρατεταμένη ελληνική ύφεση της προηγούμενης δεκαετίας εξάλειψε τις αποταμιεύσεις των νοικοκυριών, ο αρνητικός ρυθμός των οποίων ανακόπηκε μόνο προσωρινά την περίοδο της πανδημίας, και διαμορφώθηκε στο -4,3% για το 2022, παρά την ισχυρή ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας κατά το προηγούμενο έτος.

Διάγραμμα Π3.1.1. Αποταμιεύσεις νοικοκυριών (% διαθέσιμου εισοδήματος)

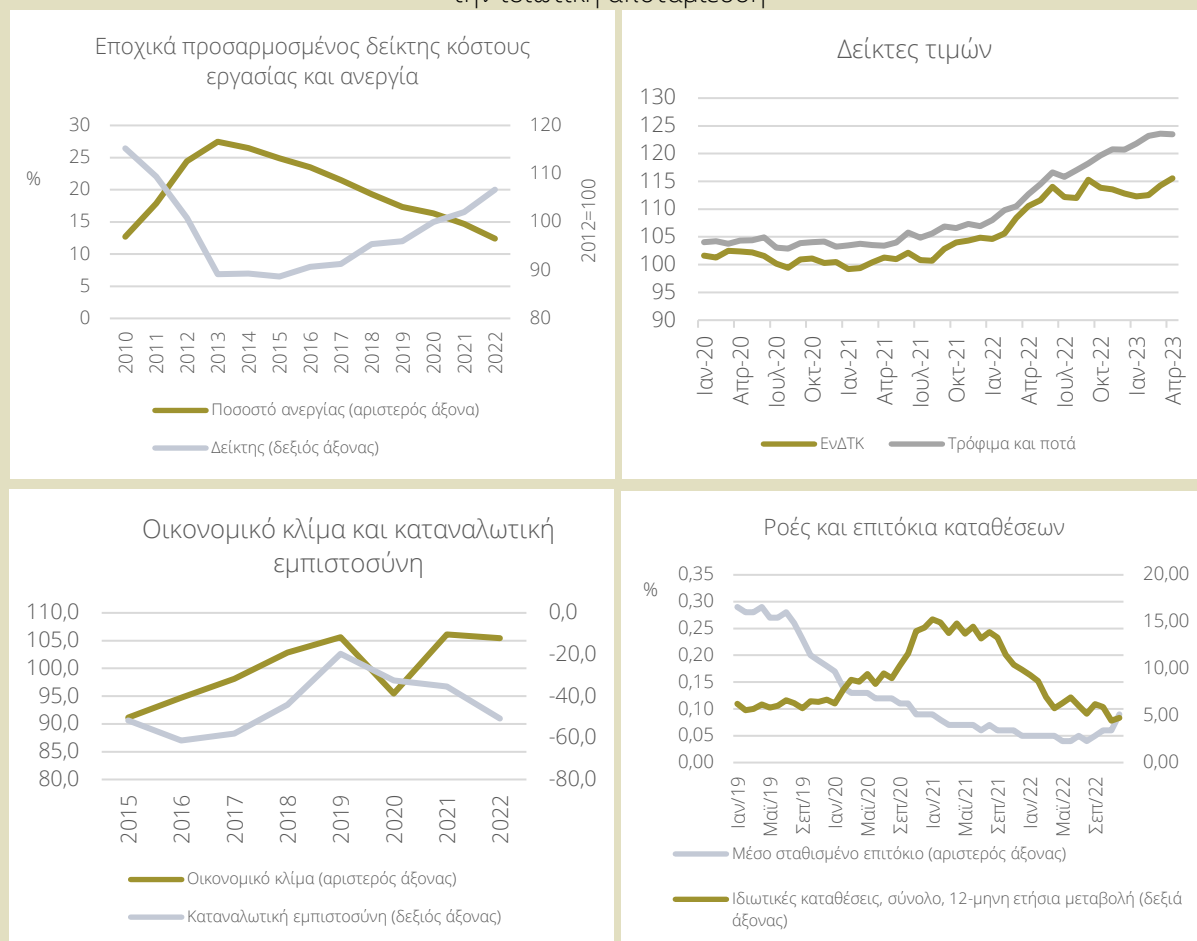

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ/Eurostat (προσωρινά στοιχεία)

Στις περισσότερες περιπτώσεις, ο ρυθμός αποταμίευσης των νοικοκυριών είναι «κυκλικός», καθώς η ανάκαμψη μιας οικονομίας, συνοδευόμενη από τη μείωση της ανεργίας και την αύξηση των μισθών, διευρύνει τα διαθέσιμα εισοδήματα των νοικοκυριών επιτρέποντας κατ' επέκταση την αύξηση των αποταμιεύσεων. Ωστόσο, στην περίπτωση της Ελλάδας, η ανάπτυξη του προηγούμενου έτους, η οποία συνοδεύτηκε από σημαντική πτώση της ανεργίας και σταδιακή αύξηση του μισθολογικού κόστους, όχι μόνο δεν ενίσχυσε το ρυθμό αποταμίευσης των νοικοκυριών, αλλά για το 2022 καταγράφηκε εντονότερα αρνητικός ρυθμός σε σχέση με το προ-πανδημίας επίπεδό του. Ο υψηλός πληθωρισμός του προηγούμενου έτους φαίνεται να αναχαιτίσει αυτή τη δυναμική, διαβρώνοντας τα εισοδήματα των καταναλωτών, τα οποία στηρίχθηκαν μερικώς από τις διαδοχικές δημοσιονομικές παρεμβάσεις και φαίνεται να τροφοδότησαν μόνο την εκρηκτική μεταπανδημική κατανάλωση, αλλά όχι την αποταμίευση. Αξίζει εδώ να σημειώσουμε πως παρά τη σταδιακή αποκλιμάκωση του πληθωρισμού από το τελευταίο τρίμηνο του προηγούμενου έτους, ο δείκτης τιμών στα τρόφιμα παραμένει σημαντικά υψηλός.

Από την άλλη πλευρά, έχει παρατηρηθεί πως σε ορισμένες περιόδους ο ρυθμός αποταμίευσης ενδέχεται να είναι «αντι-κυκλικός», καθώς η ανάκαμψη μιας οικονομίας δημιουργεί αισιοδοξία και εμπιστοσύνη στους καταναλωτές σχετικά με τα μελλοντικά τους, ενθαρρύνοντας έτσι ένα σχετικά υψηλότερο ποσοστό κατανάλωσης και μειώνοντας αντίστοιχα τις «προληπτικές» αποταμιεύσεις. Κάτι τέτοιο φαίνεται να μη συμβαίνει στην περίπτωση της Ελλάδας, όπου παρά τη σταδιακή βελτίωση του οικονομικού κλίματος μετά το τέλος της πανδημίας, η καταναλωτική εμπιστοσύνη αργεί να ανακάμψει.

Διάγραμμα Π3.1.2. Εξέλιξη βασικών οικονομικών μεγεθών που επηρεάζουν την ιδιωτική αποταμίευση

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Eurostat, ΤτΕ, IOBE, Επεξεργασία στοιχείων: IOBE

Μια άλλη αρνητική επίπτωση του πληθωρισμού στη συσσώρευση αποταμιεύσεων είναι μέσω των πραγματικών επιτοκίων. Ένας υψηλός και επίμονος πληθωρισμός, μεγαλύτερος της αντίστοιχης αύξησης των ονομαστικών επιτοκίων, αποθαρρύνει τις αποταμιεύσεις των νοικοκυριών, τα οποία ενδέχεται να καταναλώσουν τα χρήματά τους πριν χάσουν την αξία τους. Όσο αφορά τα τραπεζικά επιτόκια, ενώ η άνοδος των βασικών επιτοκίων από την ΕΚΤ κατά τα προηγούμενα έτη, φαίνεται ήδη να έχει ενσωματωθεί, έστω και εν μέρει, στα ονομαστικά επιτόκια δανεισμού των ελληνικών τραπεζών, επιβαρύνοντας τους δανειολήπτες, τα αντίστοιχα επιτόκια καταθέσεων παραμένουν σχετικά χαμηλά, με αποτέλεσμα την εκροή καταθέσεων από το τραπεζικό σύστημα. Το Διάγραμμα Π3.1.2 παρουσιάζει συνοπτικά την εξέλιξη των βασικών καθοριστικών παραγόντων των αποταμιεύσεων όπως παρουσιάστηκαν παραπάνω.

Για το 2023, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Απρίλιος 2023) εκτιμά πως ο ρυθμός αποταμίευσης των νοικοκυριών θα συνεχίσει να είναι αρνητικός, ωστόσο μικρότερος σε απόλυτο μέγεθος (-1,2%) σε σχέση με το προηγούμενο έτος, καθώς ο πληθωρισμός αποκτά διάρκεια, οι δημοσιονομικοί περιορισμοί σταδιακά μειώνουν το ύψος των οικονομικών μέτρων στήριξης, οπότε το πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα και κατ' επέκταση η αποταμίευση νοικοκυριών και επιχειρήσεων αναμένεται να συρρικνωθούν περαιτέρω. Ωστόσο, το μεγάλο αποταμιευτικό «κενό» των ελληνικών νοικοκυριών σε σχέση με το μ.ό. της Ευρωπαϊκής Ένωσης καταδεικνύει πως υπάρχει αρκετός χώρος για πολιτικές στήριξης της εγχώριας ιδιωτικής αποταμίευσης, όπως η παροχή κατάλληλων φορολογικών κινήτρων για μακροχρόνιες επενδύσεις ιδιωτών μέσω κεφαλαιαγοράς, οι οποίες θα μπορέσουν να ενισχύσουν τη ροή των εθνικών αποταμιευτικών πόρων, επιτρέποντας στην ελληνική οικονομία να εισέλθει σε ένα μονοπάτι βιώσιμης οικονομικής μεγέθυνσης με ισοσκελισμένο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών και με αύξηση του μεριδίου των επενδύσεων στην ανάπτυξη.

Β. Παραδοχές και προβλέψεις

Μεσοπρόθεσμες προοπτικές

- Η επιβράδυνση της ανάπτυξης στην Ευρωζώνη, η αργή αποκλιμάκωση του δομικού κυρίως πληθωρισμού, το σφιχτότερο δημοσιονομικό και νομισματικό περιβάλλον, η εκτέλεση του σχεδίου «Ελλάδα 2.0», και η χορήγηση επενδυτικής βαθμίδας, πλέον καθοριστικοί παράγοντες της εξέλιξης του ΑΕΠ το 2023.
- Εκτίμηση για βραδύτερη ανάπτυξη της τάξης του 2,4% το 2023 (αμετάβλητη πρόβλεψη σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο), λόγω μείωσης της παγκόσμιας οικονομικής δραστηριότητας και διατήρησης του πληθωρισμού και της αβεβαιότητας.
- Ηπιότεροι ρυθμοί μεγέθυνσης όλων των συνιστωσών του ΑΕΠ σε σχέση με το 2022.
- Η οικονομική μεγέθυνση στηρίζεται από την ανθεκτική αγορά εργασίας και την εφαρμογή του Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.
- Οριακή βελτίωση του εξωτερικού ισοζυγίου το 2023, με αύξηση της εξωστρέφειας, αύξηση του μεριδίου υπηρεσιών στις εξαγωγές και του μεριδίου αγαθών στις εισαγωγές.
- Εκτίμηση για τον πληθωρισμό στο 4,3% για το 2023, και της ανεργίας στο 11% αντιστοίχως.

Μετά τη σταθερότητα τιμών των ενεργειακών προϊόντων και την επιβράδυνση του πληθωρισμού στις αρχές του τρέχοντος έτους, καθώς και την ανθεκτικότητα που επέδειξαν οι περισσότερες οικονομίες παγκοσμίως, οι δυσμενείς προβλέψεις σχετικά με την ανάπτυξη των οικονομιών το 2023 άρχισαν να αναθεωρούνται θετικά. Ωστόσο, η συνέχιση του ρωσο-ουκρανικού πολέμου, σε συνδυασμό με την αργή αποκλιμάκωση του δομικού πληθωρισμού, και το σφιχτό δημοσιονομικό και νομισματικό περιβάλλον, διατηρούν την αβεβαιότητα και αναμένεται να αποτελέσουν τους πλέον καθοριστικούς παράγοντες των οικονομικών μεγεθών κατά το 2023.

Σταθερά χαμηλότερα επίπεδα ενεργειακών τιμών - επίμονος δομικός πληθωρισμός

Τη καθοδική του πορεία από τα τέλη του προηγούμενου έτους, συνέχισε ο πληθωρισμός το α' πεντάμηνο του 2023, με το μέσο ρυθμό μεταβολής του Εναρμονισμένου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΕνΔΤΚ) να διαμορφώνεται στο 5,6% (από +7,9% ένα έτος πριν), λόγω της αυξητικής επίδρασης στις τιμές των μη ενεργειακών αγαθών, παραμένοντας σημαντικά χαμηλότερος του μ.ό. της ΕΖ (+7,4%). Παρά τη σταθερότητα των τιμών των ενεργειακών αγαθών κατά το τρέχον έτος, οι επιχειρήσεις φαίνεται να μετακύλησαν τις υψηλές τιμές ενέργειας, πρώτων υλών και τροφίμων του προηγούμενου έτους στις τιμές των υπηρεσιών και των μη ενεργειακών αγαθών, οι οποίες σε συνδυασμό με την ανθεκτική εγχώρια ζήτηση, οδήγησαν στην άνοδο του δομικού πληθωρισμού στην Ελλάδα στο 8,2% (από 4,8% πέρυσι) στο α' πεντάμηνο του 2023. Αξίζει εδώ να σημειώσουμε πως ο εγχώριος δομικός πληθωρισμός είναι υψηλότερος από το μ.ό. της ΕΖ (+7,3%), μειώνοντας την ανταγωνιστικότητα της εγχώριας οικονομίας, ενώ ο πληθωρισμός σε αγαθά πρώτης ανάγκης, όπως τρόφιμα, αν και υψηλός (13,2%) παραμένει χαμηλότερος από τον μ.ό. της ΕΖ (15,9%).

Σε ό,τι αφορά τις αναμενόμενες εξελίξεις στις τιμές των ενεργειακών προϊόντων διεθνώς, η μέση διεθνής τιμή του πετρελαίου το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου - Μαΐου φέτος σημείωσε εξασθένιση κατά περίπου -22% σε σχέση με ένα χρόνο πριν, με ήπιες ίσως αυξητικές τάσεις να

αναμένονται μέσα στο 2023 λόγω της απόφασης του OPEC+, συμπεριλαμβανομένου και της Ρωσίας στις αρχές Ιουνίου, να επεκτείνει τις περικοπές στην ημερήσια παραγωγή του μέχρι το 2024. Επιπρόσθετα, στο πλαίσιο περικοπών του OPEC+, η Σαουδική Αραβία αναμένεται να προχωρήσει τον Ιούλιο σε νέα μείωση της παραγωγής που θα αγγίζει το 1 εκατ. βαρέλια ημερησίως, εξέλιξη που ενδεχομένως να επεκταθεί και τους επόμενους μήνες αν δεν αυξηθεί η τιμή του πετρελαίου. Από την πλευρά της ζήτησης, η παγκόσμια κατανάλωση το 2023, αναμένεται να αυξηθεί, ακολουθώντας τη βελτίωση των προοπτικών για την παγκόσμια ανάπτυξη το 2023. Τέλος, όσο αφορά στην τιμή του φυσικού αερίου, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Δεκέμβριο του 2022 επέβαλε πλαφόν στις τιμές εισαγωγής φυσικού αερίου κάθε προέλευσης για την αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης.

Κατά το τρέχον έτος, η αποκλιμάκωση του ΔTK αναμένεται να ενισχυθεί περαιτέρω εξαιτίας της σταθερότητας των τιμών των ενεργειακών προϊόντων, της αναμενόμενης εξασθένησης της εκρηκτικής μεταπανδημικής ζήτησης, των παρεμβατικών πολιτικών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, καθώς και από την επίδραση της υψηλότερης βάσης σύγκρισης. Αξίζει, ωστόσο να σημειώσουμε, πως παρά τη μείωση του πληθωρισμού, η αποκλιμάκωση του φαίνεται να είναι περισσότερη αργή από ότι αρχικά αναμενόταν, με τις κεντρικές τράπεζες των περισσότερων οικονομιών να διαμηνύουν πως θα συνεχίσουν την επιθετική περιοριστική νομισματική πολιτική τους, μέχρι την έγκαιρη επαναφορά του πληθωρισμού στο μεσοπρόθεσμο στόχο του 2%. Ανασταλτικά στη μείωση του πληθωρισμού εγχωρίως αναμένεται να λειτουργήσει η νέα δέσμη μέτρων αντιμετώπισης του ενεργειακού κόστους για νοικοκυριά και επιχειρήσεις που αναμένεται να ανακοινωθεί τον Σεπτέμβριο, καθώς και οι μισθολογικές πιέσεις εν μέσω αύξησης της απασχόλησης και του κατώτατου μισθού.

Σύμφωνα με τις προβλέψεις που ανακοίνωσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή το Μάιο του τρέχοντος έτους, ο πληθωρισμός στην ΕΖ το 2023 θα διαμορφωθεί στο 5,8% (η ΕΚΤ προβλέπει ένα παρόμοιο σε μέγεθος πληθωρισμό της τάξης του 5,4%), ενώ για την Ελλάδα προβλέπουν έναν χαμηλότερο πληθωρισμό της τάξης του 4,2%. Μια πληρέστερη ανάλυση σχετικά με τον πληθωρισμό, των βασικών παραγόντων καθορισμού του υπάρχει στην ενότητα 3.5.

Επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας παγκοσμίως το 2023

Η ευρωπαϊκή και παγκόσμια οικονομία επιβραδύνονται εν μέσω υψηλού πληθωρισμού και περιοριστικής νομισματικής πολιτικής. Ωστόσο, σε σχέση με το τελευταίο τρίμηνο του προηγούμενου έτους, στο πρώτο τρίμηνο του 2023, οι περισσότερες οικονομίες διεθνώς κατέγραψαν μία μικρή ετήσια ενίσχυση της δραστηριότητάς τους, με τις οικονομίες των χωρών του ΟΟΣΑ να αναπτύσσονται με ετήσιο ρυθμό 1,5% (από 1,4% στο προηγούμενο τρίμηνο) και τις πλέον αναπτυγμένες οικονομίες (G7) να αναπτύσσονται με ετήσιο ρυθμό 1,3% (έναντι ρυθμού 0,9% στο προηγούμενο τρίμηνο). Αξίζει, επίσης να σημειώσουμε, πως η οικονομία των ΗΠΑ, παρά τις διαταράξεις στο τραπεζικό σύστημα και τη διαχείριση του υψηλού χρέους, το πρώτο τρίμηνο του 2023 σημείωσε ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης 1,6% από 0,9% το προηγούμενο τρίμηνο (περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις μεταβολές των βασικών μακροοικονομικών μεγεθών των χωρών της ΕΕ και παγκοσμίως υπάρχουν στις ενότητες 2.1.A και 2.1.B).

Αντίθετα, επιβράδυνση, σημείωσε η οικονομική δραστηριότητα στην Ευρωζώνη, η οποία αναπτύχθηκε με ρυθμό 1,0% το πρώτο τρίμηνο του 2023 (από 1,8% το προηγούμενο τρίμηνο), με ανομοιογένεια μεταξύ των ρυθμών μεγέθυνσης του ΑΕΠ των μεγαλύτερων οικονομιών του μπλοκ

(συρρίκνωση του ΑΕΠ στη Γερμανία (-0,3%) και στην Ολλανδία (-0,7%), ενίσχυση του ΑΕΠ στη Γαλλία (0,2%), την Ιταλία (0,6%) και την Ισπανία (0,5%).

Για το σύνολο του 2023, ο ΟΟΣΑ αναθεώρησε τον Ιούνιο του τρέχοντος έτους, οριακά προς τα πάνω τις προβλέψεις του για ανάπτυξη της παγκόσμιας οικονομίας κατά 2,7% (από 2,6%). Πολύ μικρότερος, της τάξης του 0,9% εκτιμάται ο ρυθμός μεγέθυνσης της οικονομίας της Ευρωζώνης για το 2023, γεγονός που αναμένεται να πλήξει τη δική μας οικονομία σε κρίσιμες πλευρές όπως οι εξαγωγές και οι επενδύσεις. Από την άλλη πλευρά, σημαντική ενίσχυση του ρυθμού μεγέθυνσής τους αναμένεται να καταγράψει η οικονομία της Κίνας (5,4% από 3,0% το 2022), μετά την επιβράδυνση των οικονομιών της Ινδίας και των ΗΠΑ.

Περιοριστική νομισματική πολιτική λόγω επίμονου πληθωρισμού

Με τον πληθωρισμό να αποδεικνύεται ιδιαίτερα επίμονος, παραμένοντας αρκετά υψηλότερος του μεσοπρόθεσμου στόχου του 2%, καθώς και τους φόβους μια σπείρας ανατιμήσεων από την ανοδική μετατόπιση των προσδοκιών για τον πληθωρισμό, οι περισσότερες Κεντρικές Τράπεζες συνεχίζουν την περιοριστική νομισματική πολιτική τους, η οποία ξεκίνησε από τα μέσα του προηγούμενου έτους. Συγκεκριμένα, η FED αύξησε το βασικό της επιτόκιο κατά 25 μονάδες βάσης το Μάιο του τρέχοντος έτους, η 10^η αύξηση μέσα σε 14 μήνες, με το εύρος του να κυμαίνεται στο 5,00-5,25%, ενώ αποφάσισε να διατηρήσει αμετάβλητα τα επιτόκια της κατά την τελευταία συνεδρίαση ένα μήνα αργότερα, συνυπολογίζοντας σύμφωνα με το καταστατικό της, τις δυσμενείς επιπτώσεις τις αυξήσεις των επιτοκίων στη αγορά εργασίας και με τους επενδυτές να αναμένουν δύο ακόμα αυξήσεις μέσα στο τρέχον έτος.

Αντίθετα, η ΕΚΤ προέβη σε νέα αύξηση των βασικών της επιτοκίων μετά την τελευταία της συνεδρίαση τον Ιούνιο, ενισχύοντας συνολικά τα βασικά επιτόκια κατά 150 μονάδες βάσης μέσα στο 2023, με προσδοκία για περαιτέρω αύξηση στο τρίτο τρίμηνο του έτους. Αυτή βασίζεται στην αναθεώρηση προς τα πάνω των προβλέψεων για το δομικό πληθωρισμό (εξαιρουμένων της ενέργειας και των τροφίμων), σε 5,1% το 2023, 3,0% το 2024 και 2,3% το 2025, συνυπολογίζοντας τις επιπτώσεις της εύρωστης αγοράς εργασίας στην ταχύτητα αποπληθωρισμού. Στην τελευταία ανακοίνωσή του το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ διαμήνυσε ότι θα κάνει οτιδήποτε χρειαστεί και για όσο χρονικό διάστημα χρειαστεί, ώστε να επιτευχθεί ο βασικός στόχος της έγκαιρης επαναφοράς του πληθωρισμού στο μεσοπρόθεσμο στόχο του 2%, θέτοντας ως ενδιάμεσους στόχους της πολιτικής του την «αγκίστρωση» των μακροπρόθεσμων προσδοκιών, και τον περιορισμό της ζήτησης, ώστε οι επιχειρήσεις να απορροφήσουν το αυξανόμενο εργατικό κόστος.

Σχετικά με τις πολιτικές ποσοτικής χαλάρωσης, και συγκεκριμένα τα προγράμματα αγοράς περιουσιακών στοιχείων (Asset Purchase Program), η ΕΚΤ αποφάσισε να συνεχίσει τη μείωση του χαρτοφυλακίου της, επανεπενδύοντας μερικώς τους τίτλους που λήγουν, μέχρι και τον Ιούλιο του 2023. Σχετικά με το έκτακτο πρόγραμμα αγοράς περιουσιακών στοιχείων που εφαρμόστηκε λόγω της πανδημίας (Pandemic Emergency Purchase Programm), το Διοικητικό Συμβούλιο ανακοίνωσε πως σκοπεύει να επανεπενδύσει τις κύριες πληρωμές από τίτλους που λήγουν στο πλαίσιο του προγράμματος μέχρι τουλάχιστον το τέλος του 2024. Τέλος, καθώς οι ιδιωτικές τράπεζες αποπληρώνουν μεγάλο μέρος του δανεισμού τους μετά την ολοκλήρωση της τρίτης σειράς στοχευμένων πράξεων μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης (TLTRO III) τον Ιούνιο του 2022, η

ΕΚΤ θα συνεχίσει να παρακολουθεί τις συνθήκες χρηματοδότησης των τραπεζών ώστε να διασφαλίσει την ομαλή μετάδοση της κεντρικής νομισματικής πολιτικής.

Επιτυχής εκτέλεση Κρατικού Προϋπολογισμού

Η δημοσιονομική πολιτική στις περισσότερες χώρες της ΕΕ και της ΕΖ, μετά και την ενεργοποίηση στις αρχές του 2020 της γενικής ρήτρας διαφυγής από τους δημοσιονομικούς κανόνες του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης, ήταν για το μεγαλύτερο μέρος του 2022 επεκτατική, ώστε να μετριαστούν ο αντίκτυπος της πανδημίας και στη συνέχεια οι συνέπειες της ενεργειακής κρίσης. Η ελληνική κυβέρνηση, σύμφωνα με τις ευρωπαϊκές πρακτικές, έλαβε από τις αρχές του προηγούμενου έτους διαδοχικές δέσμες μέτρων, όπως τα μέτρα στήριξης νοικοκυριών και επιχειρήσεων για την αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης, αύξηση του κατώτατου μισθού, κατάργηση ή μείωση φόρων και ασφαλιστικών εισφορών, καθώς και αύξηση επιδομάτων.

Μετά την επιτυχή εκτέλεση του ΚΠ το 2022, το ισοζύγιο, καθώς και το πρωτογενές αποτέλεσμα του ΚΠ, συνεχίζουν να υπερβαίνουν τους αντίστοιχους ταμειακούς στόχους στο α' πεντάμηνο του τρέχοντος έτους, όπως αποτυπώνεται στην εισηγητική έκθεση του προϋπολογισμού 2023 (περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την εκτέλεση του ΚΠ παρουσιάζονται στην ενότητα 2.2B). Η υπεραπόδοση του δημοσιονομικού ισοζυγίου, οφείλεται στα μεγαλύτερα των αναμενόμενων έσοδα λόγω τεσσάρων θετικών παραγόντων: οικονομική, έστω και με φθίνοντα ρυθμό, ανάπτυξη, διασπορά ηλεκτρονικών πληρωμών, υψηλότερα έσοδα από έμμεσους φόρους λόγω πληθωρισμού και ανθεκτικής εγχώριας ζήτησης, και, τέλος, υψηλότερα έσοδα από φόρους εισοδήματος, λόγω της προοδευτικής κλίμακας.

Στην πλευρά των δαπανών, καταγράφηκε υποεκτέλεση έναντι του στόχου, λόγω της σταδιακής επιβράδυνσης των δημοσιονομικών παραβάσεων, με ιδιαίτερο ενδιαφέρον να παρουσιάζει, ωστόσο, η ανομοιογένεια μεταξύ των διαφόρων κατηγοριών δαπανών. Συγκεκριμένα, σε αντίθεση με το γενικότερο σύνολο, υπερεκτέλεση δαπανών καταγράφηκε σε κατηγορίες δαπανών που σχετίζονται με τη δημόσια κατανάλωση, επιδοτήσεις και κοινωνικές παροχές, οι οποίες πιθανόν να ενισχύθηκαν από τους δύο γύρους των βουλευτικών εκλογών. Αξίζει εδώ να σημειώσουμε πως οι πολιτικές στήριξης της κυβέρνησης μέσω επιδοτήσεων, πέρα από τις αρνητικές επιπτώσεις τους στο δημοσιονομικό ισοζύγιο, ενδέχεται να έχουν δευτερογενείς επιπτώσεις στην κατανάλωση και τη φορολογική συμμόρφωση. Κατά το τρέχον, και πιθανόν τα επόμενα έτη, οι κρατικές δαπάνες αναμένεται να συρρικνωθούν περαιτέρω, καθώς ο δημοσιονομικός χώρος της ελληνικής κυβέρνησης είναι πλέον περιορισμένος, το χρέος παραμένει υψηλό, η ρήτρα διαφυγής θα απενεργοποιηθεί το επόμενο έτος, και οι δαπάνες αυτές βρίσκονται στο επίκεντρο των προτάσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το νέο πλαίσιο δημοσιονομικών κανόνων στην ΕΖ.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στις προβλέψεις που δημοσίευσε τον Μάιο του τρέχοντος έτους, εκτιμά ότι το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης θα διαμορφωθεί στο 1,3% το 2023 και στο 0,6% το 2024, ενώ επισημαίνει ως κίνδυνο για τα δημοσιονομικά μεγέθη τις εκκρεμείς δικαστικές υποθέσεις, με κυριότερη τις δικαστικές υποθέσεις κατά της Εταιρείας Δημόσιας Περιουσίας (ΕΤΑΔ).

Πτωτική τάση δημοσίου χρέους και ανοδική τάση του ιδιωτικού χρέους ως ποσοστά του ΑΕΠ

Παρά τη διεύρυνση του απόλυτου επιπέδου του δημοσίου χρέους το 2022, λόγω του δανεισμού της κυβέρνησης μέσω ομολόγων και της εκταμίευσης των δόσεων του δανειακού σκέλους του Ταμείου Ανάκαμψης, η ισχυρή ονομαστική επίδοση της ελληνικής οικονομίας σε συνδυασμό με τις θετικές δημοσιονομικές εξελίξεις, μείωσαν σημαντικά το λόγο του χρέους ως προς το εγχώριο ΑΕΠ (στο 171,3% το 2022). Οι ευοίωνες προβλέψεις σχετικά με τη δημιουργία δημοσιονομικών πλεονασμάτων κατά το τρέχον και τα προσεχή έτη, αναμένεται να επιτρέψουν την περαιτέρω αποκλιμάκωση του χρέους. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στις προβλέψεις που δημοσίευσε τον Μάιο του 2023, εκτιμά ότι το ελληνικό χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ θα συρρικνωθεί στο 160,2% το 2023 και στο 154,4% το 2024.

Κατά το τρέχον έτος, το Ελληνικό Δημόσιο έχει ήδη καλύψει από το α' τρίμηνο του έτους, περίπου το 90% των εκδοτικών του αναγκών για το 2023, όπως αυτές εκτιμήθηκαν από τον Οργανισμό Διαχείρισης Δημοσίου Χρέους (ΟΔΔΗΧ), σε μια προσπάθεια να αποφύγει μια πιθανή περαιτέρω αύξηση των επιτοκίων από την ΕΚΤ. Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΟΔΔΗΧ, το μεγαλύτερο ποσοστό του νέου μεικτού ετήσιου δανεισμού την περίοδο Ιανουαρίου-Μαρτίου έγινε μέσω έντοκων γραμματειών (69%), ενώ ακολουθούν τα ομόλογα (20,4%) και τα δάνεια του Ταμείου Ανάκαμψης (10,8%). Αντίστοιχα, η μέση διάρκεια του νέου δανεισμού διαμορφώθηκε στα 4,5 έτη, ενώ το μέσο σταθμικό κόστος στο 2,9%.

Για τη διατήρηση της αναπτυξιακής δυναμικής της εγχώριας οικονομίας είναι κρίσιμη η διασφάλιση της ομαλής χρηματοδότησης της χώρας το επόμενο χρονικό διάστημα, με κόστος που δε θα υπερβαίνει σημαντικά αυτό των άλλων οικονομιών της Ευρωζώνης. Αν και το ελληνικό δημόσιο χρέος έχει ρυθμιστεί με μακροπρόθεσμα χαρακτηριστικά, η δημοσιονομική πειθαρχία είναι κρίσιμη, ιδιαίτερα εν μέσω ενός διεθνούς περιβάλλοντος υψηλών επιτοκίων, τα οποία αναμένεται να παραμείνουν υψηλά για μεγάλο χρονικό διάστημα. Εδώ θα πρέπει να προσθέσουμε πως από το τρέχον έτος ξεκινά και η αποπληρωμή των δόσεων των δανείων που έλαβε η Ελλάδα από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (EFSF), καθώς και τα επόμενα χρόνια ξεκινά η αποπληρωμή άλλων δανείων που έλαβε η χώρα μας από τα θεσμικά όργανα της ΕΕ (δάνεια από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας (ESM), την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, κτλ), το ύψος των οποίων φτάνει περίπου τα €205 δισεκ. μέχρι το 2070 (€60 δισεκ. μέσα στην επόμενη δεκαετία). Αυτές οι επιπλέον δαπάνες αποπληρωμής των χρεών προς την ΕΕ ίσως απαιτήσουν τη δημιουργία υψηλότερων δημοσιονομικών πλεονασμάτων ώστε να μην ανακύψουν ξανά σενάρια μη βιωσιμότητας του ελληνικού χρέους. Τέλος, μια άλλη πηγή ανησυχίας σχετικά με το δημόσιο χρέος αποτελούν οι κρατικές εγγυήσεις προς τράπεζες (πρόγραμμα Ηρακλής), επιχειρήσεις, φυσικά πρόσωπα και δημόσιους φορείς το ύψος των οποίων προσεγγίζει τα €30 δισεκ.. Από την άλλη πλευρά, η χορήγηση της επενδυτικής βαθμίδας μέσα στο τρέχον έτος δύναται να διευκολύνει τη χρηματοδότηση του ελληνικού δημοσίου, αν και όσον αφορά το κόστος έχει ήδη σε ένα βαθμό προεξοφληθεί, αλλά και θα επιτρέψει τη χρήση των ομολόγων του ως ενέχυρα έναντι δανεισμού.

Όσο αφορά το ιδιωτικό χρέος, η στασιμότητα των Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων (ΜΕΔ) στο τραπεζικό σύστημα κατά το πρώτο τρίμηνο του 2023, μετά τη λήξη εφαρμογής του προγράμματος τιτλοποιήσεων με κρατικές εγγυήσεις «Ηρακλής», επιβαρύνει την εξέλιξή του. Σημαντικός είναι και ο όγκος των μη εξυπηρετούμενων δανείων εκτός ισολογισμών τραπεζών, τα οποία

εξακολουθούν να επιβαρύνουν την οικονομία και την κατανομή των πόρων. Ιδιαίτερα σημαντική και αρνητική αναμένεται να είναι και η επίδραση της αύξησης των επιτοκίων στις προαναφερθείσες οφειλές.

Ισχυρές συνολικές και άμεσες ξένες επενδύσεις

Στις αρχές του 2023, και για ένατο συνεχές τρίμηνο, οι επενδύσεις παγίου κεφαλαίου διατήρησαν την ανοδική τους πορεία, στηριζόμενες στους πόρους του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΤΑΑ), καθώς και, σε συνέχεια της μεταρρυθμιστικής προόδου σε συγκεκριμένους τομείς στην σταθεροποίηση του πολιτικού και ευρύτερου πλαισίου της οικονομίας. Οι μεσοπρόθεσμες τάσεις μεγέθυνσης, μετά από μια δεκαετή ύφεση, και εφόσον η χώρα απέχει ακόμη από το παραγωγικό δυναμικό της, μπορεί να φτάσουν σε υψηλότερα επίπεδα εφόσον συνεχιστεί η μείωση της ανεργίας και η σταδιακή κάλυψη του επενδυτικού κενού, ενώ η απόκτηση επενδυτικής βαθμίδας δύναται να «ξεκλειδώσει» διεθνή κεφάλαια για παραγωγικές και περισσότερο μακροχρόνιες επενδύσεις.

Η ελληνική κυβέρνηση, όπως και οι υπόλοιπες ευρωπαϊκές κυβερνήσεις, απέκτησαν το 2021 ένα ισχυρό χρηματοδοτικό εργαλείο εξαετούς διάρκειας, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΤΑΑ). Κατά το τρέχον έτος έχει ήδη εκταμιευθεί η δεύτερη δόση από το Ταμείο Ανάκαμψης ύψους €3,56 δισεκ., ενώ η ελληνική κυβέρνηση αιτήθηκε την καταβολή της 3^{ης} δόσης καθώς και ένα νέο δάνειο αξίας €5 δισεκ. στο πλαίσιο του REPowerEU. Η υψηλή απορροφητικότητα των ευρωπαϊκών πόρων αναμένεται να στηρίξει την ανοδική πορεία των επενδύσεων και κατά το 2023, με κίνδυνο ωστόσο να παρατηρηθεί μια μικρή καθυστέρηση στην εφαρμογή του Σχεδίου "Ελλάδα 2.0".

Στις συνιστώσες των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου, τη μεγαλύτερη συμβολή στην προαναφερθείσα αύξηση, είχαν, σε όλα τα τρίμηνα του προηγούμενου καθώς και στις αρχές του τρέχοντος έτους, οι Κατοικίες και κατασκευές, πιέζοντας σημαντικά τις τιμές σε αυτόν τον κλάδο. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, ο δείκτης τιμών κατοικιών σε αστικές περιοχές το πρώτο τρίμηνο του 2023 ενισχύθηκε ετησίως κατά 14,7%, από 10,6% ένα έτος πριν. Στην αύξηση της τιμής των κατοικιών συντέλεσε και η απότομη άνοδος των ξένων άμεσων επενδύσεων σε ακίνητα που καταγράφεται τα τελευταία χρόνια, η οποία το 2022 άγγιξε το ιστορικό υψηλό του +68% σε σχέση με το 2021. Η δυναμική των Ξένων Άμεσων Επενδύσεων (ΞΑΕ), ίσως με φθίνοντα ρυθμό, αναμένεται σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Τράπεζας της Ελλάδος, να διατηρηθεί και το 2023, με θετικούς, έστω και μικρούς ρυθμούς μεγέθυνσης της εγχώριας και διεθνούς οικονομίας, την άνοδο του τουρισμού, και το πρόγραμμα χρυσή βίζα.

Η διατήρηση της αναπτυξιακής δυναμικής των επενδύσεων είναι κρίσιμη για τη διεύρυνση των παραγωγικών δυνατοτήτων της εγχώριας οικονομίας, την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και των πραγματικών μισθών, ιδιαίτερα αν αυτές κατευθυνθούν σε εξωστρεφείς ιδιωτικούς κλάδους της ελληνικής οικονομίας, όπως και σε τομείς του δημόσιου τομέα με υψηλό βαθμό θετικών εξωτερικοτήτων. Ωστόσο, εξίσου σημαντικός παράγοντας για τη διατήρηση της οικονομικής μεγέθυνσης και την αποφυγή μεσοπρόθεσμων διαταράξεων, είναι η πηγή χρηματοδότησης των νέων επενδύσεων, ιδιαίτερα στην περίπτωση της Ελλάδας, η οποία χαρακτηρίζεται από ένα υψηλό εξωτερικό χρέος. Ο παραδοσιακά αρνητικός ρυθμός αποταμίευσης των ελληνικών νοικοκυριών, ο οποίος ανακόπηκε μόνο προσωρινά την περίοδο της πανδημίας, καταδεικνύει πως η αύξηση των επενδύσεων της τελευταίας 3ετίας χρηματοδοτήθηκε κυρίως από εξωτερικό

δανεισμό, γεγονός το οποίο αντανακλάται στην αύξηση του ελλείμματος τρεχουσών συναλλαγών, ιδιαίτερα κατά το προηγούμενο έτος. Κρίνεται, επομένως, αναγκαία η ενίσχυση της ροής των εθνικών αποταμιευτικών πόρων ώστε να εισέλθει η ελληνική οικονομία σε ένα μονοπάτι βιώσιμης οικονομικής μεγέθυνσης με ισοσκελισμένο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών και με αύξηση του μεριδίου των επενδύσεων στην ανάπτυξη.

Προκλήσεις στον τραπεζικό τομέα

Η αβεβαιότητα για τον βαθμό και τη διάρκεια επιβράδυνσης της πραγματικής οικονομίας, η άνοδος του κόστους δανεισμού, καθώς και η κόπωση των ιδιωτικών καταθέσεων δημιουργούν νέες προκλήσεις στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, σχετικά με τις συνθήκες χρηματοδότησης των τραπεζών, την ποιότητα του ενεργητικού και τις προοπτικές κερδοφορίας τους.

Στο σκέλος του παθητικού, οι καταθέσεις και ο δανεισμός μέσω του Ευρωσυστήματος και των αγορών κεφαλαίου, αποτελούν τις κύριες πηγές χρηματοδότησης των ελληνικών τραπεζών. Η επιβράδυνση των ιδιωτικών καταθέσεων, οι οποίες τον Μάιο του τρέχοντος έτους κατέγραψαν ένα δωδεκάμηνο ρυθμό μεταβολή της τάξης του 3,3%, σαφώς μειωμένος σε σχέση με μέσο ρυθμό 9,0% κατά τη διάρκεια της διετίας 2020-2021, υπό συνθήκες πανδημίας και διεύρυνσης αποταμιεύσεων, και 4,8% το 2022, αφήνει το εγχώριο τραπεζικό σύστημα περισσότερο εκτεθειμένο στο περιβάλλον των υψηλών επιτοκίων. Για το σύνολο του 2023 αναμένεται να συνεχιστεί η κόπωση στις ιδιωτικές καταθέσεις, με συνολικά ήπια ανοδική τάση. Αυτό καθώς ο δομικός πληθωρισμός αποκλιμακώνεται αργά, ενώ τα οικονομικά μέτρα στήριξης περιορίζονται, οπότε και το πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα και η αποταμίευση νοικοκυριών και επιχειρήσεων αναμένεται να υποστούν πίεση. Αξίζει ωστόσο να σημειωθεί πως χρηματοδότηση των ελληνικών τραπεζών αναμένεται να διευκολυνθεί σημαντικά από την ανάκτηση της επενδυτικής βαθμίδας, επιτρέποντας την άντληση κεφαλαίων από τις κεφαλαιαγορές με ευνοϊκότερους όρους, καθώς και της αύξηση της αξίας των περιουσιακών τους στοιχείων που είναι αποδεκτά από το Ευρωσύστημα ως εξασφάλιση για πράξεις νομισματικής πολιτικής.

Στο σκέλος του ενεργητικού, η πιστωτική επέκταση επιβραδύνθηκε προς τις επιχειρήσεις το δεύτερο τρίμηνο του 2023, με αμείωτη πιστωτική συρρίκνωση προς τα νοικοκυριά. Στην εξέλιξη της χρηματοδότησης του ιδιωτικού τομέα, συντελούν τόσο οι μεταβολές της προσφοράς, όσο και της ζήτησης δανείων. Στην πλευρά της ζήτησης, η αβεβαιότητα και η άνοδος του κόστους δανεισμού δρουν αποτρεπτικά για νέες επενδύσεις, το οποίο ωστόσο φαίνεται να αντισταθμίζεται από τα έργα τα οποία εντάσσονται στο Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, καθώς και στο πρόγραμμα REPowerEU. Στην πλευρά της προσφοράς, ξεχωρίζει το υψηλό ποσοστό των Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων (ΜΕΔ), σημαντικά υψηλότερο από το μ.ό. της Ευρωζώνης, το οποίο κατέγραψε στασιμότητα στους ισολογισμούς των τραπεζών το πρώτο τρίμηνο του 2023, μετά και τη λήξη εφαρμογής του προγράμματος τιτλοποιήσεων με κρατικές εγγυήσεις «Ηρακλής». Στις νέες προκλήσεις που ανακύπτουν από την τρέχουσα συγκυρία, περιλαμβάνεται η επιδείνωση της δυνατότητας αποπληρωμής δανειοληπτών με κυμαινόμενο επιτόκιο.

Τέλος, ενώ η άνοδος των επιτοκίων από την ΕΚΤ φαίνεται να έχει ήδη μεταδοθεί στις συνθήκες χρηματοδότησης των οικονομιών, ενισχύοντας κατακόρυφα το επιτόκιο των νέων δανείων και επιβραδύνοντας παράλληλα το ρυθμό αύξησης των τελευταίων, τα επιτόκια καταθέσεων παραμένουν χαμηλά, αποθαρρύνοντας τις αποταμιεύσεις και ενισχύοντας τους περιορισμούς

των τραπεζών. Εγχωρίως, η διαφορά του μέσου επιτοκίου δανείων και καταθέσεων έχει αυξηθεί σε διαχρονικά υψηλό επίπεδο (τουλάχιστον 20-ετίας) (ανάλυση σχετικά με τις εξελίξεις στο χρηματοπιστωτικό σύστημα παρουσιάζεται στην ενότητα 2.2Γ).

Χαμηλή κλαδική διαφοροποίηση της παραγωγικής βάσης

Ως προς τις εξελίξεις στον τομέα της προσφοράς, οι ισχυρές διαταραχές πρωτίστως στην πλευρά της προσφοράς κατά το προηγούμενο έτος, επιβράδυναν τις ανοδικές τάσεις της εγχώριας παραγωγής. Ενθαρρυντικά ωστόσο είναι τα μηνύματα για την πορεία της ελληνικής οικονομίας στις αρχές του τρέχοντος έτους, ιδιαίτερα σε σύγκριση με τα αντίστοιχα μέσα μεγέθη της Ευρωζώνης. Στους βασικούς κλάδους της εγχώριας παραγωγής, αύξηση του δείκτη παραγωγής παρουσίασαν οι κλάδοι της Βιομηχανίας και των Κατασκευών, καθώς και οι κύκλοι εργασιών στους περισσότερους υποκλάδους των Υπηρεσιών και στο Χονδρικό εμπόριο κατά το πρώτο τρίμηνο του 2023, μην επιτρέποντας ωστόσο την σημαντική ενίσχυση της κλαδικής διαφοροποίησης της παραγωγικής βάσης (επισκόπηση των τάσεων σε βασικούς τομείς της παραγωγής περιλαμβάνεται στην ενότητα 3.2).

Συγκεκριμένα, στον τομέα της βιομηχανίας, ο δείκτης παραγωγής αυξήθηκε ετησίως στο πρώτο τρίμηνο του 2023, κατά 2,4% (2,3% το 2022), ρυθμός σημαντικά υψηλότερης από τον αντίστοιχο ρυθμό στην Ευρωζώνη (0,3% από 1,3% το 2022), με τη σταδιακή ενδυνάμωση των κλάδων της Μεταποίησης (+6,7% σε σχέση με 3,8% το 2022) και των Ορυχείων (14,0% αντί -16,1% την αντίστοιχη περίοδο του 2022). Στον τομέα των Κατασκευών, ο δείκτης παραγωγής κατά την ίδια χρονική περίοδο αυξήθηκε κατά 26,7% έχοντας επιταχυνθεί σημαντικά σε σχέση με τα αντίστοιχα πρώτα τρίμηνα των προηγούμενων ετών (+14,1% το 2021 και -8,9% το 2022). Στην Ευρωζώνη (20 Κράτη μέλη), ο δείκτης παραγωγής στις Κατασκευές αυξάνεται αλλά με σαφώς ηπιότερο ρυθμό σε σχέση με την ελληνική οικονομία (0,7% αντί 5,3% στο ίδιο τρίμηνο του 2022).

Ενίσχυση εγχώριου οικονομικού κλίματος

Στις αρχές του τρέχοντος έτους, οι επιφυλακτικές προσδοκίες στην Ευρωζώνη λόγω της επιβράδυνσης της οικονομικής δραστηριότητας, του επίμονου πληθωρισμού και της επιθετικής περιοριστικής νομισματικής πολιτικής από την ΕΚΤ, αντικατοπτρίζονται στη σταδιακή υποχώρηση του δείκτη οικονομικού κλίματος. Από την άλλη πλευρά η καταναλωτική εμπιστοσύνη βελτιώθηκε οριακά, ενώ οι επιχειρηματικές προσδοκίες δείχνουν να σταθεροποιούνται.

Εγχωρίως, η δυναμική που επέδειξε η ελληνική οικονομία κατά τα προηγούμενα έτος ενίσχυσε το Δείκτη Οικονομικού Κλίματος από τις αρχές του τρέχοντος έτους, ιδιαίτερα κατά το β' τρίμηνο, μετά το σχηματισμό μονοκομματικής κυβέρνησης. Σε αυτό το τρίμηνο, οι εγχώριες επιχειρηματικές προσδοκίες φαίνεται να παρουσιάζουν μεικτές τάσεις και αυξομειώσεις ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας. Συγκεκριμένα, οι επιχειρηματικές προσδοκίες ενισχύθηκαν σημαντικά σε σύγκριση με το προηγούμενο τρίμηνο, στις Υπηρεσίες, λόγω αισιόδοξων προβλέψεων για το διεθνή τουρισμό, ηπιότερα σε Λιανικό εμπόριο και Κατασκευές, ενώ υποχώρησαν ήπια στη Βιομηχανία, εξαιτίας της διόγκωσης των αποθεμάτων και της μειωμένης ζήτησης. Η αξιοποίηση του εργοστασιακού δυναμικού της βιομηχανίας υποχώρησε επίσης ελαφρά, ωστόσο διατηρήθηκε υψηλότερα από μακροχρόνιο μέσο όρο.

Στην πλευρά των νοικοκυριών, η καταναλωτική εμπιστοσύνη βελτιώθηκε αισθητά την περίοδο Απριλίου-Ιουνίου έναντι του προηγούμενου τριμήνου του, στηριζόμενη από την αυξημένη δημόσια κατανάλωση και τις έκτακτες δαπάνες εν μέσω προεκλογικής περιόδου, καθώς και από το κλίμα σταθεροποίησης του πολιτικού και ευρύτερου πλαισίου της οικονομίας, οι οποίες αντιστάθμισαν τις επιπτώσεις του αυξανόμενου κόστους διαβίωσης (περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τη διαμόρφωση του οικονομικού κλίματος παρουσιάζονται στην ενότητα 2.2Α).

Ανθεκτική παραμένει η αγορά εργασίας

Την πτωτική του τάση διατήρησε το ποσοστό ανεργίας το πρώτο τρίμηνο του 2023, με την απασχόληση στην ελληνική οικονομία να παρουσιάζει υψηλή ανθεκτικότητα την τελευταία 3ετία, ενισχύοντας το διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την Έρευνα Εργατικού Δυναμικού της ΕΛΣΤΑΤ, στο α' τρίμηνο του τρέχοντος έτους το ποσοστό ανεργίας στην Ελλάδα περιορίστηκε στο 11,8% από 13,8% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2022, διατηρώντας ωστόσο την Ελλάδα στη 2^η θέση με το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας μεταξύ των χωρών της Ευρωζώνης (βλέπε Παράρτημα, Διάγραμμα 7). Η μείωση του ποσοστού ανεργίας ήταν αποτέλεσμα τόσο της μείωσης του αριθμού των ανέργων όσο και της ανόδου του αριθμού των απασχολούμενων (ανάλυση των τάσεων στην εγχώρια αγορά εργασίας παρουσιάζεται στην ενότητα 3.4).

Στη διαχρονική μείωση της ανεργίας κατά τα τελευταία έτη συντέλεσε η ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας από τα μέσα του 2021, η αύξηση των ονομαστικών μισθών, καθώς και τα εκτεταμένα δημοσιονομικά μέτρα στήριξης των επιχειρήσεων, που απέτρεψαν την μείωση της ζήτησης εργασίας και μετρίασαν στη συνέχεια το ενεργειακό τους κόστος. Κατά το τρέχον έτος, στους παράγοντες που θα ευνοήσουν τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας το 2023 είναι η ισχυρή τουριστική ζήτηση, η ήπια αυξητική τάση της εγχώριας κατανάλωσης, η αύξηση των επενδύσεων σε εξαγωγικούς κλάδους της βιομηχανίας και στις κατασκευές, καθώς και τα νέα προγράμματα στήριξης της απασχόλησης του Υπουργείου Εργασίας, μέσω επιδότησης πρόσληψης αλλά και κατάρτισης ανέργων και εργαζομένων.

Στον αντίποδα, ανασταλτικά στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας λειτουργεί η διεύρυνση του κόστους παραγωγής λόγω της αύξησης των ονομαστικών μισθών, με την τάση του εποχικά διορθωμένου δείκτη μισθολογικού κόστους στο σύνολο της ελληνικής οικονομίας, να παρουσιάζεται ανοδική για τέταρτο συνεχόμενο τρίμηνο. Η συγκεκριμένη αύξηση σε συνδυασμό με το ενεργειακό κόστος που παραμένει σχετικά υψηλό, και με το ενδεχόμενο νέου γύρου ανόδου των διεθνών τιμών ενεργειακών αγαθών προς τα τέλη του 2023, είναι πιθανό να ασκήσει ισχυρές πιέσεις στις επιχειρήσεις, που ενδεχομένως να τις οδηγήσει στην προτίμηση ευέλικτων μορφών απασχόλησης, καθώς και να δημιουργήσει μια «σπείρα» μεταξύ αυξήσεων μισθών και τιμών.

Για τη διατήρηση της απασχόλησης σε ανοδική τροχιά, πέρα από τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, ιδιαίτερα κρίσιμη, ειδικά εν μέσω αρνητικών δημογραφικών τάσεων, είναι και η αύξηση της συμμετοχής του πληθυσμού στο εργατικό δυναμικό. Για τον σκοπό αυτό, κομβικό ρόλο παίζει η παροχή κατάλληλων κινήτρων, όπως η αύξηση των ονομαστικών μισθών, η αξιοπιστία στην άσκηση της οικονομικής πολιτικής, οι μεταρρυθμίσεις και εν γένει οι θετικές προοπτικές της εγχώριας οικονομίας.

Βελτίωση Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών

Κατά το πρώτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους, παρατηρήθηκε μια συρρίκνωση του ελλείμματος στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, η οποία προήλθε κυρίως από το ισοζύγιο των αγαθών, με την αποκλιμάκωση των τιμών ενέργειας και τις εξαγωγές εμπορευμάτων σε τρέχουσες τιμές να αυξάνονται σε ετήσια βάση κατά ποσοστό υψηλότερο έναντι των αντίστοιχων εισαγωγών. Η επιβράδυνση των εισαγωγών αγαθών, μεγαλύτερη έναντι της οριακής επιβράδυνσης των εισαγωγών υπηρεσιών σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, συνδέεται, επίσης, με την ηπιότερη μεγέθυνση της εγχώριας ζήτησης, και συγκεκριμένα της κατανάλωσης, των πάγιων επενδύσεων, καθώς και τη μείωση των αποθεμάτων. Όσο αφορά τον τομέα των υπηρεσιών, οι μηνιαίες αεροπορικές κρατήσεις μέχρι και τον Μάιο του τρέχοντος έτους κυμαίνονται σε υψηλότερα επίπεδα σε σχέση με τους αντίστοιχους μήνες το 2022, ενώ οι φορείς της αγοράς εκτιμούν ότι τα τουριστικά έσοδα το 2023 αναμένεται να αυξηθούν και να υπερβούν λίγο τα αντίστοιχα του 2019 (οι τάσεις στο εξωτερικό ισοζύγιο περιγράφονται αναλυτικά στην ενότητα 3.3).

Στη βελτίωση του εξωτερικού ισοζυγίου συνέβαλε σημαντικά και το ισοζύγιο των δευτερογενών εισοδημάτων, το οποίο ενισχύθηκε από την τελευταία δόση του ESM στο πλαίσιο της επιστροφής των κερδών από τα ελληνικά ομόλογα, καθώς και από τους πόρους προερχόμενους από το σκέλος των επιχορηγήσεων του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΤΑΑ), δύο μεγέθη τα οποία δεν υπήρχαν κατά το αντίστοιχο τρίμηνο του 2022. Αξίζει, επίσης, να σημειωθεί η φαινόμενη διατήρηση της εξωστρέφειας της ελληνικής οικονομίας, με το άθροισμα εξαγωγών και εισαγωγών σε σχέση με το ΑΕΠ να φτάνει στα υψηλότερα επίπεδα (83% του ΑΕΠ) το πρώτο τρίμηνο του 2023.

Συνολικά, η πιθανή επιβράδυνση της εγχώριας ζήτησης, καθώς και η βελτίωση του εξωτερικού περιβάλλοντος από τα μέσα του 2023 σε συνδυασμό με την αποκλιμάκωση των τιμών ενέργειας και την ενδεχόμενη μείωση του υψηλού αποπληθωριστή κυρίως των εξαγωγών αναμένεται να βελτιώσουν το υψηλό έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου της ελληνικής οικονομίας το 2023, με αύξηση της εξωστρέφειας, αύξηση του μεριδίου υπηρεσιών στις εξαγωγές και του μεριδίου αγαθών στις εισαγωγές.

Η τάση, ωστόσο, για διεύρυνση του εμπορικού ελλείμματος όποτε υπάρχει μεγέθυνση καταδεικνύει πως η αναθέρμανση της οικονομίας, υπολείπεται της ενίσχυσης της παραγωγικής βάσης, και σε συνδυασμό με τον πληθωρισμό που αυτή η ανισορροπία προκαλεί, υπονομεύει τη δυνατότητα αύξησης των πραγματικών εισοδημάτων στη συνέχεια. Επίσης, σε συνδυασμό με την αύξηση των επενδύσεων κατά το ίδιο χρονικό διάστημα, αντανακλά τον αρνητικό ρυθμό αποταμίευσης των εγχώριων νοικοκυριών, που αναχαιτίζει τη μακροχρόνια αναπτυξιακή δυναμική της ελληνικής οικονομίας και τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των πολιτών της.

Μεσοπρόθεσμες προβλέψεις

Στηριζόμενοι στην ανωτέρω ανάλυση του διεθνούς και εγχωρίου οικονομικού κλίματος και των βασικών μακροοικονομικών μεγεθών, καθώς σε κάποιες βασικές υποθέσεις, διαμορφώνουμε τις βραχυχρόνιες προβλέψεις σχετικά με τις συνιστώσες του εγχωρίου ΑΕΠ.

Πλαίσιο 3.1

Παράγοντες των οποίων οι μεταβολές επηρεάζουν τις μακροοικονομικές προβλέψεις

Κίνδυνοι

- Περαιτέρω γεωπολιτική και οικονομική αστάθεια σε περιφερειακό (π.χ. τουρκική οικονομία) και διεθνές επίπεδο (πόλεμος στην Ουκρανία). Σενάριο για νέο γύρο ανόδου διεθνών τιμών ενεργειακών αγαθών προς τα τέλη του 2023.
- Προσδοκίες για μεγαλύτερη διάρκεια της περιόδου υψηλότερων επιτοκίων.
- Σταδιακά σφιχτότερο δημοσιονομικό πλαίσιο στην Ευρώπη. Παραμένει στενή η φορολογική βάση στην Ελλάδα.
- Επίμονος πληθωρισμός σε αγαθά πρώτης ανάγκης, όπως τρόφιμα. Απώλεια ανταγωνιστικότητας λόγω υψηλότερου του μ.ό. της Ευρωζώνης δομικού πληθωρισμού (πλην ενέργειας και τροφίμων) μετά τα μέσα του 2022.
- Αύξηση του επιτοκιακού spread δανείων-καταθέσεων και συστηματικά αρνητικός ρυθμός αποταμίευσης των νοικοκυριών.
- Κίνδυνος για νέα έξαρση ληξιπρόθεσμων οφειλών και ΜΕΔ, λόγω ανόδου επιτοκίων και κόστους διαβίωσης.
- Επιβράδυνση στην κλαδική διαφοροποίηση της παραγωγικής βάσης, π.χ. κόπωση και διακυμάνσεις στη βιομηχανική παραγωγή.

Θετικές προοπτικές

- Η απόκτηση επενδυτικής βαθμίδας δύναται να «ξεκλειδώσει» διεθνή κεφάλαια για παραγωγικές και περισσότερο μακροχρόνιες επενδύσεις.
- Τα δημόσια έσοδα αυξάνονται σημαντικά σε ονομαστικούς όρους, ενώ το δημόσιο χρέος μειώνεται ως ποσοστό του ΑΕΠ.
- Διατήρηση ενισχυμένης εξωστρέφειας της οικονομίας, με σταδιακή βελτίωση του εξωτερικού ισοζυγίου.
- Μεταρρυθμίσεις με μεσοπρόθεσμο ορίζοντα 2023-2027, σε συνέχεια σχηματισμού μονοκομματικής κυβέρνησης.
- Συζήτηση για ένα νέο πλαίσιο δημοσιονομικών κανόνων στην ΕΕ καθώς και έγκαιρη αξιοποίηση νέων χρηματοδοτικών εργαλείων όπως μέσω του REPowerEU.
- Η μείωση των ΜΕΔ σε επίπεδο συνόλου οικονομίας θα απελευθερώσει παραγωγικούς πόρους προς αποδοτικότερη κατανομή τους.

Σχετικά με την κατανάλωση, η ιδιωτική κατανάλωση αναμένεται να επιβραδυνθεί σημαντικά σε σχέση με το εκρηκτικό μεταπανδημικό επίπεδο της, λόγω κυρίως της συρρίκνωσης του πραγματικού διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών, καθώς και του αρνητικού ποσοστού αποταμίευσης του προηγούμενου έτους. Αρνητικά στα διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών επιδρά κυρίως ο υψηλός και επίμονος πληθωρισμός σε αγαθά πρώτης ανάγκης, όπως τρόφιμα, καθώς και η συρρίκνωση των δημοσιονομικών μέτρων στήριξης από το β' εξάμηνο του τρέχοντος έτους, μετά την ολοκλήρωση των εθνικών εκλογών. Από την άλλη πλευρά, ανασταλτικά στην επιβράδυνση της κατανάλωσης λειτουργεί η τόνωση της απασχόλησης και η αύξηση του κατώτατου μισθού. Στο σύνολο της το 2023, η δημόσια κατανάλωση εκτιμάται να αυξηθεί οριακά σχέση με το προηγούμενο έτος, εν μέρει λόγω της διεξαγωγής εκλογών (δύο γύροι βουλευτικών το β' τρίμηνο και επερχόμενες αυτοδιοικητικές το δ' τρίμηνο), και με στόχο την επίτευξη μικρού δημοσιονομικού πλεονάσματος κατά το τρέχον έτος.

Για το 2023, και συνεκτιμώντας την επίδραση της υψηλότερης βάσης σύγκρισης αναμένεται επιβράδυνση του ρυθμού μεγέθυνσης της κατανάλωσης λόγω των προαναφερθέντων παραγόντων, με την ετήσια μεταβολή της ιδιωτικής και της δημόσιας κατανάλωσης να εκτιμώνται στο 1,8% και 0,6% αντίστοιχα, και τη συνολική κατανάλωση να ενισχύεται στο 1,5%.

Πλαίσιο 3.2

Υποθέσεις βασικού σεναρίου

- Η οικονομία της Ευρωζώνης ακολουθεί το βασικό σενάριο της ΕΚΤ (Ιουνίου 2023) για ανάπτυξη 0,9% (από 1,0% πριν τρεις μήνες) και πληθωρισμό 5,4% το 2023 (αντί για 5,3% πριν τρεις μήνες), ενεργειακές τιμές και επιτόκια.
- Η γεωπολιτική αστάθεια σε ανατολική Ευρώπη και Μεσόγειο, συνεχίζεται σε παρεμφερή ένταση με αυτή το 2022.
- Τα επιτόκια ακολουθούν την τάση των σημερινών προθεσμιακών συμβολαίων, δηλαδή το Euribor αναμένεται να κορυφωθεί το τέταρτο τρίμηνο του 2023, στο 4%, και στη συνέχεια σταδιακά να υποχωρεί προς την περιοχή του 3,25% στο τέλος του 2024.
- Μικρή καθυστέρηση (1-2 τρίμηνα) στην εφαρμογή του Σχεδίου "Ελλάδα 2.0".
- Ελαφρά υψηλότερες δημόσιες δαπάνες σε σχέση με τον ΚΠ 2023.
- Απόκτηση επενδυτικής βαθμίδας το β' εξάμηνο του 2023 από τουλάχιστον έναν οίκο αξιολόγησης.
- Ο πληθωρισμός στην Ελλάδα θα κυμανθεί ελαφρά χαμηλότερα από τον μ.ό. στην ΕΖ το 2023.
- Ο εισερχόμενος τουρισμός καταγράφει ετήσια άνοδο. Σε σχέση με το 2019, αναμένονται οριακά υψηλότερα ονομαστικά ετήσια έσοδα, αλλά χαμηλότερα σε σταθερές τιμές.

Την ανοδική τους πορεία αναμένεται να διατηρήσουν οι επενδύσεις και το 2023, με τους πόρους του Ταμείου Ανάκαμψης και του νέου εργαλείου του REPowerEU, καθώς και τους επιπρόσθετους πόρους που δύναται να «ξεκλειδώσουν» με την απόκτηση της επενδυτικής βαθμίδας από την ελληνική οικονομία, να συμβάλλουν στην ευρύτερη ενδυνάμωση της εξωστρέφειας και της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών επιχειρήσεων. Επιπλέον, η έγκαιρη επίτευξη σχηματισμού κυβέρνησης εξάλειψε τον κίνδυνο πολιτικής αστάθειας και οδήγησε σε σημαντική ενίσχυση του εγχώριου επενδυτικού κλίματος.

Από την άλλη πλευρά, η διατήρηση της αβεβαιότητας, η αργή αποκλιμάκωση του πληθωρισμού, και η διαφαινόμενη διατήρηση των υψηλού κόστους χρηματοδότησης για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, είναι οι κύριοι παράγοντες που μειώνουν τη δυναμική των επενδύσεων κατά το τρέχον έτος. Το διευρυμένο κόστος παραγωγής, λόγω των υψηλών τιμών των ενεργειακών και άλλων ενδιάμεσων αγαθών, καθώς και η αύξηση των ονομαστικών μισθών, σε συνδυασμό με το υψηλότερο κόστος δανεισμού από το τραπεζικό σύστημα, προβλέπεται να συμπέσουν σημαντικά τα κέρδη των επιχειρήσεων, μειώνοντας τους διαθέσιμους επενδυτικούς πόρους, οι οποίοι σε συνδυασμό με την αρνητική αποταμίευση των νοικοκυριών κατά το προηγούμενο, και όπως προβλέπεται κατά το τρέχον έτος, δε δημιουργούν τον απαραίτητο χώρο για επενδύσεις σε συνδυασμό με ένα βιώσιμο εξωτερικό ισοζύγιο.

Συνολικά, για το 2023, αναμένεται αύξηση των παγίων επενδύσεων, ιδίως κατά το β' εξάμηνο, οπότε και θεωρείται πιθανή η απόκτηση επενδυτικής βαθμίδας από τον πρώτο οίκο αξιολόγησης,

μεγαλύτερη από αυτή του 2022 σε απόλυτο πραγματικό μέγεθος, που μεταφράζεται ωστόσο σε ελαφρά μικρότερη ετήσια μεταβολή. Η ετήσια μεταβολή των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου εκτιμάται στο 10,0%, με τις συνολικές επενδύσεις να μεγεθύνονται ετησίως κατά 4,0%, λόγω της μείωσης των αποθεμάτων.

Στο εξωτερικό ισοζύγιο, αναμένουμε μικρή βελτίωση το 2023, με αύξηση του μεριδίου υπηρεσιών στις εξαγωγές και του μεριδίου αγαθών στις εισαγωγές. Συγκεκριμένα, η επιβράδυνση της εγχώριας ζήτησης αναμένεται να συγκρατήσει το ρυθμό μεγέθυνσης των εισαγωγών, ενώ η βελτίωση του εξωτερικού περιβάλλοντος από τα μέσα του 2023, σε συνδυασμό με τις ευνοϊκές προβλέψεις για τα τουριστικά έσοδα και την αποκλιμάκωση των τιμών ενέργειας που ενδέχεται να μειώσει τον υψηλό αποπληθωριστή κυρίως των εξαγωγών, αναμένεται να στηρίξουν τις τελευταίες.

Για το 2023, λαμβάνοντας υπόψιν τις παραδοχές για το ρυθμό ανάπτυξης της Ευρωζώνης, των τιμών των ενεργειακών και ενδιάμεσων αγαθών, το γενικό κλίμα αβεβαιότητας, και συνεκτιμώντας τη δυναμική των καθαρών εξαγωγών κατά το πρώτο τρίμηνο του έτους, εκτιμούμε πως ο ετήσιος ρυθμός αύξησης των εξαγωγών θα διαμορφωθεί στο 4,5%, ενώ ο αντίστοιχος των εισαγωγών θα διαμορφωθεί 3,3% το 2023, βελτιώνοντας το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών.

Τέλος, εκτιμούμε μια βραδύτερη ανάπτυξη 2,4% το 2023 έναντι του προηγούμενου έτους, με μικρή θετική προοπτική, λόγω της διατήρησης της δυναμικής των βασικών συνιστωσών του ΑΕΠ κατά το α' τρίμηνο του 2023.

Πίνακας 3.2

Σύγκριση προβλέψεων για επιλεγμένους Οικονομικούς Δείκτες για το έτος 2023 (σε σταθερές αγοραίες τιμές, ετήσιες % μεταβολές)

	ΥΠΟΙΚ	ΕΕ	ΙΟΒΕ	ΔΝΤ	ΟΟΣΑ
	2023	2023	2023	2023	2023
ΑΕΠ	2,3%*	2,4%	2,4%	2,6%*	2,2%
Κατανάλωση	:	:	1,5%	:	:
Ιδιωτική Κατανάλωση	1,0%	1,6%	1,8%	1,1%	1,7%
Δημόσια Κατανάλωση	-1,5%	-0,2%	0,6%	-3,1%	-0,4%
Ακαθ. Επενδ. Παγίου Κεφαλαίου	15,5%	7,2%	10,0%	10,5%	8,9%
Εξαγωγές	1,0%	6,5%	4,5%	5,7%	-0,2%
Εισαγωγές	2,6%	4,7%	3,3%	2,5%	6,7%
ΕνΔΤΚ (%)	5%	4,2%	4,3%	4,0%*	3,9%
Ανεργία (% εργατικού δυναμικού)	12,6%	12,2%	11,0%	11,2%*	11,2%
Πρωτογενές Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	0,7%	1,9%	:	-1,9%	0,7%
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (% ΑΕΠ)	:	-9,2%	:	-8,0%*	-9,5%

Πηγές: Προσχέδιο Κρατικού Προϋπολογισμού, Υπουργείο Οικονομικών, Νοέμβριος 2022, *εκτίμηση Μαρτίου 2023 - European Economic Forecast, Spring 2023, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Μάιος 2023 - Η Ελληνική Οικονομία 02/23. ΙΟΒΕ, Ιούνιος 2023 - IMF Country Report No. 22/173, ΔΝΤ, Ιούνιος 2022, *Αναθεώρηση, Απρίλιος 2023 - Economic Outlook 113, ΟΟΣΑ, Ιούνιος 2023

3.2 Τάσεις σε βασικούς τομείς

- Ενίσχυση βιομηχανικής παραγωγής κατά 2,4% στο τετράμηνο του 2023 – χωρίς σημαντικές αλλαγές σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2022 (+2,3%).
- Συνεχίζεται η επιτάχυνση στις Κατασκευές, με την παραγωγή να ενισχύεται κατά 26,7% στο πρώτο τρίμηνο αντί αύξησης κατά 14,1 στο 2022. Αύξηση και στις άδειες, αλλά με μικρότερο ρυθμό σε σχέση με ένα χρόνο νωρίτερα.
- Μείωση 2,1% στον όγκο του Λιανικού Εμπορίου στο πρώτο τρίμηνο 2023 αντί αύξησης κατά 10,2% το 2022. Βελτίωση των προσδοκιών σε όλους τους υποκλάδους στο πρώτο εξάμηνο του 2023 σε σχέση με το 2022.
- Αύξηση στον κύκλο εργασιών στους περισσότερους υποκλάδους των Υπηρεσιών κατά το πρώτο τρίμηνο.

Βιομηχανία

Στο πρώτο τετράμηνο του 2023, ο δείκτης βιομηχανικής παραγωγής αυξήθηκε κατά 2,4%, ρυθμός αντίστοιχος με αυτόν του 2022 (2,3%). Τον Απρίλιο του 2023, μήνας με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία, η παραγωγή ενισχύθηκε 4,2%, όταν τον ίδιο μήνα του 2022 ο σχετικός δείκτης μειώθηκε κατά 4,7%.

Ο γενικός δείκτης τιμών παραγωγού στη βιομηχανία, στους πρώτους τέσσερις μήνες του 2023, εξασθένησε 2,1%, σε συνέχεια αύξησης 40,1% το πρώτο τετράμηνο του 2022, υπό την πίεση των διεθνών τιμών ενέργειας. Πρόκειται για την πρώτη περίοδο που καταγράφεται μείωση στις τιμές παραγωγού μετά την έναρξη του πολέμου στην Ουκρανία. Σημειώνεται ωστόσο, πως η μείωση των τιμών στο γενικό δείκτη προήλθε αποκλειστικά από την εγχώρια αγορά (-2,1% αντί +40,3% το 2022). Οι τιμές των εξαγωγών εξακολούθησαν να βρίσκονται σε αυξητική πορεία, επηρεαζόμενες και από τις τάσεις στο κόστος μεταφορών (+40,3% αντί ηπιότερης αύξησης κατά 6,9% το 2022).

Τα παραπάνω οδήγησαν στην άνοδο του δείκτη κύκλου εργασιών της βιομηχανίας κατά 5,4% την ίδια περίοδο (Ιαν. – Απρ. 2023), όταν το 2022 ο δείκτης αυξανόταν κατά 35,7%, εξαιτίας κυρίως των πληθωριστικών πιέσεων.

Από την άλλη μεριά, η βιομηχανική παραγωγή στην Ευρωζώνη ενισχύθηκε κατά 0,3% στο πρώτο τετράμηνο του 2023, αντί αύξησης κατά 1,3% το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2022. Επιπλέον, τον Απρίλιο του 2023, η βιομηχανική παραγωγή βελτιώθηκε κατά 0,6% σε συνέχεια υποχώρησης 1,3% ένα έτος πριν.

Στους βασικούς τομείς της ελληνικής βιομηχανίας, το πρώτο τετράμηνο του 2023 η παραγωγή περιορίστηκε στην παροχή Ηλεκτρικού ρεύματος (-13,9% αντί -1,1% το ίδιο τετράμηνο του 2022) και στην Παροχή Νερού (-1,0% αντί -1,0% το 2022). Αντίθετα, αύξηση σημειώθηκε στην παραγωγή των Ορυχείων (14,0% αντί -16,1% την αντίστοιχη περίοδο του 2022) καθώς και τη Μεταποίηση (+6,7% σε σχέση με 3,8% το 2022).

Στη Μεταποίηση, άνοδος της παραγωγής σημειώθηκε σε 17 από τους 26 κλάδους. Μεταξύ των κλάδων με τη μεγαλύτερη σημασία για την ελληνική οικονομία, η παραγωγή Φαρμάκων ενισχύθηκε 25,5% στο εξεταζόμενο χρονικό διάστημα από επίσης άνοδο 9,9% ένα έτος πριν. Η

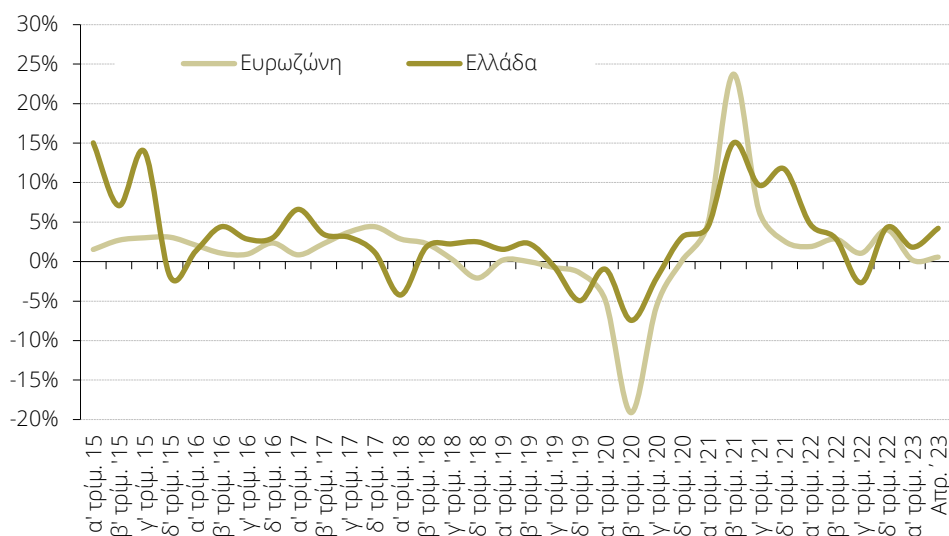
παραγωγή στα Βασικά Μέταλλα κατέγραψε άνοδο 0,8% (αντί 4,0% την αντίστοιχη περίοδο του 2022), ενώ στα Τρόφιμα η παραγωγή βελτιώθηκε με ρυθμό ελαφρώς ηπιότερο σε σχέση με ένα έτος πριν (3,8% αντί 4,0%).

Ανάμεσα στους υπόλοιπους κλάδους της Μεταποίησης, έντονα ανοδικά κινήθηκε η παραγωγή στη βιομηχανία Δερμάτων Ειδών (36,1% αντί 11,2% το α' τετράμηνο του 2022), η κατασκευή Ηλεκτρονικών Υπολογιστών (26,1% αντί 10,2% πέρυσι) και η κατασκευή Μηχανοκίνητων Οχημάτων (+19,8% σε σχέση με εντονότερη βελτίωση κατά 43,4%, ένα έτος πριν). Αντίθετα, στους κλάδους με τη μεγαλύτερη μείωση στην παραγωγή συγκαταλέγεται η κατασκευή Λοιπού Εξοπλισμού Μεταφορών (-9,9% αντί -8,9% πέρυσι), η παραγωγή Ηλεκτρολογικού Εξοπλισμού (-5,4% αντί αύξησης κατά 19,7% το α' τετράμηνο του 2022) και τα Πλαστικά (-3,6% σε σχέση με αύξηση κατά 6,2% το 2022 ένα έτος πριν).

Στις κύριες ομάδες βιομηχανικών κλάδων, η παραγωγή περιορίσθηκε στην Ενέργεια (-3,9% αντί -1,9% το 2022) και στα Ενδιάμεσα Αγαθά (-0,1% αντί +3,2%). Αντίθετα, αύξηση καταγράφεται στα Διάρκη Καταναλωτικά Αγαθά (9,9% αντί +30,4 το πρώτο τετράμηνο του 2022), στα Κεφαλαιουχικά (9,3% αντί -0,3% το α' τετράμηνο του 2022) και στα Μη Διάρκη Αγαθά (8,8% αντί 5,6% πέρυσι).

Διάγραμμα 3.4

Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής στην Ελλάδα και στην Ευρωζώνη, Π.Μ. (%) ως προς το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους

Αύξηση του γενικού δείκτη κατά 2,4% στο πρώτο τετράμηνο. Ηπιότερη ενίσχυση στην ΕΖ20 (+0,3%).

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ, Eurostat

Κατασκευές

Ο δείκτης παραγωγής στον κλάδο Κατασκευών κατά το πρώτο τρίμηνο του 2023 ενισχύθηκε κατά 26,7% έχοντας επιταχυνθεί σημαντικά σε σχέση με τα αντίστοιχα πρώτα τρίμηνα των παρελθοντικών ετών (+14,1% το 2021 και -8,9% το 2022). Την ίδια περίοδο στην Ευρωζώνη (20 Κράτη μέλη), ο δείκτης παραγωγής στις Κατασκευές αυξάνεται αλλά με σαφώς ηπιότερο ρυθμό σε σχέση με την ελληνική οικονομία. Αναλυτικότερα, ο σχετικός δείκτης αυξήθηκε κατά 0,7% αντί 5,3% στο ίδιο τρίμηνο του 2022.

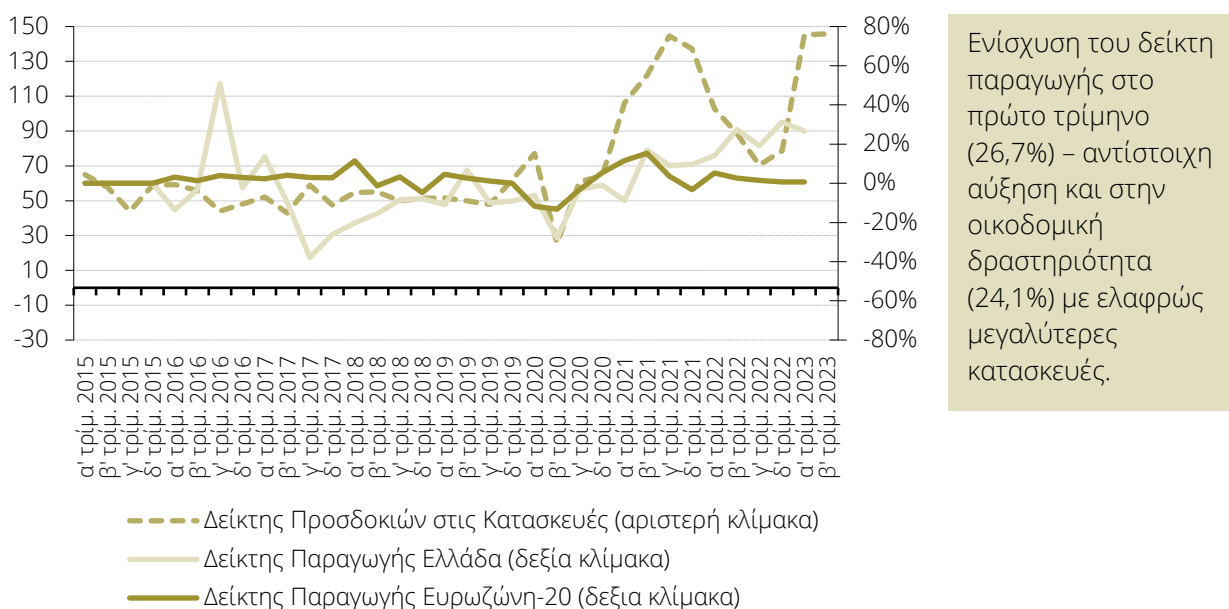

Στην Ελλάδα, στις επιμέρους κατασκευαστικές δραστηριότητες, κατά το πρώτο τρίμηνο του 2023 η παραγωγή Οικοδομικών έργων ενισχύθηκε κατά 24,1% σε συνέχεια αύξησης 19,8% την ίδια περίοδο του 2022. Επιπλέον, ο δείκτης έργων Πολιτικού Μηχανικού ενισχύθηκε κατά 28,0% (αντί απωλειών 20,5% το 2022).

Βελτίωση σημειώνεται σε όλα τα στοιχεία οικοδομικής δραστηριότητας στο πρώτο δίμηνο του 2023. Ειδικότερα, οι άδειες αυξήθηκαν κατά 1,1%, με σαφώς πιο περιορισμένο ρυθμό σε σχέση με το 2022 (+9,6%). Οι νέες οικοδομές είναι ήπια μεγαλύτερες σε σχέση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2022 τόσο σε όρους επιφάνειας (+0,3%) όσο και σε όρους όγκου (+3,0%).

Διάγραμμα 3.5

Δείκτης Παραγωγής στις Κατασκευές και Δείκτης Επιπέδου Εργασιών

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Λιανικό Εμπόριο

Ο δείκτης όγκου στο Λιανικό εμπόριο στο πρώτο τρίμηνο του 2023 μειώθηκε κατά 2,1%, αντί αύξησης 10,2% το 2022. Ο όγκος εργασιών ενισχύθηκε σε 5 από τους 8 υποκλάδους. Η παραπάνω μείωση προήλθε αποκλειστικά από την επίδοση του δείκτη τον Μάρτιο του 2023 (μείωση κατά 8,7% σε ετήσια βάση).

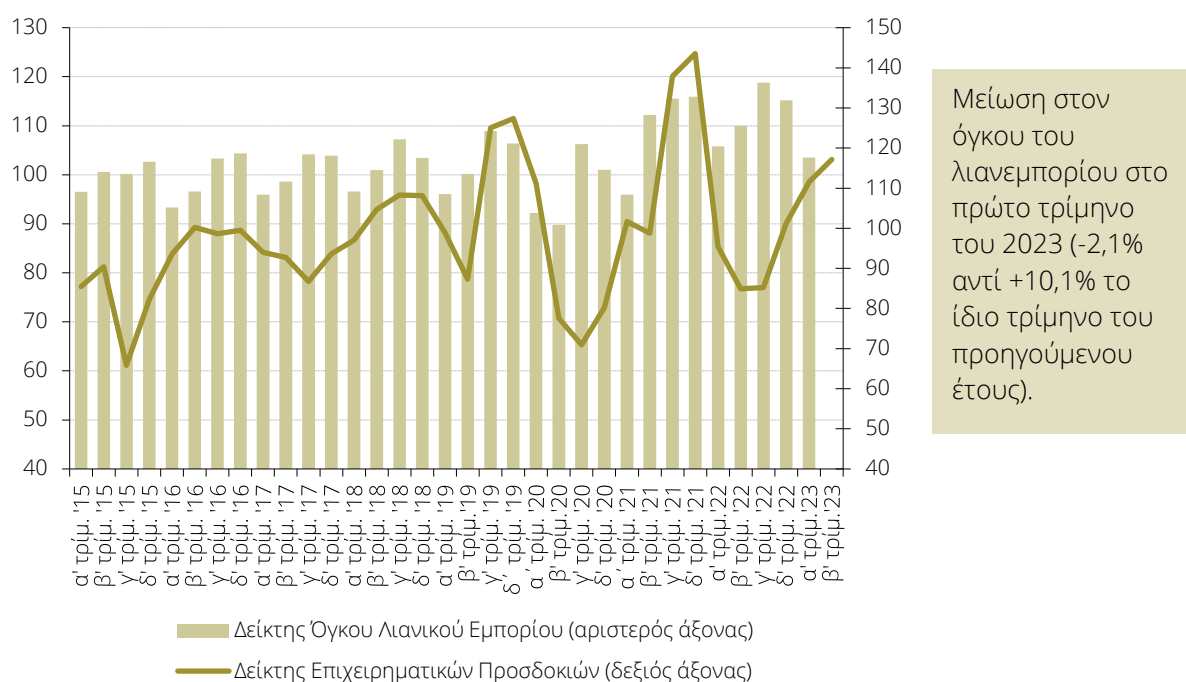
Η μεγαλύτερη άνοδος σημειώθηκε στα Έπιπλα και Ηλεκτρικά Είδη (21,6% σε συνέχεια της αύξησης 14,0% ένα έτος πριν), στα Πολυκαταστήματα (12,4% αντί 13,4% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2022) και στην Ένδυση/Υπόδηση (11,2% αντί 21,4% πέρυσι). Αύξηση στις πωλήσεις σημειώθηκε στα Βιβλία – Χαρτικά (6,0% αντί εντονότερης ανόδου 25,2%) και στα Τρόφιμα (1,3% αντί υποχώρησης 3,8%). Αντίθετα, μείωση του όγκου πωλήσεων καταγράφεται στα Μεγάλα Καταστήματα Τροφίμων (-6,9% σε συνέχεια κάμψης -1,7% ένα έτος πριν) αλλά και στα Καύσιμα (-3,5% αντί +14,8% πέρυσι).

Οι προσδοκίες στον κλάδο του Λιανικού εμπορίου στο πρώτο εξάμηνο του 2023 ανακάμπτουν σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2022, που επηρεάστηκε κυρίως από την αβεβαιότητα του Ρωσικού πολέμου στην Ουκρανία. Ο σχετικός σωρευτικός δείκτης ενισχύθηκε κατά 23,0 μονάδες αντί μείωσης κατά 0,7 μονάδες στο πρώτο εξάμηνο του 2022.

Σε επίπεδο δραστηριοτήτων, οι προσδοκίες βελτιώθηκαν σε όλους τους υποκλάδους του Λιανικού Εμπορίου. Αναλυτικότερα, η μεγαλύτερη αύξηση καταγράφηκε στα Τρόφιμα-Ποτά (42,7 μονάδες αντί μείωσης κατά 23,7 μονάδες την αντίστοιχη περίοδο του 2022), στα Υφάσματα – Ένδυση (αύξηση 26,1 μονάδες σε συνέχεια ανόδου 18,0 μονάδες πέρυσι) και στα Οχήματα (19,4 αντί -4,9 μονάδες ένα έτος πριν). Ακολούθησαν τα Πολυκαταστήματα (16,1 αντί 24,5 μονάδες το α' εξάμηνο του 2022) και τα Είδη Οικιακού Εξοπλισμού (βελτίωση 11,6 μονάδες, όμοιας με αυτή της αντίστοιχης περιόδου του 2022).

Διάγραμμα 3.6

Δείκτης Όγκου Λιανικού Εμπορίου (2010=100) και Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών Λιανικού Εμπορίου (1996-2006=100)

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ, IOBE

Πίνακας 3.3

Μεταβολές του Δείκτη Όγκου στο Λιανικό Εμπόριο

Κατηγορίες καταστημάτων λιανικού εμπορίου	Δείκτης Όγκου (2010=100)				
	α' τρίμ. 2021	α' τρίμ. 2022	α' τρίμ. 2023	Μεταβολή 2022/2021	Μεταβολή 2023/2022
Γενικός Δείκτης	96,0	105,8	103,5	10,2%	-2,1%
Γενικός Δείκτης (εκτός καυσίμων και λιπαντικών αυτοκινήτων)	99,8	107,0	105,8	10,5%	-1,1%
Επιμέρους Κατηγορίες Καταστημάτων					
Μεγάλα καταστήματα τροφίμων	109,4	107,5	100,1	-1,7%	-6,9%
Πολυκαταστήματα	77,7	88,2	99,1	13,4%	12,4%
Καύσιμα και Λιπαντικά Αυτοκινήτων	76,5	87,9	84,8	14,8%	-3,5%
Τρόφιμα-Ποτά-Καπνός	76,7	73,8	74,8	-3,8%	1,3%
Φαρμακευτικά-Καλλυντικά	123,4	149,3	141,2	21,0%	-5,4%
Ένδυση-Υπόδηση	79,5	96,5	107,4	21,4%	11,2%
Έπιπλα-Ηλεκτρικά Είδη-Οικιακός Εξοπλισμός	104,9	119,6	145,4	14,0%	21,6%
Βιβλία-Χαρτικά-Λοιπά είδη δώρων	112,6	141,0	149,4	25,2%	6,0%

Ειδικότερα, ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών για τα Αυτοκίνητα – Οχήματα ενισχύθηκε σημαντικά στο δεύτερο τρίμηνο του 2023, με άνοδο 29,2% σε σύγκριση με πέρυσι και διαμορφώθηκε στις 127,7 μονάδες, ενώ όλα τα επιμέρους ισοζύγια βελτιώθηκαν. Το ισοζύγιο των τρεχουσών πωλήσεων επανήλθε σε ισχυρό θετικό πρόσημο, προσεγγίζοντας τις 37 μονάδες, έναντι -45 μονάδων το β' τρίμηνο του 2022, με άνοδο των εκτιμήσεων για βελτιωμένες πωλήσεις. Τα αποθέματα καταγράφουν ενδείξεις σταθεροποίησης, το οποίο θεωρείται θετικό αποτέλεσμα έπειτα από τις αναταράξεις στις εφοδιαστικές αλυσίδες του προηγούμενου χρονικού διαστήματος. Στις προσδοκίες πωλήσεων οι εκτιμήσεις βελτιώθηκαν και το ισοζύγιο διαμορφώθηκε στις 32 μονάδες, έναντι -5 μονάδων το β' τρίμηνο του 2022, με διπλασιασμό όσων αναμένουν αυξημένες πωλήσεις στο επόμενο χρονικό διάστημα. Η απασχόληση φαίνεται να σταθεροποιείται, ενώ στο σκέλος των τιμών μειώνεται σημαντικά το ποσοστό όσων αναμένουν αυξήσεις και ενισχύονται οι σταθεροποιητικές τάσεις.

Πίνακας 3.4

Κλαδικοί Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών στο Λιανικό Εμπόριο (1996-2006=100)

	Ιαν. - Ιούν. 2021	Ιαν. - Ιούν. 2022	Ιαν. - Ιούν. 2023	Μεταβ. 2022/2021	Μεταβ. 2023/2022
Τρόφιμα-Ποτά-Καπνός	82,5	58,8	101,5	-23,7	42,7
Υφάσματα-Ένδυση-Υπόδηση	64,8	82,8	108,9	18,0	26,1
Είδη Οικιακού Εξοπλισμού	86,3	98,0	109,6	11,7	11,6
Οχήματα-Ανταλλακτικά	111,7	106,8	126,2	-4,9	19,4
Πολυκαταστήματα	66,1	90,6	106,7	24,5	16,1
Σύνολο Λιανικού Εμπορίου	94,0	93,3	116,3	-0,7	23,0

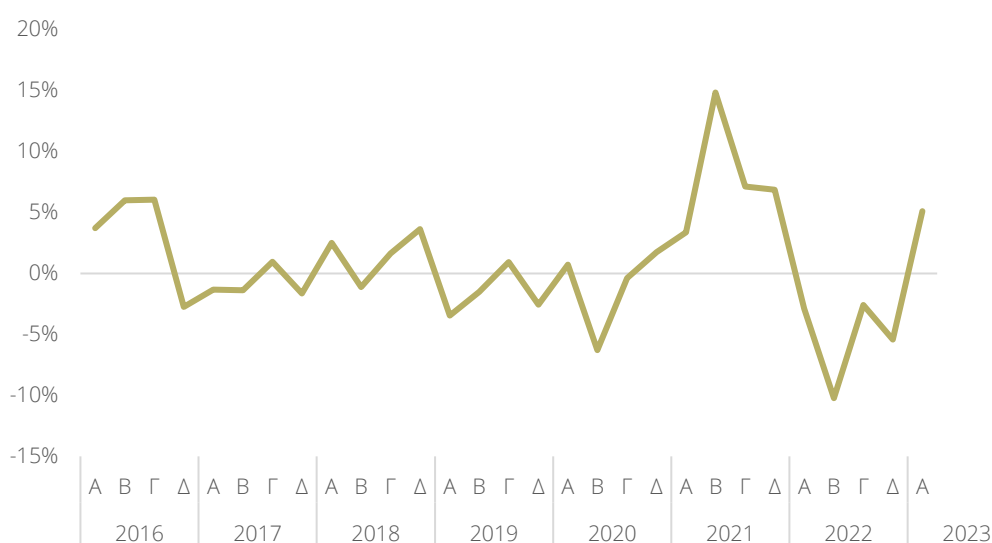
Πηγή: IOBE

Χονδρικό εμπόριο

Στο πρώτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους, ο δείκτης κύκλου όγκου εργασιών στο Χονδρικό εμπόριο αυξήθηκε 5,1%, όταν ένα έτος νωρίτερα περιοριζόταν κατά 2,9%. Επιπλέον, ο δείκτης κύκλου εργασιών, ο οποίος ενσωματώνει και την επίδραση των τιμών, αυξήθηκε την ίδια περίοδο κατά 6,8%, όταν την αντίστοιχη περίοδο του 2022 ενισχυόταν 21,9%. Συνδυάζοντας τους παραπάνω δείκτες διαφαίνεται μια ήπια αποκλιμάκωση των τιμών.

Διάγραμμα 3.7

Εξέλιξη του Δείκτη Όγκου Εργασιών στο Χονδρικό Εμπόριο

Αύξηση του όγκου πωλήσεων στο Χονδρικό Εμπόριο κατά 5,1% στο α' τρίμηνο.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Υπηρεσίες

Κατά το πρώτο τρίμηνο του 2023, ο κύκλος εργασιών στις υπηρεσίες υποχώρησε σε δύο από τους δεκατρείς κλάδους σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2022.

Η μεγαλύτερη αύξηση σημειώθηκε στις υπηρεσίες Επεξεργασίας Δεδομένων και Παροχής Πληροφόρησης (+38,5% αντί ηπιότερης αύξησης κατά 1,5% ένα έτος πριν), ενώ ακολούθησαν οι υπηρεσίες άλλων Επιστημονικών Δραστηριοτήτων (+35,2% αντί πτώσης κατά 3,5% πέρυσι), οι Υπηρεσίες Πληροφορικής (28,1% αντί -2,0% το πρώτο τρίμηνο του 2022) και οι υπηρεσίες Αρχιτεκτόνων και Μηχανικών (25,4 αντί -7,9 ένα έτος νωρίτερα). Έπονται σε απόσταση ως προς την ετήσια τάση, οι υπηρεσίες σχετικά με την Παροχή Προστασίας (16,9% αντί +4,6% πέρυσι) και οι υπηρεσίες παροχής υπηρεσιών σε Κτήρια (13,9% αντί 20,7% το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2022). Μικρότερη αύξηση στον κύκλο εργασιών σημείωσαν οι Εκδοτικές Δραστηριότητες αντισταθμίζοντας τις περσινές απώλειες (7,4% αντί -6,2% ένα έτος πριν) και οι υπηρεσίες Τηλεπικοινωνιών (3,2% αντί -1,1% πέρυσι). Στον αντίποδα, μείωση του κύκλου εργασιών σε σχέση με πρώτο τρίμηνο του 2023 καταγράφεται στις υπηρεσίες Υποστήριξης προς τις Επιχειρήσεις (-4,0% σε συνέχεια κάμψης 10,9% το πρώτο τρίμηνο του 2022) και στις υπηρεσίες Ταχυμεταφορών (-0,1% αντί -9,5% ένα έτος πριν).

Σύμφωνα με τις πρόσφατες τάσεις στους πρόδρομους δείκτες από τις έρευνες οικονομικής συγκυρίας του IOBE, των οποίων οι τιμές αφορούν στο πρώτο εξάμηνο του 2023, οι προσδοκίες υποχώρησαν στους τρεις από τους τέσσερις εξεταζόμενους κλάδους των Υπηρεσιών. Ο γενικός δείκτης του τομέα περιορίσθηκε κατά 1,6 μονάδες αντί σημαντικής αύξησης κατά 21,7 μονάδων την αντίστοιχη περίοδο του 2022.

Αναλυτικότερα, οι προσδοκίες μειώνονται κατά 7,6 μονάδες στις διάφορες υπηρεσίες προς τις επιχειρήσεις (αντί αύξησης κατά 24,1 μονάδες ένα έτος πριν), στην Πληροφορική (-2,6 μονάδες αντί +9,9 ένα έτος νωρίτερα), και στους Χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς (-0,2 μονάδες σε συνέχεια μείωσης κατά 7,9 μονάδες την αντίστοιχη περίοδο του 2022). Αντίθετα, μεγαλύτερη αισιοδοξία διαφαίνεται στα Ξενοδοχεία – Εστιατόρια – Τουριστικά γραφεία, με τις προσδοκίες να ενισχύονται κατά 6,8 μονάδες (αντί εντονότερης βελτίωσης ένα έτος νωρίτερα, +42,5 μονάδες).

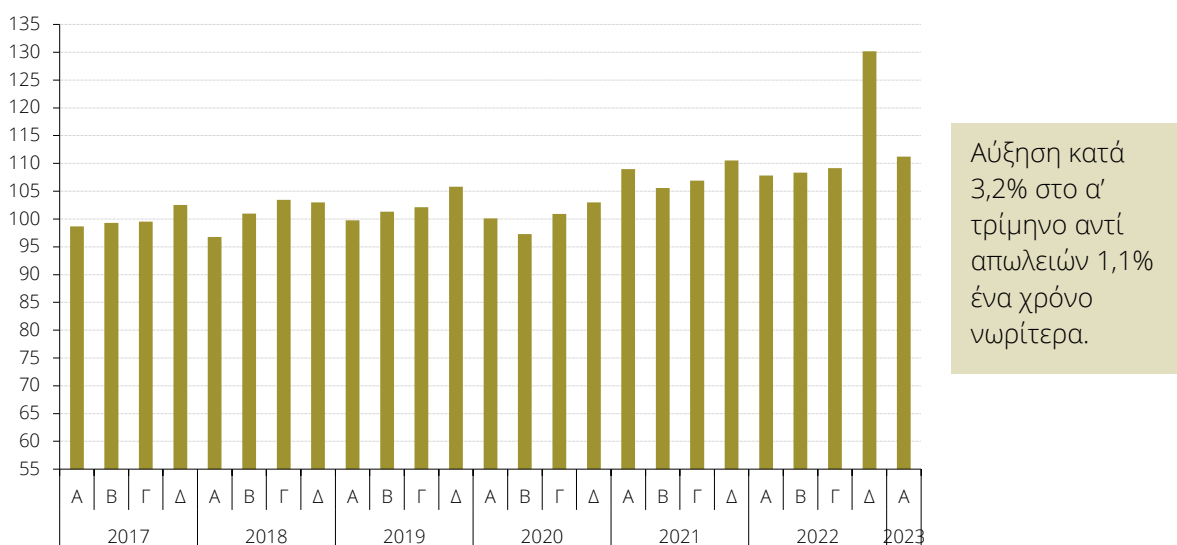
Πίνακας 3.5

Κλαδικοί Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών στις Υπηρεσίες (2000-2010=100)

	Ιαν. - Ιούν. 2021	Ιαν. - Ιούν. 2022	Ιαν. - Ιούν. 2023	Μεταβ. 2021/2020	Μεταβ. 2022/2021
Ξενοδοχεία - Εστιατόρια - Τουριστικά Γραφεία	78,8	121,3	128,1	42,5	6,8
Χρηματοπιστωτικοί Οργανισμοί	119,5	111,6	111,4	-7,9	-0,2
Διάφορες Υπηρεσίες προς Επιχειρήσεις	89,9	114	106,4	24,1	-7,6
Πληροφορική	93,8	103,7	101,1	9,9	-2,6
Σύνολο Υπηρεσιών	85,1	106,8	105,2	21,7	-1,6

Διάγραμμα 3.8

Εξέλιξη Δείκτη Κύκλου Εργασιών στον κλάδο Υπηρεσιών Τηλεπικοινωνιών (κλάδος 61)

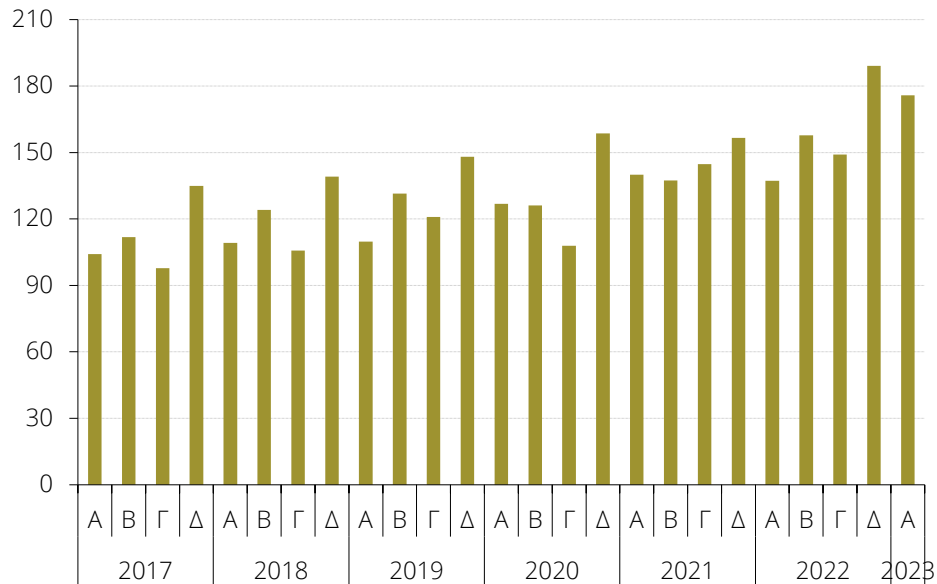

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 3.9

Εξέλιξη Δείκτη Κύκλου Εργασιών στον Κλάδο Υπηρεσιών Πληροφορικής (κλάδος 62)

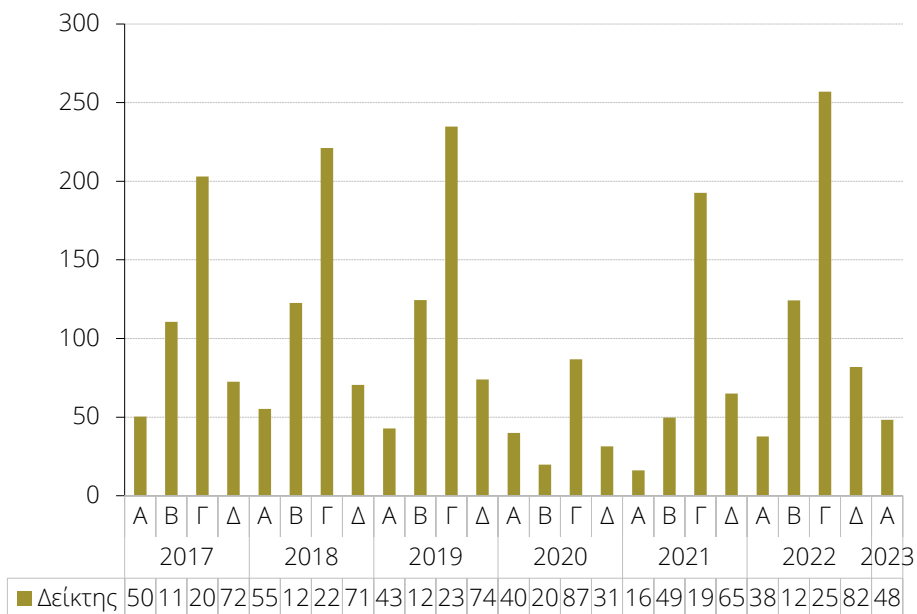

Έντονη
αύξηση κατά
28,2% αντί
απωλειών
2,0% το 2022

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 3.10

Εξέλιξη του δείκτη Κύκλου Εργασιών στον κλάδο Τουρισμού (Δραστηριότητες Υπηρεσιών Παροχής Καταλύματος και Εστίασης) (Κλάδοι 55 & 56)

Ενισχυμένος σε
ετήσια βάση ο
τουρισμός κατά το
πρώτο τρίμηνο του
2023 κατά περίπου
27,8% σε συνέχεια
θετικής πορείας
που έχει ξεκινήσει
μετά την πανδημία.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

3.3 Εξωτερικό Ισοζύγιο

A. Ανάλυση εξαγωγών και εισαγωγών από εθνικούς λογαριασμούς

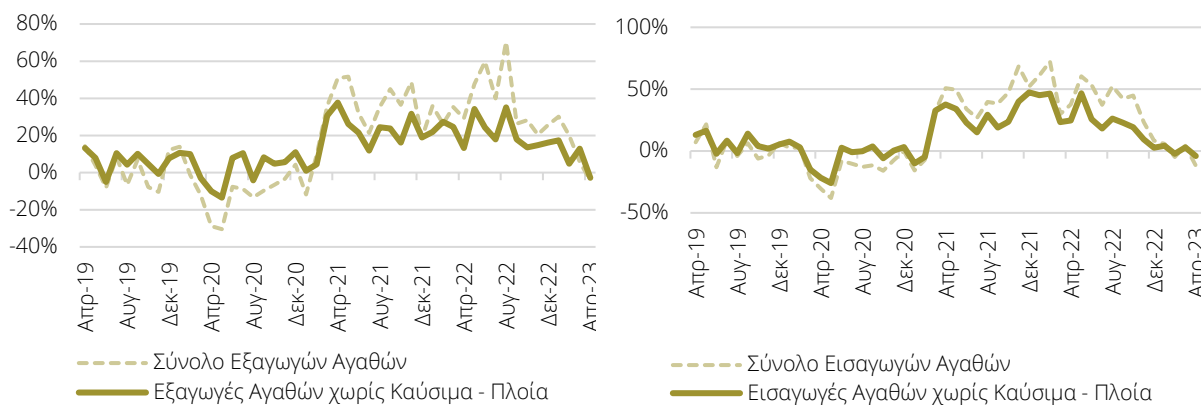
- Αύξηση εξαγωγών προϊόντων σε ονομαστικούς όρους το πρώτο τετράμηνο του 2023, με ρυθμό 12,1% και υποχώρηση των εισαγωγών με ρυθμό 1,8%. Ηπιότερη, άνοδος των εξαγωγών εξαιρουμένων των πετρελαιοειδών (+8,0%).
- Άνοδος στις κατηγορίες προϊόντων για Καύσιμα, Βιομηχανικά προϊόντα και Αγροτικά προϊόντα και μείωση για Πρώτες ύλες και Είδη & Συναλλαγές μη Ταξινομημένα σε Κατηγορίες.
- Υποχώρηση των εισαγωγών το διάστημα Ιανουάριος-Απρίλιος 2023, κατά 1,8% σε τρέχουσες τιμές, καθώς διαμορφώθηκαν σε €27,0 δισεκ., από €27,5 δισεκ. ένα έτος νωρίτερα.
- Μείωση ελλείμματος εμπορικού ισοζυγίου σε σχέση με το 2022 κατά 20,6%, σε €9,3 δισεκ.
- Άνοδος της ζήτησης από τις χώρες της Ευρωζώνης (+17,4% ή +€1,5 δισεκ.), της Μ. Ανατολής & Β. Αφρικής (+3,0% ή €68,4 εκατ.) και από τις χώρες της Ασίας (+46,3% ή €249,9 εκατ.).

Οι εξαγωγές αγαθών διαμορφώθηκαν την περίοδο Ιανουαρίου-Απριλίου 2023 στα €17,7 δισεκ., έναντι €15,8 δισεκ. πριν ένα χρόνο, σημειώνοντας αύξηση 12,1%, σε τρέχουσες τιμές. Εξαιρουμένων των εξαγωγών πετρελαιοειδών-πλοίων, οι υπόλοιπες εξαγωγές αυξήθηκαν κατά 8,0%, στα €11,9 δισεκ., από €11,0 δισεκ. το 2022. Οι εισαγωγές αγαθών κατέγραψαν υποχώρηση το πρώτο τετράμηνο του 2023, κατά 1,8% σε τρέχουσες τιμές, και διαμορφώθηκαν σε €27,0 δισεκ., από €27,5 δισεκ. ένα χρόνο νωρίτερα. Εξαιρουμένων των εισαγωγών πετρελαιοειδών-πλοίων, οι υπόλοιπες εισαγωγές αυξήθηκαν κατά 0,2%, στα €19,3 δισεκ., από €19,2 δισεκ. το 2022. Ως αποτέλεσμα των παραπάνω τάσεων στις βασικές συνιστώσες του εξωτερικού ισοζυγίου προϊόντων, το εμπορικό έλλειμμα διαμορφώθηκε €2,4 δισεκ. χαμηλότερα από ότι το 2022 (-20,6%), στα €9,3 δισεκ., από €11,7 δισεκ. Ακολούθως, η αξία των εξαγωγών προϊόντων της ελληνικής οικονομίας το πρώτο τετράμηνο του 2023 αντιστοιχούσε στο 65,5% των εισαγωγών της, ενώ ένα έτος νωρίτερα έφθανε το 57,4%.

Αναλυτικά, οι εξαγωγές στα Αγροτικά Προϊόντα ενισχύθηκαν κατά 28,4% σε τρέχουσες τιμές την περίοδο Ιανουαρίου - Απριλίου 2023, στα €3,6 δισεκ., από €2,8 δισεκ. το 2022. Στις εξαγωγές Καυσίμων σημειώθηκε ονομαστική αύξηση, κατά 17,2%, με αποτέλεσμα να διαμορφωθούν στα €5,7 δισεκ., από €4,9 δισεκ. το 2022. Οι εξαγωγές των δύο συγκεκριμένων κατηγοριών αντιστοιχούν φέτος στο 52,6% της αξίας των εγχώριων εξαγωγών προϊόντων, από 48,6% ένα χρόνο νωρίτερα. Οι εξαγωγές Βιομηχανικών Προϊόντων ήταν ενισχυμένες το πρώτο τετράμηνο του 2023 (+6,7%), με την αξία τους να αγγίζει τα €7,7 δισεκ., από €7,2 δισεκ. το 2022. Αυτή η εξέλιξη προήλθε κυρίως από την άνοδο που σημειώθηκε στις εξαγωγές για Χημικά προϊόντα και συναφή, κατά 9,7%, με αποτέλεσμα από €2,0 δισεκ. να φτάσουν τα €2,2 δισεκ. Επίσης, αύξηση εξαγωγών παρουσίασαν τα Μηχανήματα και Υλικό Μεταφορών, κατά 10,9%, στα €1,7 δισεκ. από €1,5 δισεκ., ενώ παράλληλα, αυξήθηκαν οι εξαγωγές στα Διάφορα Βιομηχανικά Είδη (+15,7%, στα €1,2 δισεκ.). Αντίθετα, υποχώρηση της διεθνούς ζήτησης σημειώθηκε για τα Βιομηχανικά Είδη Ταξινομημένα κατά Πρώτη Ύλη, κατά 1,5%, με την αξία τους να διαμορφώνεται στα €2,6 δισεκ.

Διάγραμμα 3.11

Συνολικές εξαγωγές-εισαγωγές προϊόντων και εξαγωγές-εισαγωγές προϊόντων χωρίς καύσιμα-πλοία (τρέχουσες τιμές)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία: IOBE

Οι εξαγωγές εκτός πετρελαιοειδών – πλοίων διαμορφώθηκαν την περίοδο Ιανουαρίου-Απριλίου 2023 στα €11,9 δισεκ., 8,0% υψηλότερα από το 2022. Οι εισαγωγές εκτός πετρελαιοειδών – πλοίων διαμορφώθηκαν την ίδια περίοδο στα €19,3 δισεκ., 0,2% υψηλότερα από το 2022.

Τέλος, μειώθηκαν και οι εξαγωγές Πρώτων Υλών κατά 2,9%, στα €648,6 εκατ., από €667,8 εκατ. ένα έτος νωρίτερα, ενώ σημαντική μείωση παρουσίασαν και οι εξαγωγές Ειδών και συναλλαγών μη ταξινομημένων κατά κατηγορίες, κατά 84,7%, από €227,3 εκατ. το 2022 στα €34,9 εκατ. το 2023.

Σε ότι αφορά τις τάσεις των εξαγωγών προϊόντων ανά γεωγραφική περιοχή, διευρύνθηκαν στο πρώτο τετράμηνο του 2023 προς τις χώρες της Ευρωζώνης, κατά 13,5%, προσεγγίζοντας τα €7,3 δισεκ., από €6,5 δισεκ. το ίδιο χρονικό διάστημα του 2022. Προς την ΕΕ συνολικά σημειώθηκε αύξηση 17,4% ή €1,5 δισεκ., με τις εξαγωγές προς αυτή την περιφέρεια να φθάνουν τα €10,2 δισεκ., από €8,7 δισεκ. ένα χρόνο νωρίτερα. Μεταξύ των χωρών της Ευρωζώνης που απορροφούν το μεγαλύτερο τμήμα των ελληνικών εξαγωγών, σημειώθηκε σημαντική διεύρυνσή τους προς την, Γαλλία κατά 30,1%, από €577,0 εκατ. σε €750,8 εκατ., και προς την Γερμανία, κατά 8,5%, από τα €1,1 δισεκ. σε €1,2 δισεκ. Σημαντική αύξηση παρουσίασαν οι εξαγωγές αγαθών προς το σημαντικότερο προορισμό, την Ιταλία, κατά 24,0%, με αποτέλεσμα να διαμορφωθούν σε €2,1 δισεκ. το 2023 από €1,7 δισεκ. το 2022.

Μεταξύ των υπόλοιπων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προς τις οποίες οι συνολικές εξαγωγές αυξήθηκαν κατά 28,3% ή €643,2 εκατ., φθάνοντας τα €2,9 δισεκ., η Βουλγαρία εξακολουθεί να αποτελεί τον κυριότερο εξαγωγικό προορισμό, με αύξηση των εκροών προϊόντων προς αυτή σε σχέση με το 2022 κατά 73,1% ή €617,7 εκατ. Ανοδικές και καθοδικές τάσεις σημειώθηκαν προς δύο άλλες χώρες οι οποίες απορροφούν σημαντικό μερίδιο των ελληνικών εξαγωγών, τη Ρουμανία (+8,5% ή €48,1 εκατ. στα €616,1 εκατ.) και την Πολωνία -10,6% ή €36,6 εκατ., στα €307,2 εκατ. αντίστοιχα.

Πίνακας 3.6

Εξαγωγές κατά μονοψήφια κατηγορία σε τρέχουσες τιμές, Ιανουάριος – Απρίλιος (εκατ. €)*

ΠΡΟΪΟΝ	ΑΞΙΑ		%ΜΕΤΑΒΟΛΗ	% ΣΥΝΘΕΣΗ	
	2023	2022	23/22	2023	2022
ΑΓΡΟΤΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	3.599,3	2.802,5	28,4%	20,4%	17,8%
Τρόφιμα και Ζώα Ζωντανά	2.466,9	2.205,2	11,9%	14,0%	14,0%
Ποτά και Καπνός	399,4	313,6	27,4%	2,3%	2,0%
Λάδια και Λίπη Ζωικής ή Φυτικής Προέλευσης	733,0	283,7	158,3%	4,1%	1,8%
ΠΡΩΤΕΣ ΥΛΕΣ	648,6	667,8	-2,9%	3,7%	4,2%
Πρώτες Ύλες μη Εδώδιμες εκτός από Καύσιμα	648,6	667,8	-2,9%	3,7%	4,2%
ΚΑΥΣΙΜΑ	5.699,6	4.863,8	17,2%	32,2%	30,8%
Ορυκτά. Καύσιμα. Λιπαντικά κ.λπ.	5.699,6	4.863,8	17,2%	32,2%	30,8%
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	7.694,5	7.212,8	6,7%	43,5%	45,7%
Χημικά Προϊόντα και Συναφή (μ.α.κ.)	2.204,7	2.009,3	9,7%	12,5%	12,7%
Βιομηχανικά Είδη Ταξινομημένα κατά Πρώτη Ύλη	2.611,0	2.652,0	-1,5%	14,8%	16,8%
Μηχανήματα και Υλικό Μεταφορών	1.702,9	1.534,9	10,9%	9,6%	9,7%
Διάφορα βιομηχανικά είδη	1.175,9	1.016,6	15,7%	6,7%	6,4%
ΛΟΙΠΑ	34,9	227,3	-84,7%	0,2%	1,4%
Είδη & Συναλλαγές μη Ταξινομημένα σε Κατηγορίες	34,9	227,3	-84,7%	0,2%	1,4%
ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ	17.676,9	15.774,2	12,1%	100,0%	100,0%

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Eurostat

Ενίσχυση της ζήτησης ελληνικών εξαγωγών σημειώθηκε και προς τις υπόλοιπες χώρες της Ευρώπης, κατά 4,1%, από €2,9 δισεκ. το 2022 σε €3,0 δισεκ. ένα χρόνο μετά. Αυτή εκδηλώθηκε πρωτίστως από την Τουρκία, προς την οποία οι εξαγωγές διευρύνθηκαν κατά 21,8%, από €661,3 εκατ. σε €805,7 εκατ., και δευτερευόντως από την Ουκρανία, με αύξηση κατά 482,2%, από τα €29,8 εκατ. το 2022 στα €173,6 εκατ. ένα χρόνο μετά.

Οι εξαγωγές προς τις χώρες της Βόρειας Αμερικής κινήθηκαν καθοδικά, κατά 1,0%, από €745,9 εκατ. το πρώτο τετράμηνο 2022 σε €738,5 εκατ. το 2023, κυρίως λόγω της υποχώρησης των εξαγωγών προς τις ΗΠΑ κατά 3,8%, από €634,8 εκατ. το 2022 σε €610,8 εκατ. το 2023. Αντιθέτως, αύξηση παρουσίασαν οι εξαγωγές προς τον Καναδά, κατά 4,8% ή 65,5 εκατ. και προς το Μεξικό (+32,5%).

Μείωση κατά 28,3% εμφάνισαν την περίοδο Ιανουαρίου-Απριλίου 2023 οι εξαγωγές προς τις αγορές των χωρών της Κεντρικής-Λατινικής Αμερικής, με την αξία τους να διαμορφώνεται στα €86,0 εκατ. από €119,9 εκατ. το 2022. Η μείωση των εξαγωγών προς τις χώρες της συγκεκριμένης περιοχής οφείλεται κυρίως στην υποχώρηση της ζήτησης ελληνικών προϊόντων από τον Παναμά, κατά 34,5%, που διαμόρφωσε την αξία τους στα €44,5 εκατ. από €68,0 εκατ. ένα χρόνο νωρίτερα. Υποχώρηση για τις εξαγωγές και προς την Βραζιλία (-14,2% ή -€2,2 εκατ.).

Οι εξαγωγές προς τις χώρες της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής επίσης παρουσίασαν άνοδο, κατά 3,0%, στα €2,33 δισεκ. από €2,26 δισεκ., κυρίως λόγω της κατακόρυφης αύξησης των εξαγωγών προς την Λιβύη (+73,9%), όπου οι εξαγωγές διαμορφώθηκαν το τετράμηνο Ιανουαρίου – Απριλίου 2023 στα €766,6 εκατ., έναντι €440,8 εκατ. ένα χρόνο νωρίτερα, αλλά και προς τον Λίβανο (+10,5%), όπου ενισχύθηκαν κατά €53,4 εκατ. το 2023 σε σχέση με το 2022 και άγγιξαν τα €562,3 εκατ. Προς δύο επίσης σημαντικούς εξαγωγικούς προορισμούς στη Μέση Ανατολή, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα οι εξαγωγές αυξήθηκαν κατά 25,5%, στα €142,2 εκατ., ενώ αντίθετα προς τη Σαουδική Αραβία οι εξαγωγές υποχώρησαν κατά 32,6%, στα €162,5 εκατ.

Ομοίως, κατακόρυφη άνοδος της ζήτησης των ελληνικών αγαθών σημειώθηκε προς τις χώρες της Ασίας, προς τις οποίες οι εξαγωγές αυξήθηκαν το τετράμηνο του 2023 κατά 46,3%, στα €790,1 εκατ. από €540,1 εκατ. το 2022. Αυτή η εξέλιξη οφείλεται κυρίως στην αύξηση των εξαγωγών κατά 115,1% προς την Νότια Κορέα, από €98,6 εκατ. το 2022 στα €212,2 εκατ. το 2023. Ομοίως, σημειώθηκε άνοδος της ζήτησης από την Κίνα (+16,4%, στα €129,9 εκατ. από €111,5 εκατ. το 2022).

Μειωμένη, κατά 17,4%, ήταν η ροή των εξαγωγών ελληνικών προϊόντων προς την Ωκεανία, με την αξία τους στο τετράμηνο του 2023 να διαμορφώνεται στα €71,1 εκατ. από €86,1 εκατ. ένα χρόνο νωρίτερα. Η μείωση προήλθε από την παρόμοια σε κατεύθυνση τάση προς την Αυστραλία, προς την οποία οι εξαγωγές μειωθήκαν με ρυθμό 12,5% και διαμορφώθηκαν στα €65,2 εκατ. από €74,6 εκατ. το προηγούμενο έτος. Ομοίως, μείωση σημειώθηκε και προς την Νέα Ζηλανδία (-49,1%).

Ανακεφαλαιώνοντας, η ενίσχυση των εξαγωγών προϊόντων της Ελλάδας την περίοδο Ιανουαρίου-Απριλίου 2023 κατά 12,1% σε τρέχουσες τιμές, προήλθε από την αύξηση των πετρελαιοειδών (+17,2%), των βιομηχανικών προϊόντων (+6,7%) και των αγροτικών προϊόντων (+28,4%). Η μεγάλη αύξηση της αξίας των ελληνικών εξαγωγών οφείλεται στις αυξημένες τιμές πώλησης των αγαθών, λόγω των ανατιμήσεων σε παγκόσμιο επίπεδο, με τις πέντε πρώτες χώρες με την μεγαλύτερη ζήτηση των ελληνικών προϊόντων να είναι η Ιταλία, η Βουλγαρία, η Γερμανία, η Κύπρος και η Τουρκία. Από την άλλη πλευρά, οι εισαγωγές υποχώρησαν μειώνοντας το έλλειμμα στο εμπορικό ισοζύγιο στα €9,3 δισεκ. (-20,6%). Οι πέντε χώρες με τον μεγαλύτερο μερίδιο εισαγωγών προϊόντων για το 2022 είναι η Γερμανία, η Κίνα, η Ιταλία, η Ολλανδία και το Ιράκ. Παρά την δύσκολη και αρνητική συγκυρία των οικονομικών συνθηκών σε διεθνές επίπεδο, οι ελληνικές εξαγωγές κατέγραψαν θετικές επιδόσεις και ενθαρρυντικά μηνύματα για ανάλογη συνέχεια.

Πίνακας 3.7

Εξαγωγές ανά προορισμό, Ιανουάριος-Απρίλιος 2023 (εκατ. €)*

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΝΩΣΕΙΣ-ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΕΞΑΓΩΓΕΣ		% ΜΕΤΑΒΟΛΗ
	2023	2022	
Ε.Ε. (27)	10.246,8	8.731,1	17,4%
Ευρωζώνη	7.328,5	6.456,0	13,5%
G7	3.297,2	3.091,0	6,7%
Βόρεια Αμερική	738,5	745,9	-1,0%
Χώρες BRICS	264,1	263,6	0,2%
Μ.Ανατολή & Β.Αφρική	2.327,5	2.259,1	3,0%
Ωκεανία	71,1	86,1	-17,4%
Κεντρική-Λατινική Αμερική	86,0	119,9	-28,3%
Ασία	790,1	540,1	46,3%

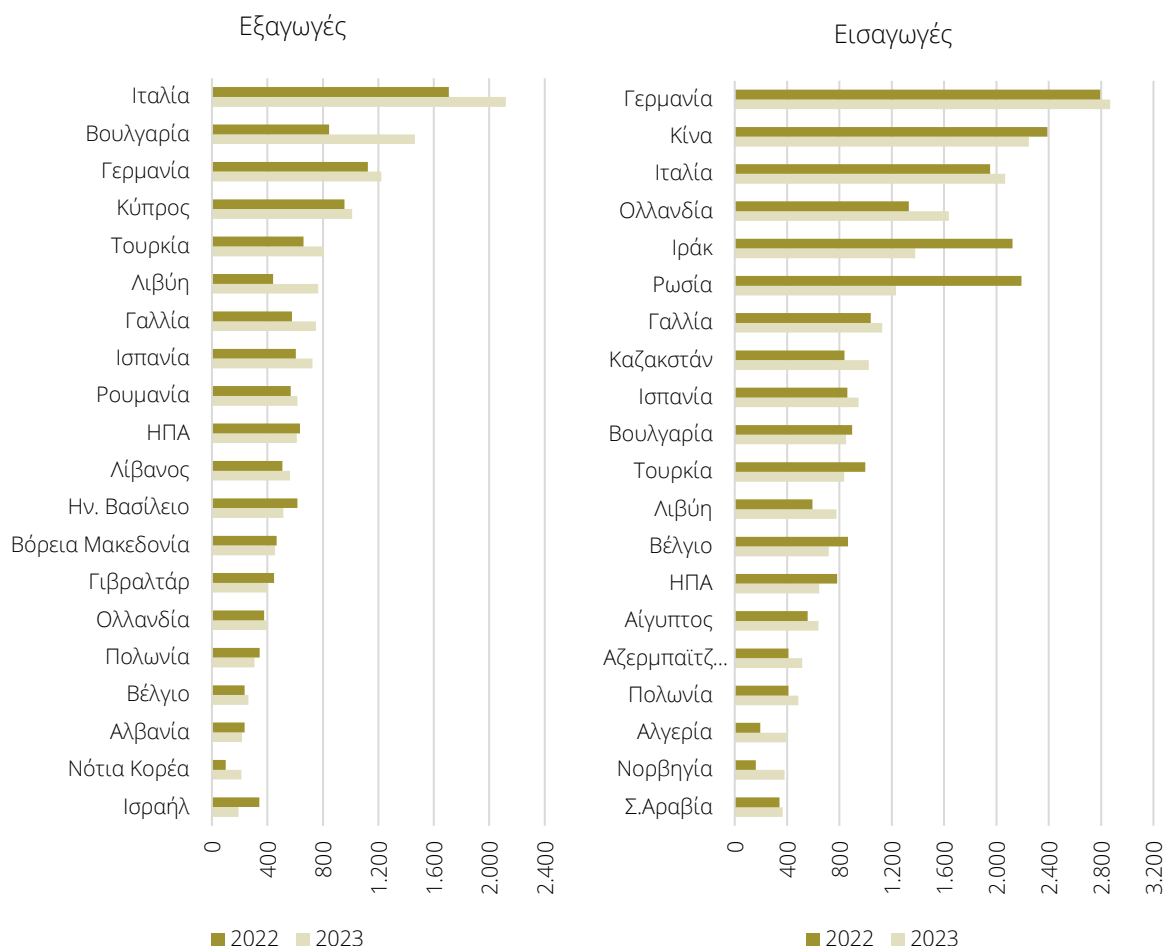
* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Eurostat

Διάγραμμα 3.12

Χώρες με το μεγαλύτερο μερίδιο στις ελληνικές εξαγωγές-εισαγωγές προϊόντων, Ιανουάριος – Απρίλιος 2023 (εκατ. €, τρέχουσες τιμές)

Πηγή: Eurostat. Επεξεργασία: IOBE

Μεγαλύτερη ετήσια ονομαστική αύξηση εξαγωγών προϊόντων το πρώτο τετράμηνο του 2023 σε απόλυτους όρους προς την Βουλγαρία (+€617,7 εκατ.). Μεγαλύτερη πτώση προς την Τυνησία (-€163,9 εκατ.). Το μερίδιο της Ιταλίας στις εξαγωγές παραμένει το μεγαλύτερο. Μεγαλύτερη αύξηση εισαγωγών το ίδιο διάστημα του 2023 σε απόλυτους όρους από την Ολλανδία (+€306,0 δισεκ.), μεγαλύτερη μείωση από την Ρωσία (-€958,5 εκατ.).

Β. Ισοζύγιο πληρωμών

- Στο πρώτο 4μηνο του 2023, το Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (ΙΤΣ) εμφάνισε μειωμένο έλλειμμα σε σύγκριση με το 2022, στα €5,6 δισεκ., έναντι €8,6 δισεκ.
- Σημαντική διόρθωση του ελλείμματος στο ισοζύγιο αγαθών και αύξηση στο πλεόνασμα του ισοζυγίου δευτερογενών εισοδημάτων.

Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών

Ιανουάριος – Απρίλιος 2023

Στο πρώτο 4μηνο του 2023, το Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (ΙΤΣ) εμφάνισε έλλειμμα €5,6 δισεκ., μειωμένο σε σύγκριση με το 2022 (€8,6 δισεκ.). Η διόρθωση προήλθε από τη σημαντική μείωση του ελλείμματος στο ισοζύγιο αγαθών και την αύξηση του πλεονάσματος στο ισοζύγιο δευτερογενών εισοδημάτων, ενώ αντίστροφα επενέργησε το μειωμένο πλεόνασμα στο ισοζύγιο πρωτογενών εισοδημάτων, με το ισοζύγιο υπηρεσιών να παραμένει σχεδόν αμετάβλητο.

Αναλυτικά, το έλλειμμα του Ισοζυγίου Αγαθών διαμορφώθηκε στα €9,6 δισεκ. στο διάστημα Ιανουαρίου-Απριλίου του 2023, μειωμένο κατά €2,4 δισεκ. σε σύγκριση με το 2022, παραμένοντας όμως υψηλότερα από το επίπεδο ελλείμματος του 2021 (€7,0 δισεκ.). Οι εξαγωγές αυξήθηκαν στα €17,3 δισεκ., (€1,9 δισεκ.)¹⁰, με τις εξαγωγές λοιπών αγαθών να αυξάνονται κατά €876 εκατ. και των καυσίμων κατά €932 εκατ. Οι εισαγωγές αγαθών περιορίστηκαν στα €27,0 δισεκ. (-€578 εκατ.), κυρίως λόγω της μείωσης των εισαγωγών καυσίμων κατά €513 εκατ., ενώ στα λοιπά αγαθά η μείωση ήταν περιορισμένη (€91 εκατ.). Τα καύσιμα καλύπτουν πάνω από το 50% των αυξήσεων στις εξαγωγές, και το 90% της πτώσης των εισαγωγών. Το έλλειμμα του Ισοζυγίου Αγαθών χωρίς καύσιμα και πλοία διαμορφώθηκε το 2023 στα €7,5 δισεκ., μειωμένο κατά €967 εκατ.

Το πλεόνασμα στο Ισοζύγιο Υπηρεσιών παρέμεινε σχεδόν ίδιο το πρώτο τετράμηνο του 2023, με οριακή άνοδο, στο €1,8 δισεκ. Οι συνολικές εισπράξεις από Υπηρεσίες διαμορφώθηκαν στα €10,5 δισεκ., αυξημένες κατά €453 εκατ. σε σύγκριση με το 2022, ενώ οι πληρωμές ανήλθαν στα €8,7 δισεκ., με αύξηση κατά €437 εκατ. Οι εισπράξεις από ταξιδιωτικές υπηρεσίες ενισχύθηκαν σημαντικά στο πρώτο 4μηνο κατά 38% και διαμορφώθηκαν σε €1,5 δισεκ., στο υψηλότερο καταγεγραμμένο επίπεδο για το πρώτο 4μηνο, με αύξηση κατά €412 εκατ. σε σύγκριση με το 2022. Οι μεταφορικές υπηρεσίες διαμορφώθηκαν στα €6,7 δισεκ., με πτώση κατά €335 εκατ., σε σύγκριση με το 2022, ενώ οι εισπράξεις από λοιπές υπηρεσίες έφτασαν τα €2,3 δισεκ., με αύξηση κατά €377 εκατ. Οι πληρωμές για ταξιδιωτικές υπηρεσίες αυξήθηκαν στα €763 εκατ. (+€260 εκατ.), οι πληρωμές για μεταφορικές υπηρεσίες ενισχύθηκαν κατά 2%, στα €5,8 δισεκ, ενώ οι πληρωμές λοιπών υπηρεσιών έφτασαν τα €2,1 δισεκ., με αύξηση κατά 5%.

Το πλεόνασμα στο Ισοζύγιο Πρωτογενών Εισοδημάτων μειώθηκε στα €346 εκατ. στο πρώτο 4μηνο του 2023, έναντι €1,1 δισεκ. το 2022. Οι εισπράξεις ενισχύθηκαν στα €3,5 δισεκ., με αύξηση κατά 33%, και οι πληρωμές διπλασιάστηκαν στα €3,2 δισεκ.

Το πλεόνασμα στο Ισοζύγιο Δευτερογενών Εισοδημάτων επεκτάθηκε σημαντικά το 2023, στα €1,8 δισεκ., έναντι €564 εκατ. το 2022, λόγω της εκταμίευσης της δεύτερης δόσης από το Μηχανισμό Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (Recovery and Resilience Facility - RRF) τον Ιανουάριο. Έτσι, οι

¹⁰ Τα ποσά σε παρένθεση εκφράζουν την απόλυτη μεταβολή σε σχέση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του προηγούμενου έτους, σε τρέχουσες τιμές, εκτός αν αναφέρεται διαφορετικά.

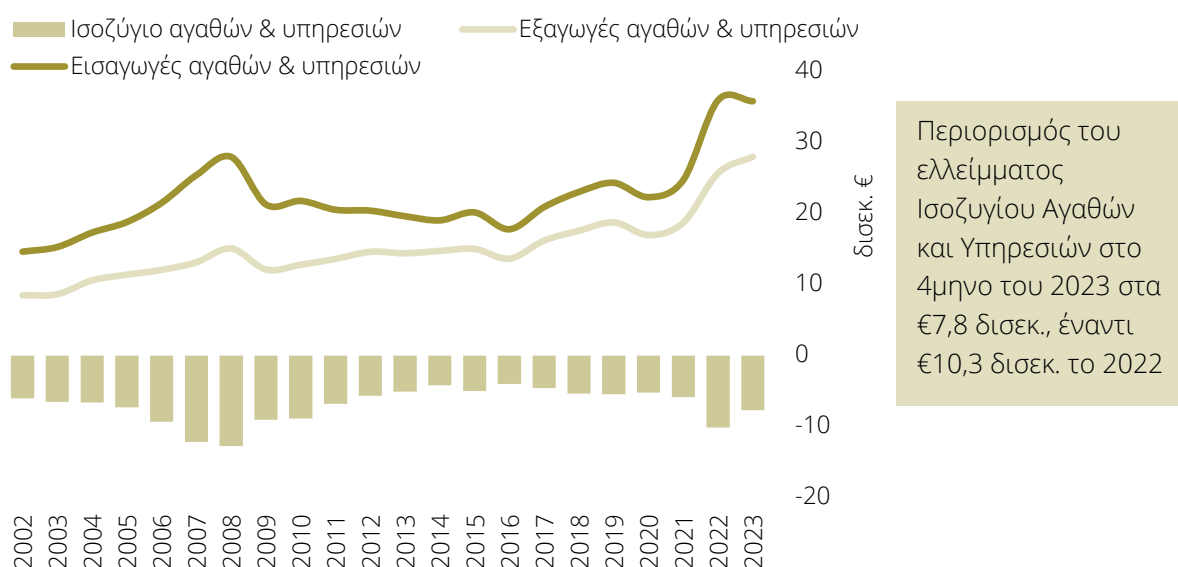
εισπράξεις ενισχύθηκαν στα €3,1 δισεκ. (€1,2 δισεκ.), ενώ οι πληρωμές μειώθηκαν στα €1,3 δισεκ. (-€90 εκατ.).

Ισοζύγιο Κεφαλαίων

Το πλεόνασμα του Ισοζυγίου Κεφαλαίων¹¹ συρρικνώθηκε στα €1,9 δισεκ. στο πρώτο διάστημα του 2023, έναντι €913 εκατ. το 2022, με αύξηση εισπράξεων στα €2,0 δισεκ., και μείωση πληρωμών στα €62 εκατ. Τέλος, το Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών και Κεφαλαίων, που αντανάκλα τη σχέση δανειστή ή δανειζόμενου μιας οικονομίας με το εξωτερικό, ήταν ελλειμματικό, στα €3,7 δισεκ., έναντι €7,7 δισεκ. το 2022.

Διάγραμμα 3.13

Εισαγωγές-Εξαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών (Ιανουάριος – Απρίλιος), 2002-2023

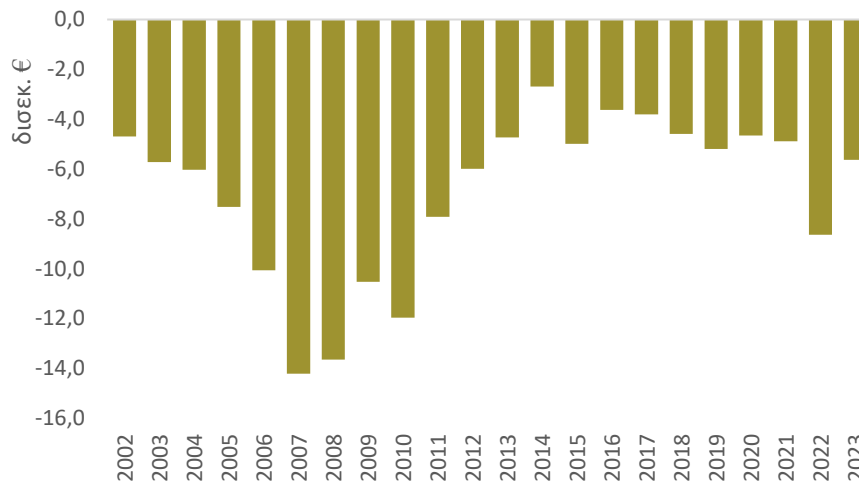

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος - Επεξεργασία στοιχείων IOBE

¹¹ Το ισοζύγιο κεφαλαίων απεικονίζει τις μεταβιβάσεις κεφαλαίου, δηλαδή τις μονομερείς εισπράξεις και πληρωμές μεταξύ κατοίκων και μη κατοίκων που συνδέονται με επενδύσεις παγίου κεφαλαίου. Οι μεταβιβάσεις κεφαλαίου περιλαμβάνουν κυρίως ένα μέρος των μεταβιβάσεων (εισπράξεων) από τον κοινοτικό προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Γενική Κυβέρνηση (απολήψεις από τα διαρθρωτικά ταμεία – πλην του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου – και το Ταμείο Συνοχής βάσει των ΚΠΣ).

Διάγραμμα 3.14

Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (Ιανουάριος – Απρίλιος), 2002-2023

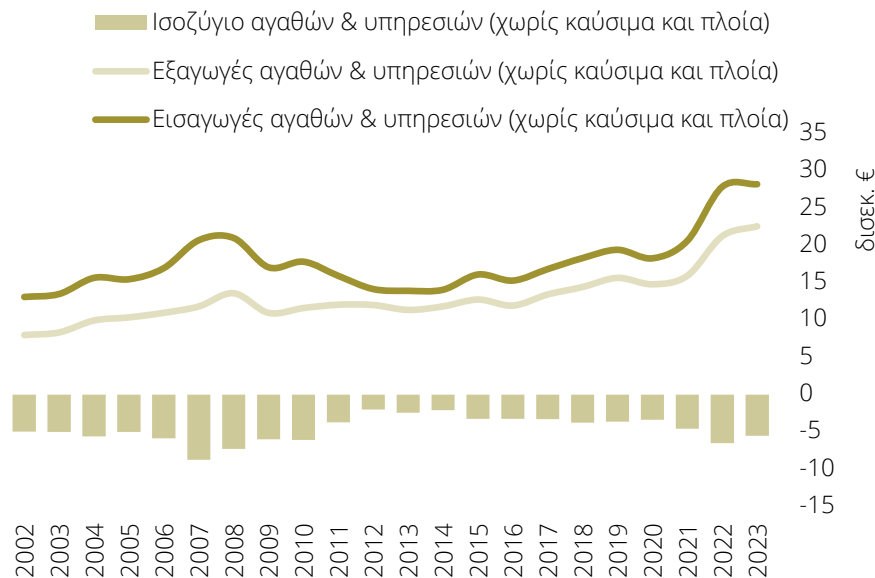

Στα €5,6 δισεκ. το έλλειμμα του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών στο πρώτο 4μηνο του 2023, έναντι €8,6 δισεκ. το 2022

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος - Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Διάγραμμα 3.15

Εισαγωγές-Εξαγωγές αγαθών & υπηρεσιών χωρίς καύσιμα και πλοία (Ιανουάριος – Απρίλιος), 2002-2023

Συρρίκνωση του ελλείμματος στο ισοζύγιο Αγαθών και Υπηρεσιών χωρίς καύσιμα και πλοία στα €5,6 δισεκ., από €6,6 δισεκ. το 2022

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών

Το Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών διαμορφώθηκε σε έλλειμμα €3,0 δισεκ. στο πρώτο 4μηνο του 2023, έναντι ελλείμματος €6,7 δισεκ. το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2022.

Στους επιμέρους λογαριασμούς, οι καθαρές απαιτήσεις των κατοίκων από άμεσες επενδύσεις από το εξωτερικό αυξήθηκαν κατά €365 εκατ., ενώ οι καθαρές υποχρεώσεις σε μη κατοίκους (επενδύσεις μη κατοίκων στη χώρα) ενισχύθηκαν κατά €1,1 δισεκ.

Στην κατηγορία των επενδύσεων χαρτοφυλακίου, οι απαιτήσεις των κατοίκων έναντι του εξωτερικού αυξήθηκαν κατά €2,3 δισεκ., κυρίως λόγω της ανόδου των τοποθετήσεων σε ομόλογα και έντοκα γραμμάτια του εξωτερικού, ενώ οι υποχρεώσεις σε μη κατοίκους ενισχύθηκαν κατά €3,1 δισεκ.

Στην κατηγορία των λοιπών επενδύσεων, οι απαιτήσεις από κατοίκους έναντι του εξωτερικού μειώθηκαν κατά €537 εκατ., κυρίως λόγω της μείωσης κατά €1,2 δισεκ. των επενδύσεων σε καταθέσεις και *repos*, κινήσεις οι οποίες αντισταθμίστηκαν εν μέρει από τη στατιστική προσαρμογή από την έκδοση τραπεζογραμματίων, ενώ οι υποχρεώσεις αυξήθηκαν κατά €1,3 δισεκ. Τέλος, τα συναλλαγματικά διαθέσιμα της χώρας διαμορφώθηκαν στα τέλη Απριλίου του 2023 στα €12,0 δισεκ., έναντι €11,5 δισεκ. το 2022.

Πίνακας 3.8

Ισοζύγιο Πληρωμών (εκατ. €)

		Ιανουάριος – Απρίλιος			Απρίλιος		
		2021	2022	2023	2021	2022	2023
I	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝΓΓΩΝ (I.A + I.B + I.Γ + I.Δ)	-4.888,9	-8.640,6	-5.630,6	-2.097,9	-1.657,0	-1.777,7
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΓΑΘΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ (I.A + I.B)	-5.997,4	-10.273,1	-7.816,8	-1.658,4	-2.144,4	-1.449,5
I.A	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΓΑΘΩΝ (I.A.1 – I.A.2)	-7.019,3	-12.082,2	-9.641,7	-1.960,6	-2.951,9	-2.278,7
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ καυσίμων	-1.280,0	-3.606,0	-2.160,9	-437,1	-896,4	-303,9
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΓΑΘΩΝ χωρίς καύσιμα	-5.739,3	-8.476,2	-7.480,8	-1.523,5	-2.055,5	-1.974,8
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ πλοίων	-30,3	-43,5	-15,1	-12,3	-16,5	-18,3
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΓΑΘΩΝ χωρίς πλοία	-6.988,9	-12.038,7	-9.626,6	-1.948,3	-2.935,3	-2.260,4
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΓΑΘΩΝ χωρίς καύσιμα και πλοία	-5.708,9	-8.432,6	-7.465,7	-1.511,2	-2.039,0	-1.956,5
I.A.1	Εξαγωγές αγαθών	11.762,5	15.473,5	17.336,4	3.125,3	4.052,2	3.894,5
	Καύσιμα	2.739,5	4.386,0	5.318,1	731,2	1.221,7	1.179,6
	Πλοία (πωλήσεις)	24,6	33,9	88,7	8,4	9,2	10,2
	Αγαθά χωρίς καύσιμα και πλοία	8.998,4	11.053,6	11.929,6	2.385,7	2.821,3	2.704,7
I.A.2	Εισαγωγές αγαθών	18.781,8	27.555,7	26.978,2	5.085,9	7.004,0	6.173,1
	Καύσιμα	4.019,5	7.992,0	7.479,0	1.168,3	2.118,0	1.483,5
	Πλοία (αγορές)	54,9	77,4	103,9	20,7	25,7	28,4
	Αγαθά χωρίς καύσιμα και πλοία	14.707,4	19.486,2	19.395,3	3.896,9	4.860,3	4.661,2
I.B	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ (I.B.1 – I.B.2)	1.021,9	1.809,1	1.824,9	302,1	807,5	829,2
I.B.1	Εισπράξεις	6.814,2	10.063,8	10.516,9	1.899,1	3.044,5	3.002,1
	Ταξιδιωτικό	165,0	1.082,3	1.494,0	58,8	634,9	761,1
	Μεταφορές	4.924,1	7.073,7	6.738,5	1.372,7	1.935,1	1.710,7
	Λοιπές υπηρεσίες	1.725,1	1.907,7	2.284,4	467,7	474,6	530,3
I.B.2	Πληρωμές	5.792,4	8.254,7	8.692,0	1.597,0	2.237,1	2.172,9
	Ταξιδιωτικό	146,6	503,0	762,6	55,6	205,7	262,9
	Μεταφορές	3.790,4	5.762,0	5.850,0	1.098,8	1.518,2	1.428,2
	Λοιπές υπηρεσίες	1.855,4	1.989,7	2.079,5	442,5	513,2	481,8
I.Γ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΠΡΩΤΟΓΕΝΩΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ (I.Γ.1 – I.Γ.2)	1.411,8	1.068,4	345,9	-104,3	-56,8	-212,1
I.Γ.1	Εισπράξεις	3.008,6	2.643,4	3.516,8	325,3	337,4	566,3
	Από εργασία (αμοιβές, μισθοί)	67,1	79,0	71,5	16,5	20,5	18,7
	Από επενδύσεις (τόκοι, μερίσματα, κέρδη)	1.002,4	857,9	1.588,9	225,2	210,4	465,2
	Λοιπά πρωτογενή εισοδήματα	1.939,0	1.706,5	1.856,5	83,7	106,5	82,3
I.Γ.2	Πληρωμές	1.596,8	1.575,0	3.171,0	429,7	394,2	778,4
	Από εργασία (αμοιβές, μισθοί)	413,7	501,6	441,4	105,8	135,4	106,6
	Από επενδύσεις (τόκοι, μερίσματα, κέρδη)	999,4	914,6	2.599,3	264,3	222,6	655,1
	Λοιπά πρωτογενή εισοδήματα	183,7	158,8	130,3	59,6	36,2	16,7
I.Δ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΩΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ (I.Δ.1 – I.Δ.2)	-303,3	564,0	1.840,4	-335,2	544,2	-116,1
I.Δ.1	Εισπράξεις	1.179,0	1.945,7	3.132,2	121,2	882,0	131,4
	Γενική κυβέρνηση	646,3	1.306,2	1.994,8	27,9	772,8	27,4
	Λοιποί τομείς	532,7	639,5	1.137,4	93,3	109,1	104,0
I.Δ.2	Πληρωμές	1.482,3	1.381,6	1.291,8	456,4	337,8	247,6
	Γενική κυβέρνηση	1.041,0	899,8	738,1	337,5	204,9	94,9
	Λοιποί τομείς	441,3	481,8	553,7	118,8	132,9	152,7
II	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ (II.1 – II.2)	221,1	913,4	1.953,4	29,6	1.031,3	28,1
II.1	Εισπράξεις	704,3	1.283,4	2.015,6	55,8	1.078,3	41,0
	Γενική κυβέρνηση	542,6	1.109,6	1.523,6	11,3	1.014,7	16,3
	Λοιποί τομείς	161,7	173,8	492,0	44,4	63,6	24,7
II.2	Πληρωμές	483,3	370,0	62,2	26,2	46,9	12,9
	Γενική κυβέρνηση	1,4	2,5	2,3	0,4	0,5	0,5
	Λοιποί τομείς	481,8	367,5	59,9	25,8	46,5	12,4
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝΓΓΩΝ ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ (I + II)	-4.667,8	-7.727,2	-3.677,1	-2.068,3	-625,7	-1.749,6
III	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ (III.A+III.B+III.Γ+III.Δ)	-4.110,3	-6.748,8	-3.000,0	-1.683,2	-220,9	-1.275,3
III.A	ΑΜΕΣΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ *	-628,5	-2.966,2	-769,8	-170,6	-518,9	-84,3
	Απαιτήσεις	524,2	291,1	364,9	26,0	117,3	193,2
	Υποχρεώσεις	1.152,7	3.257,3	1.134,7	196,7	636,1	277,5
III.B	ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΟΥ *	-1.225,4	3.198,2	-804,8	-1.669,2	-1.308,6	-2.193,5
	Απαιτήσεις	-264,4	5.845,4	2.265,3	-2.536,2	298,5	-36,1
	Υποχρεώσεις	961,0	2.647,2	3.070,1	-867,0	1.607,1	2.157,4
III.Γ	ΛΟΙΠΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ *	-1.790,9	-4.830,8	-1.836,3	227,0	3.506,3	1.010,1
	Απαιτήσεις	218,6	-1.150,6	-536,6	-370,4	-182,1	-253,5
	Υποχρεώσεις	2.009,5	3.680,3	1.299,8	-597,4	-3.688,3	-1.263,7
	(Δάνεια γενικής κυβέρνησης)	-3.262,1	-617,5	414,1	-12,8	-39,0	-3,6
III.Δ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ **	-465,5	-2.150,0	410,9	-70,4	-1.899,7	-7,7
IV	ΤΑΚΤΟΠΟΙΗΤΕΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ (I + II – III + IV=0)	557,5	978,4	677,1	385,2	404,8	474,3
	ΥΦΟΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ ***				9.018	11.541	12.006

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

* (+) αύξηση (-) μείωση – Σύμφωνα με τη νέα μεθοδολογία κατάρτισης του ισοζυγίου πληρωμών BPM6, η αύξηση των απαιτήσεων παρουσιάζεται με θετικό πρόσημο, ενώ η μείωση των απαιτήσεων με αρνητικό πρόσημο. Αντίστοιχα, η αύξηση των υποχρεώσεων εμφανίζεται με θετικό πρόσημο, ενώ η μείωση των υποχρεώσεων με αρνητικό πρόσημο.

** (+) αύξηση (-) μείωση – Σύμφωνα με τη νέα μεθοδολογία κατάρτισης του ισοζυγίου πληρωμών BPM6, η αύξηση των συναλλαγματικών διαθεσίμων παρουσιάζεται πλέον με θετικό πρόσημο, ενώ η μείωση των συναλλαγματικών διαθεσίμων με αρνητικό πρόσημο.

*** Τα συναλλαγματικά διαθέσιμα, σύμφωνα με τον ορισμό της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, περιλαμβάνουν μόνο το νομισματικό χρυσό, τη "συναλλαγματική θέση" στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, τα "ειδικά τραβηκτικά δικαιώματα" και τις απαιτήσεις της Τράπεζας της Ελλάδος σε ξένο νόμισμα έναντι κατοίκων χωρών εκτός της ζώνης του ευρώ. Αντίθετα, δεν περιλαμβάνουν τις απαιτήσεις σε ευρώ έναντι κατοίκων χωρών εκτός της ζώνης του ευρώ, τις απαιτήσεις σε συνάλλαγμα και σε ευρώ έναντι κατοίκων χωρών της ζώνης του ευρώ και τη συμμετοχή της Τράπεζας της Ελλάδος στο κεφάλαιο και στα συναλλαγματικά διαθέσιμα της ΕΚΤ.

Ειδικό Πλαίσιο ενότητας 3.3

Παραγωγικότητα και εξαγωγές ανά κλάδο, πριν και μετά την ελληνική κρίση

Οι εξαγωγικές επιδόσεις της οικονομίας προσδιορίζονται από πληθώρα ποσοτικών και ποιοτικών παραγόντων, τόσο σε απόλυτο μέγεθος, όσο και συγκριτικά με άλλες χώρες. Η ανάλυση της οικονομίας ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας μπορεί να αναδείξει τη δυναμική κάθε κλάδου σε όρους παραγωγικότητας αλλά και εξαγωγών. Η θεωρία διεθνούς εμπορίου που στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στο συγκριτικό πλεονέκτημα, αναφέρει ότι μια χώρα θα παράγει και θα εξάγει τα προϊόντα στα οποία έχει συγκριτικό πλεονέκτημα, ή διαφορετικά μπορεί να παράγει σχετικά πιο αποτελεσματικά από άλλες χώρες, θυσιάζοντας λιγότερους πόρους. Ακόμα και χωρίς τη σύγκριση με άλλες χώρες αλλά εσωτερικά της οικονομίας, η αποτελεσματικότερη χρήση πόρων σε έναν κλάδο είναι πιθανό να οδηγεί και σε περισσότερες εξαγωγές του κλάδου αυτού σε σύγκριση με άλλους κλάδους της οικονομίας, με την υπόθεση ότι οι κλάδοι βελτιώνονται έναντι άλλων χωρών. Στόχος της ανάλυσης είναι να διερευνηθεί (α) η υπόθεση της θετικής συσχέτισης μεταξύ σχετικής εγχώριας παραγωγικότητας και μεριδίου εξαγωγών ανά κλάδο, και (β) αν η κλαδική διάρθρωση των εξαγωγικών επιδόσεων σχετίζεται με μεταβολές της σχετικής με την ΕΕ παραγωγικότητας.

Η αποτελεσματικότητα θα μπορούσε να προσεγγιστεί από την παραγωγικότητα κάθε κλάδου και ορίζεται ως η ονομαστική Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία ανά ώρα εργασίας. Επικεντρωνόμαστε στους κλάδους της μεταποίησης, της εξόρυξης και τους κλάδους του πρωτογενούς τομέα (γεωργία, δασοκομία, αλιεία). Κατόπιν ο δείκτης σχετικής εγχώριας παραγωγικότητας υπολογίζεται ως η παραγωγικότητα κάθε κλάδου προς το μέσο όρο όλων των εξεταζόμενων κλάδων. Αντίστοιχα, οι εξαγωγές αγαθών ανά κλάδο σε αξία εξετάζονται ως το μερίδιο κάθε κλάδου ως προς τις συνολικές εξαγωγές των εξεταζόμενων κλάδων. Στα παραπάνω έχει εξαιρεθεί ο κλάδος διύλισης, καθώς η αξία εξαγωγών του επηρεάζεται σε απόλυτο βαθμό από τις διεθνείς τιμές καυσίμων. Η ανάλυση των παραπάνω δεικτών πραγματοποιείται σε δύο διαφορετικές χρονικές στιγμές, η πρώτη αφορά το 2007, ένα έτος πριν το ξέσπασμα της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης και πριν την κρίση χρέους της ελληνικής οικονομίας, και το 2021 ως το πλέον πρόσφατο έτος με διαθέσιμα στοιχεία.

Το 2007 και το 2021 καταγράφεται θετική συσχέτιση μεταξύ σχετικής εγχώριας παραγωγικότητας και μεριδίου εξαγωγών ανά κλάδο, συμπέρασμα συνεπές με τη θεωρία διεθνούς εμπορίου, όπου οι κλάδοι που παράγουν πιο αποτελεσματικά θα εξάγουν περισσότερο. Το συμπέρασμα αυτό αποτυπώνει περισσότερο το απόλυτο πλεονέκτημα μεταξύ των διαφορετικών κλάδων. Το 2007 ο κλάδος βασικών μετάλλων παρουσίαζε δείκτη παραγωγικότητας ανά ώρα εργασίας πάνω από το μέσο όρο των κλάδων της ελληνικής οικονομίας (Δείκτης Παραγωγικότητας > 100), σε πολύ μεγάλη απόσταση από τους υπόλοιπους κλάδους και σημαντικό επίσης μερίδιο εξαγωγών, αντιστοιχώντας στο 16,2% του συνόλου. Καλές επιδόσεις παρουσίαζε ο κλάδος ηλεκτρολογικού εξοπλισμού και ο κλάδος φαρμάκων, με υψηλή σχετικά παραγωγικότητα και υψηλό μερίδιο εξαγωγών. Ταυτόχρονα όμως, εντοπίζονται κλάδοι το 2007 με υψηλά μερίδια στις εξαγωγές, χωρίς ωστόσο να παρουσιάζουν αντίστοιχα τόσο καλές επιδόσεις στην παραγωγικότητα. Στην κατηγορία αυτή ανήκει ο κλάδος τροφίμων-ποτών-καπνού με μερίδια στις εξαγωγές πάνω από 10%, ενώ η παραγωγικότητα δεν ήταν σημαντικά υψηλότερη από το μέσο όρο, ενώ στους κλάδους ένδυσης, η παραγωγικότητα ήταν χαμηλότερη από το μέσο όρο. Τα παραπάνω συνάδουν με τη θεωρία συγκριτικού πλεονεκτήματος, που αναφέρει ότι ακόμα και αν ένας κλάδος δεν είναι πολύ παραγωγικός, ενδεχομένως να είναι σε καλύτερη θέση από ανταγωνίστριες χώρες, με αποτέλεσμα να εξάγει περισσότερο, στοιχεία που δείχνουν τη σημαντικότητα του διεθνούς εμπορίου για την καλύτερη κατανομή των πόρων

παγκοσμίως, ιδιαίτερα σε μια μικρή οικονομία χωρίς μεγάλα περιθώρια αυτάρκειας, όπως είναι η ελληνική οικονομία.

Διάγραμμα Π.3.3.1

Συσχέτιση παραγωγικότητας και εξαγωγών, 2007 και 2021

Πηγή: Eurostat

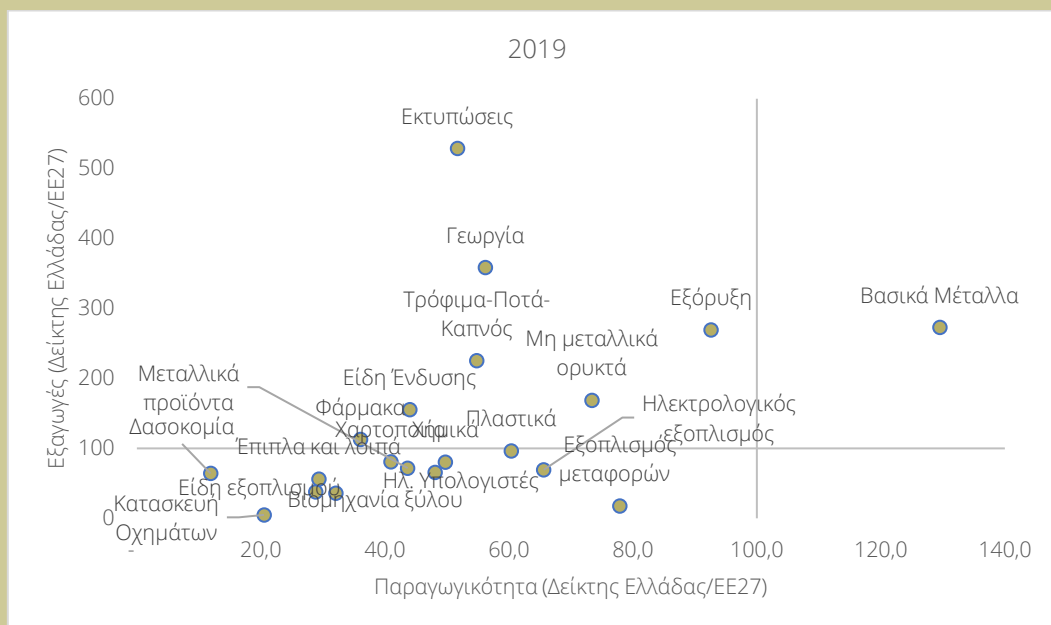
Ένας βασικός στόχος των πολιτικών κατά τη διάρκεια της κρίσης ήταν η ενίσχυση τη εξωστρέφειας και ειδικά των εξαγωγών εμπορεύσιμων αγαθών, όπως στον κλάδο της μεταποίησης. Όπως αποτυπώνεται από τα στοιχεία, ο κλάδος φαρμάκων κατέγραψε εντυπωσιακή άνοδο της σχετικής εγχώριας παραγωγικότητας, με αντίστοιχη αύξηση στο μερίδιο των εξαγωγών μεταξύ 2007 και 2021, ενώ στην ίδια κατηγορία ανήκουν οι κλάδοι τροφίμων-ποτών και καπνού με αύξηση παραγωγικότητας και εξαγωγών, όπως και ο κλάδος των ηλεκτρονικών υπολογιστών. Οι κλάδοι εξορυξης επίσης παρουσιάζουν αύξηση παραγωγικότητας και αντίστοιχη ενίσχυση των εξαγωγών. Ορισμένοι κλάδοι

ενίσχυσαν μεν την παραγωγικότητά τους, όπως τα βασικά μέταλλα και τα χημικά, καταγράφοντας όμως μείωση του σχετικού μεριδίου στις εξαγωγές. Σημειώνεται ότι το σύνολο των εξαγωγών αγαθών των εξεταζόμενων κλάδων είναι αυξημένο κατά 82,4% μεταξύ 2007 και 2021, συνεπώς η διατήρηση ή και η αύξηση του μεριδίου μεταφράζεται σε ακόμα μεγαλύτερη αύξηση, ενώ η μείωση του μεριδίου μπορεί να σημαίνει αύξηση, αλλά μικρότερη από το μέσο όρο.

Συγκρίνοντας τις επιδόσεις κάθε κλάδου με τις αντίστοιχες επιδόσεις στο μέσο όρο της ΕΕ27, προσεγγίζεται το συγκριτικό πλεονέκτημα με την ΕΕ. Ο δείκτης της σχετικής με την ΕΕ παραγωγικότητας αποτυπώνει τον λόγο της σχετικής εγχώριας παραγωγικότητας κάθε κλάδου στην Ελλάδα προς την αντίστοιχη στο μέσο όρο της ΕΕ27. Αντίστοιχα, κατασκευάζεται ο δείκτης σχετικών μεριδίων εξαγωγών σε κάθε κλάδο μεταξύ Ελλάδας και ΕΕ27. Λόγω άθροισης πολλών χωρών για το μέσο της ΕΕ27 ενδεχομένως να μην αποτυπώνεται αποτελεσματικά το συγκριτικό πλεονέκτημα που έχει η Ελλάδα με συγκεκριμένες χώρες¹². Τα βασικά μέταλλα αποτελούν σημαντικό κλάδο, με υψηλότερη παραγωγικότητα στην Ελλάδα σε σύγκριση με την ΕΕ27, και αντίστοιχα υψηλότερες εξαγωγικές επιδόσεις και το 2019 (έτος με διαθέσιμα στοιχεία για όλες τις χώρες της ΕΕ27). Παρά το γεγονός ότι η Ελλάδα παρουσιάζει χαμηλότερη παραγωγικότητα σε σύγκριση με την ΕΕ27 στην εξόρυξη, στη Γεωργία, στα τρόφιμα-ποτά-καπνό και στα μη μεταλλικά ορυκτά, εντούτοις εμφανίζει πολύ καλύτερες εξαγωγικές επιδόσεις. Τα στοιχεία αυτά συνάδουν με τη θεωρία διεθνούς εμπορίου, καθώς ακόμα και μια μικρή χώρα με χαμηλότερες επιδόσεις παραγωγικότητας, συμμετέχει στις διεθνείς ροές, καθώς αξιοποιεί το συγκριτικό της πλεονέκτημα.

Διάγραμμα Π.3.3.2

Συσχέτιση σχετικής παραγωγικότητας και εξαγωγών Ελλάδας και ΕΕ27, 2019

Πηγή: Eurostat

¹² Στα διαγράμματα, λόγω ακραίων τιμών δεν παρουσιάζεται ο κλάδος αλιείας, όπου η Ελλάδα εξάγει σημαντικές ποσότητες, μεγαλύτερες από το μέσο όρο της ΕΕ27, άρα είναι σίγουρα ένας κλάδος με συγκριτικό πλεονέκτημα και με αντίστοιχα υψηλή παραγωγικότητα σε σύγκριση με την ΕΕ27.

Συμπερασματικά, οι κλάδοι πρωταθλητές της ελληνικής οικονομίας σε όρους σχετικής εγχώριας παραγωγικότητας όπως οι κλάδοι βασικών μετάλλων, φαρμάκων, χημικών, ηλεκτρονικών υπολογιστών και ηλεκτρολογικού εξοπλισμού παρουσιάζουν αντίστοιχα και σημαντικές επιδόσεις στις εξαγωγές, αξιοποιώντας τόσο το απόλυτο όσο και το συγκριτικό πλεονέκτημα. Πολλοί κλάδοι με βελτίωση της σχετικής εγχώριας παραγωγικότητας τα τελευταία 15 έτη (π.χ. Χημικά, Φάρμακα, Ηλ. Υπολογιστές, Τρόφιμα-ποτά-καπνός) εμφανίζουν και αύξηση των εξαγωγικών μεριδίων. Παρά τη βελτίωση αυτή, ο δείκτης παραγωγικότητας εξακολουθεί να υπολείπεται του Ευρωπαϊκού μέσου όρου στους περισσότερους κλάδους. Μεταρρυθμίσεις που θα αυξήσουν την παραγωγικότητα σε κλάδους εμπορεύσιμων αγαθών θα δημιουργήσουν ευκαιρία για περαιτέρω εξαγωγές, αξιοποιώντας τη σημασία της συμμετοχής στο διεθνές εμπόριο.

3.4 Αγορά εργασίας

- Μείωση του ποσοστού ανεργίας το α' τρίμ. του 2023 στο 11,8% από 13,8% το α' τρίμ. του 2022.
- Η μείωση του ποσοστού ανεργίας ήταν αποτέλεσμα τόσο της μείωσης του αριθμού των ανέργων κατά 96,7 χιλ. όσο και της ανόδου του αριθμού των απασχολουμένων.
- Το ισοζύγιο προσλήψεων-αποχωρήσεων στον ιδιωτικό τομέα ήταν θετικό κατά 180,6 χιλ. άτομα το πρώτο τετράμηνο του 2023 και υψηλότερο συγκριτικά με το θετικό ισοζύγιο της αντίστοιχης περιόδου του 2022 (+148,1 χιλ.).
- Μεγαλύτερη ετήσια άνοδος της απασχόλησης το α' τρίμ. 2023 σε Πρωτογενή τομέα (+30,1 άτομα), Δραστηριότητες ανθρώπινης υγείας και κοινωνικής μέριμνας (+29,4 χιλ.).
- Ισχυρότερη ετήσια πτώση της απασχόλησης σε Χονδρικό-Λιανικό εμπόριο (-52,9 χιλ. απασχολούμενοι) και σε Δημόσια διοίκηση (-7,0 χιλ.).
- Αύξηση του εποχικά διορθωμένου δείκτη μισθολογικού κόστους το πρώτο τρίμηνο του 2023 κατά 5,5% συγκριτικά με το ίδιο τρίμηνο του 2022.

Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα δεδομένα της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού της ΕΛΣΤΑΤ, το ποσοστό ανεργίας το α' τρίμ. του 2023 μειώθηκε στο 11,8%, δύο ποσοστιαίες μονάδες χαμηλότερα σε σύγκριση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2022 (13,8%). Η μείωση του ποσοστού ανεργίας ήταν αποτέλεσμα τόσο της μείωσης του αριθμού των ανέργων κατά 96,7 χιλ. (στους 550,5 χιλ., -14,9%) όσο και της ανόδου του αριθμού των απασχολουμένων κατά 54,0 χιλ. (στους 4.098,0 χιλ., +1,3%). Σημειώνεται ότι την ίδια περίοδο ο αριθμός του εργατικού δυναμικού περιορίστηκε κατά 42,7 χιλ. άτομα (στα 4.648,5 χιλ., -0,9%) ενώ ο μη οικονομικά ενεργός πληθυσμός αυξήθηκε κατά 28,2 χιλ. άτομα (στα 4.392,8 χιλ., +0,6%). Παράλληλα, το μη εποχικά προσαρμοσμένο ποσοστό ανεργίας τον Απρίλιο του 2023 περιορίστηκε στο 11,3% από το 12,5% ένα έτος νωρίτερα (-1,2 ποσοστιαίες μονάδες), ενώ το ισοζύγιο-προσλήψεων αποχωρήσεων σε μισθωτούς του ιδιωτικού τομέα, το πρώτο τετράμηνο του τρέχοντος έτους, ήταν θετικό κατά 180,6 χιλ. άτομα (929,1 χιλ. προσλήψεις και 748,6 χιλ. αποχωρήσεις) αυξημένο κατά 21,9% συγκριτικά με το αντίστοιχο τετράμηνο του 2022 (148,1 χιλ. άτομα).

Σε ότι αφορά στην εξέλιξη της ανεργίας στην Ευρωζώνη-20, σε δέκα χώρες παρουσιάστηκε μείωση του ποσοστού ανεργίας, σε εννέα άνοδος και σε μία παρέμεινε αμετάβλητο. Το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας το α' τρίμ. φέτος παρουσιάστηκε στην Ισπανία, κατερχόμενο στο 13,3% από 13,7% ένα έτος νωρίτερα (βλέπε Παράρτημα Διάγραμμα 7). Μετά την Ισπανία έπεται η Ελλάδα που παρουσίασε την ισχυρότερη ετήσια μείωση στο ποσοστό ανεργίας στην Ευρωζώνη (-2,0 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθεί η Ιταλία όπου το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε σε 8,3% από 8,8% το α' τρίμ. του 2022, ενώ σχετικά ισχυρή ήταν η υποχώρηση του ποσοστού ανεργίας στην Λετονία όπου διαμορφώθηκε στο 6,4% από το 7,3% ένα έτος νωρίτερα. Το χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας το α' τρίμ. φέτος παρουσιάστηκε στη Μάλτα όπου το παρέμεινε αμετάβλητο στο 2,9%, ενώ ακολουθεί με ίδιο ουσιαστικά ποσοστό ανεργίας η Γερμανία όπου περιορίστηκε στο 3,0% από 3,3% ένα έτος πριν. Η ισχυρότερη άνοδος του ποσοστού ανεργίας σημειώθηκε στις Λιθουανία και Πορτογαλία, κατά 1,4 ποσοστιαίες μονάδες (σε 7,8%) και στη δεύτερη κατά 1,2 ποσοστιαίες μονάδες (σε 7,2%). Στην άλλη μεγάλη οικονομία της Ευρωζώνης, τη Γαλλία, το ποσοστό ανεργίας περιορίστηκε στο 7,2% το α' τρίμ. του 2023 από 7,5% το α' τρίμ. του 2022, ενώ στο σύνολο της Ευρωζώνης περιορίστηκε από το 7,1% στο 6,8%.

Σχετικά με την εξέλιξη του ποσοστού ανεργίας με βάση το φύλο στην Ελλάδα, η μείωση του ήταν ισχυρότερη στις γυναίκες συγκριτικά με τους άνδρες, αλλά στους δεύτερους παραμένει χαμηλότερο. Το ποσοστό ανεργίας των ανδρών ήταν κατά 6,4 ποσοστιαίες μονάδες χαμηλότερο από των γυναικών, μειωμένο κατά 1,5 ποσοστιαίες μονάδες, στο 9,0% το α' τρίμ. του 2023, ενώ στις γυναίκες περιορίστηκε κατά 2,6 ποσοστιαίες μονάδες, στο 15,4%. Στο σύνολο της Ευρωζώνης το ποσοστό ανεργίας των ανδρών υποχώρησε 0,2 ποσοστιαίες μονάδες, στο 6,5% και των γυναικών στο 7,2% από 7,5%.

Αναφορικά με την εξέλιξη του ποσοστού ανεργίας με βάση την ηλικία, μειώνεται όσο η ηλικία αυξάνεται. Το πρώτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους σε όλες τις ηλικιακές κατηγορίες το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε, με την ισχυρότερη πτώση να παρουσιάζεται στα άτομα ηλικίας 15-19 ετών όπου περιορίστηκε στο 33,2% από 60,8% ένα έτος νωρίτερα (-27,6 ποσοστιαίες μονάδες). Έπεται η πολύ χαμηλότερη μείωση στο ποσοστό ανεργίας των ατόμων 20-24 ετών όπου κατήλθε στο 26,1% (-5,7 ποσοστιαίες μονάδες). Η ηπιότερη μείωση στο ποσοστό ανεργίας εντοπίζεται στην ηλικιακή κατηγορία που εμφανίζει τα χαμηλότερα ποσοστά ανεργίας, δηλαδή τα άτομα άνω των 65 ετών, όπου καταγράφηκε ετήσια υποχώρηση 0,6 ποσοστιαίων μονάδων, δηλαδή στο 8,8% α' τριμ. του 2023. Έπονται τα άτομα ηλικίας 30-44 ετών όπου το ποσοστό ανεργίας την ίδια περίοδο περιορίστηκε στο 12,5% (-0,9 ποσοστιαίες μονάδες).

Σε σχέση με τη διάρκεια της ανεργίας, τόσο το ποσοστό όσο και ο αριθμός των μακροχρόνια ανέργων παρουσίασαν εξασθένιση. Το ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας περιορίστηκε στο 52,7% (-6,0 ποσοστιαίες μονάδες), ενώ ο αριθμός των μακροχρόνια ανέργων κατήλθε στους 290,2 χιλ. το α' τρίμ. του 2023, μειωμένο κατά 23,6% συγκριτικά με ένα έτος πριν παρουσιάζοντας την ισχυρότερη ποσοστιαία μείωση από το δ' τρίμ. του 2014.

Σχετικά με την εξέλιξη του ποσοστού ανεργίας με βάση το επίπεδο εκπαίδευσης, αυτό μειώνεται καθώς το επίπεδο εκπαίδευσης βελτιώνεται. Το α' τρίμ. του 2023 σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης μειώθηκε εκτός από ένα όπου παρέμεινε σταθερό. Η ισχυρότερη μείωση του ποσοστού ανεργίας παρουσιάστηκε στην κατηγορία με το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας, δηλαδή τα άτομα που ολοκλήρωσαν μερικές τάξεις του Δημοτικού ή δεν πήγαν καθόλου σχολείο, αφού μειώθηκε στο 26,1% από 37,3%. Σημαντική, αλλά λιγότερο έντονη ήταν η μείωση του ποσοστού ανεργίας στα άτομα με απολυτήριο Γυμνασίου, όπου περιορίστηκε στο 13,8% από 18,3% το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2022. Από την άλλη πλευρά, η ηπιότερη πτώση του ποσοστού ανεργίας παρουσιάστηκε στα άτομα με πτυχίο ανώτερης τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης όπου υποχώρησε στο 13,5% (-0,4 ποσοστιαίες μονάδες σε σύγκριση με ένα έτος πριν), ενώ στα άτομα με Διδακτορικό ή Μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών το ποσοστό ανεργίας μεταξύ α' τριμ. 2022 και α' τριμ. 2023 παρέμεινε αμετάβλητο στο 4,8%. Τέλος, στα άτομα με πτυχίο ανωτάτων σχολών το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε στο 8,0% (-2,6 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με ένα έτος πριν).

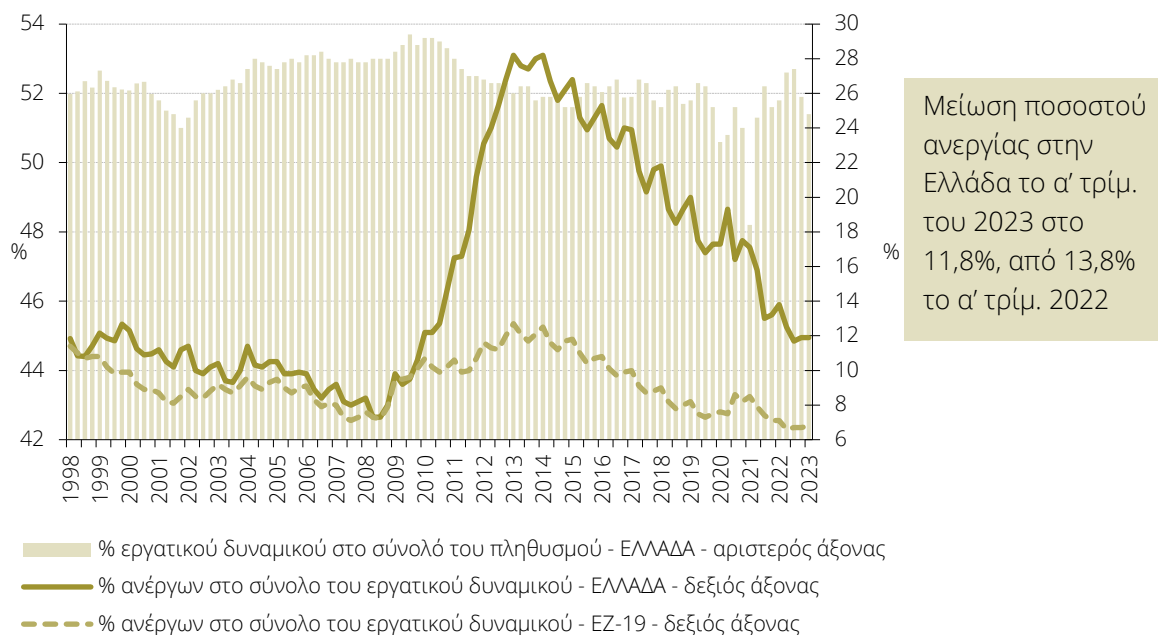
Αναφορικά με τις τάσεις στην περιφερειακή διάσταση της ανεργίας, σε μία περιφέρεια το ποσοστό ανεργίας παρέμεινε αμετάβλητο, σε τρεις αυξήθηκε και στις υπόλοιπες εννέα μειώθηκε. Το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας παρουσιάστηκε στην περιφέρεια Ιονίων Νήσων όπου ανήλθε στο 20,4% το α' τρίμ. του 2023 από 19,8% ένα έτος νωρίτερα, ενώ η ισχυρότερη αύξηση εντοπίζεται στην περιφέρεια Ηπείρου, όπου ανήλθε κατά 2,8 ποσοστιαίες μονάδες, στο 15,1%. Από την άλλη πλευρά το χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας εντοπίζεται στην περιφέρεια Αττικής όπου κατήλθε στο 8,1% από 10,5% ένα έτος νωρίτερα (-2,4 ποσοστιαίες μονάδες), ενώ η ισχυρότερη μείωσή του στην περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου όπου περιορίστηκε στο 18,1% από

24,4% την ίδια περίοδο του 2022. Στην περιφέρεια Πελοποννήσου το ποσοστό ανεργίας παρέμεινε αμετάβλητο στο 10,4% ενώ οριακή ήταν η πτώση του στην περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας (από 15,4% σε 15,3%) και οριακή η άνοδός του στην περιφέρεια Θεσσαλίας (από 14,4% σε 14,6%).

Διάγραμμα 3.16

Εξέλιξη ποσοστού (%) εργατικού δυναμικού στον πληθυσμό και ποσοστού ανέργων στο εργατικό δυναμικό

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ – Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Eurostat

Σε σχέση με την εξέλιξη της απασχόλησης με βάση το εργασιακό καθεστώς, σε μία κατηγορία σημειώθηκε μείωση της απασχόλησης και σε δύο αύξηση. Στους αυτοαπασχολούμενους η απασχόληση περιορίστηκε κατά 14,9 χιλ. άτομα ή κατά 1,3%, δηλαδή στους 1.131,7 χιλ. το α' τρίμ. φέτος σε σχέση με ένα έτος πριν, ενώ στους μισθωτούς αυξήθηκε ετησίως κατά 37,5 χιλ. άτομα ή κατά 1,3%, στους 2.818,7 χιλ. Τέλος, οι βοηθοί στην οικογενειακή επιχείρηση αυξήθηκαν ετησίως κατά 26,9% ή κατά 31,3 χιλ. άτομα, στους 147,6 χιλ.

Οι εργαζόμενοι πλήρους απασχόλησης το α' τρίμ. του 2023 αυξήθηκαν κατά 74,9 χιλ. άτομα ή κατά 2,0% συγκριτικά με το α' τρίμ. του 2022, και ανήλθαν στους 3.749,9 χιλ., ενώ η εργαζόμενοι μερικής απασχόλησης μειώθηκαν κατά 20,6 χιλ. άτομα ή κατά 5,7% στους 341,8 χιλ. από τους 362,4 χιλ.

Σε σχέση με την εξέλιξη της απασχόλησης αναφορικά με την επαγγελματική κατηγορία, σε επτά επαγγέλματα παρουσιάστηκε αύξηση της απασχόλησης και σε τρία μείωσή της. Η ισχυρότερη άνοδος σε απόλυτες τιμές εντοπίστηκε στα πρόσωπα που ασκούν επιστημονικά, καλλιτεχνικά και συναφή επαγγέλματα καθώς ο αριθμός τους αυξήθηκε κατά 44,5 χιλ. άτομα ή 5,1% σε σχέση με ένα έτος πριν, φθάνοντας τα 923,5 χιλ. ενώ η ηπιότερη ήταν η άνοδος, 4,8% ή κατά 3,2 χιλ. άτομα, στα Πρόσωπα μη δυνάμενα να καταταγούν, όπου ο αριθμός των απασχολούμενων ανήλθε στα 69,3 χιλ. άτομα. Από την άλλη πλευρά η ισχυρότερη μείωση της απασχόλησης εντοπίζεται την ίδια

περίοδο στους Υπαλλήλους γραφείου και ασκούντες συναφή επαγγέλματα όπου ο αριθμός τους περιορίστηκε κατά 54,5 χιλ. άτομα ή κατά 11,3% σε σχέση με ένα έτος πριν, δηλαδή στους 426,1 χιλ., ενώ ηπιότερη ήταν η υποχώρηση στους Απασχολούμενους στην παροχή υπηρεσιών και πωλητών σε καταστήματα και υπαίθριες αγορές, όπου ο αριθμός τους συρρικνώθηκε 0,8% σε σύγκριση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2022, στα 879,2 χιλ. άτομα.

Ως προς την τάση της απασχόλησης σε επίπεδο βασικών τομέων, σε δύο σημειώθηκε άνοδος της απασχόλησης και σε έναν μείωση. Στον πρωτογενή και στο δευτερογενή τομέα η απασχόληση αυξήθηκε. Στον πρώτο ενισχύθηκε κατά 6,6% ή κατά 30,1 χιλ. άτομα (από τους 453,0 χιλ. το α' τριμ. του 2022 στους 483,1 χιλ. το α' τριμ. του 2023), ενώ στο δεύτερο κατά 31,3 χιλ. άτομα ή κατά 5,0% (στους 658,3 χιλ. από τους 627,0 χιλ.). Αντίθετα στον τριτογενή τομέα η απασχόληση περιορίστηκε στους 2.952,6 χιλ. απασχολούμενους από τους 2.959,2 χιλ. ένα έτος νωρίτερα (-6,6 χιλ. ή -0,2%).

Σε επίπεδο κλάδων οικονομικής δραστηριότητας, σε 13 σημειώθηκε άνοδος της απασχόλησης και σε οκτώ πτώση της. Σε απόλυτους αριθμούς, η ισχυρότερη άνοδος της απασχόλησης το α' τριμ. φέτος παρουσιάστηκε στους κλάδους Γεωργίας-Δασοκομίας-Αλιείας και Δραστηριοτήτων ανθρώπινης υγείας και κοινωνικής μέριμνας. Στον πρώτο ο αριθμός των απασχολούμενων αυξήθηκε κατά 30,1 χιλ. άτομα ή κατά 6,6%, στους 483,1 χιλ. από τους 453,0 χιλ. το α' τριμ. του 2022, ενώ στον δεύτερο κατά 29,4 χιλ. άτομα ή κατά 10,4%, δηλαδή από τους 281,3 χιλ. στους 310,7 χιλ. Την ίδια περίοδο η ηπιότερη άνοδος εντοπίζεται στον κλάδο Χρηματοπιστωτικών και ασφαλιστικών δραστηριοτήτων όπου οι απασχολούμενοι αυξήθηκαν από τους 73,6 χιλ. στους 74,4 χιλ. (+0,8 χιλ. ή +1,0%). Από την άλλη πλευρά η ισχυρότερη μείωση στην απασχόληση εντοπίζεται στους κλάδους Χονδρικού-Λιανικού εμπορίου και Δημόσιας Διοίκησης. Στον πρώτο η μείωση της απασχόλησης ήταν έντονη, καθώς διαμορφώθηκε σε 52,9 χιλ. λιγότερα άτομα, δηλαδή στους 685,0 χιλ. το α' τριμ. του 2023 από τους 737,9 χιλ. το α' τρίμ. του 2022 (-7,2%), ενώ στον δεύτερο η μείωση της απασχόλησης ήταν πολύ ηπιότερη (-7,0 χιλ. άτομα, στους 365,8 χιλ. από τους 372,8 χιλ.). Οριακή ήταν η μείωση της απασχόλησης στις Επαγγελματικές-Επιστημονικές-Τεχνικές δραστηριότητες (-0,5 χιλ. απασχολούμενοι, από τους 263,6 χιλ. στους 263,1 χιλ.). Τέλος, στη Μεταποίηση την υπό εξέταση περίοδο η απασχόληση ενισχύθηκε κατά 10,4 χιλ. άτομα ή κατά 2,6% (στους 419,4 χιλ. από τους 409,0 χιλ.) ενώ στον κλάδο Δραστηριοτήτων υπηρεσιών παροχής καταλύματος και εστίασης περιορίστηκε κατά 2,0% ή κατά 6,5 χιλ. απασχολούμενους (στους 316,5 χιλ. από τους 323,0 χιλ.).

Συμπερασματικά, από τα στοιχεία απασχόλησης σε κλαδικό επίπεδο, προκύπτει ότι η άνοδός της το α' τρίμ. του 2023 συγκριτικά με το α' τρίμ. του 2022 προήλθε κυρίως από την άνοδό της στους εξής κλάδους:

- Πρωτογενής τομέας (+30,1 χιλ. απασχολούμενοι),
- Δραστηριότητες ανθρώπινης υγείας και κοινωνικής μέριμνας (+29,4 χιλ.),
- Εκπαίδευση (+11,2 χιλ.),
- Μεταποίηση (+10,4 χιλ.),
- Διοικητικές και υποστηρικτικές δραστηριότητες (+10,1 χιλ.)

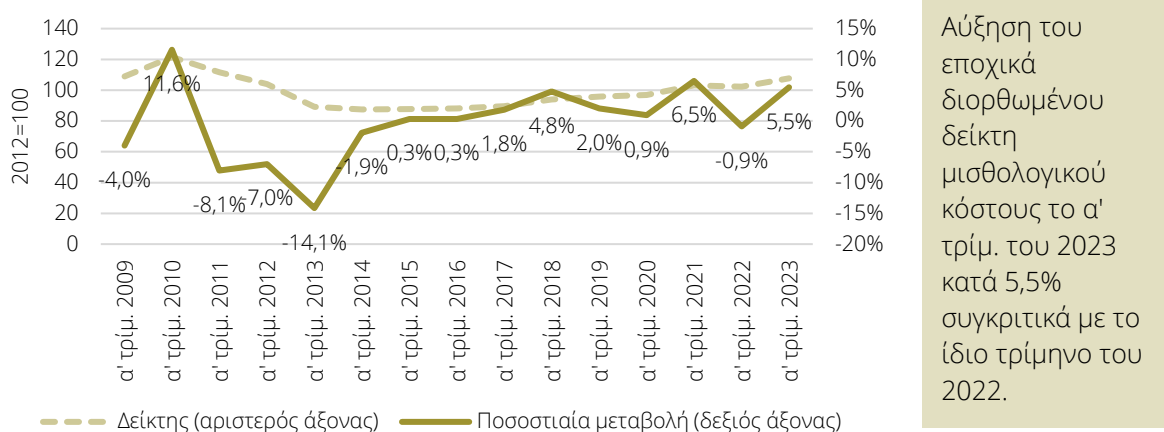
παρά την πτώση της απασχόλησης στο Χονδρικό-Λιανικό εμπόριο κατά -52,9 χιλ. άτομα, και στη Δημόσια διοίκηση κατά 7,0 χιλ. άτομα.

Ως προς την τάση του εποχικά διορθωμένου δείκτη μισθολογικού κόστους στο σύνολο της ελληνικής οικονομίας, παρουσίασε αύξηση για τέταρτο συνεχόμενο τρίμηνο και το α' τρίμ. του 2023 διαμορφώθηκε στις 107,8 μονάδες από τις 102,2 μονάδες το α' τρίμ. του 2022 (+5,5%).

Διάγραμμα 3.17

Εξέλιξη εποχικά διορθωμένου δείκτη μισθολογικού κόστους και ποσοστιαίας μεταβολής αυτού

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ

Πίνακας 3.9

Πληθυσμός ηλικίας 15 ετών και άνω, κατά κατάσταση απασχόλησης (σε χιλ.)

Περίοδος αναφοράς	Γενικό Σύνολο	Ποσοστό (%) του πληθυσμού	Απασχολούμενοι	Ποσοστό (%) του εργατικού δυναμικού	Άνεργοι	Ποσοστό (%) του εργατικού δυναμικού
2015	9.246,6	52,0	3.610,7	75,1	1.197,0	24,9
2016	9.212,8	52,1	3.673,6	76,5	1.130,9	23,5
2017	9.176,9	52,1	3.752,7	78,6	1.027,1	21,5
2018	9.140,2	51,9	3.828,0	80,7	915,0	19,3
2019	9.103,5	52,0	3.911,0	82,7	818,9	17,3
α' τρίμ. 2020	9.083,8	50,6	3.852,6	83,8	745,1	16,2
β' τρίμ. 2020	9.080,5	50,8	3.844,0	83,3	768,3	16,7
γ' τρίμ. 2020	9.077,3	51,6	3.926,8	83,8	756,4	16,2
δ' τρίμ. 2020	9.074,2	51,0	3.878,5	83,8	750,1	16,2
2020	9.079,0	51,0	3.878,5	83,7	755,0	16,3
α' τρίμ. 2021	9.070,8	48,2	3.625,1	82,9	745,4	17,1
β' τρίμ. 2021	9.067,1	51,3	3.915,3	84,2	732,5	15,8
γ' τρίμ. 2021	9.063,5	52,2	4.118,3	87,0	615,4	13,0
δ' τρίμ. 2021	9.060,0	51,6	4.053,3	86,8	617,4	13,2
2021	9.065,4	50,8	3.928,0	85,2	677,7	14,7
α' τρίμ. 2022	9.055,8	51,8	4.044,0	86,2	647,2	13,8
β' τρίμ. 2022	9.051,9	52,6	4.167,2	87,6	591,6	12,4
γ' τρίμ. 2022	9.048,2	52,7	4.216,0	88,4	555,6	11,6
δ' τρίμ. 2022	9.044,7	51,9	4.135,2	88,1	558,4	11,9
2022	9.050,2	52,3	4.140,6	87,6	588,2	12,4
α' τρίμ. 2023	9.041,4	51,4	4.098,0	88,2	550,5	11,8

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού

Μεσοπρόθεσμες εκτιμήσεις

Το πρόσφατο αποτέλεσμα των βουλευτικών εκλογών με την ανάδειξη κυβέρνησης άνετης κοινοβουλευτικής πλειοψηφίας, εξάλειψε βραχυπρόθεσμα την πολιτική αβεβαιότητα που με τη σειρά της επηρεάζει τη λειτουργία της οικονομίας. Παράλληλα, ο τετραετής – υπό φυσιολογικές συνθήκες – ορίζοντας της νέας κυβέρνησης αναμένεται να οδηγήσει σε ανάκτηση της επενδυτικής βαθμίδας της χώρας τους επόμενους μήνες με θετικές επιδράσεις και στο πεδίο των επενδύσεων. Οι υφιστάμενοι κίνδυνοι στο γεωπολιτικό περιβάλλον (πόλεμος στην Ουκρανία, διαταραχή του εσωτερικού πολιτικού περιβάλλοντος στην Ρωσία), αν συνεχιστούν με την ίδια ένταση, δεν αναμένεται να επηρεάσουν σε σημαντικό βαθμό την πορεία της οικονομίας, ενώ ενδεχόμενη επανεμφάνιση της ενεργειακής αβεβαιότητας το φθινόπωρο αναμένεται να έχει λιγότερο έντονες αρνητικές επιδράσεις σε σχέση με το 2022. Για το υπόλοιπο έτος, θετικές επιδράσεις στην απασχόληση αναμένεται να προέλθουν από τον Τουρισμό, τις εξαγωγές, τις επενδύσεις και την κατανάλωση.

Σχετικά με τον Τουρισμό, τα πλέον πρόσφατα στοιχεία δείχνουν ότι το πρώτο πεντάμηνο του τρέχοντος έτους οι διεθνείς αφίξεις στα κυριότερα αεροδρόμια της χώρας ήταν αυξημένες κατά 31,3% συγκριτικά με την ίδια περίοδο του 2022 (+1,26 χιλ. από τις 4,02 εκατ. αφίξεις στις 5,28 εκατ.), ενώ οι τουριστικές εισπράξεις το πρώτο τετράμηνο του 2023 ήταν αυξημένες κατά 38,0% ή €411,7 εκατ. (από τα €1,08 δισεκ. στα €1,49 δισεκ.). Επισημαίνεται, ακόμα, ότι οι μηνιαίες κρατήσεις αεροπορικών θέσεων – σύμφωνα με το ΣΕΤΕ – για τους μήνες Μάρτιο-Σεπτέμβριο 2023 παρουσιάζουν αύξηση σε ετήσια βάση. Τα παραπάνω αναμένεται να ασκήσουν θετικές επιδράσεις στην απασχόληση του κλάδου, οι οποίες θα φανούν μετά το πρώτο τρίμηνο του έτους. Ως προς αυτό σημειώνεται ότι τον Απρίλιο του 2023 το ισοζύγιο προσλήψεων-αποχωρήσεων στους κλάδους Καταλυμάτων, Δραστηριοτήτων υπηρεσιών εστίασης και Δραστηριοτήτων ταξιδιωτικών πρακτορείων ήταν θετικά κατά 61,7 χιλ., 29,1 χιλ. και 3,2 χιλ. άτομα, αντίστοιχα.

Ο εξαγωγές αγαθών αναμένεται να κινηθούν για άλλη μια χρονιά ανοδικά (+3,5% σύμφωνα με την πρόβλεψη του IOBE), με ανάλογες θετικές επιδράσεις στην απασχόληση. Σε αυτό θα συμβάλει η πρόβλεψη για οριακά υψηλότερη ανάκαμψη το 2023 (αλλά χαμηλότερη συγκριτικά με το 2022) τόσο στην Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και στην Ευρωζώνη καθώς σύμφωνα με την πλέον πρόσφατη έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αυτή θα ανέλθει στο 1,0% στην πρώτη (έναντι πρόβλεψης 0,8% στην προηγούμενη έκθεση) και στο 1,1% στη δεύτερη (έναντι πρόβλεψης 0,9% στην προηγούμενη έκθεση). Παράλληλα, ο πληθωρισμός σύμφωνα με τις προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αναμένεται να κυμανθεί σε χαμηλότερα επίπεδα συγκριτικά με το 2022, δηλαδή στα επίπεδα του 6,7% στην Ευρωπαϊκή Ένωση (από 9,2% το 2022) και 5,8% στην Ευρωζώνη (από 8,4% το 2022). Με στοιχεία πρώτου τετραμήνου 2023 οι εξαγωγές με καύσιμα και πλοία (τρέχουσες τιμές) ήταν αυξημένες κατά 12,0% (ή +€1,86 δισεκ., στα €17,34 δισεκ. από τα €15,47 δισεκ.) συγκριτικά με την ίδια περίοδο του 2022, ενώ χωρίς καύσιμα και πλοία η αντίστοιχη άνοδος διαμορφώθηκε σε 7,9% (ή +€876,0 εκατ., από τα €11,1 δισεκ. στα €11,93 δισεκ.).

Η αύξηση των επενδύσεων θα επηρεάσει θετικά την απασχόληση, αλλά η επίδραση αυτή αναμένεται να είναι ηπιότερη. Από τη μία πλευρά θετικές επιδράσεις θα προέλθουν από τους πόρους του Ταμείου Ανάκαμψης. Σημειώνεται ότι μέχρι το τέλος Μαΐου ο συνολικός προϋπολογισμός των 425 επενδυτικών σχεδίων που είχαν υποβληθεί είχαν συνολικό προϋπολογισμό €15,71 δισεκ, ενώ είχαν υπογραφεί 178 δανειακές συμβάσεις με συνολικό προϋπολογισμό €6,82 δισεκ. Επίσης, θετικές επιδράσεις στην απασχόληση θα προέλθουν από την

σταδιακή ωρίμανση μεγάλων έργων υποδομής (Ελληνικό, μετρό, αυτοκινητόδρομοι) και τον κλάδο κατασκευών συνολικά. Όμως ανασχετικά στην ανάληψη επενδυτικού ρίσκου, αλλά όχι τόσο έντονα, θα επιδράσουν ο – χαμηλότερος συγκριτικά με το 2022 – πληθωρισμός και η συνεχόμενη αύξηση των επιτοκίων από την ΕΚΤ.

Η ιδιωτική κατανάλωση αναμένεται να κινηθεί ήπια αυξητικά και το 2023 (+1,8% σύμφωνα με τις προβλέψεις του IOBE) με ανάλογες θετικές επιδράσεις στην απασχόληση των αντίστοιχων κλάδων. Ωστόσο θα εξακολουθήσει να επηρεάζεται αρνητικά από τον υψηλό – αλλά χαμηλότερο συγκριτικά με το 2022 – πληθωρισμό στην Ελλάδα, (πρόβλεψη για πληθωρισμό 4,3% το 2023 σύμφωνα με το IOBE), καθώς και από τον περιορισμό του διαθέσιμου εισοδήματος νοικοκυριών και επιχειρήσεων λόγω και της αύξησης του κόστους εξυπηρέτησης δανεισμού εξαιτίας των συνεχιζόμενων αυξήσεων των επιτοκίων από την ΕΚΤ. Ωστόσο, οι συγκεκριμένες αρνητικές επιδράσεις αντισταθμίζονται από την πρόσφατη νέα αύξηση του κατώτατου μισθού καθώς και από τα υφιστάμενα μέτρα στήριξης νοικοκυριών και επιχειρήσεων (market pass, επιδότηση λογαριασμών ηλεκτρικού ρεύματος). Ως προς τα δεύτερα σημειώνεται ότι η κυβέρνηση προτίθεται να παρατείνει την εφαρμογή του market pass μέχρι το τέλος του 2023, ενώ τα έκτακτα μέτρα ελέγχου της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας θα ισχύουν μέχρι το τέλος Σεπτεμβρίου, αλλά υπάρχει η πρόθεση σταδιακής κατάργησής τους μέχρι το τέλος του τρέχοντος έτους. Πρέπει, όμως, να σημειωθεί ότι από την άλλη πλευρά η νέα αύξηση του κατώτατου μισθού θα επηρεάσει κυρίως επιχειρήσεις σε κλάδους στους οποίους ένα μεγάλο τμήμα των εργαζομένων αμείβεται με τον κατώτατο μισθό, με ενδεχόμενο να προτιμηθούν ευέλικτες μορφές απασχόλησης, να καμφθεί η ζήτηση εργασίας, ή να ενισχυθούν οι ανεπίσημες σχέσεις εργασίας.

Λαμβάνοντας υπόψη τις παραπάνω επιδράσεις στην αγορά εργασίας, η πρόβλεψη του IOBE παραμένει ίδια συγκριτικά με προηγούμενη έκθεση. Έτσι, **το ποσοστό ανεργίας το 2023 αναμένεται να διαμορφωθεί στην περιοχή του 11,0%.**

Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία Ερευνών Συγκυρίας του IOBE, κατά το τρίμηνο Απριλίου-Ιουνίου του 2023 σε σχέση με το α' τρίμηνο του τρέχοντος έτους, καταγράφεται μικρή βελτίωση ως προς τις προβλέψεις για τις βραχυπρόθεσμες προοπτικές της απασχόλησης στις Υπηρεσίες, με τις προβλέψεις στη Βιομηχανία, το Λιανικό εμπόριο και τις Κατασκευές να υποχωρούν ελαφρά. Σε σχέση με την ίδια περίοδο του 2022, σημειώθηκε αισθητή βελτίωση στις Κατασκευές, ηπιότερη ενίσχυση σε Βιομηχανία, Λιανικό εμπόριο και Υπηρεσίες. Αναλυτικότερα:

Στη Βιομηχανία, το μέσο ισοζύγιο του β' τριμήνου του τρέχοντος έτους εξασθένησε ήπια σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο στις +10 μονάδες. Σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή επίδοση, ο μέσος τριμηνιαίος δείκτης είναι υψηλότερος κατά 9 μονάδες περίπου. Το εξεταζόμενο τρίμηνο, το ποσοστό των βιομηχανικών επιχειρήσεων που προβλέπει πτώση της απασχόλησής του το προσεχές χρονικό διάστημα υποχωρεί ελαφρά στο 7%, από 10% το προηγούμενο τρίμηνο, ενώ παράλληλα υποχωρεί στο 17% (από 21%) το ποσοστό εκείνων που αναμένουν αύξηση στον αριθμό των θέσεων εργασίας τους. Ωστόσο, η μεγάλη πλειονότητα των επιχειρήσεων του τομέα (76%) προβλέπει σταθερότητα σε όρους απασχόλησης.

Στις Κατασκευές, οι σχετικές προβλέψεις υποδηλώνουν μικρή επιδείνωση στο ισοζύγιο της απασχόλησης του τομέα, το οποίο υποχώρησε ελαφρά και από τις +48 μονάδες διαμορφώθηκε στις +43 μονάδες, σε αισθητά ωστόσο υψηλότερο επίπεδο σε σύγκριση με το ίδιο χρονικό διάστημα του 2022 (+27 μονάδες). Στο εξεταζόμενο τρίμηνο, το 3% (από 13%) των επιχειρήσεων

του τομέα προβλέπουν λιγότερες θέσεις εργασίας, ενώ υποχωρεί αισθητά στο 46% (από 61%) το ποσοστό των ερωτηθέντων που αναμένουν άνοδο της απασχόλησης. Σε επίπεδο επιμέρους κλάδων, παρατηρείται ήπια βελτίωση του σχετικού δείκτη στις Ιδιωτικές Κατασκευές (+37 από +34 μον.) με τον σχετικό δείκτη στα Δημόσια Έργα (+49 από +63 μον.) να εξασθενεί σημαντικά.

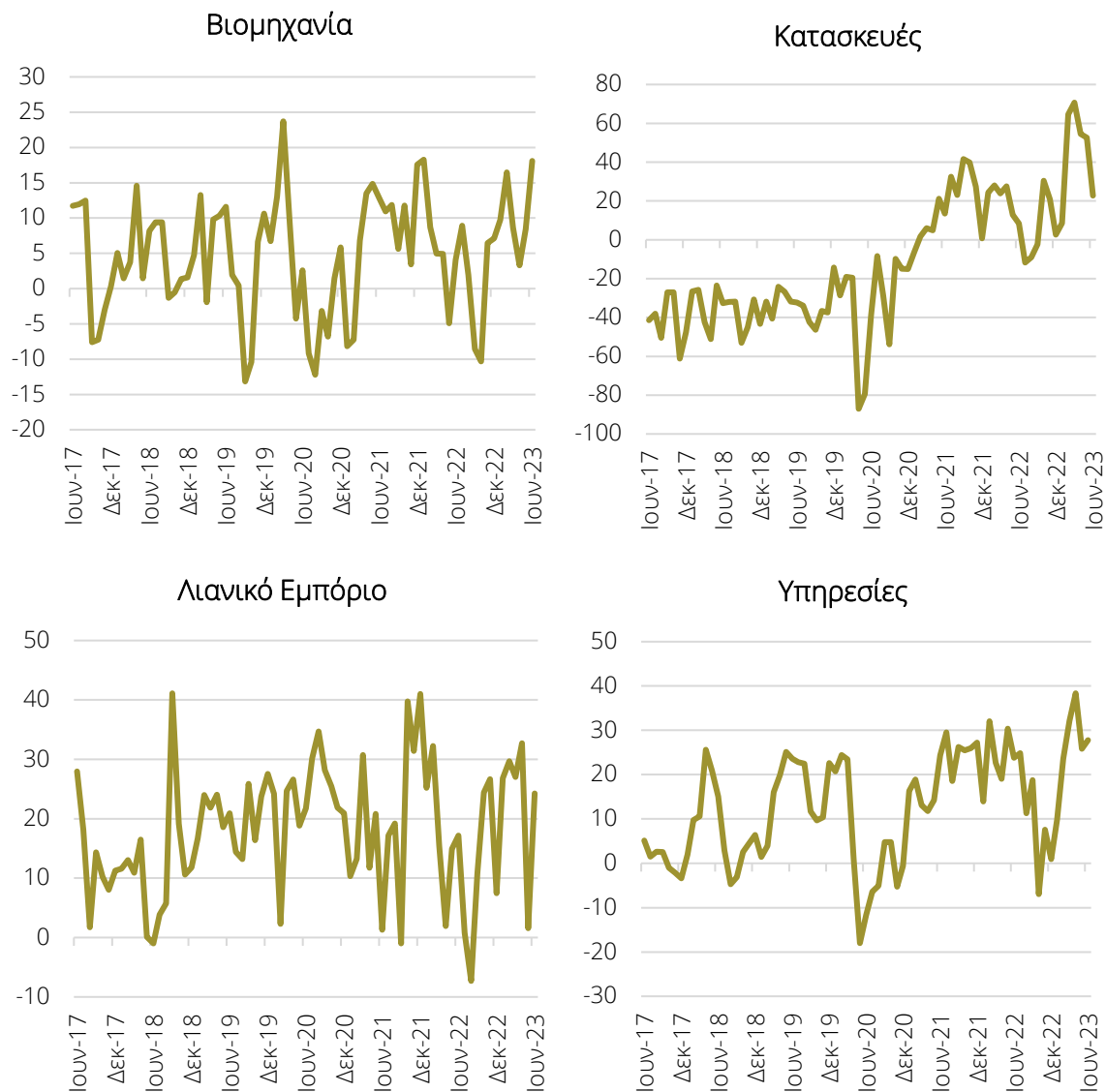
Ο δείκτης των προβλέψεων για την απασχόληση στο Λιανικό Εμπόριο εξασθένησε ήπια κατά το β' τρίμηνο του τρέχοντος έτους σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο, στις +20 μονάδες (από +28), επίδοση ήπια υψηλότερη σε σχέση με την αντίστοιχη του 2022 (+8). Μόλις το 1% των επιχειρήσεων του τομέα αναμένει μείωση των θέσεων εργασίας όσο και το προηγούμενο τρίμηνο, ενώ το 21% (από 29%) προβλέπει άνοδο της απασχόλησης, με όσους αναμένουν σταθερότητα να κινούνται στο 78% (από 70%) του συνόλου. Στους επιμέρους εξεταζόμενους κλάδους σημειώνεται σημαντική υποχώρηση του σχετικού ισοζυγίου στα Πολυκαταστήματα, στον κλάδο των Τροφίμων - Ποτών και στον κλάδο Υφασμάτων - Ένδυσης-Υπόδησης, ενώ αντίθετα μικρή βελτίωση παρατηρείται στον κλάδο Οικιακού εξοπλισμού και στον κλάδο Οχημάτων & ανταλλακτικών.

Στις Υπηρεσίες οι σχετικές προβλέψεις το εξεταζόμενο τρίμηνο υποδηλώνουν μικρή βελτίωση σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, και ήπια ενίσχυση σε σχέση με το αντίστοιχο περυσινό χρονικό διάστημα. Έτσι, το σχετικό ισοζύγιο του β' τριμήνου 2023, ενισχύθηκε κατά 9 μονάδες στις +31 μονάδες το εξεταζόμενο τρίμηνο, ενώ σε σχέση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2021 βελτιώθηκε κατά 6 μονάδες. Από τις επιχειρήσεις του τομέα, το 2% (από 6% το προηγούμενο τρίμηνο) αναμένει μείωση της απασχόλησης, με το ποσοστό εκείνων που προβλέπουν αύξηση να διαμορφώνεται στο 32% (από 27%). Σε κλαδικό επίπεδο, η τάση είναι έντονα ανοδική στις Χερσαίες μεταφορές ενώ είναι ήπια ανοδική στους υπόλοιπους κλάδους.

Διάγραμμα 3.18

Προβλέψεις για την απασχόληση (ισοζύγιο απαντήσεων διαφορά θετικών – αρνητικών απαντήσεων)

Πηγή: IOBE

Κατά το β' τρίμηνο 2023, σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο καταγράφεται μικρή βελτίωση ως προς τις προβλέψεις για τις βραχυπρόθεσμες προοπτικές της απασχόλησης στις Υπηρεσίες, με τις προβλέψεις στη Βιομηχανία, το Λιανικό εμπόριο και τις Κατασκευές να υποχωρούν ελαφρά.

3.5 Τιμές καταναλωτή και παραγωγού

- Άνοδος του ΕνΔΤΚ το α' πεντάμηνο του 2023, στο 5,6% έναντι πληθωρισμού 7,9% ένα έτος πριν. Αύξηση τιμών κυρίως από την αυξητική επίδραση στις τιμές των μη ενεργειακών αγαθών.
- Ρυθμός μεταβολής ΕνΔΤΚ με σταθερούς φόρους και χωρίς την ενέργεια, στο 8,2% το α' πεντάμηνο του 2023, από άνοδο 3,9% ένα έτος πριν.
- Για το 2023, προβλέπεται πως ο Γενικός Δείκτης Τιμών Καταναλωτή θα ενισχυθεί με ρυθμό στην περιοχή του 4,3%. Βασικές υποθέσεις:
 - η τιμή του πετρελαίου Brent θα μειωθεί ετησίως μεσοσταθμικά περίπου κατά 23%
 - η ιδιωτική καταναλωτική ζήτηση θα σημειώσει ενίσχυση στην περιοχή του 1,8%

Πρόσφατες εξελίξεις

Το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου - Μαΐου του 2023 σημειώθηκε αύξηση των τιμών σε σχέση με ένα έτος πριν, με το μέσο ρυθμό μεταβολής του Εθνικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΔΤΚ) να ανέρχεται στο 4,7%, από άνοδο 8,8% ένα έτος πριν. Ενίσχυση, κατά 5,6%, κατέγραψε ο Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (ΕνΔΤΚ) την ίδια περίοδο του 2023, από αύξηση 7,9% πέρυσι. Τον Μάιο φέτος ο ρυθμός μεταβολής του Εθνικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΔΤΚ) διαμορφώθηκε στο 2,8% από 11,3% τον αντίστοιχο μήνα του 2022. Ανοδική τάση καταγράφηκε και στον ΕνΔΤΚ, με το ρυθμό μεταβολής του να διαμορφώνεται στο 4,1% τον Μάιο από 10,5% τον ίδιο μήνα πέρυσι. Σημειώνεται ότι το α' πεντάμηνο φέτος ο δομικός πληθωρισμός¹³ στην Ελλάδα ανήλθε στο 8,2% από 3,2% ένα έτος νωρίτερα, ενώ τον Μάιο διαμορφώθηκε σε 8,1% από 4,8% πέρυσι.

Ως προς τις επιδράσεις των συνιστωσών του ΕνΔΤΚ στην τάση του, η άνοδος του εναρμονισμένου δείκτη στο α' πεντάμηνο του τρέχοντος έτους, οφείλεται στη θετική επίδραση της εγχώριας ζήτησης, καθώς η ποσοστιαία μεταβολή του δείκτη με σταθερούς φόρους και χωρίς τα ενεργειακά αγαθά ήταν 8,2%. Η έμμεση φορολογία ουσιαστικά δεν άσκησε επίδραση στις τιμές το α' πεντάμηνο του τρέχοντος έτους, από οριακά αρνητική επίδραση 0,1 ποσοστιαίες μονάδες ένα έτος πριν.

Όσο αφορά στις εξελίξεις στις τιμές των ενεργειακών αγαθών και την επίδρασή τους στον ΕνΔΤΚ, η μέση διεθνής τιμή του πετρελαίου το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου - Μαΐου φέτος σημείωσε εξασθένιση έναντι της ίδιας περιόδου πέρυσι. Συγκεκριμένα, η μέση τιμή του πετρελαίου Brent διαμορφώθηκε στο α' πεντάμηνο του τρέχοντος έτους στα \$80,6/βαρέλι, από \$104,1/βαρέλι ένα χρόνο πριν, καταγράφοντας υποχώρηση 22,6%¹⁴. Η ήπια εξασθένιση της μέσης ισοτιμίας του ευρώ έναντι του δολαρίου την ίδια περίοδο, κατά 1,9%, στο 1,08 έναντι 1,10 ένα έτος νωρίτερα, μετρίασε την υποχώρηση της τιμής του πετρελαίου σε ευρώ, με τη μέση τιμή του να διαμορφώνεται στα €74,6/βαρέλι, 21% χαμηλότερα από ότι την αντίστοιχη περίοδο του 2022. Στην υποχώρηση της τιμής του πετρελαίου, που αποτελεί βασική συνιστώσα του ενεργειακού κόστους, οφείλεται η αρνητική επίδραση των τιμών των ενεργειακών αγαθών, κατά 2,4 π.μ. στο

¹³ Ο δομικός πληθωρισμός αφορά στον ΕνΔΤΚ χωρίς την ενέργεια και τα μη επεξεργασμένα τρόφιμα.

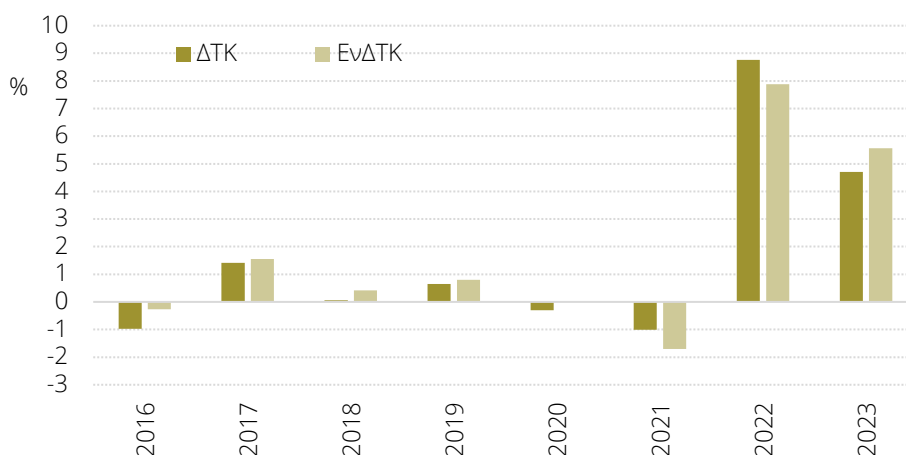
¹⁴ Μέσες τιμές περιόδου με βάση τη Europe Brent Spot Price. Πηγή: EIA, US Energy Information Administration https://www.eia.gov/dnav/pet/pet_pri_spt_s1_d.htm

ρυθμό μεταβολής του ΕνΔΤΚ εγχώριως κατά το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου – Μαΐου του 2023, έναντι θετικής επίδρασης 3,9% το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2022.

Διάγραμμα 3.19

Ετήσια μεταβολή εγχώριου ΔΤΚ και Εναρμονισμένου ΔΤΚ στην Ελλάδα (%)

Άνοδος 4,7% του εγχώριου ΔΤΚ το α' πεντάμηνο του 2023 σε σχέση με ένα έτος πριν, από 8,8% το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2022.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία ΙΟΒΕ

Διάγραμμα 3.20

Μηνιαία εξέλιξη ΔΤΚ στην Ελλάδα (ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές, %)

Επιβράδυνση της ανόδου του εγχώριου ΔΤΚ τον Μάιο (2,8%). Σε χαμηλότερα επίπεδα ο ρυθμός από τον αντίστοιχο μήνα του 2022 (11,3%).

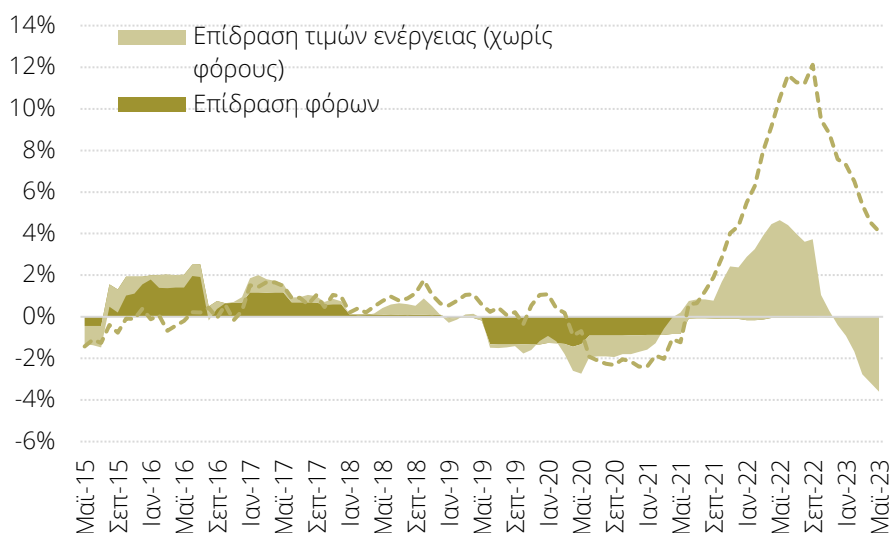
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία ΙΟΒΕ

Η ενίσχυση του ΕνΔΤΚ στην Ελλάδα στο χρονικό διάστημα Ιανουαρίου - Μαΐου του 2023, κατά 5,6%, φέρνει τη χώρα περίπου στις τελευταίες θέσεις της κατάταξης μεταξύ των χωρών της Ευρωζώνης ως προς το ρυθμό μεταβολής, χαμηλότερα του σταθμισμένου μέσου όρου. Ο μέσος όρος μεταβολής του ΕνΔΤΚ στην Ευρωζώνη ανήλθε το α' πεντάμηνο φέτος στο 7,4%, από 6,8% ένα έτος πριν. Η εγχώρια ζήτηση φαίνεται ότι αποτέλεσαν τους κυριότερους παράγοντες ανόδου των τιμών στην Ευρωζώνη, καθώς ο δείκτης τιμών με σταθερούς φόρους και χωρίς τα ενεργειακά αγαθά αυξήθηκε κατά 7,5% στο εξεταζόμενο χρονικό διάστημα, σε σύγκριση με α' πεντάμηνο του 2022 (+3,5%).

Διάγραμμα 3.21

Ετήσιος ρυθμός μεταβολής ΕνΔΤΚ στην Ελλάδα και επίδραση τιμών ενεργειακών προϊόντων και αλλαγών στη φορολογία

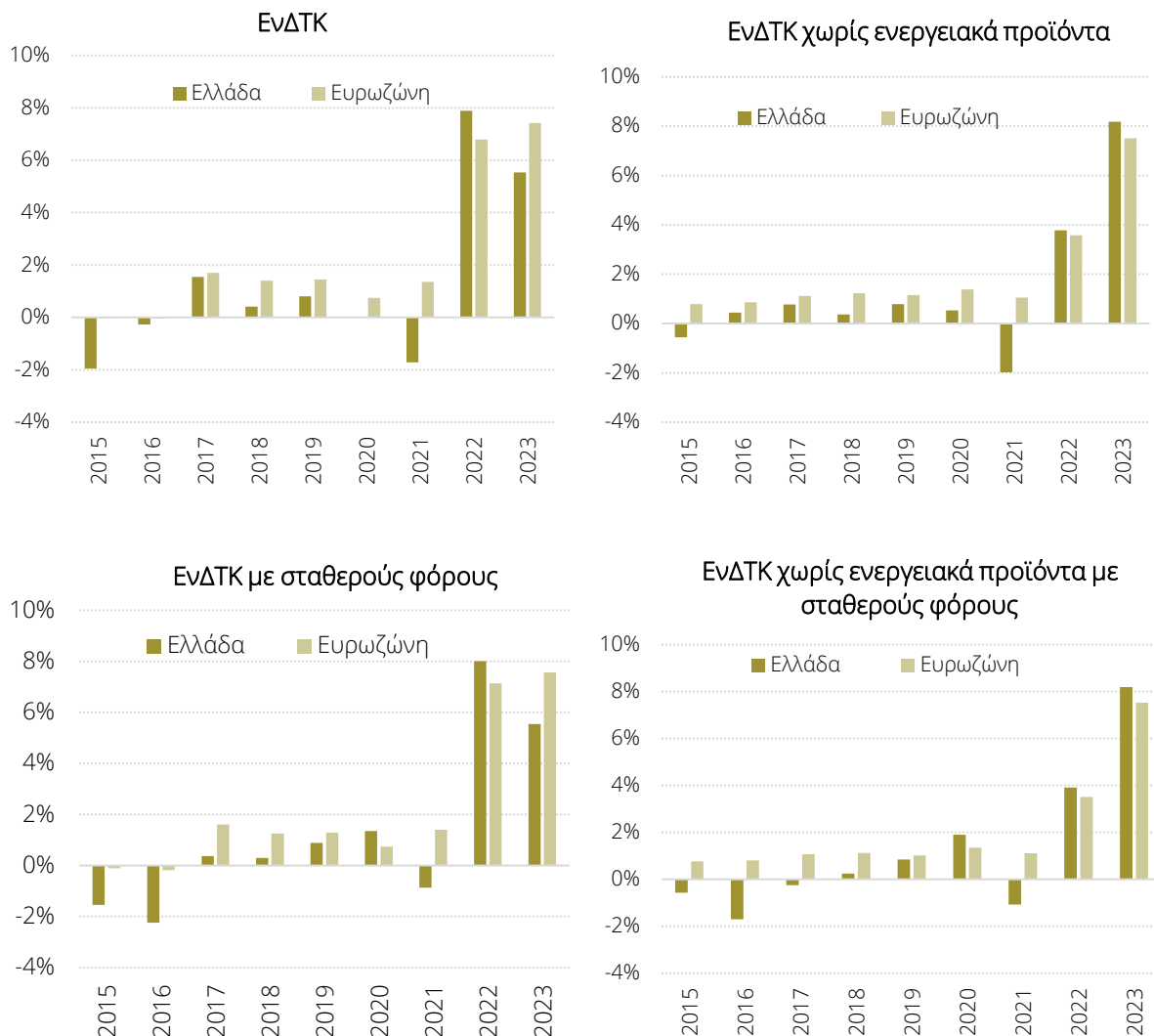
Η αύξηση του ΕνΔΤΚ το α' πεντάμηνο του 2023 οφείλεται στις τιμές των μη ενεργειακών αγαθών, ενώ πλέον μηδενική είναι η επίδραση των φόρων.

Πηγή: Eurostat, επεξεργασία IOBE

Ως προς τις τάσεις στις επιμέρους κατηγορίες προϊόντων και υπηρεσιών οι οποίες περιλαμβάνονται στον εγχώριο Γενικό Δείκτη Τιμών, η μεγαλύτερη άνοδος το α' πεντάμηνο του 2023 σημειώθηκε στη Διατροφή και τα Διαρκή αγαθά. Η άνοδος των τιμών στην κατηγορία της Διατροφής διαμορφώθηκε στο 13,5%, από ηπιότερη ενίσχυση 8,7% ένα έτος πριν, ενώ στην κατηγορία των Διαρκών αγαθών οι τιμές αυξήθηκαν κατά 10,6%, από ηπιότερη άνοδο 4,0% ένα έτος νωρίτερα. Σε χαμηλότερα επίπεδα, ήταν η μεταβολή στην Ένδυση, όπου καταγράφηκε άνοδος 9,1% από ενίσχυση 5,3% ένα έτος πριν, ενώ ακολούθησαν τα Ξενοδοχεία με 7,8%, από 3,0% το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2022. Άνοδος τιμών καταγράφηκε στα Άλλα αγαθά και την Υγεία, κατά 6,1% και 5,6%, αντίστοιχα, από επίσης άνοδο 0,3% και 0,1%, αντίστοιχα, ένα έτος πριν. Η ενίσχυση των τιμών στα Αλκοολούχα ποτά διαμορφώθηκε στο 3,4% από οριακή αύξηση 0,2% το α' πεντάμηνο του 2022, ενώ οριακά χαμηλότερη ήταν η άνοδος των τιμών στην Αναψυχή (3,3%) από ηπιότερη άνοδο 0,4% την αντίστοιχη περίοδο του 2022. Στις Μεταφορές οι τιμές ήταν ενισχυμένες το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου – Μαΐου του 2023 σε σχέση με ένα έτος πριν (3,0%), έναντι εντονότερης ανόδου 14,6%, αντίστοιχα το α' πεντάμηνο του 2022, ενώ έπεται η Εκπαίδευση με 2,2% σε συνέχεια οριακής ανόδου 0,9% ένα έτος πριν. Αντιθέτως, εξασθένιση των τιμών καταγράφηκε στις Επικοινωνίες, κατά 1,8%, σε συνέχεια υποχώρησης 2,9% ένα έτος πριν. Μείωση των τιμών σημειώθηκε και στη Στέγαση, 8,3% το α' πεντάμηνο του τρέχοντος έτους από άνοδο 29,6% το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2022.

Διάγραμμα 3.22

Ετήσια μεταβολή ΕνΔΤΚ σε Ελλάδα και Ευρωζώνη (περίοδος Ιανουαρίου- Μαΐου)

Πηγή: Eurostat, επεξεργασία IOBE

Άνοδος τιμών εγχωρίως στο πεντάμηνο του 2023 χαμηλότερη από τον μ.ό. της Ευρωζώνης, με την πληθωριστική επίδραση των μη ενεργειακών αγαθών (8,2 ποσοστιαίες μονάδες) να είναι ωστόσο υψηλότερη από τον μ.ό. της Ευρωζώνης.

Σχετικά με τις τάσεις των τιμών στην πλευρά της παραγωγής το αρχικό τετράμηνο του τρέχοντος έτους, ο Γενικός Δείκτης Τιμών Παραγωγού (ΓΔΤΠ), εγχώριας και εξωτερικής αγοράς συνολικά, σημείωσε υποχώρηση σε σύγκριση με το ίδιο χρονικό διάστημα του 2022 (-2,3%). Αναλυτικά, ο ΓΔΤΠ χωρίς την ενέργεια ενισχύθηκε στο χρονικό διάστημα Ιανουαρίου - Απριλίου φέτος κατά 7,6%, έναντι ίδιας ανόδου ένα χρόνο πριν. Αναφορικά με τις τάσεις στις τιμές των βιομηχανικών προϊόντων, την υψηλότερη άνοδο σημείωσαν τα Προϊόντα χαρτιού, 13,2% έναντι αύξησης 8,3%, ενώ ακολούθησαν Προϊόντα ξύλου και τα Τρόφιμα, με άνοδο 11,9%, αμφότερα σε συνέχεια αύξησης 18,8% και 6,0% αντίστοιχα ένα έτος πριν. Σε χαμηλότερα επίπεδα ήταν η άνοδος για τις

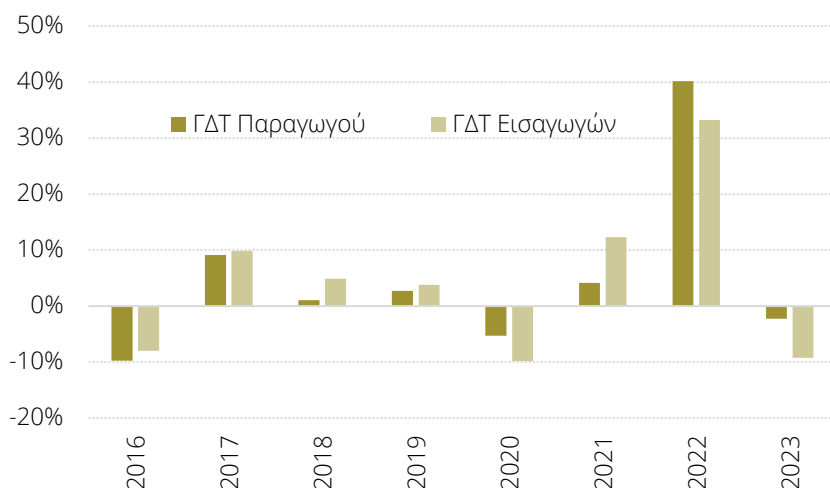
τιμές παραγωγού στα Βασικά μέταλλα, κατά 9,0%, και στα Μη μεταλλικά ορυκτά, κατά 8,5%, σε συνέχεια αύξησης 3,3% και 5,2%, αντίστοιχα, στο αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2022. Ενίσχυση των τιμών παραγωγού σημειώθηκε το α' τετράμηνο φέτος στον Εξοπλισμό μεταφορών, κατά 7,4% έναντι ανόδου 5,2% ένα έτος πριν, ενώ ακολούθησαν τα Προϊόντα καπνού, με άνοδο 6,8% σε συνέχεια ηπιότερης ανόδου 5,3% ένα έτος πριν. Αντίθετα, η τάση στις τιμές παραγωγού στην Παραγωγή Άνθρακα-Λιγνίτη και στα Προϊόντα διύλισης πετρελαίου ήταν πτωτική, κατά 56,1% και 11,9%, αντίστοιχα, σε συνέχεια ανόδου 24,4% και 84,7%, αντίστοιχα ένα έτος πριν.

Ως προς την εξέλιξη του Γενικού Δείκτη Τιμών Εισαγωγών (ΓΔΤΕ) την περίοδο Ιανουαρίου - Απριλίου φέτος, όπου υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, σημειώθηκε ετήσια υποχώρηση, κατά 9,2%, έναντι έντονης ανόδου, 33,2% ένα έτος πριν. Η εξασθένιση των τιμών εισαγωγών κατατάσσει την Ελλάδα στην τελευταία θέση, ως προς τη μεταβολή τους μεταξύ δέκα χωρών της Ευρωζώνης για τις οποίες υπήρχαν διαθέσιμα στοιχεία στη συγκεκριμένη περίοδο. Υποχώρηση στις τιμές εισαγωγών σημειώθηκε στη Γαλλία και τη Λετονία, κατά 3,5% και 1,9%, αντίστοιχα, έναντι ανόδου 30,4% και 22,2% αντίστοιχα, ένα έτος πριν. Αντιθέτως, οριακή ενίσχυση του ίδιου δείκτη καταγράφηκε στην Ευρωζώνη, κατά 0,2%, έναντι ισχυρότερης αύξησης 27,9% την αντίστοιχη περίοδο του 2022. Η υψηλότερη άνοδος των τιμών εισαγωγών καταγράφηκε στην Δανία (5,5%) και την Σλοβενία (4,9%).

Μεταξύ των επιμέρους κατηγοριών εισαγόμενων προϊόντων, η μεγαλύτερη άνοδος το α' τετράμηνο φέτος σημειώθηκε στις τιμές του Άνθρακα και λιγνίτη, 134,1% από σταθερότητα ένα έτος πριν, ενώ σε χαμηλότερα επίπεδα ήταν η άνοδος στις τιμές της Παροχής ηλεκτρικού ρεύματος, κατά 53,9% έναντι ανόδου 56,3%. Στα Μεταλλεύματα και στα Τρόφιμα, οι τιμές εισαγωγών ενισχύθηκαν κατά 15,7% και 12,5%, αντίστοιχα το εξεταζόμενο χρονικό διάστημα του τρέχοντος έτους, από άνοδο 14,3% και 7,4%, αντίστοιχα ένα έτος πριν, ενώ έπονται τα Προϊόντα χαρτιού, με 8,8% από ισχυρότερη ενίσχυση 11,3% ένα έτος νωρίτερα. Σε χαμηλότερα επίπεδα εντοπίζονται τα Προϊόντα καπνού και τα Μη μεταλλικά ορυκτά, με την άνοδο των τιμών στις συγκεκριμένες κατηγορίες να ανέρχεται στο 7,9% και 7,0%, αντίστοιχα στο α' τετράμηνο φέτος από ηπιότερη άνοδο, 4,5% και 0,3% αντίστοιχα το ένα έτος πριν.

Διάγραμμα 3.23

Ετήσια μεταβολή ΓΔΤΠ και ΓΔΤΕ στην Ελλάδα (Ιανουάριος - Απρίλιος)

Εξασθένιση τιμών εισαγωγών (-9,2%) το α' τετράμηνο του 2023, κυρίως λόγω αρνητικής επίδρασης των τιμών των ενεργειακών αγαθών. Υποχώρηση και στις τιμές παραγωγού το ίδιο χρονικό διάστημα του 2023 (-2,3%).

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία IOBE

Μεσοπρόθεσμες εκτιμήσεις

Από την ανάλυση των τάσεων στις βασικές συνιστώσες του εγχώριου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή κατά το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου- Μαΐου του τρέχοντος έτους, προέκυψε ότι η άνοδος του οφείλεται κυρίως στην θετική επίδραση των τιμών των μη ενεργειακών αγαθών. Η αύξηση των τιμών των ενεργειακών αγαθών, απόρροια του πολέμου της Ρωσίας στην Ουκρανία, έχει ανακοπεί σημαντικά, με τις έμμεσες, ωστόσο αυξητικές επιδράσεις να διατηρούν την ανοδική πορεία των τιμών σε βασικές κατηγορίες προϊόντων. Ο ήπιος χειμώνας, και η διατήρηση υψηλών αποθεμάτων στις αποθήκες φυσικού αερίου στο τέλος του χειμώνα επέδρασαν ανασχετικά στην ανοδική πορεία των διεθνών τιμών στα ενεργειακά αγαθά. Σημειώνεται ότι, τα κράτη μέλη της ΕΕ τον Ιούνιο επέβαλαν νέα, ενδέκατη δέσμη κυρώσεων στην Ρωσία, οι οποίες μεταξύ άλλων περιλαμβάνουν αυστηρότερους περιορισμούς στις εξαγωγές και απαγορεύσεις σε διαμετακόμιση αγαθών και τεχνολογίας μέσω Ρωσίας.

Υπό τις παραπάνω εξελίξεις, το α' εξάμηνο του 2023¹⁵ η διεθνής τιμή του πετρελαίου Brent διαμορφώθηκε στα \$79,8 ανά βαρέλι, σημειώνοντας υποχώρηση της τάξης του 25,6% σε σχέση με ένα έτος πριν. Η ισοτιμία ευρώ/δολαρίου το εξεταζόμενο χρονικό διάστημα κατά μέσο όρο διαμορφώθηκε στο 1,08, χαμηλότερα κατά 1,2% σε σύγκριση με ένα έτος πριν. Ακολουθώντας, η μέση τιμή του πετρελαίου σε ευρώ έφτασε το α' εξάμηνο φέτος τα €73,8/βαρέλι, καταγράφοντας εξασθένιση σε σχέση με ένα έτος πριν, 24,7%.

Επίδραση ζήτησης

Ως προς τις αναμενόμενες τάσεις στην καταναλωτική ζήτηση η νέα αύξηση του κατώτατου μισθού από την 1η Απριλίου 2023, η αύξηση του επιδόματος ανεργίας, τα μέτρα στήριξης του εισοδήματος «ευάλωτων» κοινωνικών ομάδων (χαμηλοσυνταξιούχοι, ΑΜΕΑ, δικαιούχοι ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος κ.ά.). αναμένεται να ενισχύσουν το διαθέσιμο εισόδημα, και ακολούθως και την εγχώρια ζήτηση.

Επιπρόσθετα, η νέα δέσμη μέτρων αντιμετώπισης του ενεργειακού κόστους εγχωρίως που αναμένεται να ανακοινωθεί τον Σεπτέμβριο, καθώς και η επέκταση των μέτρων στήριξης νοικοκυριών και επιχειρήσεων για το μετριασμό του ενεργειακού κόστους που ανακοινώθηκαν τον Δεκέμβριο πέρυσι εκτιμάται ότι θα τονώσουν έμμεσα το διαθέσιμο εισόδημα, και κατ' επέκτασιν θα συμβάλουν στην αύξηση της κατανάλωσης.

Σε συνέχεια των προηγούμενων μέτρων αντιμετώπισης του υψηλού κόστους διαβίωσης, η επέκταση της κάρτας αγοράς (Market pass), και μάλιστα με διευρυμένα κριτήρια, μέχρι και τον Δεκέμβριο του τρέχοντος έτους, το ενισχυμένο καλάθι του Νοικοκυριού, καθώς και το νέο Youth pass αναμένεται να επιδράσουν ενισχυτικά στο διαθέσιμο εισόδημα, τονώνοντας ακολούθως και την εγχώρια ζήτηση.

Συνεπώς, εκτιμάται ότι η καταναλωτική ζήτηση αναμένεται να ενισχυθεί το 2023, στην περιοχή του 1,8% συντηρώντας σε ένα βαθμό τις υψηλές τιμές.

Επίδραση φόρων

Αναφορικά με τις αναμενόμενες επιδράσεις των παρεμβάσεων έμμεσης φορολογίας, στο τρέχον έτος η εφαρμογή μειωμένων συντελεστών ΦΠΑ σε όλα τα νησιά του Αιγαίου χωρίς προϋποθέσεις, δεν αναμένεται να επιδράσει στην άνοδο των τιμών, καθώς έχει παρέλθει πλέον ένας έτος από

¹⁵ Τα στοιχεία του α' εξαμήνου αφορούν στις διεθνείς τιμές πετρελαίου μέχρι και 26/6/2023

την ισχύ τους. Ομοίως και οι μειωμένοι συντελεστές ΦΠΑ σε ορισμένα αγαθά και υπηρεσίες οι οποίοι παραμένουν για όλο το 2023, όπως και τα μέτρα στήριξης στα ακίνητα έως τον Δεκέμβριο του 2024, δεν αναμένεται να έχουν καμία επίδραση στις τιμές, καθώς έχει παρέλθει ένα έτος από την εφαρμογή τους. Συνεπώς, οι επιδράσεις των μέτρων έμμεσης φορολογίας στο τρέχον έτος αναμένετε να είναι μηδενικές στις μεταβολές του δείκτη τιμών.

Επίδραση ενεργειακών αγαθών

Ως προς τις πρόσφατες εξελίξεις στα ενεργειακά αγαθά, η διεθνής τιμή του πετρελαίου Brent διαμορφώθηκε κατά μέσο όρο τον Μάιο του τρέχοντος έτους στα \$75,5 ανά βαρέλι, σημειώνοντας μείωση 33,4% σε σχέση με ένα έτος πριν. Η ισοτιμία ευρώ/δολαρίου τον ίδιο μήνα φέτος διαμορφώθηκε στο 1,08, υψηλότερα κατά 2,6% από ότι τον αντίστοιχο μήνα του 2022. Ακολουθώντας, η μέση τιμή του πετρελαίου σε ευρώ διαμορφώθηκε σε €69,5 ανά βαρέλι, καταγράφοντας υποχώρηση της τάξης του 35% σε σχέση με ένα έτος νωρίτερα.

Αναφορικά με την προσφορά πετρελαίου, κατά την τελευταία συνεδρίασή του, αρχές Ιουνίου, ο OPEC+, συμπεριλαμβανομένου και της Ρωσίας αποφάσισε να επεκτείνει τις περικοπές στην ημερήσια παραγωγή του μέχρι το 2024. Υπενθυμίζεται τον Μάιο, ο OPEC+, με επικεφαλής τη Σαουδική Αραβία, περιόρισε εκ νέου την ημερήσια παραγωγή κατά περίπου 1,6 εκατ. βαρέλια προκειμένου να διατηρηθεί η ισορροπία στις διεθνείς αγορές. Επιπρόσθετα, στο πλαίσιο περικοπών του OPEC+, η Σαουδική Αραβία αναμένεται να προχωρήσει τον Ιούλιο σε νέα μείωση της παραγωγής που θα αγγίζει το 1 εκατ. βαρέλια ημερησίως, εξέλιξη που ενδεχομένως να επεκταθεί και τους επόμενους μήνες αν δεν αυξηθεί η τιμή του πετρελαίου.

Αν και η παγκόσμια κατανάλωση το 2023, αναμένεται να αυξηθεί κατά 2,2 εκατ. βαρέλια ημερησίως, από 99,4 εκατ. βαρέλια ημερησίως κατά μέσο όρο πέρυσι, ο OPEC προβλέπει πλεόνασμα στην ημερήσια παραγωγή πετρελαίου. Σύμφωνα με εκτιμήσεις του OPEC, το πλεόνασμα στην ημερήσια παραγωγή το β' τρίμηνο φέτος υπολογίζεται στα 300.000 βαρέλια, το οποίο αναμένεται να είναι ακόμη υψηλότερο στο σύνολο του έτους εάν η παραγωγή της Ρωσίας παραμείνει ισχυρή έναντι των διεθνών κυρώσεων. Σημειώνεται ότι το α' εξάμηνο φέτος οι ροές πετρελαίου από τη Ρωσία παρέμειναν υψηλότερες από ό,τι αναμενόταν, αυξάνοντας την παγκόσμια προσφορά πετρελαίου και ασκώντας καθοδική πίεση στις τιμές του αργού πετρελαίου, ενώ αύξηση της προσφοράς αναμένεται και από τις ΗΠΑ, Καναδά, Κολομβία και Νιγηρία.

Υπενθυμίζεται ότι τον Φεβρουάριο το Συμβούλιο της Ευρώπης αποφάσισε να ορίσει δύο ανώτατα όρια τιμών (\$45/βαρέλι και \$100/βαρέλι) για τα προϊόντα πετρελαίου που κατάγονται ή εξάγονται από τη Ρωσία¹⁶. Τέλος, όσο αφορά στην τιμή του φυσικού αερίου, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Δεκέμβριο του 2022 επέβαλε πλαφόν στις τιμές εισαγωγής φυσικού αερίου κάθε προέλευσης για την αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης. Ο μηχανισμός προβλέπει ανώτατο όριο τιμής στα €180 ανά MWh στο TTF της Ολλανδίας από τον Φεβρουάριο του τρέχοντος έτους, ο οποίος ωστόσο καταργείται αυτομάτως, σε περίπτωση που η ζήτηση αυξηθεί κατά 10%-15%.

Εγχωρίως, τα μέτρα αντιμετώπισης του υψηλού ενεργειακού κόστους που ανακοινώθηκαν τον Δεκέμβριο επιδρούν ανασχετικά σε ένα βαθμό στις μεταβολές των τιμών ενέργειας, καθώς οι τιμές της ενέργειας που λαμβάνονται υπόψη στο ΔTK περιλαμβάνουν τις επιδοτήσεις.

¹⁶ <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/sanctions/restrictive-measures-against-russia-over-ukraine/history-restrictive-measures-against-russia-over-ukraine/>

Παγκόσμια ζήτηση

Οι προοπτικές της παγκόσμιας ανάπτυξης το 2023 φαίνεται να βελτιώνονται σύμφωνα με τις μακροοικονομικές προβλέψεις διεθνών οργανισμών. Ειδικότερα, η άνοδος του παγκόσμιου ΑΕΠ αναμένεται να ανέλθει το 2023, σε περίπου 2,7%, οριακά υψηλότερα από τον ρυθμό που προβλεπόταν τον Μάρτιο (2,6%)¹⁷. Η ανοδική πορεία των τιμών ενέργειας φαίνεται ότι ανακόπτεται, με τον πληθωρισμό να επιβραδύνεται σημαντικά, δημιουργώντας περαιτέρω προοπτικές ανάπτυξης. Η ανάκαμψη εκτιμάται ότι θα είναι ισχυρότερη στην Κίνα το 2023, (5,4%) έναντι της Ευρωζώνης (0,9%), και των Η.Π.Α (1,6%), καθώς η οικονομία της, επαναλειτουργεί πλήρως, μετά την άρση των περιοριστικών μέτρων για την αντιμετώπιση της πανδημίας, ενώ η ζήτηση για το πετρέλαιο αναμένεται να αυξηθεί σημαντικά, στο σύνολο του τρέχοντος έτους¹⁸.

Σε αυτό το πλαίσιο εξελίξεων εκτιμάται ότι η μέση τιμή του πετρελαίου το 2023 θα διαμορφωθεί στα \$79,5/βαρέλι από \$100,9/βαρέλι το 2022 (-21%), κυρίως λόγω της επιβράδυνσης της παγκόσμιας ανάπτυξης¹⁹. Η ισοτιμία ευρώ/δολαρίου το τρέχον έτος αναμένεται κατά μέσο όρο να διαμορφωθεί στο 1,08, υψηλότερα κατά 2,8% από ότι το 2022²⁰. Ακολουθώντας, η μέση τιμή του πετρελαίου σε ευρώ αναμένεται να διαμορφωθεί το 2023 τα €73,7/βαρέλι, σημειώνοντας υποχώρηση της τάξης του 23% σε σύγκριση με το τρέχον έτος.

Συνεκτιμώντας τις παραπάνω τάσεις και εξελίξεις στους κυριότερους παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν τις τιμές καταναλωτή **προβλέπεται πως ο Γενικός Δείκτης Τιμών Καταναλωτή θα ενισχυθεί ήπια το τρέχον έτος, με ρυθμό στην περιοχή του 4,3%, λόγω κυρίως της καταναλωτικής ζήτησης.**

Σημαντική πληροφόρηση για την εξέλιξη των τιμών το επόμενο χρονικό διάστημα παρέχουν και τα αποτελέσματα των μηνιαίων ερευνών οικονομικής συγκυρίας του IOBE, τα οποία συνιστούν πρόδρομες ενδείξεις για την εξέλιξή τους από την πλευρά της προσφοράς.

Οι τάσεις στις προβλέψεις μεταβολών των τιμών είναι κυρίως πτωτικές κατά το β' τρίμηνο έναντι του α' τριμήνου του τρέχοντος έτους. Με εξαίρεση τις Ιδιωτικές Κατασκευές όπου ενισχύονται ήπια, στο Λιανικό εμπόριο οι προβλέψεις των τιμών κινούνται ήπια πτωτικά, ενώ στη Βιομηχανία και στις Υπηρεσίες η υποχώρηση είναι εντονότερη. Ως προς την αντίστοιχη περυσινή τριμηνιαία περίοδο, οι προσδοκίες για την εξέλιξη των τιμών κατέγραψαν έντονα πτωτική μεταβολή στη Βιομηχανία, μικρή υποχώρηση σε Λιανικό εμπόριο και σε Υπηρεσίες, ενώ οι τιμές στις Ιδιωτικές Κατασκευές ενισχύθηκαν αισθητά. Αναλυτικότερα:

Στη Βιομηχανία, οι προβλέψεις της πορείας των τιμών το β' τρίμηνο του έτους εξασθένησαν σημαντικά σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο. Συγκεκριμένα, ο δείκτης διαμορφώθηκε στις +2 μονάδες από +17 μονάδες το προηγούμενο τρίμηνο, ενώ υποχώρησε κατά 48 μονάδες σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2022. Από τις επιχειρήσεις του τομέα, το 15% αναμένει πτώση τιμών βραχυπρόθεσμα, ενώ υποχωρεί στο 17% (από 26%) το ποσοστό όσων προβλέπουν άνοδό τους, με το υπόλοιπο 68% να αναμένει σταθερότητα.

Στο Λιανικό Εμπόριο, το ισοζύγιο των +57 μονάδων στις τιμές των επιχειρήσεων του τομέα κατά το προηγούμενο τρίμηνο υποχωρεί κατά 9 μονάδες, ενώ παράλληλα βρέθηκε 19 μονάδες χαμηλότερα σε σχέση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2022. Από τις επιχειρήσεις του

¹⁷ OECD Economic Outlook, Ιούνιος 2023: A Long Unwinding Road

¹⁸ International Energy Agency, World Energy Outlook 2022

¹⁹ Energy International Agency, Short-Term Energy Outlook, Ιούνιος 2023

²⁰ Macroeconomic projections, EKT, Ιούνιος 2023

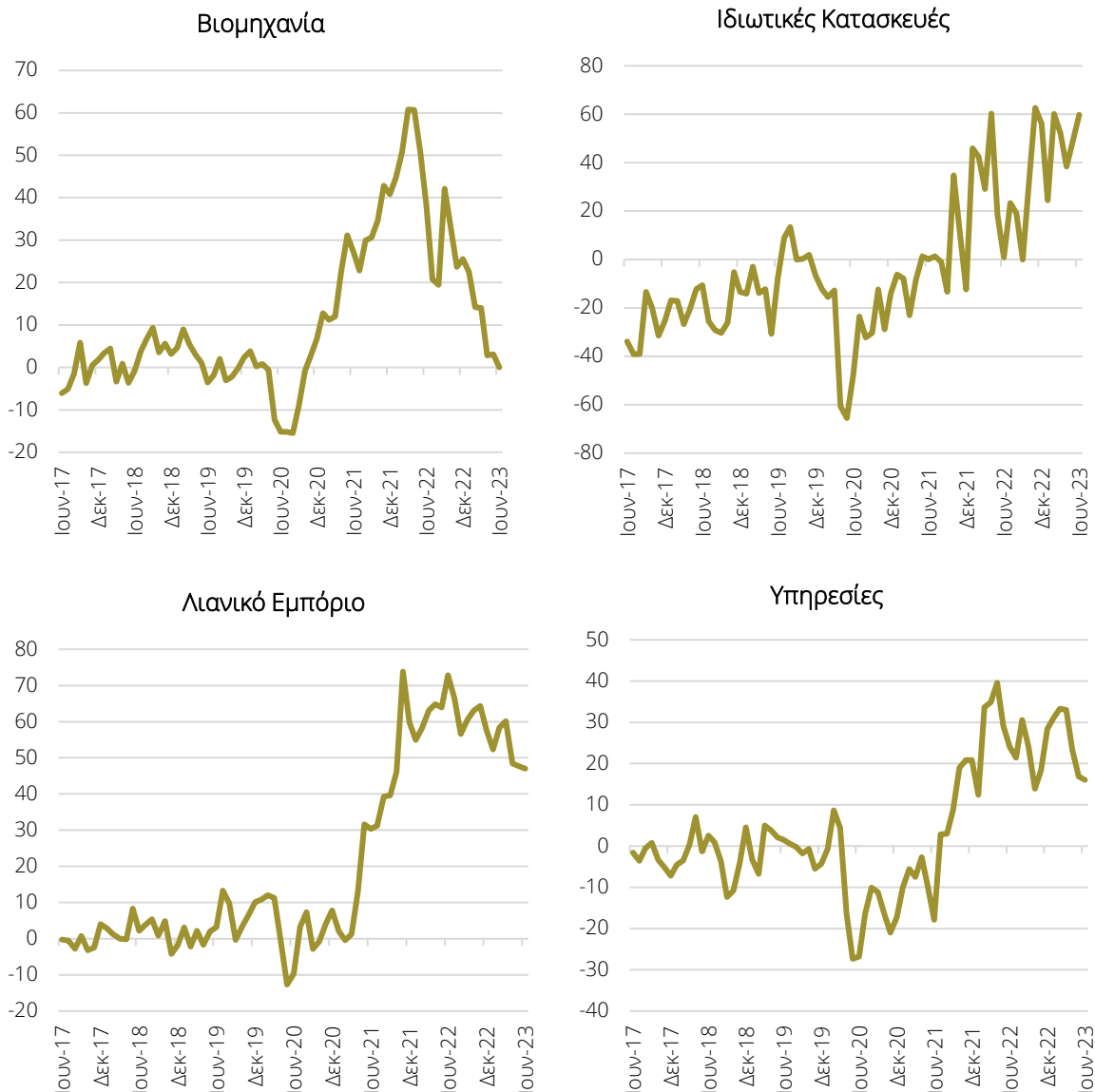
τομέα, μόλις το 1% αναμένει πτώση τιμών βραχυπρόθεσμα, ενώ υποχωρεί στο 49% το ποσοστό όσων προβλέπουν άνοδό τους, με το υπόλοιπο 51% (από 41%) να αναμένει σταθερότητα. Στους επιμέρους κλάδους του Λιανικού Εμπορίου, οι μεταβολές στις προβλέψεις των τιμών το β' τρίμηνο του 2023 σε σύγκριση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο ήταν πτωτικές στους περισσότερους επιμέρους εξεταζόμενους κλάδους με εξαίρεση το Ισοζύγιο στα Τρόφιμα-Ποτά τα οποία κινούνται έντονα ανοδικά.

Ο μέσος δείκτης πρόβλεψης της μεταβολής των τιμών στις Υπηρεσίες το εξεταζόμενο τρίμηνο υποχώρησε αισθητά σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο και διαμορφώθηκε στις +19 (από +32) μονάδες, ενώ παράλληλα κινήθηκε αισθητά χαμηλότερα σε σχέση με την αντίστοιχη μέση επίδοση του β' τρίμ. 2022 (-12 μον.). Το τρέχον τρίμηνο, το 3% (από 2%) των επιχειρήσεων του κλάδου αναμένει μείωση τιμών και το 21% άνοδο. Στους επιμέρους εξεταζόμενους κλάδους, ο σχετικός δείκτης εξασθένησε στους περισσότερους ήπια, με εξαίρεση τις Διάφορες επιχειρηματικές δραστηριότητες και τα Ξενοδοχεία-Εστιατόρια που υποχώρησε αισθητά.

Τέλος, στον τομέα των Ιδιωτικών Κατασκευών, το έντονα θετικό ισοζύγιο των +46 μονάδων του προηγούμενου τριμήνου ενισχύθηκε ελαφρά, στις +49 μονάδες, έχοντας παράλληλα μεταβληθεί έντονα ανοδικά σε σύγκριση με το αντίστοιχο επίπεδο του 2022 (+23 μον.). Επιπλέον, καμμία εκ των επιχειρήσεων του τομέα δεν προβλέπει υποχώρηση των τιμών του κλάδου, ενώ το ποσοστό εκείνων που αναμένουν άνοδο διαμορφώνεται στο 49% (από 52%), με το υπόλοιπο 51% (από 42%) να προβλέπει σταθερότητα τιμών.

Διάγραμμα 3.24

Προβλέψεις για εξέλιξη τιμών στο επόμενο τρίμηνο (ισοζύγιο απαντήσεων = διαφορά θετικών – αρνητικών απαντήσεων)

Πηγή: IOBE

Οι τάσεις στις προβλέψεις μεταβολών των τιμών είναι κυρίως πτωτικές κατά το β' τρίμηνο έναντι του α' τριμήνου του τρέχοντος έτους. Με εξαίρεση τις Ιδιωτικές Κατασκευές όπου ενισχύονται ήπια, στο Λιανικό εμπόριο οι προβλέψεις των τιμών κινούνται ήπια πτωτικά, ενώ στη Βιομηχανία και στις Υπηρεσίες η υποχώρηση είναι εντονότερη.

4 ΔΙΑΓΕΝΕΑΚΗ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ²¹

- Η εκπαίδευση διαδραματίζει κεντρικό ρόλο στην κοινωνική κινητικότητα.
- Από τη δεκαετία του 1980, η δευτεροβάθμια και η τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα έχουν επεκταθεί σημαντικά και το εκπαιδευτικό σύστημα της Ελλάδας φαίνεται να προωθεί ως ένα βαθμό την κοινωνική κινητικότητα.
- Όμως παραμένουν διαφόρων τύπων ανισότητες ή εμπόδια στην ανοδική κοινωνική κινητικότητα διαμέσου της εκπαίδευσης.
- Η εμπειρική ανάλυση των μικροδεδομένων του Διεθνούς Προγράμματος για την Αξιολόγηση Μαθητών (PISA) του ΟΟΣΑ αναδεικνύει τις ακόλουθες ανισότητες μεταξύ των 15χρονών μαθητών στην Ελλάδα:
 - ο Διαχρονικές ανισότητες με βάση το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο σε όλα τα γνωστικά πεδία της PISA (Ανάγνωση, Μαθηματικά, Επιστήμες και Θέματα Παγκόσμιου Ενδιαφέροντος),
 - ο Ανισότητες με βάση το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο στις φιλοδοξίες των μαθητών για τριτοβάθμια εκπαίδευση ή καριέρα υψηλού επιπέδου,
 - ο Παρατηρούνται σημαντικές ανισότητες με βάση το μεταναστευτικό υπόβαθρο και το φύλο, ενώ ο σχολικός εκφοβισμός συσχετίζεται με χαμηλότερα εκπαιδευτικά αποτελέσματα,
 - ο Η κοινωνικοοικονομική κατάσταση των γονέων μεταφέρεται στα παιδιά μέσω των πολιτιστικών και εκπαιδευτικών αγαθών, της συναισθηματικής υποστήριξης και της φοίτησης σε ιδιωτικά σχολεία.
- Μια σειρά στοχευμένων παρεμβάσεων πολιτικής θα μπορούσαν να αμβλύνουν τις εκπαιδευτικές ανισότητες και να ενισχύσουν την διαγενεακή κινητικότητα στην εκπαίδευση όπως, ενδεικτικά, η παροχή κινήτρων στα νοικοκυριά για την απόκτηση εκπαιδευτικών και πολιτιστικών πόρων ή η παροχή επαρκών ψυχοσυνβουλευτικών υπηρεσιών σε όλα τα σχολεία.

²¹ Το παρόν κεφάλαιο βασίζεται σε πρόσφατη μελέτη ερευνητών του IOBE που πραγματοποιήθηκε με την ευγενική υποστήριξη του Hellenic Observatory at the London School of Economics. Το πλήρες κείμενό της στα αγγλικά είναι διαθέσιμο στην ιστοσελίδα του LSE: <https://www.lse.ac.uk/Hellenic-Observatory/Research/Projects-2021/Intergenerational-Mobility-in-Education-in-Greece>. Μια παρουσίαση της μελέτης στα ελληνικά είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα του IOBE: http://iobe.gr/docs/research/RES_05_F_12042023_PRE_GR.pdf

Εισαγωγή

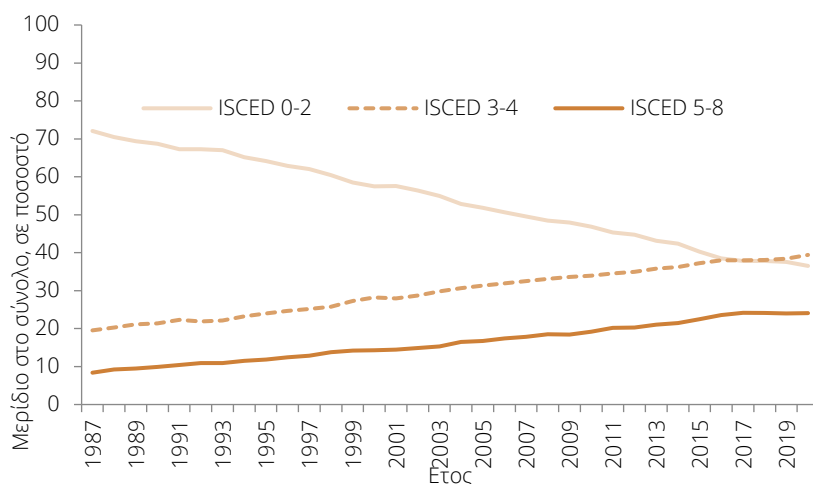
Η εκπαίδευση διαδραματίζει κεντρικό ρόλο στην κοινωνική κινητικότητα. Το μορφωτικό επίπεδο ενός ατόμου συνδέεται στενά με την απασχόλησή του, το επάγγελμα που θα επιλέξει, το εισόδημα, το βιοτικό επίπεδο και την γενικότερη ευημερία του. Το εκπαιδευτικό σύστημα της Ελλάδας έχει υπάρξει σημαντικός μοχλός, κυρίως ανοδικής, διαγενεακής κοινωνικής κινητικότητας. Στην Ελλάδα, ένα σημαντικό ποσοστό των ατόμων επιτυγχάνουν να ολοκληρώσουν ένα υψηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης σε σχέση με τους γονείς τους. Παρά τις καλές αυτές επιδόσεις, η διαγενεακή μετάδοση των κοινωνικοοικονομικών μειονεκτημάτων και της ανισότητας εμμένει στην Ελλάδα, όπως άλλωστε και σε πολλές άλλες χώρες ανά τον κόσμο. Οι λόγοι ποικίλλουν και περιλαμβάνουν τις άνισες προοπτικές μεταξύ της πληθώρας των προσφερόμενων προγραμμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα, τον αυξανόμενο ανταγωνισμό και την επιμήκυνση της μέσης διάρκειας των ακαδημαϊκών σπουδών. Επιπλέον, παρά το γεγονός ότι η φοίτηση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι δωρεάν, το ότι η εγγραφή εξαρτάται από τις επιδόσεις στις πανελλαδικές εξετάσεις, σημαίνει ότι μαθητές με άνισες επιδόσεις θα έχουν και άνισες ευκαιρίες όσον αφορά τις μελλοντικές προοπτικές τους. Σε μελέτη που εκπονήθηκε από το IOBE διερευνήθηκε ο ρόλος του κοινωνικοοικονομικού υπόβαθρου αλλά και άλλων παραγόντων στις γνωστικές επιδόσεις και τα μελλοντικά σχέδια των 15χρονων μαθητών στην Ελλάδα, εξετάστηκαν διαχρονικές τάσεις, αλλά και διαφορές με άλλες χώρες της ΕΕ και του ΟΟΣΑ αναφορικά με την διαγενεακή κινητικότητα στην εκπαίδευση και την ανισότητα.

Η διαγενεακή κινητικότητα στην εκπαίδευση στην Ελλάδα

Από τη δεκαετία του 1980, η δευτεροβάθμια και η τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα έχουν επεκταθεί σημαντικά. Το μερίδιο πληθυσμού ηλικίας 25-74 ετών με κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 0-2) μειώθηκε από 72% το 1987 σε 37% το 2020, ενώ το μερίδιο του πληθυσμού με τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-8) αυξήθηκε από 9% σε 24% (Διάγραμμα 4.1).

Διάγραμμα 4.1

Τάσεις στο μορφωτικό επίπεδο (ηλικίες 25-74), 1987-2020

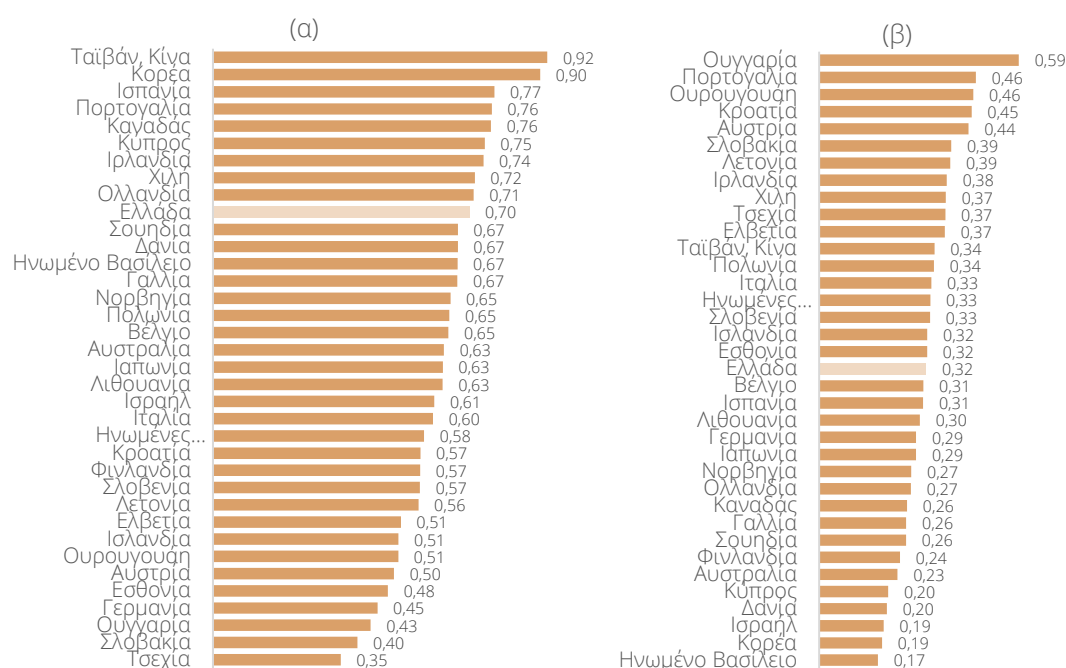
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού.

Αυτή η επέκταση στην εκπαίδευση τις τελευταίες δεκαετίες πιστεύεται ότι έπαιξε βασικό ρόλο στην ενίσχυση της διαγενεακής κινητικότητας. Πράγματι, σε σύγκριση με άλλες ανεπτυγμένες χώρες, η Ελλάδα σημειώνει εξαιρετικές επιδόσεις στη διαγενεακή κινητικότητα στην εκπαίδευση- εάν αυτή οριστεί ως το ποσοστό των ατόμων που ολοκληρώνουν ανώτερες βαθμίδες εκπαίδευσης συγκριτικά με τους γονείς τους (Διάγραμμα 4.2α). Τα παιδιά που γεννήθηκαν τη δεκαετία του 1980 στην Ελλάδα έχουν 70% πιθανότητες να έχουν υψηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης από το υψηλότερο επίπεδο μεταξύ των γονιών τους. Με βάση αυτόν τον δείκτη, η Ελλάδα κατατάσσεται στη 10η θέση μεταξύ 36 οικονομιών υψηλού εισοδήματος που περιλαμβάνονται στην Παγκόσμια βάση δεδομένων για την διαγενεακή κινητικότητα (GDIM) της Παγκόσμιας Τράπεζας.

Όμως, παραμένει δύσκολο για τις λιγότερο προνομιούχες ομάδες του πληθυσμού να βελτιώσουν τη σχετική τους κοινωνικοοικονομική κατάσταση εντός της ίδιας της γενιάς τους, παρά την απόλυτη αυτή βελτίωση σε σχέση με το εκπαιδευτικό επίπεδο των γονιών τους. Το αποτέλεσμα είναι η Ελλάδα να μην σημειώνει τόσο καλές επιδόσεις σε πιο εξελιγμένους δείκτες, ο δείκτης της διαγενεακής «επιμονής» ο οποίος μετρά τον εκτιμώμενο αντίκτυπο ενός επιπλέον έτους εκπαίδευσης των γονέων στα χρόνια εκπαίδευσης των παιδιών τους (Διάγραμμα 4.2β). Ακόμη πιο χαμηλές είναι οι επιδόσεις της Ελλάδας αναφορικά με την συνολική κινητικότητα και ανισότητα στην εκπαίδευση. Πιο συγκεκριμένα, η πιθανότητα ένα παιδί με γονείς από το κατώτερο μισό της εκπαιδευτικής κατανομής να μετακινηθεί στο υψηλότερο τεταρτημόριο περιορίζεται στο 14% για τη γενιά της δεκαετίας του 1980 και η πιθανότητα να μετακινηθεί ένα παιδί με γονείς από το υψηλότερο τεταρτημόριο στο κατώτερο μισό της εκπαιδευτικής κατανομής εκτιμάται στο 19% (Παγκόσμια Τράπεζα, στοιχεία παγκόσμιας βάσης δεδομένων για την κινητικότητα μεταξύ των γενεών).

Διάγραμμα 4.2

Δείκτης απόλυτης ανοδικής κινητικότητας (α) και δείκτης διαγενεακής επιμονής (β)

Πηγή: Παγκόσμια βάση δεδομένων για την κινητικότητα μεταξύ των γενεών (2020), Παγκόσμια Τράπεζα.

Επίσης, η συμμετοχή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση δεν κατανέμεται ισότιμα στις κοινωνικοοικονομικές ομάδες του πληθυσμού: μια εξέταση του υπόβαθρου των φοιτητών στα ελληνικά Πανεπιστήμια, αποκαλύπτει πώς η πλειονότητα των φοιτητών στα Πανεπιστήμια προέρχονται από οικογένειες με υψηλό υπόβαθρο, ενώ στα ΤΕΙ και λοιπές επαγγελματικές σχολές από μεσαίο. Ενδεικτικό επίσης της ανισότητας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι το γεγονός ότι παρατηρούνται αυξημένα ποσοστά φοιτητών με «πολύ υψηλό» κοινωνικό-μορφωτικό επίπεδο γονέων στις πανεπιστημιακές σχολές ιατρικής, μηχανικών και νομικής (IOBE, 2019).

Αδυναμίες του εγχώριου εκπαιδευτικού συστήματος

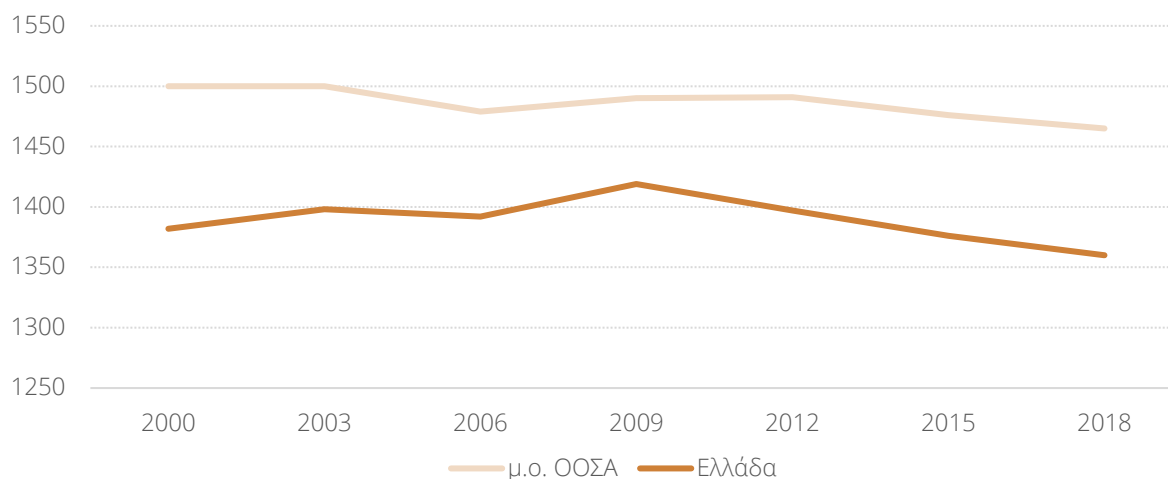
Το εκπαιδευτικό σύστημα στην Ελλάδα επιδεικνύει κάποιες βασικές αδυναμίες σε όρους εισροών και εκροών οι οποίες συχνά εντοπίζονται σε στατιστικές βάσεις δεδομένων και διεθνείς εκθέσεις. Αναφορικά με τις εισροές του συστήματος, η Ελλάδα καταγράφει διαχρονικά χαμηλά επίπεδα δημοσίων δαπανών για την εκπαίδευση, κοντά στο 4% του ΑΕΠ (4,1% του ΑΕΠ το 2021 σε σύγκριση με 4,8% για την ΕΕ-27). Επιπλέον, η Ελλάδα καταγράφει το υψηλότερο ποσοστό 15χρονων μαθητών χωρίς πρόσβαση σε υπηρεσίες επαγγελματικού προσανατολισμού, ανάμεσα στις χώρες του ΟΟΣΑ (ΟΟΣΑ, 2020). Σημαντική ένδειξη ανεπαρκών εισροών στο σύστημα είναι το υψηλό επίπεδο ιδιωτικών πληρωμών των νοικοκυριών στην Ελλάδα για εκπαιδευτικές υπηρεσίες όπως τα φροντιστήρια ή τα ιδιαίτερα μαθήματα που προετοιμάζουν τους μαθητές για τις πανελλαδικές εξετάσεις. Επίσης, τα ιδιαίτερα μαθήματα γίνονται όλο και πιο διαδεδομένα, ακόμη και σε νεαρότερους μαθητές (που φοιτούν στο γυμνάσιο και στο δημοτικό) καθώς υπάρχει η διάχυτη αντίληψη ότι οι μαθητές χρειάζονται επιπλέον βοήθεια ώστε να ανταποκριθούν στις σχολικές τους υποχρεώσεις (IOBE, 2019).

Οι αδυναμίες σε όρους εκροών κυρίως αντικατοπτρίζονται στη διαχρονική υστέρηση των Ελλήνων μαθητών στο πρόγραμμα PISA του ΟΟΣΑ, όπου οι γνωστικές και εκπαιδευτικές επιδόσεις μετριοούνται σε τρία βασικά γνωστικά πεδία, ήτοι την Ανάγνωση, τα Μαθηματικά και τις Επιστήμες. Οι μαθητές στην Ελλάδα καταγράφουν συστηματικά χαμηλότερες επιδόσεις στα τεστ της PISA από την αρχή του προγράμματος το 2000 (Διάγραμμα 4.3).

Διάγραμμα 4.3

Άθροισμα των μέσων βαθμολογιών PISA (Μαθηματικά, Ανάγνωση και Επιστήμες), Ελλάδα έναντι μ.ο. χωρών ΟΟΣΑ, 2000-2018

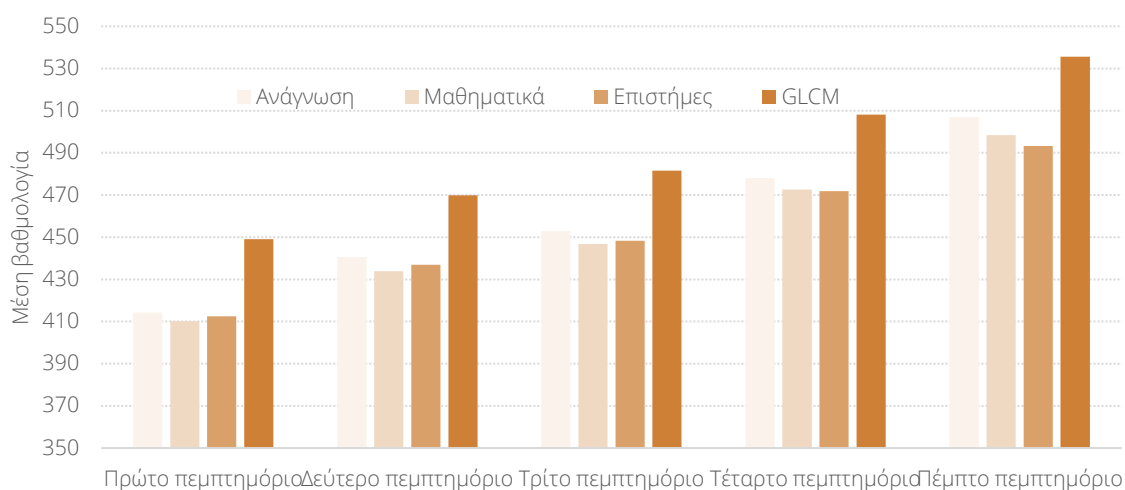
Πηγή: ΟΟΣΑ

Ανισότητες στις επιδόσεις στην PISA και στα μελλοντικά σχέδια των μαθητών

Η μελέτη προχώρησε σε μια περαιτέρω οικονομετρική ανάλυση των μικροδεδομένων του προγράμματος PISA. Από τα αποτελέσματά της προκύπτει ότι οι μαθητές που προέρχονται από πιο προνομιούχο υπόβαθρο έχουν καλύτερες επιδόσεις σε όλα τα γνωστικά πεδία του προγράμματος PISA (Ανάγνωση, Μαθηματικά, Επιστήμες αλλά ένα νέο γνωστικό πεδίο αναφορικά με τα Θέματα Παγκόσμιου Ενδιαφέροντος ή GLCM- Διάγραμμα 4.4).

Διάγραμμα 4.4

Βαθμολογίες στα πεδία της PISA, ανά πεμπτημόριο κοινωνικοοικονομικής θέσης (δείκτης ESCS), Ελλάδα 2018

Πηγή: μικροδεδομένα PISA, υπολογισμοί IOBE

Από την οικονομετρική ανάλυση προκύπτει επίσης ότι η συσχέτιση μεταξύ του κοινωνικοοικονομικού υπόβαθρου αφενός και των επιδόσεων και των φιλοδοξιών τους για το μέλλον (πανεπιστημιακή εκπαίδευση και καριέρα υψηλού επιπέδου) είναι πολύ ισχυρή στατιστικά. Από τα χαρακτηριστικά που εξετάστηκαν, βρέθηκε πώς υπάρχει μεγάλη και σημαντική σχέση ανάμεσα στις επιδόσεις και τα σχέδια των μαθητών και τα στοιχεία εκείνα του υπόβαθρου των γονιών που φαίνεται να έχουν τη μεγαλύτερη σημασία για τα παιδιά: τους εκπαιδευτικούς και πολιτιστικούς πόρους που είναι διαθέσιμοι στο νοικοκυριό αλλά και την συναισθηματική υποστήριξη που παρέχουν οι γονείς. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της μελέτης, η κοινωνικοοικονομική θέση των γονέων μεταφέρεται στα παιδιά μέσω αυτών των οδών, ενώ σημαντικός βρέθηκε να είναι και ο ρόλος της φοίτησης σε ιδιωτικά σχολεία όπως και το επίπεδο εκπαίδευσης των γονέων.

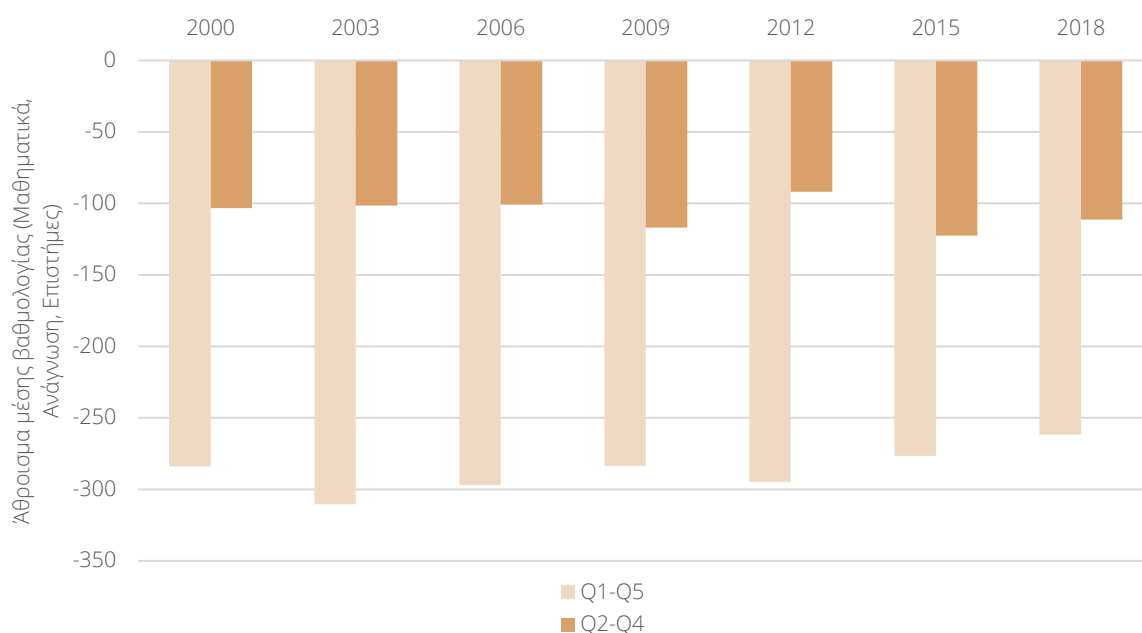
Στα σημαντικά αποτελέσματα της μελέτης συμπεριλαμβάνεται και η συσχέτιση των εκπαιδευτικών επιδόσεων με δημογραφικούς παράγοντες (όπως το φύλο και η ακριβής ηλικία σε μήνες), με συναισθηματικούς παράγοντες (σχολικός εκφοβισμός) αλλά και το μεταναστευτικό υπόβαθρο. Η αρνητική σχέση μάλιστα του μεταναστευτικού υπόβαθρου και των επιδόσεων είναι πιο έντονη για τα παιδιά-μετανάστες πρώτης γενιάς αλλά παραμένει σημαντική και για τα παιδιά-μετανάστες δεύτερης γενιάς. Οι διαφορές στις επιδόσεις και τα μελλοντικά σχέδια ανάλογα με το φύλο, υποδεικνύουν ότι ο εκπαιδευτικός και τομεακός διαχωρισμός ανάμεσα σε άντρες και γυναίκες ξεκινά ήδη από το σχολείο και οι όποιες προσπάθειες να γεφυρωθεί το χάσμα των φύλων στην απασχόληση και στις αμοιβές θα πρέπει να στοχεύουν και στον σχολικό προσανατολισμό σε μικρές ηλικίες.

Διαχρονική ανάλυση και σύγκριση με άλλες χώρες

Οι ανισότητες αυτές στις επιδόσεις της PISA με βάση το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο είναι διαχρονικές (Διάγραμμα 4.5). Επίσης, δεν είναι αποκλειστικά ελληνικό φαινόμενο, αλλά παρατηρούνται σχεδόν σε όλες τις χώρες που συμμετέχουν στην PISA (Διάγραμμα 4.6).

Διάγραμμα 4.5

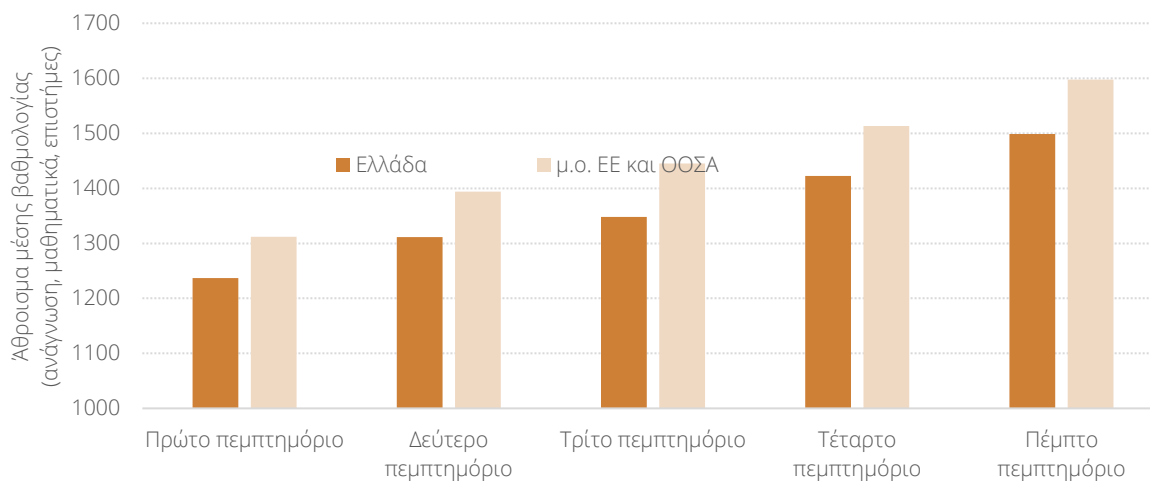
Κενό επιδόσεων με βάση το δείκτη κοινωνικοοικονομικής θέσης (ESCS), Ελλάδα 2000-2018

Πηγή: μικροδεδομένα PISA, υπολογισμοί IOBE

Διάγραμμα 4.6

Βαθμολογία PISA ανά πεμπτημόριο του δείκτη κοινωνικοοικονομικής θέσης (ESCS), Ελλάδα έναντι μ.ο. ΕΕ και ΟΟΣΑ, 2018

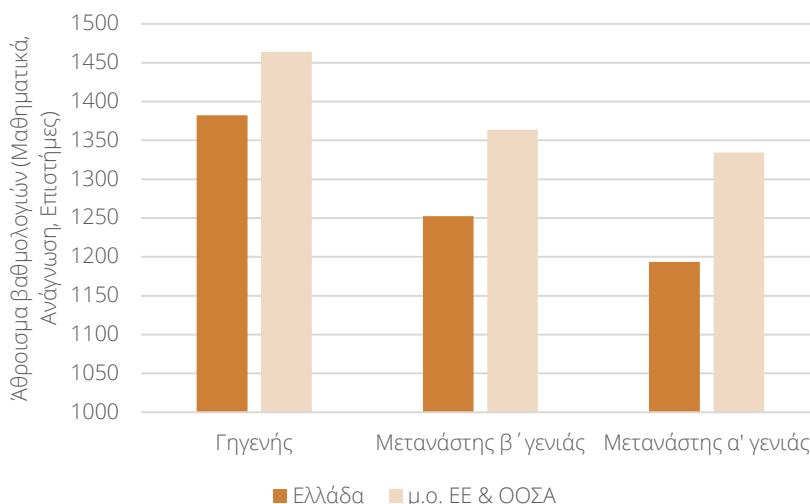

Πηγή: μικροδεδομένα PISA, υπολογισμοί IOBE

Το ίδιο ισχύει και για τις ανισότητες στις επιδόσεις με βάση το μεταναστευτικό υπόβαθρο και το φύλο, οι οποίες δεν αποτελούν αποκλειστικά ελληνικό φαινόμενο (Διαγράμματα 4.7 και 4.8).

Διάγραμμα 4.7

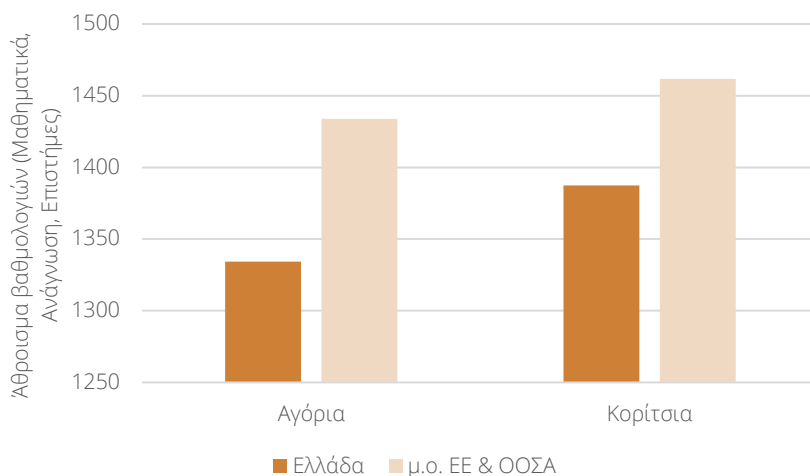
Επιδόσεις PISA ανά μεταναστευτικό υπόβαθρο, Ελλάδα έναντι μ.ο. ΕΕ και ΟΟΣΑ, 2018.

Πηγή: μικροδεδομένα PISA, υπολογισμοί IOBE

Διάγραμμα 4.8

Επιδόσεις PISA ανά φύλο, Ελλάδα έναντι μ.ο. ΟΟΣΑ και ΕΕ, 2018

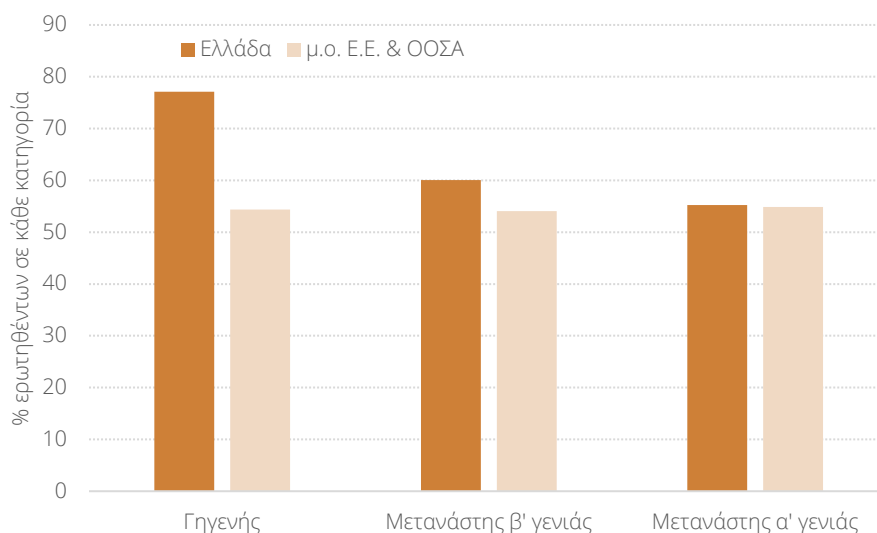
Πηγή: μικροδεδομένα PISA, υπολογισμοί IOBE

Επιπλέον, φιλοδοξίες των μαθητών σχετικά με τα μελλοντικά τους επαγγελματικά σχέδια παρουσιάζουν διακυμάνσεις μεταξύ των χωρών: από τη μελέτη προκύπτει ότι οι μαθητές στην Ελλάδα επιδεικνύουν σχετικά υψηλές φιλοδοξίες όσον αφορά τις σπουδές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, αλλά χαμηλές φιλοδοξίες για διευθυντικές ή υψηλά αμειβόμενες επαγγελματικές σταδιοδρομίες. Επίσης, μια σημαντική διαφοροποίηση μεταξύ της Ελλάδας και άλλων χωρών της ΕΕ και του ΟΟΣΑ αφορά στις φιλοδοξίες των μαθητών με μεταναστευτικό υπόβαθρο. Πιο συγκεκριμένα, η διαφορά στις προσδοκίες μεταξύ των μεταναστών και των γηγενών στην Ελλάδα είναι εντονότερη σε σχέση με το μ.ο. της Ε.Ε. και του ΟΟΣΑ αναφορικά τόσο με την τριτοβάθμια

εκπαίδευση, όσο και με την επαγγελματική τους πορεία (Διαγράμματα 4.9 και 4.10). Το γεγονός αυτό καταδεικνύει προβλήματα επαρκούς ενσωμάτωσης των μαθητών με μεταναστευτικό υπόβαθρο μέσω του εκπαιδευτικού συστήματος.

Διάγραμμα 4.9

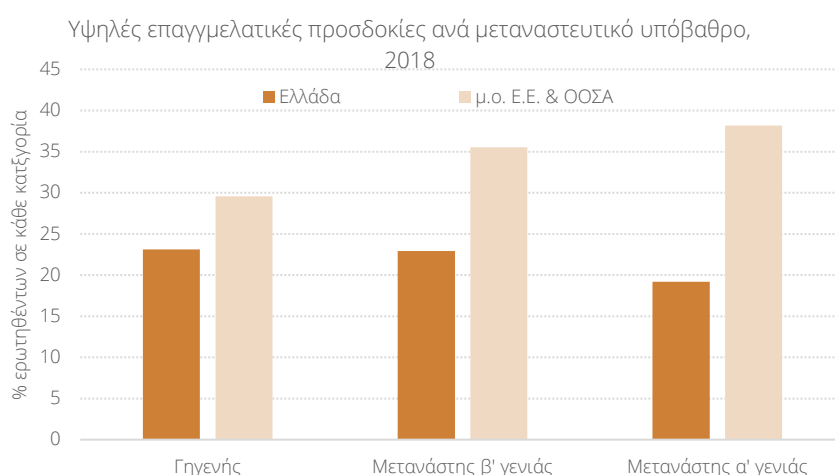
Προσδοκίες για τριτοβάθμια εκπαίδευση ανά μεταναστευτικό υπόβαθρο, Ελλάδα έναντι μ.ο. ΕΕ και ΟΟΣΑ, 2018

Πηγή: μικροδεδομένα PISA, υπολογισμοί IOBE

Διάγραμμα 4.10

Υψηλές επαγγελματικές προσδοκίες ανά μεταναστευτικό υπόβαθρο, Ελλάδα έναντι μ.ο. ΕΕ και ΟΟΣΑ, 2018

Πηγή: μικροδεδομένα PISA, υπολογισμοί IOBE

Τέλος, ειδική αναφορά θα πρέπει να γίνει στην διεθνή κατάταξη της Ελλάδας αναφορικά με τα θέματα που εξετάζονται στη μελέτη και τα αποτελέσματά της. Από την οικονομετρική ανάλυση προκύπτει ότι η συσχέτιση μεταξύ του δείκτη κοινωνικοοικονομικής θέσης και των επιδόσεων στην PISA δεν είναι τόσο υψηλή στην Ελλάδα όσο σε πολλές άλλες χώρες του ΟΟΣΑ και της ΕΕ.

Εντούτοις, αναφορικά με τις επιδόσεις των μεταναστών δεύτερης γενιάς και τη συσχέτιση της φοίτησης σε ιδιωτικό σχολείο και των βαθμολογιών PISA, η Ελλάδα βρίσκεται περίπου στη μέση και στο τέλος της κατάταξης, αντίστοιχα.

Συμπεράσματα

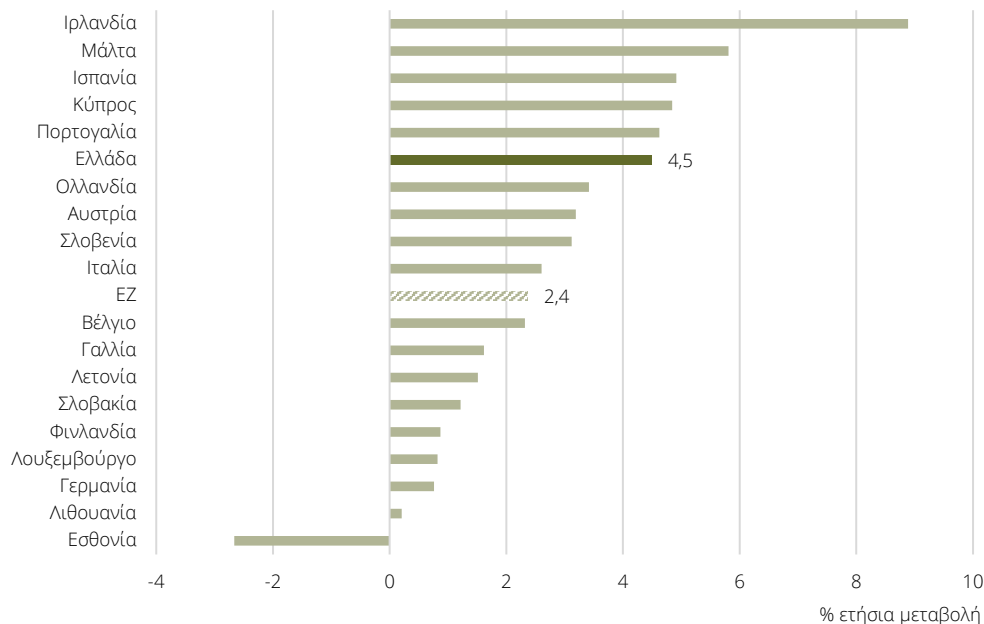
Η μελέτη διερευνά τη διαγενεακή κινητικότητα στην εκπαίδευση εστιάζοντας στις επιδόσεις στην PISA και στις μελλοντικές φιλοδοξίες των 15χρονων μαθητών στην Ελλάδα (καθώς και σε ένα διαχρονικό και συγκριτικό πλαίσιο μεταξύ χωρών). Το σημαντικότερο αποτέλεσμα της μελέτης είναι ότι υπάρχουν μεγάλες και σημαντικές συσχετίσεις μεταξύ των βαθμολογιών των μαθητών και ορισμένων στοιχείων κοινωνικοοικονομικού και γονεϊκού υπόβαθρου που φαίνεται να έχουν μεγαλύτερη σημασία για τα παιδιά: εκπαιδευτικοί και πολιτιστικοί πόροι στο σπίτι και συναισθηματική υποστήριξη από τους γονείς. Η κοινωνικοοικονομική θέση των γονέων φαίνεται να διοχετεύεται στα παιδιά μέσω αυτών των πολιτιστικών και συναισθηματικών οδών, αλλά και μέσω της φοίτησης σε ιδιωτικά σχολεία σε όλα τα υποδείγματα που εξετάστηκαν. Επίσης, το μεταναστευτικό υπόβαθρο και ο σχολικός εκφοβισμός παρουσιάζουν σημαντική αρνητική συσχέτιση με τα γνωστικά αποτελέσματα και τα σχέδια των μαθητών για το μέλλον. Τα περισσότερα από αυτά τα αποτελέσματα είναι διαχρονικά και καταδεικνύουν ότι η Ελλάδα δεν αποτελεί εξαίρεση αναφορικά με τη σχέση κοινωνικοοικονομικού υπόβαθρου αφενός, και των επιδόσεων στην PISA αφετέρου.

Τα ευρήματα αυτά μπορούν να βοηθήσουν στο σχεδιασμό κατάλληλων πολιτικών για μια περισσότερο ισότιμη κατανομή των γνωστικών αποτελεσμάτων στον μαθητικό πληθυσμό της Ελλάδας. Ενδεικτικά, κάποιες από αυτές τις πολιτικές θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν την παροχή φορολογικών και άλλων κινήτρων για την απόκτηση εκπαιδευτικών και πολιτιστικών αγαθών από νοικοκυριά με παιδιά, την αποτελεσματική εφαρμογή της νομοθεσίας για την εναρμόνιση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής, την επαρκή προσφορά υπηρεσιών ψυχολογικής στήριξης στα σχολεία, στοχευμένες δράσεις για την αναβάθμιση της δημόσια παρεχόμενης εκπαίδευσης και επαρκείς υπηρεσίες επαγγελματικού προσανατολισμού για όλους τους μαθητές- με έμφαση στην καταπολέμηση των διαφόρων ανισοτήτων με βάση το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο, το μεταναστευτικό υπόβαθρο και το φύλο.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Διάγραμμα 1

Ρυθμός Μεταβολής ετήσιου πραγματικού ΑΕΠ, α' τρίμ. 2023 (*)

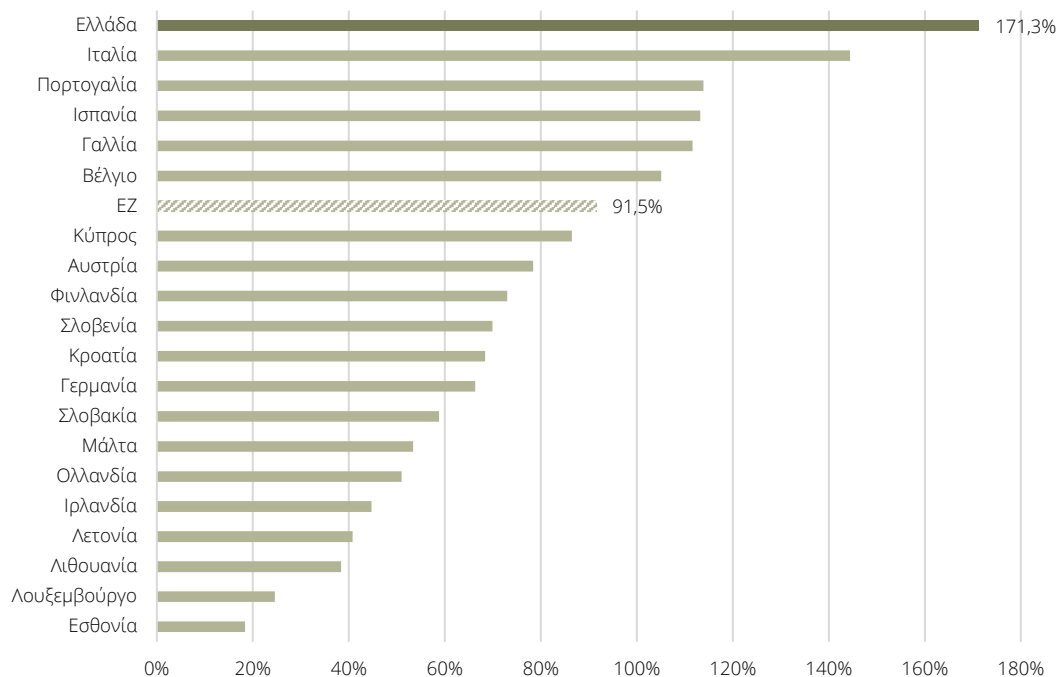

(*) Ετησιοποιημένα στοιχεία ΑΕΠ (κινητός μέσος όρος 4 τριμήνων, έως και το α' τρίμ. 2023)

Πηγή: Eurostat

Διάγραμμα 2

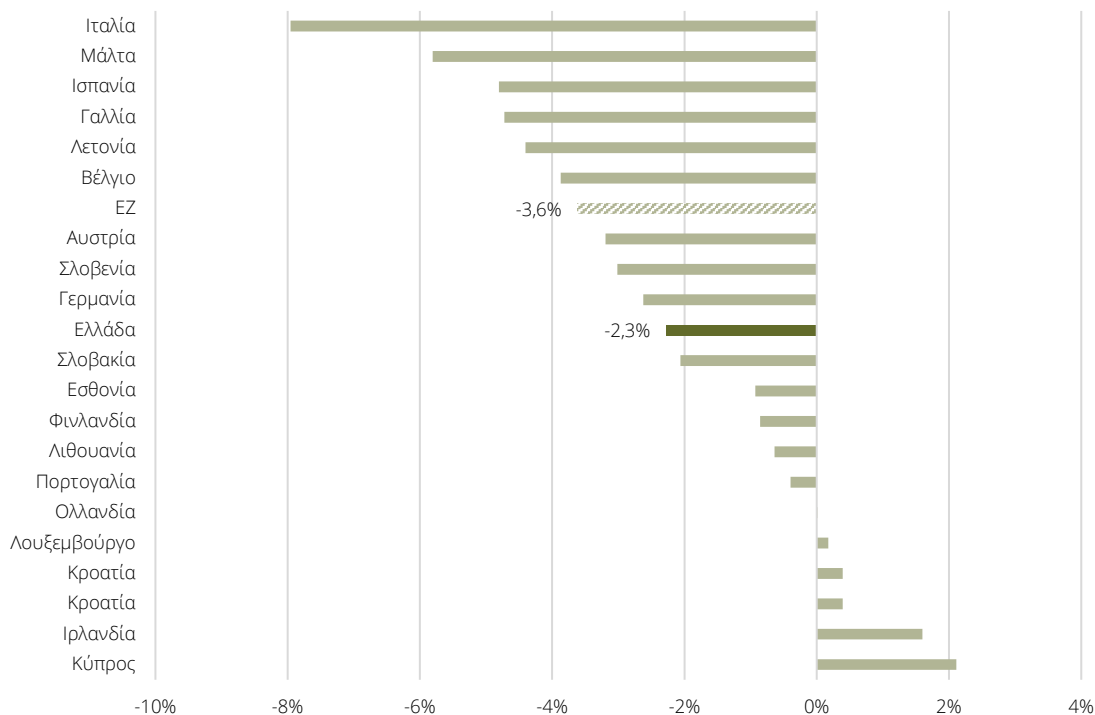
Χρέος Γενικής Κυβέρνησης ως % του ΑΕΠ, δ' τρίμ. 2022

Πηγή: Eurostat

Διάγραμμα 3

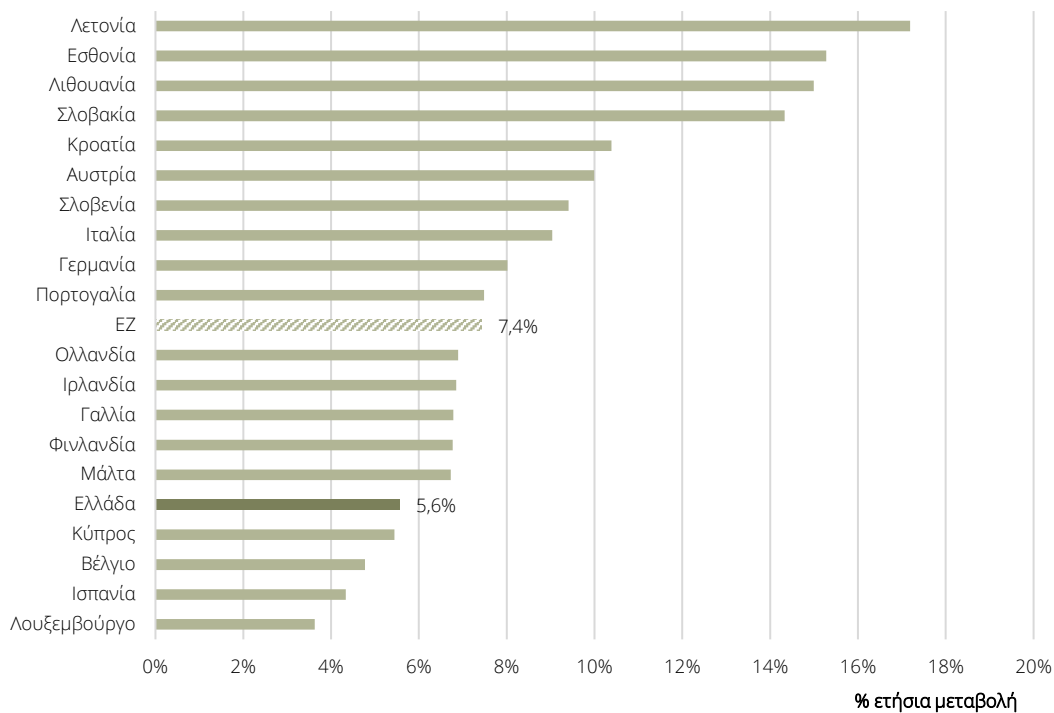
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης ως % του ΑΕΠ, 2022

Πηγή: Eurostat

Διάγραμμα 4

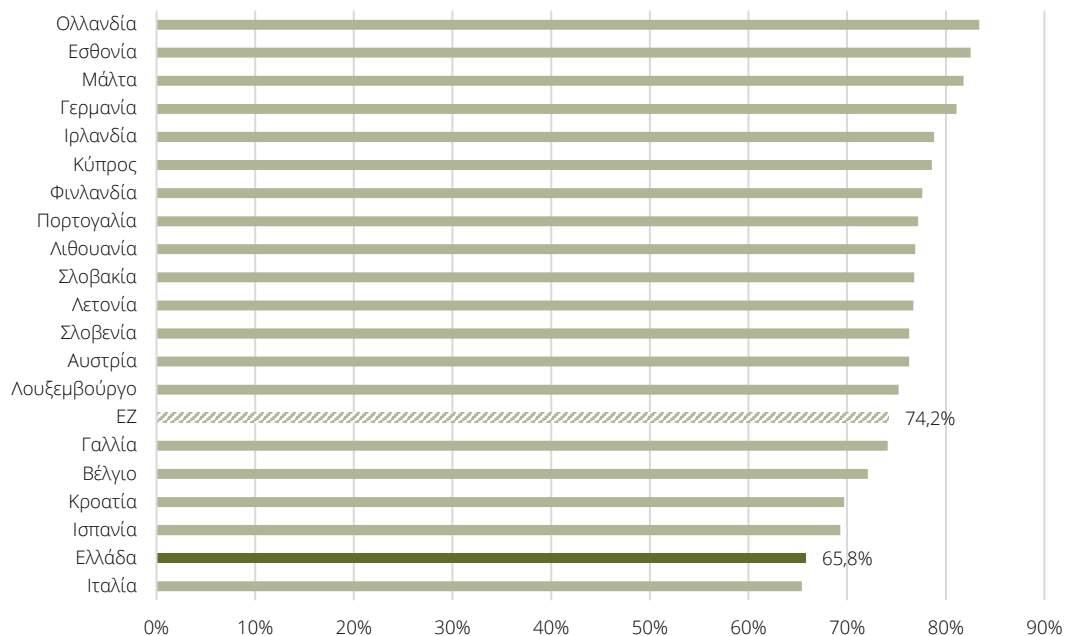
Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή, Ιανουάριος – Μάιος 2023

Πηγή: Eurostat

Διάγραμμα 5

Απασχόληση, α' τρίμ. 2023 (*)

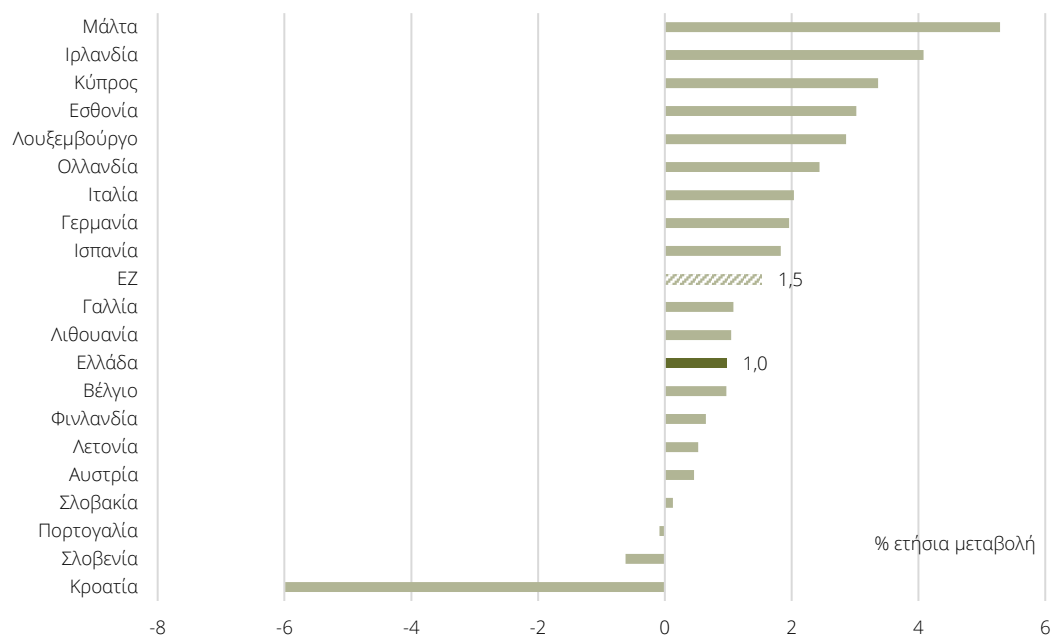

(*) % απασχολούμενων ηλικίας 20-64 ετών στο σύνολο του αντίστοιχου πληθυσμού

Πηγή: Eurostat

Διάγραμμα 6

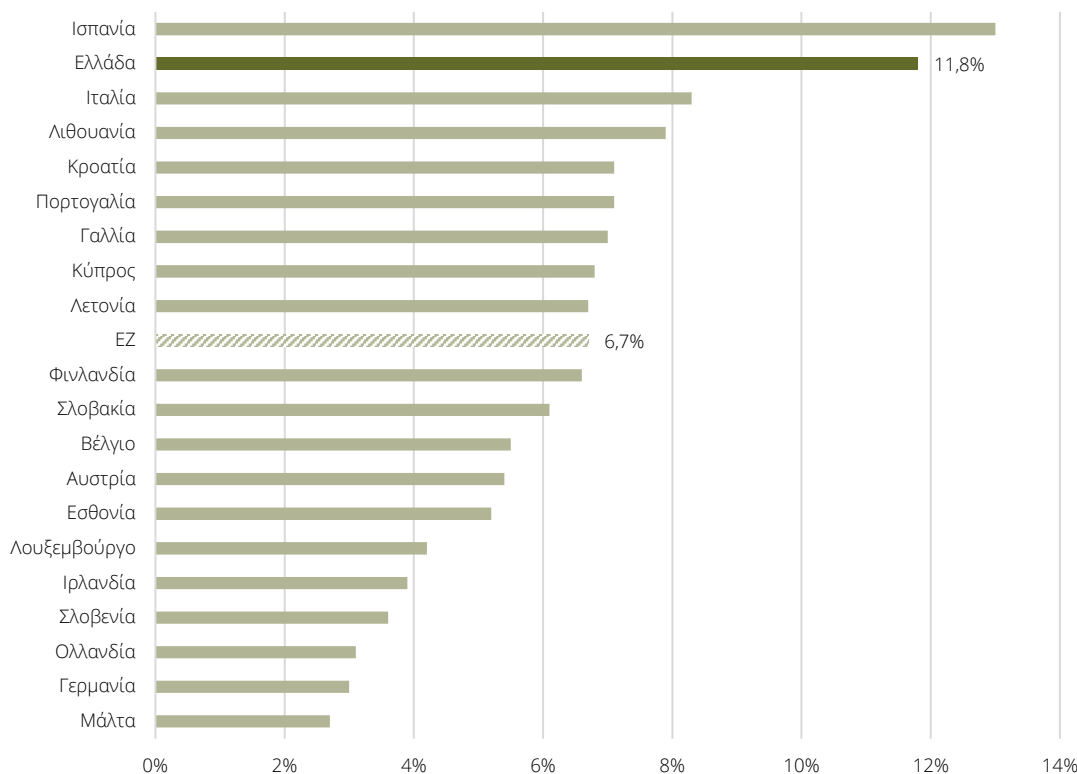
Μεταβολή απασχόλησης, α' τρίμ. 2023 (*)

(*) αφορά απασχολούμενους ηλικίας 20-64 ετών

Πηγή: Eurostat

Διάγραμμα 7
Ανεργία, α' τρίμ. 2023 (*)

(*) % ανέργων ηλικίας 20-64 ετών στο σύνολο του αντίστοιχου ενεργού πληθυσμού, εποχικά διορθωμένα στοιχεία

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Eurostat